

צ'בזטי מוזהר"ן
קמא

דף לה: לה: לו:

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה כג

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמוח)

ליקוטי

מרבח דאגה ועצבות כנ"ל, ע"כ הוא מפסיד ומכלה חייו. כי הוא מקושר בפנים דס"א, אלקים אחרים, חשך, שהוא בחי' מיתה, היפך **אור פני מלך חיים** כנ"ל^[א]. וע"כ הממון ממית אותו, כי הוא בבחי' מיתה שהוא עצבות וכו' כנ"ל, שכל זה הוא בחי' תאוות ממון כנ"ל: וז"ש (בראשית ג) **ועפר תאכל כל ימי חייד. עפר** זה בחי' הממון, כ"ש [ב] **ועפרות זהב** לו. היינו שהממון והעשירות שהוא בחי' עפר, **תאכל כל ימי חייד**, כי הממון היא אוכלת ומכלה כל ימי חייו של האדם כנ"ל : כי עפר הוא בחי' עצבות שהוא בחי' תאוות ממון כ"ש בתיקונים (תיקון ע' דף קרפב ע"ב)^[ג] עפר איהו קר ויבש הכי טחול קר ויבש. ומטהחול נמשך העצבות כידוע^[ד]. וזה שסיים שם בתיקונים ובגין דא **ועפר תאכל ימי חייד וכו'**, היינו כנ"ל. ע"ש והבן היטב: וז"ש בתיקונים (תיקון ג') בחי'א תיקונים האחרונים^[ה] טחול דא לילית אמא דערב רב שחוק הכסיל מאן כסיל דא אל אחר וכו' ע"ש, ואיהו אסכרה לרבייא דאינון חייביא, חייכות בהון בעותרא בהאי עלמא ולבתר קטילת לון. כי אלו המשוקעים בממון, הם בבחי' **בעצבון תאכלנה**. שהוא בחי' טחול, שהוא בחי' עצבות ומרה שחורה וריבוי דאגות, והם מקושרים בפנים דס"א אל אחר וכו' כנ"ל. שכל זה הוא בחי' הטחול אמא דערב רב שחוק הכסיל אל אחר כנ"ל. וזה שכתוב שם לבתר קטילת לון. כי בוודאי הממון שהוא בחי' טחול עצבות וכו' כנ"ל הורגת אותם, כי הממון שלו הוא בבחי' מיתה אנפין חשוכין עצבות וכו' כנ"ל. וזהו מה שכתוב לעיל^[ו], **מצא או מוצא**, שתאוות ממון הוא בחי' **מוצא אני מר ממות את האשה וכו'** כנ"ל. כי כן מבואר שם בתיקונים (תיקון ע' הנ"ל), **ומוצא אני מר ממות את האשה ודא טחול וכו'**, אך פרנסה דקדושה הוא בחי' **מצא אשה מצא טוב וכו'**, שהוא בחי' הצדיק כנ"ל. כי הצדיק האמת ניצול מזה, כי אין הממון מזיק לו, כי עליו נאמר [ז] **טוב לפני האלקים ימלט ממנה וכו'**. כ"ש שם בתיקונים (תיקון ג' הנ"ל) ואמאי איתקריאו רביי בגין דלא אית בהון דעת לאישתזכא מיני', אבל לב מבין אישתויב מיני' דתמן צדיק. ורוא דמלה **טוב לפני האלקים ימלט ממנה וחוטא ילכד בה**. כי צריך חכמה ודעת גדול לזה, שלא יזיקנו הממון שלא יכלה ימי חייו. כי רוב העולם נלכדו בזה, היינו בתאוות ממון, והממון הורגת וממית אותם כנ"ל. וא"א להנצל מזה כ"א ע"י הצדיק שנאמר עליו **טוב לפני האלקים ימלט ממנה וכו'** כנ"ל, אשרי לו: ע"ש בתיקונים (תיקון ג' הנ"ל), ותיקון ע' הנ"ל, ותראה נפלאות, איך עתה שפתח רבינו ז"ל את עינינו וגילה לנו את ההקדמות החדשות הנפלאות המבוארים לעיל בהתורה הזאת, עתה עתה מבוארים היטב דברי התיקונים הנ"ל. כי עתה מבוארים שם כל דברי רבינו הנ"ל, ראה והבן והכם. ע"ש בתיקון ע' הנ"ל מ"ש שם, אם זכה וכו' עזר [ח] ואם לאו **כנגדו** וכו' [ט] עלי' אתמר **ומוצא אני מר ממות את האשה** ודא טחול שבתאי וכו' י'(היינו בחי' עצבות ומרה שחורה, שהוא בחי'

צוית צדק כג

טחול שבתאי פתיא אוכמא כידוע). **עזר** דא שכינתא עלה אתמר **מצא אשה מצא טוב ויפך רצון מה'** ובגין דא הוו אמרי מארי מתניתין **מצא או מוצא**. ע"ש היטב והבן, ותראה שכל דברי רבינו ז"ל מבוארים עתה שם ובתיקון ג' הנ"ל באר היטב: י'(זאת התורה היא לשון רבינו ז"ל בעצמו עד המקום שנרשם לעיל. ומשם והלאה הוא מלשוני מה ששמעתי עוד דברים שלא נתבארו בלשונו הקדוש. ועוד לאלוה מילין, מה ששמעתי והבנתי מפיו הקדוש בעת שזכיתי לשמוע מפיו הקדוש התורה הזאת. וזהו) **קשים** מוזנותיו כפליים כיולדה^[י], כי היולדת ראמת ע' קלין והכא יש ק"מ קלין וכו', עיין לעיל [יג]. **כי** צריכים להתנסות ולהצטרף בתאוות זו של ממון "קודם שזוכין למו"מ באמונה להרחיק ולהוליד ממון דקדושה, דהיינו שצריכין להתגבר מאוד"י בשעה שעוסק במו"מ שלא יפול או לתאוות ממון כלל ח"ו. רק משאו ומתנו יהיה באמת ובאמונה, ולשבר ולבטל כל המחשבות והבלבולים והתאוות של ממון שבאים עליו. רק כל כוונתו יהיה בשביל הש"י לבד, כדי שיוכה לעבוד הש"י ע"י הממון שירויה וליתן צדקה להחזיק לומדי תורה ועובדי ה' וכו'. ובשביל זה קשים מוזנותיו של אדם כפליים כיולדה^[י], כי היולדת צריכה לסבול חבלי לידה [כ] וצריכה לצעוק ע' קלין קודם הלידה. והכא יש ק"ם קלין שהשכינה צווחת ח"ו קלני מראשי קלני מזורעי על הנופלים בתאוות ממון. וקודם שמרויחין ממון צריכין לילך ולעבור ולהתנסות ולהצטרף דרך אלו הק"ם קלין ולצעוק ולהתפלל להש"י לעבור עליהם בשלום ולהנצל מהם. ע"כ קשים מוזנותיו כפליים כיולדה דאלו התם ע' קלין והכא ק"ם קלין, והבן : גם ביאר אז שק"ם קלין הם ב"פ ע', היינו קלני מראשי קלני מזורעי, שהם בחי' שני מיני קילות מראשי ומזורעי. וכל קול הוא בחי' ע' קלין של היולדת והכא הם כפולים. **קלני מראשי קלני** מזורעי, **קלני** לשון קול, ע"כ הם ק"ם קלין : **כי** באמת כל הרווח המכונה בשם לידה וכל הממון וכל ההשפעות נמשכין רק משבירת תאוות ממון, שהיא בחי' אמת כנ"ל. וזהו בחי' קושטא קאי ושבת קד.^[כא] כי אמרו רז"ל (ופסחים קטו).^[כב] **ואת כל היקום אשר ברגליהם** ^[כג] זה ממונו ^[כד] של אדם שמעמידו על רגליו ^[כה]. וע"כ עיקר המעמד פרנסה היינו ממונו של אדם שמעמידו על רגליו, הוא על ידי אמת, שהוא בחי' שבירת תאוות ממון כנ"ל. וזה בחי' קושטא קאי, היינו ע"י אמת יש לו ממון שהוא בחי' עמידה שמעמידו על רגליו כ"כנ"ל. אבל שקרא לא קאי, כי שקר הוא ע"ז תאוות ממון כמו שארז"ל ^[כז](סנהדרין צב). המחליף בדיבורו כאלו עובד ע"ז ^[כח]. וע"כ ע"י שקר שהוא ע"ז תאוות ממון אין לו שום קיום ומעמד היינו שאין לו ממון הנקרא **יקום וכו'** כנ"ל. וזהו שקרא לא קאי כנ"ל, כי ע"ז אל אחר אסתרם ולא עביד פירין כמבואר שם במאמר הנ"ל היטב ^[כט]. כי ע"פ הרוב, אלו הרודפים ביותר אחר

מוהר"ן

לו.

תורה אור

משלי טו (טו) באור פני קלך תיים ורצונו קצב מלקוש:

בראשית ג (יד) ויאמר ידוך אלהים אל הנקש כי עשית זאת ארור אתה מקל הבחקה ומכל תחת השדה על גחנקך תלך וקפץ תאכל קל ימי תיך:

איוב כה (ו) מקום ספיר אבניה וצפירת וקב לו: בראשית ג (יו) ולגדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתוך לאמר לא תאכל ממנו ארונה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי תיך:

קהלת ו (כו) ומוצא אני מר ממות את האשה אשר היא מצודים ותקמים לבה אסורים ידיה טוב לפני האלהים יקלט מפנה וחוטא ילכד בה:

משלי יח (כב) קצא אשה קצא טוב וקפץ רצון מידוך: בראשית ב (יח) ויאמר קקן אלהים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו:

דברים עקב יא (ו) אשר עשה לדתן ולאבירם בני איליאב בן ראובן אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם ואת פתיהם ואת אהליהם ואת כל היקום אשר ברגליהם קרבר כל ישראל:

^[א] בתחילת התורה

^[ב] איוב כח ו'

^[ג] מתוצר קצב

^[ד] בדפים שלנו דף קלד.

^[ה] כנ"ל באות ב' ע"ש בהערה עיין תיקון כא דף מט: קידורא וליצנותא טטחול אנתניהו. (עיין בשרט סא: טחול שחוק ועיין כחצי ממלך ריעיז מות כה טעם שחוק כי הוא מנקה הסט)

^[ו] בתרלד ותרלד- כל ימי' (כלשון הפסוק ולשון התקונים הנ"ל) ומתוצר- (כל) ימי' (וצ"ע כי אפשר שבכוונה השמיט רבינו כל לומר שהעפר יאכל את ימיו כנ"ל)

^[ז] בדפים שלנו דף קט.

^[ח] אות ג'

^[ט] סוף הפסוק הנ"ל מוצא אני מר וכו'

^[י] מתרלד- (תיקון ג' הנ"ל ותיקון ע' הנ"ל)

^[א] איש על רעהו ומשתלט עליו ומעבירו על דעתו ודעת קונו, לכן נקרא היקום אשר ברגליהם.

^[ב] עיין צידה לדרך על פרש"י דברים יא ו' שמבאר עפ"י פרש"י ויקרא כה לה כי ימוך אחיך, אל

^[ג] תניחור שיפול, הרי שעני אין לו עמידה. והבאר מים חיים כתב כיון שחשוב כמת אין לו עמידה. והוחר וישלח קצא. כתב שהכוונה לתמכי אורייטא שבוכות ממנום שמחזיקים לוטידי תורה יש להם עמידה לעת"ל.

^[ד] בתרלד ציין כאן את המ"ם הנ"ל פסחים קטס ובתשכט העבירו לדלעיל

^[ה] בתשכט נמחק המ"ם הזה

^[ו] עיין ירימיהו י' טו תועועים היא ע"ז ומתעתע הוא שקר בבראשית כו יב.

^[ז] באות ה' ד"ה וז"פ שאמרו סבי דבי אתנא

מרומם הוא אלהין בקדמייתא ובתרייתא, די צבי ואתרעי בן ומסר לן אורייתא, די זכינא לסיימא ספרא דצניעותא. כען נרים ידנא, קדם אלקנא, די יעמוד לנא לימינא,

להתחיל ולגמור רזין עלאין^א הגנוזים בסבי דבי אתונא :

סבי דבי אתונא היו שישים חכמי יוון שישבו בבית העשוי ככבשן ועל שם זה נקראו בי אתונא פי' בית האש (ספר הישר) ומהר"ל כתב שכך כינו עצמם על שם חכמתם שהיא כמו אש. רבי יהושע בן חנניא יצא להתווכח עמהם ולהכניעם בסיוע והמלצת הקיסר של רומי וניצח אותם בויכוח בשתים עשרה שאלות ששאלו אותו והשיב להם באופן שגם הם הודו לו, ולבסוף הביאם אל הקיסר ושם קיבל רשות להרגם. בצעירותו עוד הספיק ריב"ח לשיר על הדוכן כלוי בבית המקדש ובחורבן סייע לרבו רבי יוחנן בן זכאי לצאת אל הרומאים. היה דור שני של תנאים. וכידוע שבבית השני פסקה הנבואה והתחילה תקופת התנאים וירדה חכמה עצומה לעולם. וכנגד חכמת התנאים שנאמר עליהם חכם עדיף מנביא, עמדה חכמת יוון הארורה. ור' צדוק הכהן בספרו ליקוטי אמרים אות ח' צ' כותב שגם הם ידעו את כל חכמת התנאים, ואפילו את כל חכמת רשב"י, וכל החילוק היה רק שאצלם נשאר חכמה לבד, כמבואר במקום אחר שלגוי אין דעת, לעומת חכמי ישראל שאצלם החכמה היא תורה והוראה למעשה כיצד להתנהג וללכת בדרכיו ית'. אמנם דבריו צריכים לימוד שהרי זה בעצמו סיבה להשיג יותר, אבל עכ"פ נראה כוונתו שהויכוח ביניהם לא היה מי חכם יותר, אלא במדרגת חכמתם שלהם מה עושים איתה.

רבי יהושע בן חנניא שהיה חריף בדורו, היה בא ויוצא אצל אנדריינוס קיסר הרומאי בתחילת מלכותו שעדיין היה אוהב ישראל (ובסופו בעיקר אחרי מרד בר ככבא היה השונא הגדול לישראל שהחריב את ירושלים והרג המונים ואת עשרת הרוגי המלכות), ע"י שמצא חן שם בכח חריפותו וחגר מתניו ללכת אצלם ובתוך ביתם להכניעם, אחרי ויכוח עם הקיסר לכמה זמן נחש מוליד, כמבואר בגמ' בכורות דף ת. וכן בבראשית רבה כ' ד' מבואר שזה היה חידוש שלו, הלימוד הנפלא הזה מהפסוקים להוכיח שעיוורו של נחש שבע שנים, והיה אצלו הלימוד מהפסוקים כתורה מסיני ואמיתית יותר מהבדיקה במציאות שעשו סבי דבי אתונא, עד שהיה מוכן למסור נפשו להוכיח צדקתו בזה בפרט, ובכלל להוכיח עד כמה חכמת ישראל גדולה בהרבה מחכמת יוון. ונראה שיש בזה רמז גדול במה שהויכוח היה דווקא על הנחש, כפי שמוכיח ריב"ח שדייקא כיוון שהוא מקולל ביותר ע"כ עיבורו ארוך, כמבואר שם. וידוע (ע"ח שער מח פ"ב ובית לחם יהודה שם) שנפשות הגויים הם מנפש הנוק' דאל אחר, מזהמה שהטיל הס"מ בחווה כשהתלבש בנחש, שעל כן אין לגויים לא רוח וכ"ש לא נשמה, וגם לא דעת שתאיר חכמתם בלבם להתחייב במה שיודעים בשכלם שצריך לעשות. נמצא שהויכוח לכמה נחש מוליד, הוא ויכוח על מהות הקללה של נפש הגויים כולם, וכמובא גם בגמ' שבת קמו. שנשארו בזהמת התאוה הידועה ביותר כיון שלא עמדו בהר סיני במתן תורה.

^א מותר לו - עילאין

^ב ליקוטי אמרים (לרב צדוק הכהן מלובלין) - אמצע אות ח - ויציא מילתא מה שכתב הרמב"ם (מורה נבוכים ח"א פ"ז) בפירוש מעשה בראשית ומעשה מרכבה כנודע ואין טענה עליו מה שכתב בספר עבודת הקודש וכדומה לו דאם כן היו חכמי אומות העולם כאריסטו והדומה בקיאים במעשה בראשית ומעשה מרכבה כנביאי ישראל. כי אמת הוא כן דיש חכמה באומות העולם והיינו חכמת אמת רק שאינו מורגש ללב ואינו תורה להדריך הלב על ידו, מה שאין כן חכמת בני ישראל נקרא תורה כי מרכבה דיוקאל באובנתא דליבא תליא כמו שאמרו במגילה (כ"ד ע"ב) דהעיקר על ידי הרגשת הלב באור ה' יתברך וזה אינו באומות העולם כלל רק בישראל שהקב"ה לבן של ישראל (שיר השירים רבה ה', ב') ומעשה בראשית ומעשה מרכבה וסתר פעולות הנבראים בכל מיני חכמות לימודיות דבני ישראל הוא עצמו אותן חכמות אלקיות וטבעיות ולימודיות דאומות העולם, רק מצד נביעותן מהבינה שבלב להכיר בכל דבר אמיתות ה' יתברך הוא בענין אחר ממש: **וכמו ששמעתי** כי כל חכמתו דרבי שמעון בר יוחאי בספר הוזהר ידעו גם כן סבי דבי אתונא מחכמי יוון שהיו קרוב לזמנו והיו לעומתו זה לעומת זה והעשר ספירות הם עצמן העשרה מאמרות הידועים לבעלי ההגיון רק שהשיגום בלבוש אחר מצד החיצוניות ואינו דברי תורה כלל וכן כל חכמת שלמה המלך ע"ה היה יודע גם כן חירם מלך צור שהיה לעומתו זה לעומת זה וכן חכמתו של משה רבינו ע"ה ידע בלעם מצד החיצוניות וכו' (זכאים קט"ז). דנתקבצו אומות העולם לבלעם וסיפר להם ענין מתן תורה, וזה שאמרו בספרי (סוף ברכה) באומות העולם קם ומנו בלעם כן שמעתי ויציא מילתא: **ושלוש אלו** (וכתר) חכמה בינה (ידעה) הם גם כן נגד שלוש מיני חכמות הנזכרים הגם שכל אחד כולל שלושתם מכל מקום כל אחד מתיחד ורשום בכח אחד פרטי, משה רבינו ע"ה הוא המגלה ומפרסם אלקות בעולם במתן תורה וכן שמעתי דהוא שורשו מדיבור אנכי ה' אלקיך שה' יתברך רוכב ומנהיג העולם הוא מעשה מרכבה, וזהו תורה שבכתב שהוא מה' יתברך עצמו דמעשה מרכבה הוא מצד ה' יתברך והשגת מדותיו יתברך, ולכך משה רבינו ע"ה הוא מדת הדעת כנודע שהוא להשפיע ידיעה זו ללב, ודבר זה של השפעת החכמה ללב הוא גם כן מצד שה' יתברך רוכב על הנבראים והוא צור לבבן על ידי זה נשפע ללב, שהרי באומות העולם אינו נשפע אף על פי שמישיגים חכמה וידעו גם כן ממתן תורה כמו שאמרו ז"ל רק דקרו ליה אלקא דאלקא כדאיתא שיליה מנחות (ק"י). היינו **דהשגתם מצד החיצוניות שהוא הכתר ולא פנימיות הדעת**: והיינו דאמת דהקב"ה רוכב רק כמו הכתר על הראש שהוא למעלה מהראש ומבדילים הכתר מן הראש ואומרים שהנהגת הגוף על ידי הראש וחכמתם ועוצם ידם הוא המשגת חכמה ופועלת גבורה, כי לא ידעו מפנימיות הכתר שהוא הדעת שהוא המחבר מוח ולב להיות הלב מלא גם כן מאור אלקי המושג במוח יהיה מורגש ללב, זהו על ידי חיצוניות הכתר שנכנס בפנימיות לגוף פירוש שה' יתברך רוכב בכל מעמקי לב האדם גם כן ואין הכתר נבדל מן הראש כלל וזהו דעת דמשה רבינו ע"ה, מה שאין כן בלעם היה דעת דסיטרא אחרא שהלב שלו מלא מכל מיני רע ומצד זה חכמת מעשה מרכבה שלו הולידה מיני כשפים.

ועל הקרקע הזו נעשה הויכוח בין רבי יהושע בן חנניא וסבי דבי אתונא שהסכימו להצעתו שאם הם ינצחו יהרגוהו ואם הוא ינצח הם יבואו לאכול עימו בספינה שהכין.
דהיינו שכל שאלה ששאלו אותו מסתמא היתה שרצו להכשיל אותו, ולהוכיח שגם הוא כמותם, וכל תשובה שלו הוכיחה להם עד כמה הם טועים בכל הלך המחשבה ואורח החיים שלהם.
ואע"פ שלא היה שם צד שלישי שיכריע מי המנצח היה הויכוח מאד קצר בשמונה מהשאלות ששאלו מיד כשהשיב להם הודו לו שניצח ובארבע אחרות שאלו עוד שאלה ובתשובתו השניה הודו שניצח. והלכו עימו לספינה מנוצחים.

בכורות דף ז: משנה – דג טמא שבלע דג טהור מותר באכילה וטהור שבלע דג טמא אסור באכילה לפי שאינו גידולו: רמז לשראל שאלע"פ שכלעיס דין גוים הם טהורים ושם בגמרא על משנה זו בדף ח:

א"ל קיסר לרבי יהושע בן חנניה נחש לכמה מיעבר ומוליד א"ל לשב שני לשבע שנים, והא סבי דבי אתונא ארבעינהו ואוליד לתלת? הנהו מיעברי הו מעיקרא ד' [שנים]. והא קמשמשי שמושי? אינהו נמי משמשי כאדם. והא סבי דבי אתונה חכימי אינהו? אנן חכימינן מינייהו. אי חכימת זיל זכינהו ואיתינהו לי. אמר ליה כמה הו? שיתין גברי. אמר ליה עבד לי ספינתא דאית בה שיתין בתי וכל ביתא אית בה שיתין ביסתרקי. עבד ליה. כי מטא להתם [על] לבי טבחא, אשכחיה לההוא גברא דקא פשיט חיותא, א"ל רישך לזבונ? א"ל אין כי הכין שמנקש ראש כהמה שאלו א"ל בכמה? א"ל בפלגא דזווא, יהב ליה הכסף לסוף א"ל אנא רישא דחיותא את ראשך אמרי לך. אמר ליה אי בעית דאישבקך שהי כנן מכת לי ראשך סגי אחוי לי פיתחא דבי אתונא. א"ל מסתפינא דכל דמחוי קטלי ליה. א"ל דרי כריכא דקניא חזילת קניס וכי מטית להתם זקפה כמאן דקא מתפח תניח את הקניס כאלו אתה עומד לנוח ומה אני אצין ששם הפתח אול אשכח דרבנאי מגואי ודרבנאי מבראי דאי חזו כרעא דעיילא קטלי להו לבראי ודנפקא קטלי להו לגואי אפכה לסנדליה קטלי להו לכולהו [אול] אשכח ינוקי מלעיל סבי מלתחת אמר אי יהיבנא שלמא להני קטלי לי הני סברי אנן עדיפינן דאנן קשינן טפי ואינהו דרדקי אמר שלמא לכו. אמרו ליה מאי עבדתיך? אמר להו (אנא) חכימא דיהודאי אנא בעינא למיגמר חכמתא מיניכו. אי הכי ניבעי לך. אמר להו לחיי אי זכיתו [לי] כל דבעיתו עבדו בי, ואי זכינא בכו איכלו גבאי בספינתא. א"ל

- א. ההוא גברא דאזיל ובעי אתתא ולא יהבו ליה מאי חזי ליה דאזיל היכא דמדלו מיניה? שקל סיכתא דצה לתתאי, לא עאל, לעילאי עאל, אמר האי נמי מיתרמי בת מזליה נחצאר בתורה כט
- ב. גברא דאזויף וטריף, מאי חזא דהדר אזויף? אמר להו גברא אזל לאנמא קטל קמא טונא ולא מצי ביה קטיל ומנח עילוייה עד דאיתרמי איניש מדלי ליה נחצאר בלק"ה
- ג. אמרו ליה אימא לן מילי דבדיאי. אמר להו הוה ההוא כודניתא דילידא והוה תלי ליה פיתקא וכתב ביה דמסיק בבי אבא מאה אלפא זווי. אמרו ליה וכודניתא מי ילדה? אמר להו הי ניהו מילי דבדיאי נחצאר בתורה כט
- ד. מילחא כי סריא במאי מלחי לה? אמר להו בסילתא דכודניתא. ומי איכא סילתא לכודניתא? ומילחא מי סרי נחצאר בתורה כט
- ה. בני לן ביתא באוירא דעלמא. אמר שם תלא בין רקיעא לארעא, אמר להו אסיקו לי ליבני וטינא נחצאר בתורה כט
- ו. מציעתא דעלמא היכא? זקפא לאצבעתיה אמר להו הכא. א"ל ומי יימר? איתו אשלי ומשחו נחצאר בתורה כט
- ז. אית לן בירא בדברא, עיילא למתא? א"ל אפשרילי לי חבלי מפארי ואעייליה נחצאר בתורה כט
- ח. אית לן ריחיא דתבירא, חייטיה? אמר כרוכו לי מיניה גרדי ואיחייטיה נחצאר בלק"ה
- ט. משרא דסכיני במאי קטלי? בקרנא דחמרא. ומי איכא קרנא לחמרא? ומי איכא משרא דסכיני נחצאר בתורה ל
- י. איתו ליה תרי ביעי, א"ל הי דוגתא אוכמתי והי דוגתא חיוורת? איתו ליה תרי גביני אמר להו הי דעיזא אוכמתי והי דעיזא חיוורת? נחצאר בתורה ל
- יא. ורצוצא דמית מהיכא נפיק רוחיה? מהיכא דעל נפק נחצאר בתורה טו כז
- יב. אחוי לן מנא דלא שוי חביליה? איתו (כל חד וחד) בודיא פשטוה לא הוה עייל בתרעא, אמר להו איתו מרי סיתרוה היינו מנא דלא שוו חביליה נחצאר בתורה כה

כיון שריב"ח נח אוחס איתניהו הציאם לספינה לאכול עימו כפי שסוכס בתחילה אם ינצח אותם, וכנ"ל שצספינה היו ששים חדרים שכל אחד ששים כסאות כל חד וחד כי חזי שיתין ביסתרקי ראה צמדו ששים כסאות אמר כולוהו חבראי להכא אתו. אמר ליה לספונא שרי ספינתך אמר לספן התר הספינה ונפליג ציס אל הקיסר בהדי דקאתו שקל עפרא מעפריהו כשצלו לספינה לקח ריב"ח עימו מעפר הגדינה שלהם עימו [דף ט.] כי מטי לבי בליעי מקום ציס שמימו צולעים כל מים מלא כווא דמיא מבי בליעי מולא כד מן הגמים האלה ולקח עמו בד אתו אוקמינהו קמי קיסר, חזנהו דהוו מעני ראה אוחס הקיסר מעונים א"ל הני לאו נינהו ואמר אלה לא סבי דבי אמונה שקל ריב"ח מעפריהו ושדא עילוייהו זקק מעפר מדינתם עליהם וכשהגיעו סכרו שהם צמדיתם אקשו לאפי מלכא ואזי דברו עם הקיסר בעזות פנים אמר ליה קיסר לריב"ח כל דבעית עבד בהו עשה כהם כרצונך איתניהו מיא דאיתתי מבי בליעי שדינהו בתיגרא נתן לכל אחד מהם חצית שנתחיתיה שך מהמים שצולעים כל מים אמר להו מליוה להו ואיזילו לכו ואמר להם מי שימלא את החצית שלו משחור מלו ושדו ביה קמאי קמאי ובלע להו מלו עד דשמיט בתפייהו ובלו להו ואזול כל מה ששפטו בחצית צלעו הגמים שהיו בה עד שנשמתו כחפיהם ומתו :

עיי' לקוטי הלכות שבת ו' אות ח שם מבאר מוהרנ"ת כל המעשה דסבי דבי אתונא ובפרט שאלות ב' ח' שאין עליהן תורה
סה"כ הן עשר שאלות ותשובות המבוארות בתשע תורות, שו"ת אחד בשתי תורות כו כז, ושתי שו"ת בתורה אחת, בתורות כג ל'.

רבינו מבאר כל שאלה ששאלו הסבי דבי אתונא כתורה שלימה שאע"פ שיש בה שכל גדול מאד, היא יורדת עד לעצות מעשיות ממש שצריך לקיים כפשוטו ורק עי"ז זוכה באמת לתיקונים שבתורה, (ריצ"ח)
עוד העיר על הויכוח ביניהם לכמה נחש מוליד, שהם באו עם חקירות וריב"ח טען שהקב"ה הסתכל באוריתא וברא עלמא, ממילא הרמוז בתורה יותר אמת ממה שאנו רואים בחוש, כי החוש יכול להטעות אבל התורה אמת.

ועוד עומק כוונת הויכוח ביניהם נחש לכמה מוליד היינו עד כמה מקולל הוא הנחש, שהם יונקים ממנו, שהם טענו לשלש וריב"ח טען עפ"י התורה לשבע.

עוד אמר שרואים מהמעשה כאן שחז"ל רומזים כאן שהמפתח להיכנס ולגלות את חכמת יון, זה באותו מקום שאדם יכול למכור את ראשו, תמורת חצי זוז, זה המפתח לחכמת יון, וכל מה שהחכמה הזו רוצה לגלות, זה תחת המציאות של עוה"ז, כסף, אל אחר.

עוד העיר ללמוד ממה שריב"ח יעץ לשומר לשאת קנים וללכת עד הפתח ולפוש שם שיהיה לו סימן היכן הפתח, שכתוב בברכות נו ה'רואה קנה בחלום יצפה לחכמה ה'רואה קנים יצפה לבינה, נמצא חבילת קנים מרמז לבינה כמ"ש בכל קניניך קנה בינה, ואומר הריצ"ח הרמז בזה כי חכמי יון היו חכמים גדולים, אבל החכמה לא חייבה אותן לכולם, והחכם הגדול ביותר שבהם יכול היה להיות המושחת הגדול ביותר, וזה שרמז לו ריב"ח שהסימן לפתח של חכמת יון היא היכן שהוא מניח את כל חכמתו ובינתו על הארץ כדי לפוש, דהיינו שזה לא מחייב אותו בכולם, כי מיד כשסותרת חכמתו את תאוותו, הוא מניח את חכמתו ועושה תאוותו. הפך מחכמת התורה שכתוב בה וכל בניך למודי ה' א"ת בניך אלא בוניך, דהיינו שאדם ע"י הבינה בונה את עצמו, ועי"ז את כל העולם כולו וזהו שחכמים נקראים בנאים במשנה מקוואות פ"ט מ"ו לגבי חציצה.

החברותא אריה העיר שמתן להם ריב"ח למלא חבית שיש בה מים שכולעים כל מים, רמז להם למהות שלהם שרדיפתם אחר הממון היא למלא תאוותם שאין לה גבול, וממלאים חסרונם בחסרון הרבה יותר גדול.

עד כאן ההקדמה לביאור מאמרי סבי דבי אתונא
והוויכוח שהיה לרבי יהושע בן חנניה עמהם

* * * * *

מאמר צוית צדק

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

לשון רבנו ז"ל

זמן ומקום אמירת התורה
בחורף שנת תקסג (רבנו גר אז
במעדועדיבקע)

פתיחה

תורה זו בכלליות היא הוזהרת רבינו למי מקיים את המצוות מתוך הכרח והרגל, דהיינו במדרגה הנקראת צדק, שהיא כל מגרש ההיתר והרשות, שהיא רשת הלוכדת את האדם לחמוד כל הבלי עוה"ז, ובעיקר מפילה אותו לתאוות ממון, שהיא בור מלא נחשים, שבשוליו מיא דבליעי, ואינו מתמלא לעולם, כי כל ימיו ממלא חסרונו בעוד חסרון כפול.

והיא השקר גדול ביותר, והיא העבודה זרה הכוללת את כל העבודות זרות שבעולם/ד, עד שכמעט אין לו תקנה ליצאת ממנה. אלא ע"י המאכלים ממטבח העולם בדרך מן הצד היוצאת מדרכו של הגיבור (הכובש את

ד"ר אייר עד טו סיון תשעה ירחלים

י ראיתי בשם החזו"א שאמר בשם המהר"ל דבשעה שהשביעו אנשי כנסת הגדולה את יצרא דע"ז שיצא, ביקש שיתנו לו יצר אחר במקומו ושאלוהו במה תנוח דעתו? ואמר ביצרא דממונא.

וצ"ע לדברי רבנו כאן שבתאוות ממון תחוב כל העבודות זרות, איך אפשר ליתן לו תאוות ממון במקום ע"ז, הרי בטלו יצר העבודה זרה. ואיך יתכן שנשאר בתאוות ממון? שהרי בפשטות ההגדרה של יצר עבודה זרה, הוא כל פניה אל דבר זר, והכי נמי התאוות ממון, ואם יש לה הגדרה אחרת, צ"ע מה היא? ונראה ממה שיצא בדמות אריה מאש, וממה שאמר מנשה לרב אשי (בסנהדרין קב): אם היתה שם היתה מרים גלימתך ורץ לשם מפני יצר הע"ז שהיה שולט. י"ל כמו ביצר דתאוות נשים לא בטלו את ההנאה ממנה אלא את התאוה אליה, כך ביצר דע"ז לא ביטלו את הכח שלה, אלא רק את המשיכה לרוץ לעבוד אותה. דהיינו את ההתלהבות וחמימות שבלב לעבוד את הע"ז. וכיון שביטלו אין לנו השגה בזה כלל אלא קצת ממה שנשאר בעריות. ומה שנשאר מיצר הע"ז זה רק היצר לחפש מבטח והוא נמצא בממון כמ"ש הכסף יענה את הכל, והוא תאוות ממון לאסוף ממון לבטוח בו ולהתכבד בו.

אבל עיין בלשון המהר"ל שחז"ל בחרו במקום יצרא דע"ז "בהתחדשות שטיפת יצרא דממונא" משמע שהוא דבר חדש ולא שארית ממה שהיה. ועיין שיחות מוסר לר' חיים שמואלביץ תשלג מאמר ז' מבאר שם עפ"י סנהדרין קב קג שמתארת את יצר המרד הנורא שהיה למלכי ישראל ירבעם, מנשה, אמן, ויהויקים שאמר עליהם הראשונים לא ידעו להרגיז את הקב"ה וכו' ע"ש. מוכח שיצרא דע"ז שהיה אז היה הנאה מהמרד בהקב"ה, ומדובר במלכים שלמדו תורה במדרגה גבוהה מאד וידעו את הקב"ה היטב כמבואר שם (דף קב). שתורתו של ירבעם לא היה דופי וכשיבשה ידו כי רצה להכות את הנביא ביקש ממנו התפלל לאלוקיך (מלכים א יג), כי יצרא דע"ז לא היה מצד פניה לכח אחר שהאמינו בו, אלא יצר למרד בה', ולא כמו היום שבחכמת התורה אפשר להתגבר על היצירה אלא עם כל חכמתם ותורתם שהיה ללא דופי (ע"ש קג): שהיו מחדשים בכל שנה ביאור חדש בפלפולם בספר ויקרא התגבר בהם יצר נורא של מרד בה', שאין לנו כלל השגה בו. וכנראה ע"כ אז הכנגדו היה נבואה וכשהתבטל בטלה, וכנגד יצר תאוות ממון עד חכמת התורה. (כך נראה לתרץ ועדיין קצת קשה מאמר חז"ל לא עבדו ישראל ע"ז אלא להתיר להם עריות בפרהסיא)

זה לשון המהר"ל ספר החיים – חלק חיים טובים פרק ה' – ואנשי כנסת הגדולה, אשר קטלו ועקרו ליצרא דעבודה זרה וליצרא דזנות, ולא רצו לעקור גם כן יצרא דממונא, לפי שאי אפשר לעקור את כולם. כי לא נתנה התורה למלאכי השרת. וראו, שיותר טוב לבחור בהתחדשות שטיפת יצרא דממונא, כי בין כך ובין כך האדם טורד בחיי השעה, ולא יהיה מחשבות האדם ולבו פנוי לפנות אחר עבודת האלילים, וגם אחר הזנות. והוא "בחלינהו לעיניה" שהוזכר שם, כי רדיפת הממון, בוודאי הוא סמוי עין השכל, ואם כן ממילא יתבטלו חכמת אמונות הרעות והדעות הנפסדות, התולין בשכל האדם. גם תאוות הזנות, היא בטל קצת בביטול חכמת השכל. כי מקורו ממקור השכל, כענין שנאמר "ידע אדם את חוה". אבל קנייני הכסף, אינו מצד הידיעה, רק מצד שטיפות התאוה והחמדה היתירה, והוא מלשון "נכספה נפשי וגם כלתה".

עיין יומא סט: אמר רב ואיתימא רבי יוחנן ב"א ב"א היינו האי דאחרביה למקדשא וקליה להיכליה וקטלינהו לכולהו צדיקי ואגלינהו לישראל מארעהו ועדיין מרקד בינן כלום יהבתי לן אלא לקבולי ביה אגרא לא איהו בעינן ולא אגריה בעינן נפל להו פיתקא מרקיעא דהוה כתב בה אמת אמר רב חנינא שמע מינה חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת אותיבו בתעניתא תלתא יומין ותלתא לילואתא מסרוהו ניהליהו נפק אתא כי גוריא דנורא מבית קדשי הקדשים אמר להו נביא לישראל היינו יצרא דעבודת כוכבים שנאמר (זכריה ה ח) "ויאמר זאת הרשעה" בהדי דתפסוה ליה אשתמיט ביניא ממזיזא ורמא קלא ואזל קליה ארבע מאה פרסי, אמרו היכי נעביד? דילמא חס ושלום מרחמי עליה מן שמיא, אמר להו נביא שדיוהו בדודא דאברא וחפיוהו לפומיה באברא דאברא משאב שאיב קלא שנאמר (זכריה ט) "ויאמר זאת הרשעה וישלך אתה אל תוך האיפה וישלך את אבן העופרת אל פיה". (עיין גרסא קצת שונה בסנהדרין סד.)

וצ"ע מדוע יצא מקדש הקדשים וצ"ע מדוע לא הרגוהו?

מדוע יצא מקדש"ק עיין תורת חיים על סנהדרין דף סד. נפק כגוריא דנורא מבית קדשי הקדשים. ואם תאמר יצר הרע בבית קדש הקדשים מאי עבדיה? ויש לומר לפי שבריאית העולם ובריאית האדם דמיין להרדי, דלהכי נקרא האדם עולם הקטן, וכשם שהיצה"ר יושב בתוך האדם על לבו, שהוא עיקרו ושרשו, כדאיתא בפרק הרואה אמר רב יצה"ר דומה לזבוב ויושב על שני מפתחי הלב וכו' ומשם הוא מתפשט לכל האיברים, כך היצה"ר יושב בתוך העולם על עיקרו ושרשו מקום אבן שתיה אשר משם הושתת העולם שהוא בתוך קדש הקדשים ומשם הוא מתפשט לכל העולם. וכיון דיצה"ר דעבודת כוכבים ומזלות יצא ממקומו ונתפס נתבטל:

יצרו) אל חרבו (שבהתקשרות אליו הוא נעשה להם מלח להמתיק מרירות תאוות הממון) כמבואר ממעשה מבעל תפילה ומדינת העשירות.
ובשיש"ק ו' אות שה אמרו אנ"ש שהמאכלים האלו הם הלימוד בספרי רבנו. ומסתמא העיקר בהתקשרות לרבנו כמבואר בתורה יג.
והעיקר תמיד להשתדל להיות שמח בחלקו. וזו העשירות האמיתית כמבואר באבות.
ויסוד הכל הוא להתחזק בשמירת הברית ובאמונה חזקה ובבטחון לבקש תמיד פני ה' ולא הבלי עוה"ז.

ליקוטי הלכות על תורה זו

יו"ד ח"א דף קפח הלכות ריבית ב (כ אותיות)
יו"ד ח"א דף קפט: הלכות ריבית ג (אות אחת)
יו"ד ח"א דף רלב הלכות גילוח ד (יח אותיות) מדבר מענין הפנים שהם עיקר האדם ושם הארת הפנים דהינו שמתנוצץ לו האמות (ב) צמצם האמות בחכמה נפלאה עד שנתהוה מידת האמונה. ... עיקר קיום העולם ע"י האמונה שאחד מאמין לחבירו. (ג) יש לנו איש נאמן בעוה"ז עליו אנו סומכים הוא משה רבינו (ד) אע"פ שהאמונה למטה מהשכל אבל שרשה למעלה מכל השכלים. .... על ידי שנתנו ה"אורות עד שנתהוה השערות ודרך שם המשיכת החיות והדעת מבחינה לבחינה ומעולם לעולם. מחמת הצמצום שבשערות לכן שם אחיות הדיים לכן צריך לקצצם אבל יש שערות שרק על ידם המשכת הדעת שערות הזקן והפאות נמשכין מעתיק שמגדולת השכל הזה אפשר לו לצמצם עצמו עד מדת האמונה וע"כ הם עיקר הידור ואור הפנים (ה) אמת ואמונה איש ואשה לא טוב היות האדם לבדו והאמונה היא בשר מבשרו של האמת והיו לבשר אחד ועי"ז נולדים כל ההשגות
אהע"ז דף עד הלכות יבום א (ח אותיות) עיקר הניצוצות הקדושים נפלו בממון שכיון שיש בו קדושה גבוהה לכן נאחזים בו הקליפות ביותר ועיקר כל התורה כולה זה לשבר תאות ממון וזה תלוי עיקר ביאת משיח (ה) הולדת בן ובת זהב ח"י תיקון הברית ותיקון תאות ממון ברית בחי' חסד דכורא וממון בשמאל
חור"מ ח"א דף קצג: הלכות שותפים ד (ח אותיות)
חור"מ ח"ב דף קצד: הלכות גניבה ב (יד אותיות) כפלים כיוולדה מבאר איך כל המשכת ממון היא בבחי' שתי לידות לכן אפשר לזכות לשפע כפול או ח"ו להפך ליש לו מה רוצה מאתים ומת ואין חצי תאוותו בידו
חור"מ ח"ב דף רסו הלכות מאבד ממון חבירו ומסור א
חור"מ פקדון וד' שומרים ג' אות י' ואות יא.

תמצית התורה לפי אותיות מ"ק

באות א רבינו מבאר שתאות ממון היא עבודה זרה שתחובין בה כל השבעים עבודות זרות שיש בעולם והנופל בה פניו חשוכים הפך הפנים מאירות שיש למי שיצא מתאוה זו עוד מבאר שהממון לעצמו הוא דבר שניתק ממקום קדושה גבוה מאד ולכן הוא גורם לניתוק מהקב"ה ולעצבות ומרה שחורה ואין לממון תקנה אלא להמשיך לו מוחין משרשו שבכתר וזה נעשה בשתי לידות כי ב' פעמים מתגברת הקליפה על האדם המבקש שממונו יהיה קשור לקדושה לכן צריך לזה קמ קולות כפלים כיוולדה
באות ב מבאר רבינו שע"י תיקון הברית ניצול מתאות ממון
באות ג' מבאר רבינו החולק על הצדיק נופל בתאות ממון כי אין לו מלח להמתיק מרירות תאוותו מבאר בקשת רחב מהמרגלים עוד מבאר שפרנסה בחי' אשה מצא או מוצא תלוי בתיקון הברית
באות ד' מבאר רבינו שמזוזה שומרת מתאות ממון
באות ה מבאר רבינו מצות שאדם עושה בלא הוצאת ממון הן בחי' צדק אבל לבחי' אמונה זוכה כשרוצה לשלם ממון עבורם מבאר הסבי דבי אתונה שהשקר הכי גדול הוא תאות ממון והריוח שבה הוא כמו הולד שלה וכמו תלוי בצוארו שטר חוב לתאוותו לרדוף להשיג תמיד עוד ממון אבל מי שתיקן בריתו לא יכול ליפול תאות ממון. וגם יכול להסתכל בשורש הממון ואזי אין לו שום הסתכלות על הממון הגשמי

שיחות השייך לתורה זו

לא מצאתי מי שמבאר מדוע רק סגורו בדוד כנ"ל ולא הרגו אותו כפשוטו. אבל ראה שם בגמ' בהמשך שחבשוהו ליצה"ר דעירות ולא מצאו ביצה בשוק, וביאר המתיבתא שם כיון שחבשוהו לא יכול לילך ולפתות לעבירה. וצ"ל שלא רק לעבירה אלא גם לכל הולדה, כי גם היא ממנו. והכי נמי יצר דע"ז כיון שסגור בדוד לא יכול לפתות וא"צ צורך להרגו.

אעפ"כ אולי אפ"ל הטעם שלא הרגוהו ממש כדי שישאר בשקט נעלם בתאוות ממון, ונעלם בתוך מתכת של מטבעות זהב כסף ונחושת.

מה דמשמע שההולדה היא מיצר הרע, עיין בזה מתיבתא ילקוט ביאורים סנהדרין סד. שהתשב"ץ הקשה מאדם הראשון שגם קודם החטא היה עניין של תשמיש. והמהר"ל דן בזה ומסיק שבאמת ההולדה לא מיצר הרע, ושם היה זה רק לפי שעה כיון שהקב"ה לא רצה שיתבטל יצר דעירות לגמרי.

גם עיין לק"ה פקדון ג' ששרש העבודה זרה בחלל הפנוי.

היה אומר ראבר"נ ז"ל: אחד מדרכיו של היצר להפיל את האדם וליסרו בשני העולמות עד כדי אבדו חיים, הוא לתת לאדם ממון, ואז מרב טרדתו בממון ורצונו להתעשר עוד ועוד נותן לו זה האדם כבר בעצמו בחפץ וברצון את מיטב שנותיו וזמנו ועתיו, אחר כך לוקח ממנו היצר גם את הממון, וכך נכרת משני העולמות ונשאיר ערם וחסר כל בגשמיות וברוחניות. אשר על כן צריך האדם לפלס דרכיו ולזהר היטב לבלתי לחרג חלילה אף בזיו כל שהוא מדרך התורה ומקביעת עתים לתורה יותר ויותר, בעת אשר זורח לו אור ההצלחה, ולהפציר הרבה להשם יתברך שלא תטהו עשירותו מדרך היהדות, ושיזכה על ידי ממנו לפור הרבה לצדקה ולהחזיק ולתמוך בלומדי תורה עד שיהיה זכות הרבים תלוי בו על ידי עשירותו. (שש"ק ח"ה סימן קעח) (על רבי אברהם ב"ר נחמן זצ"ל)

אמר לאחד שמי שאינו להוט ונבהל להון ואינו נושא ונותן יותר מכפי ממנו שיש לו, רק עושה משא ומתן באמונה בממנו לבד, ואינו לוזה מאחרים לעשות משא ומתן גדול, זהו מקיים ובכל מאודך: גם אמר לאחד שכשנותן חומש לצדקה מממנו הוא מקיים ובכל מאודך: (שיחות הר"ן סימן רפט)

עקר בחינת תאות ממון הוא חזק ביותר בהממון בעצמו, שהן המטבעות ששם חזק התאווה ביותר מאד, וכדמשמע מדברי רבנו נ"י שם (תורה כ"ג), וכפי המוכן, לעניות דעתי, מהדברים ששמענו מפיו הקדוש בענין זה, שסגית "הזהב קונה את הכסף" (ב"מ מד). יתפרש על-פי המאמר הנ"ל. (ליקוטי הלכות הכשר פלים הלכה א', אות א'). הובא בשיש"ק ח"א סימן עד)

רבי ליפא, שהתקרב עם מוהרנ"ת לרבינו, והיה לו חלק גדול בהתקרבות מוהרנ"ת לרבינו, התרחק אחר-כך מרבינו, כידוע. פעם, כשישבו בסעודה שלישית אצל רבינו, באמצע עריכת השולחן, נכנס סוחר אחד וקרא לרבי ליפא החוצה, כי כבר היה מוצאי שבת לאחר צאת הכוכבים, ודיבר עימו בעניני עסקיו ומסחריו. וזה היה בזיון גדול, שבאמצע עריכת השולחן ואמירת התורה יתעסק במסחריו. ואז הזכיר רבינו מאמר התיקונים המובא בתורה כג: "האי עותרא חייכית בהון בהאי עלמא ולבתר קטילת לון": (העשירות משחקת בבני אדם בזה העולם, ולבסוף עוד הורגת אותם). ונתקיים דיבור זה בנכדו, רבי משה וועלוול, שפעם אחת כנסע עם גגלונו הגוי שעבד אצלו זמן רב, סטה העגלון מן הדרך ופנה לתוך יער עבות והתנפל עליו להרגו, וביקשו רבי משה וועלוול, שיעשה לו עוד טובה אחת בזה העולם וירשה לו להתפלל עוד תפילת מנחה לפני מיתתו.... הסכים העגלון הגוי להפצרתו, והתפלל בבכיות נוראות ובהשתפכות הנפש. לאחר שגמר תפילתו, התחרט העגלון מלבצע זממו וביקש סליחתו. כשחזרו לביתם אמר לו רבי משה וועלוול: "מודה אני לך מאד על רחמנותך שלא הרגתני, אולם לעבוד אצלי יותר אינך יכול! ופטרו. אולם אחר-כך הרגו נכד העגלון הנ"ל, ונתקיימה נבואת רבינו, שאמר: "ולבסוף הורגת אותם": (א-קעד שיש"ק)

הרב ליפא היה אצל רבינו ז"ל, ואמר אז התורה כג "צוית צדק" וכו' ושם מדבר מענין ממון. ורמז על רבי ליפא הנ"ל. כי הרב ליפא הנ"ל היה ממקורביו הראשונים קודם מוהרנ"ת ז"ל ורבי נפתלי, ומאמירת ענינו שלו נתקברו. ואחר-כך נפל לתאות ממון, והוא עסק עם סוחר אחד וכו', ואמר לו רבינו כנ"ל. וכשנסע מרבינו ז"ל חשב בדעתו: הלא אם יסע לרבינו ז"ל, אפשר יתקיים דיבורו, על-כן נסכם בדעתו שלא ליסע עוד, ואמר שרבינו ז"ל הוא מעולם הבא ואני - מהעולם הזה. ואף-על-פי-כן לא הועיל ונעשה עני, כי בא רוח סערה ועקר ביתו לגמרי. ואחר איזה שנים התחיל שוב לנסוע לרבינו ז"ל. וכשקראו לו פעם אחת "מפטיר", הסוף של ההפטרה היה: "הלא מעתה קראת לי אבי וכו'", אמר מוהרנ"ת לרבי ליפא: "רבי ליפא, עימנו הייתם. הלא מעתה וכו' כנ"ל. ראייתם מה שקוראים לכם - הלא מעתה וכו'?" וכשנסע לרבינו ז"ל הוכיח אותו כמובא בהשיחות (ב"ח מוהר"ן סימן שטו) במאמר "הוכיח את אחד וכו', ממה נפשך וכו'". ואז בכה מאד עד שהוריד דמעות מעיניו לארץ, ואז אמר לו רבינו ז"ל: "אפילו אם יהיה הממון שלך מכוסה ומוצנע אפילו בתיבה - יפזרו הרוח!", וכן הוזה. ששכר איזה יער ובנה לעצמו שם בית-דירה. וקודם שנגמר הגג בא רוח סערה והפך וחרב ונעשה מן הכל אבק ועפר לא יצלח לכלום. בשנה האחרונה לא היה על ראש השנה ושאל רבינו ז"ל עליו. ותרצו אותו, כי הוצרך ליסע בשביל אתרוגים בשביל כל האוקראינה. ענה רבינו ז"ל ואמר: "הראש השנה שלי עולה על הכל! דבר גדול מזה אין!" "קין גרעסערס דערפון איז ניטא!".

וזה הרבי ליפא, מקודם היתה אשתו בשלום עימו, ואחר-כך נעשית מתנגדת עליו. וכשבא אל מוהרנ"ת ז"ל וראה שיש לו שלום-בית, נתרץ לו הגמרא (כעין יבמות סג): "זכה - נעשית לו עזר, לא זכה - כנגדו". היה צריך לכתוב: "זכה - עזר. לא זכה - כנגדו". מה תיבת "נעשית"? אבל עכשיו מוכן בטוב: "זכה - נעשית לו עזר", כמו אצל מוהרנ"ת ז"ל, שמקודם היתה מתנגדת, ואחר-כך היא בעצמה נעשית עזר. לא זכה - נעשית כנגדו", כגון אצלו, שמקודם היתה לו לעזר, כי היתה מגודלת אצל החסידים, ואחר-כך נעשית לו מתנגדת. פעם אחת אמר מוהרנ"ת ז"ל: "במה יזכה" וכו' (תהילים קיט, ט). יודע אני שרבי ליפא היה כשר ממני, וכעת איפה הוא ואיפה אני?". איך וייתא אז רבי ליפא איז גיווען פרומער פאר מיר, און יעצט וויא איז ער און וויא בין איך?!" (שיש"ק שד)

היו אומרים בצחות פרנסה הוא אותיות פר-נסה. היינו כמו הפר המובא בסיפורי מעשיות במעשה "בן המלך והשפחה שנתחלפו" שכשהתחיל לרוץ אחריו ברח הפר להלך. כמו כן הפרנסה והממון. כל מה שרודפים ולהוטים אחריה יותר, אין משיגים אותה כי היא בורחת מהאדם יותר ויותר, וזהו "פר-נסה": (שיש"ק)

העולם הזה אינו כלום רק למשך אל התכלית הנצחית. (קה) ואין להסתכל אם יהיה לו מעות אם לאו. כי בין כך ובין כך יבלה ימיו בשוה. כי העולם הזה מטעה אותנו לגמרי, שמראה אל האדם כאלו הוא מרויח בכל פעם ובסוף אינו כלום. כאשר נראה בחוש ברב בני אדם שעוסקים ועובדים ימים ושנים בסחורות ומשא ומתן ולבסוף כשבאין לחשבון אין נשאר בידם כלום, ואם אפילו משיג מעות לוקחין אותו מן המעות. והכלל ששניהם אין להם קיום ביחד דהינו האדם עם המעות, רק או שלוקחין המעות מן האדם, או שלוקחין האדם מהמעות. ומעולם לא נמצא שישאר אחד עם המעות רק כנזכר לעיל. גם היכן הוא כל המעות שעושים מימות עולם? כי מעולם עושים תמיד מעות, והיכן הוא כל המעות? רק באמת אינו כלום לגמרי: וכו'. ..... (שיחות מוהר"ן אות נא)

אמר לענין ממון: צריך האדם שיהיו לו כל הכחות שיש בענין אכילה. כי יש כמה כחות באדם לענין אכילה. כי יש כח המקבל וכח המעבב שלא יצא לחוץ המאכל תכף, וכח המעבב וכח המחלק המאכל לכל איברי הגוף, להמח המובחר וכן ללב וכן לכל שאר האיברים לכל אחד כראוי לו, וכח הדוחה הפסלת לחוץ, כמבאר כל זה לחכמי הרופאים. כמו כן כל אלו הכחות צריכין לענין ממון. כי צריך שיהיה לו כח המעבב שלא יפזר מעותיו מיד (בדרך שיש בני אדם שבתחלה מתאווים מאד לממון ומבלים ימיהם על זה, ותכף כשמשיגין הממון מפזרין אותו מיד) (שעו), וכן כח המחלק שיתחלק מעותיו למקומות הצריכין לכל אחד כראוי כנזכר לעיל לענין האכילה. דהינו שהמובחר יגיע לצדקה, וכיוצא בזה בשאר המעות כל אחד למקומו הראוי לו כנזכר לעיל לענין האכילה:

וכמו שמספרין מהבעל שם טוב זכרוננו לברכה, שאמר לענין מה שמקבל מעות מרשעים ואמר שהמעות כשבא לידו, אזי הוא מתחלק. ומעות שקבל מאנשים הגונים אלו המעות יוצאים על הוצאות הכנסת אורחים צדיקים שבאים אצלו, וכיוצא בשאר המעות. ומעות שבא ממנו שאינו הגון, זה המעות יוצא על הוצאות הסוסים שלו והערל העבד שלו, דהינו שממילא מתחלק המעות אצלו כך. אף על פי שבאמת היה כל המעות מערב אצלו. אך ממילא היה נעשה כך אצל הבעל שם טוב זכרוננו לברכה. וזה בחינת כח המחלק הנזכר לעיל וכח הדוחה הפסלת לחוץ. הינו כנזכר לעיל, כי יש מעות שצריך לצאת לחוץ בשביל ערלים וסוסים וכיוצא: ואמר: עקר תאות ממון, מי שאין לו כלי לקבל. כמו לענין תאות אכילה כי בודאי מי שיכול לאכל וכו'. ועקר התאוה ביותר מהשעור כמו כן לענין ממון. אני יש לי כלי וכו': (שיחות מוהר"ן אות קצג)

ספורי מעשיות מעשה יב מבעל תפלה – ודבר הבעל תפלה עם הגבור: מה עושים עם האנשים הללו, דהינו בני המדינה הנ"ל שנפלו בתאות ממון כל כך, עד שבאו לשטותים כאלו, שבעלי הממון הם אלהות אצלם, ושאר עניני שטות שיש לבני מדינה זאת. ענה ואמר הגבור להבעל תפלה, ששמע מהמלך, שמכלל התאוות אפשר להוציא את מי שנפל לתוכם, אך מי שנפל לתאוה זו של ממון, אי אפשר בשום אופן להוציאו משם, ובודאי לא תפעל כלל אצלם, כי אי אפשר להוציאם מזה כלל. רק ששמע מהמלך, שעל ידי הדרך שיש להחרב הנ"ל שמשם קבל גבורתו/כ"ל, (ושם יש דרך מן הצד המובילה למטבח נעלם שבו יש מאכלים שהאוכל מהם מיד ממאס התאוות ממון מאד ומרגיש סרחונה ומתמלא בושה על שנפל בה עד שרוצה לקבור עצמו באדמה) על ידי זה יכולים להוציא מתאוה הזאת של ממון את מי שנפל ונשקע בתוכה. ....

ולקח הגבור את אלו האנשים, שהם נקראים אלקות במדינתם מחמת עשרם, כנ"ל, והולך אותם בדרך הנ"ל, והביא אותם עד הקער של המאכלים הנ"ל ובתחלה הולך אותם כנגד הרוח, והגיע להם הריח של המאכלים, והתחילו לבקשו מאד, שיתן להם מהמאכלים הטובים הללו. אחר כך הולך אותם מכנגד הרוח, והתחילו לצעק שיש סרחה גדולה, חזר והביא אותם כנגד הרוח, ושוב הגיע להם הריח הטוב של המאכלים, וחזרו ובקשו אותו, שיתן להם מן המאכלים. חזר והולך אותם מכנגד הרוח, וחזרו וצעקו, שיש סרחה גדולה מאד. ענה ואמר להם הגבור להאנשים הנ"ל: הלא אתם רואים, שאין כאן שום דבר שיסריח, בהכרח צריכים לומר בודאי שאתם בעצמכם מסריחים, כי בכאן אין שום דבר שיסריח. אחר כך נתן להם מן המאכלים הנ"ל ותכף כשאכלו מאלו המאכלים, התחילו תכף להשליך ולזרק מהם את כספם וזהבם, וכל אחד חפר לעצמו חפירה וקבר, וקבר את עצמו בתוך החפירה מחמת גדל הבושה, שנתבישו על ידי שהרגישו גדל הסרחון של הממון (שהוא מסריח כמו צואה ממש) מחמת שטעמו מן המאכלים הנ"ל, וקרעו את פניהם, וקברו את עצמן, ולא היו יכולים להרים פניהם כלל. ונתביש אחד מחברו, כי שם באותו המקום, הממון הוא הבושה הגדולה מכל הבושות, ומי שרוצה לדבר דברי בזוי לחברו, הוא אומר לו שיש לו ממון, כי ממון הוא בושה גדולה מאד שם, וכל מי שיש לו יותר ממון מתביש יותר. על כן קברו את עצמן מגדל הבושה, וכל אחד לא היה יכול להרים פניו אפילו בפני חברו,

^ה אולי אפ"ל מה שהדרך אל המאכלים המבטלים את תאוות הממון היא הדרך של הגבור לחדש גבורתו מהחרב. שהכוונה שרק מי שבאמת רוצה להתגבר על תאוותיו הזו והולך בדרך ההתגברות על התאוה או יועילו לו המאכלים אבל בלא זה לא. וגם אז צריך לדעת שהמטבח הוא בדרך מן הצד ולא בדרך הכבושה לכל, דהיינו הרבה התבודדות ותפלה על זה דהינו יותר מהנמצא בדרך הבושה לרבים. שעל כן רובא דעלמא לא זוכים לזה.

מכל שכן בפני הגבור הנ"ל. וכל מי שהיה מוצא אצלו עוד איזה דינר או גדול, היה מבער אותו מיד ומשליכו ממנו למרחוק בחפז גדול:

המאכלים שמסופר עליהם בספורי מעשיות מבעל תפילה שמבטלים תאות ממון הם דברי וספרי רבינו (שיש"ק ח"ו אות שה) ו¹

עיי' סידור בית יעקב פתרון חלומות החולם שרואה נחש, יורה על ממון שיבוא לו רמז למבואר כאן שכל ממון יש בו סכנת נחש עפר לחמו.

עד כאן השיחות

*

הקדמה

צוית צדק עדותיך

תורה זו לשון רבנו, ובלשונו התחיל את התורה בפסוק "צוית צדק עדותיך ואמונה מאד". ומורה"ן כנראה העתיק את הסבי דבי אתונה לפני כן, כיוון שבתורה זו מתבאר שתי שאלות ותשובות שהיה ביניהם לריב"ה, וזו התורה הראשונה מתשע התורות הבאות שבהן מתבאר השו"ת שביניהם. ועל כן נ"ל שבאמת רבנו לא בנה את התורה הזו על שאלת כדניא וילדה אלא על צוית צדק. והטעם נראה כמבואר בפנים באות א' שצדק הוא כנוי למלכות כשהיא בקטנות דהיינו שמאיר בה מעט אמת, דהיינו רק עד כמה שגורם לה להיות בגבול הקדושה ולא יותר, וכמו שכתוב בפתח אליהו צדק מלכותא קדישא. וזה מה שמבאר באות ה' שעל כן מי שהוא במדרגת הצדק אין לו חשק להוציא ממון על המצוות. אבל מי שהאמת מאירה לו בחזק אזי זה נקרא אמונה, ואזי כל המצוות שעושה הם בחשק והתעוררות ולשם שמים עושה גם לפני משורת הדין.

מהפסוק צוית צדק עדותיך משמע שהקב"ה מעיקר הדין לא צוה לקיים את המצוות יותר ממדרגת הצדק ורק מי שרוצה יותר שכר יכול ע"י מדרגת האמונה. וזה עיקר הנושא כאן שאע"פ שעל פני השטח נראה שרבינו כאן מזהיר מתאוות ממון, אבל באמת נראה לי שעיקר הזהרתו היא על כל המדרגה הזו של צדק שהיא מגרש נרחב מאד של היתר ורשות, ולא אסרה התורה להיות שטוף בזימת נשותיו הרבות ואכילת בשר ושתיית יין הרבה עד שעליה אמר הרמב"ן בריש פרשת קדושים, שאפשר להיות נבל ברשות התורה². וזה מה שמרחיב כאן רבינו כל כך לבאר ולתאר גודל החושך והמרירות של ההולך אחר תאוותיו, אלא שהם דברו רק על רוב אכילה וזימה וניבול פה שלא אסרה תורה, אבל באמת מי שנפל באלו, גם בעיני הבריות אינו מכובד, כי רובא דעלמא מרגישים את הכיעור שבזה³ ועכ"פ לא מאחלים לעצמם להיות כאלה.

אבל יש דבר שהוא הרבה יותר נורא מזה, והיא תאוות הממון, שרבינו מאריך לבאר כאן עד כמה היא גרועה מהכל ומפילה את האדם לעצבות ושיעבוד נורא עד שהורגת אותו. ואעפ"כ את הממון אדרבה העולם

¹ צ"ע לפי המבואר במעשה מסבי דבי אתונא שם מבואר שרק מי שזכה לתיקון הברית בתכלית יכול לזכות להסתכל בשרש הממון ועי"ז למאס בממון עצמו. עוד צ"ע כי כל מהלך התורה הוא שמלח ממון חסר דהיינו שתאוות ממון תלוי בתיקון תאוות ניאוף. ואילו במעשה הנ"ל מבואר שמי שנפל בתאוות ממון אין לו תיקון, אלא המאכלים הנ"ל. וצ"ל שבכח ההתקשרות לרבינו יש לנו מלח להמתיק את מרידות התאוה וכמבואר בתורה באות ג' נמצא שלא ספרי רבינו הם המאכלים אלא עיקר היא ההתקשרות לרבינו ואז יועיל יותר גם הלימוד בספרי, ובעיקר לצאת מהתאוה הידועה ועי"ז ממלא גם מתאוות הממון.

ועיין גם מה שכתבנו בתורה יג הקדמה לאות ב', לבאר את המבואר בסוף מעשה מבעל תפלה כיצד תיקן הגיבור את מדינת הממון ע"י הריח של התבשילין שבדרך לאותו מקום ששם מחדש כוחו עי"ש שבארנו שזה בחי' העלאת הצדיק את הנפשות מיין נוקבין לעתיקא סתימאה להוריד משם תורה ועי"ז מטהר אותם מתאוה זו כמבואר יג באות ה' רצוא דא נוריאל חמימות תאוות ממון ושוב דא מטט עי"ש. ולפ"ז מה שכתב כאן שקשה לתקן תאוות ממון ע"י שיסתכל בשרש הממון זה דווקא לבדו כי צריך שיתקן בריתו תחילה אבל ע"י הצדיק שזכה לזה מבואר בתורה יג שדייקא זו הדרך לבטל תאוות ממון.

² הרמב"ן שם מרחיב בסכנה שנמצא בה מי שלא מתקדש במותר, אבל הלשון נבל ברשות התורה נמצא בבעל הטורים הארוך ובמושב זקנים שם בשם הרמב"ן וז"ל – התורה הזהירה בעריות ובמאכלים האסורים והתירה ביאת איש ואשתו ואכילת בשר ויין וא"כ ימצא בעל התאוה מקום להיות שטוף בזמת אשתו או להרבות נשים ולהיות מסובאי יין ואוכלי בשר למו וידבר כרצונו בכל הנבלות שלא הזכיר איסור זה בתורה. והנה יהיה נבל ברשות התורה.

³ ובאמת צ"ע מה כל כך נורא לאכול הרבה לכאורה יותר נכון לגנות זאת מצד שמירת הגוף והנפש כי רבוי אכילה מזיק מאד וכן ריבוי התאוה הידועה, אבל מדוע נקרא נבל, ועוד כיצד אומר שצריך להתקדש במותר כדי שלא להיות נבל, הרי יש אמצע, ואיזה טענה זו שצריך לצמצם מאד שמא ירבה מאד. ואמנם מצינו שכן סורר ומורה נבחן באכילה דייקא, ובאמת גם שם צ"ע. גם צ"ע מדוע לא נבחן בניאוף שזה גרוע יותר שגם מזיק לאחרים. וכנראה שהקושיא היא התירוץ שבאמת המרבה באכילה ואשה הוא באמת נבל אלא שהעולם שלנו כל כך בשקר ורבים באמת לא כל כך רחוקים מזה עד שלא מובן כל כך מדוע צדיקים מכנים אותו נבל.

עוד צ"ע כוונתם שם דמשמע קצת שעיקר הנבלות היא שכיון שנפל בתאוות ניאוף ואכילה נופל לדבר בהן וזה הגרוע מהכל, כשנעשה לו היתר ולא מתבייש לדבר מזה. וצ"ע.

מכבדים ומעריכים מאד את האוסף ממון, וכל אחד מברך את חברו שגם הוא יזכה להיות מיליונער/ט, ובעצמו מתפלל ומקווה ומצפה מתי יבוא היום המיוחל ואהיה עשיר.

והיא תימדה עצומה, הרי זו גמרא מפורשת בחגיגה ט: א"ל אליהו לבר הי חי וא"ל לר' אלעזר מאי דכתיב (ישעיה מח-י) "הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עוני" מלמד שחזר הקב"ה על כל מדות טובות ליתן לישראל ולא מצא אלא עניות, אמר שמואל ואיתימא רב יוסף היינו דאמרי אינשי יאה עניותא ליהודאי כי ברזא סומקא לסוסיא חיורא כמו רצועה אדומה לסוס לבן. ועי"ש עץ יוסף כיון שאין לה יופי מצד עצמה כמו כסף וזהב, אלא רק ע"י החיבור עם הסוס הלבן, הכי נמי העניות לעצמה אינה יפה אלא אצל ישראל שע"ז לבו נשבר ומתפלל להקב"ה:

לא סתם אדם חיפש מדה טובה לישראל אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו!! ולא סתם חיפש אלא חזר על כל המדות הטובות ולא מצא! אלא עניות!!

וא"כ מדוע לא נוהגים היראים להיות מתפללים תמיד יהי רצון שאהיה עני, אלא להפך אפילו יראי ה' מבקשים ממון הרבה. ואם תברך אותו שיהיה עני יכעס עליך שזו קללה.

ועל זה צועק כאן רבינו בצעקה נוראה ועצומה דע לך שהרדיפה אחר ממון היא לא סתם טעות אלא היא ממש עבודת אלילים, ולא רק אחת, אלא כוללת בתוכה את כל העבודות אלילים שבעולם.

מה עוד אפשר לומר, כדי שנבין כמה נוראה התאוה הזו?

ואעפ"כ זה לא נכנס באוזן כי השמיעה בלבא תליא והלב מגושם ומסרב להאמין ולקבל. ואדרבה מרגיש בסדר וחבריו מכבדים אותו. ובאמת רבנו אומר עליו שהוא בשיא הטומאה ממש כנדה וריח מעשיו כצואה ממש, דהיינו הדבר המנותק ביותר מהקדושה. וצ"ע אם מותר לומר על ידו דברי תורה.

וזה שאמר להם רבי יהושע בן חנניא לסבי דבי אתונא כשבקשו ממנו שיאמר להם שקר שהוא עבודה זרה, רמז להם על תאוות הממון. ואמר להם יש לנו פרדה שיוולדת, שנדמה שהיא יולדת ריוח ובאמת יולדת "מיא דבליעי" דהיינו מים שבולעים כל מים שאתה מוסיף להם, (כמבואר בסוף המעשה מסבי דבי אתונא) דהיינו שיוולדת בור בלי תחתית, ויותר מזה גם כל ריוח הבא ממנה נותן הרגשת חסרון שחסר לך כפלים. וממילא הנופל בזה תמיד בחובה ותמיד בדאגה ועצבות. ועל כן היא התאוה הנוראה ביותר שא"א לצאת ממנה כמבואר במעשה מבעל תפלה, ומוהר"נ מבאר בלק"ה קדושין ג' ג' מבאר מדוע היא גרועה מניאוף, כי כל התאוות יש זמן שאפשר לדבר עם הברזא אדם על תשובה, אבל הרודף אחר הממון אין לו זמן ולא אוזן להקשיב לך לעולם. תמיד כל מחשבתו מעופפת כיצד להחזיר את חוב תאוותו לעוד ממון. עד שנעשה המנותק ביותר מהקב"ה כמו הנחש שהקב"ה נתן לו את לחמו בכל מקום כי לא רצה לראות פניו.

תיקון הברית

באות ב' מבאר שתאוות ממון קשורה מאד לתאוות ניאוף, ושרק תיקון הברית הוא המלח ברית שממעט ומחסיר את התאוות ממון, ורמזו במאמר חז"ל מלח ממון חסר.

באות ג' מחדש בכמה אופנים שגם מי שמקושר לשומר הברית מועיל לו הברית מלח של חבריו להתגבר על תאוות הממון שלו. וכמו שמצינו בזבולון שהיה אוהב ומקושר ליששכר ועי"ז התקיים בו שמח זבולון בצאתך שאע"פ שעסק במסחר לא נפל לתאוות ממון והעצבות שבה, בזכות אהבתו לצדיק יששכר.

שם בתחילת אות ג' מבאר עפ"י הפסוק "ויגרש מפניך אויב" שהקב"ה מגרש את האויב של צדיק ויאמר השמד דהיינו שמפילו לשמד העבודה זרה של תאוות ממון.

ומבאר שהאויב של צדיק הוא מי שחולק על צדיק, ומוסיף כי החולק אין לו מלח להמתיק מרירות תאוותו.

ונ"ל עומק הכוונה בזה כי צדיק הוא מאן דנטיר ברית (זוהר) נמצא שהוא בן בריתו של הקב"ה והחולק עליו כחולק על הקב"ה ונעשה לו לאויב, וממילא מאבד את פני ה' שמהם מאיר מדת ואמת שהיא מדת ההסתפקות, ואין לו מלח להמתיק מרירות הממון.

^ט עיין במעשה מבעל תפלה שם מתאר רבינו עד כמה אפשר לטעות בתאוה זו לעשות ממש אלוהות את מי שיש לו ממון ולהחשיב כחיה את מי שאין לו ממון עי"ש. ויהי היום, והיה מדינה, שהיה שם עשירות גדול, שהיו כולם עשירים, אך היה דרכם והנהגתם זר ומשונה מאד, כי הכל היה מתנהג אצלם כפי העשירות, שהיה ערך מעלת כל אחד ואחד כפי העשירות שלו, שמי שיש לו כך וכך אלפים או רבבות יש לו מעלה זו, ומי שיש לו כך וכך ממון יש לו מעלה אחרת, וכן כיוצא בזה. כל סדר המעלות היה אצלם כפי הממון של כל אחד ואחד, ומי שיש לו כך וכך אלפים ורבבות כפי הסכום, שהיה קצוב אצלם הוא מלך: וכן היה להם דגלים, שמי שיש לו כך וכך ממון הוא בדגל זה, ויש לו אותו המעלה פלונית באותו הדגל. ומי שיש לו כך וכך ממון הוא בדגל אחר, ויש לו שם איזה מעלה באותו הדגל לפי ערך ממונו. והיה קצוב אצלם. כמה ממון יהיה לו, ויהיה נחשב באותו הדגל במעלה פלונית, וכמה ממון יהיה לו, ויהיה נחשב בדגל אחר באיזה מעלה, וכן הדרגה והמעלה של כל אחד ואחד היה הכל כפי הממון, כפי מה שהיה קצוב אצלם: וכן היה קצוב אצלם, כשיש לו כך וכך ממון הוא סתם בן אדם. ואם יש לו עוד פחות מזה הוא חיה או עוף וכיוצא. והיה אצלם חיות רעות ועופות, דהיינו כשיש לו רק כך וכך הוא נקרא אריה אנושי. (בלשון אשכנז איין מענטשליכר לייב) וכן כיוצא בזה שאר חיות רעות ועופות וכו', דהיינו שלפי מעוט ממונו הוא רק חיה או עוף וכו', כי עקר היה אצלם הממון, ומעלה ודרגה של כל אחד היה רק לפי הממון: וכו' עי"ש עוד.

ואע"פ שגם לקטן ממנו יש בחי' ברית שהרי עמך כולם צדיקים כיון שנימולו כמבואר שם אע"פ שמי שהוא יותר בברית עם הקב"ה חבירו הקטן ממנו שרגא בטיהרא, ולא נחשב בן ברית להקב"ה ביחס אל זה שהוא יותר בן ברית.

ועומק העניין אולי אפ"ל כי באמת ברית היא רק בין שנים, וא"כ איך יתכן שהקב"ה כרת ברית עם כל ישראל. (בעניין זה שמעתי מהריצ"ח שביאר מדוע לשון חז"ל לברית ברית והרי זה תרתי דסתרי אלא שא"א להתקשר בברי רק אחרי שנכרתים מכל קשר ברית אחר. ובוזה ביאר מדוע הלך אברהם אבינו לבני בריתו ענר אשכול וממרא להתייעץ על המילה אחרי שהקב"ה בעצמו ציווה אותו, ותיירץ כיון שהיו בני בריתו וא"א להיות בברית שלימה אם שנים לכן הלך להודיעם שמעבשיו הוא בברית עם הקב"ה וממילא הברית עימהם היא משנית.) ובאמת בסיני כרת הקב"ה ברית עם כלל ישראל וכתר עצמו מהברית עם שאר אומות.

ואולי אפ"ל שעל כן הכלל שמי שיותר שומר הברית מחבירו אזי חוזה הברית של הקב"ה עמו, כמו מבטל את הברית עם זולתו הפחות ממנו. כי זה ממהות הברית להיות מחובר עם בן בריתו עד מסירות נפש ממש וזה א"א עם שנים בעת אחת לכן בשעה ששני בני ישראל חולקים זה עם זה אזי השומר ברית יותר מחבירו מועדף וזולתו נחשב אויב לברית. ומגורש לשמד.

וצ"ע לפי המבואר באות ג' שהמקושר לצדיק נעשה לו מלח ברית להמתיק מרירות הממון ע"י שמירת הברית של חבירו כגון זבולון שנאמר בו שמח זבולון בצאתך (לפרקמטיא) כי היה מקושר ליששכר שהיה לומד תורה. האם החולק על צדיק ומי ששומר הברית יותר ממנו חולק עליו, נופלים לשמד הע"ז של ממון, גם אם הם מקושרים לצדיק אחר ששומר הברית יותר מבעל מחלוקתם.

צ"ע אולי יש לומר שכיון שחולק על צדיק ממנו, זה פגם הברית, שמוכיח שגם הקשר שלו עם הצדיק שמקושר אליו הוא לא מצד שהוא בן ברית אלא מצד טובת הנאה שיש לו ממנו.

בהשמטה בסוף התורה מבאר שכל אחד ששומר הברית יותר מחבירו יכול להפיל את חבירו לתאוות ממון וכנ"ל דכל השומר ברית יותר מחבירו נקרא בן ברית של הקב"ה וחבירו כאילו לא בברית כלל, דנעשה אויב לבן בריתו של הקב"ה. והדוגמא שם היא למי שחולקים עליו שצריך להזהר שמא החולק שומר ברית יותר ממנו ואזי הוא יהיה נחשב אויב ויגורש לשמד הע"ז של תאוות הממון. אמנם זה חידוש שהחולק נחשב בן ברית והמסכן שחולקים עליו יהיה מגורש לשמד בגלל זה. אבל מצינו כגון זה בתורה קפא שאם חלק הכבוד שמים של שחולק גדול מזה שחולקים עליו אזי יפילו את הקטן לתאוות ניאוף. וכגון קרח ועדתו שחלקו על משה רבינו שאלמליא תפילת יעקב אבינו היו מפילים את משה רבנו.

אלא שצ"ע א"כ מה מועיל הזהרת רבינו שיזהר שלא ליפול תשוקת הממון. ואולי כיון שבאמת לא חולק אלא חולקים עליו לכן לא נקרא אויב גדול ויכול להתגבר ולא ליפול לשמד תאוות הממון. עוד צ"ע לכאורה יותר צריך להזהיר אותו שלא יחזיר שנאה לחבירו החולק עליו כי הטבע כשחולקים על אדם הוא אמחזיר שנאה ומחלוקת ואם שמור עצמו ולא יפול אפילו לשנאת החולק עליו שהוא בן בריתו של הקב"ה אזי ממילא לא יהיה נחשב אויב. אמנם לפי המבואר בתורה קפא הנ"ל זה לא יועיל וצ"ע.

עוד פירוש בסוגיא זו שצריך עיון

עיין השמטה בסוף התורה שם מפורש שכל אחד מישראל שחולק על ישראל חבירו שמתוקן פחות ממנו בברית, יכול להפילו לתאוות ממון (עיין תורה קפא כשמפילים מפילים לתאוות ניאוף ועיין בלק"ה קדושין ג' ג' שתאוות ניאוף מפיל לתאוות ממון כי אין לו מלח ממון חסר) לכן זה שחולקים עליו צריך להזהר מאד שלא ליפול לתשוקת הממון.

והטעם לכאורה מבואר כאן כיון שחולק על חבירו המתוקן ממנו אין לו מלח להמתיק מרירות התאוות ממון ולכן היא תתגבר עליו. ולפ"ז כוונת רבנו שם שיזהר שלא ליפול לשנאת את החולק עליו, ועי"ז ישאר החולק מלח ממון עבורו.

ולכאורה הוא חידוש עצום ונפלא מה שכל אחד מישראל שהוא קצת יותר מתוקן מחבירו בברית הוא נעשה מלח להמתיק את מרירות התאוות של חבירו הקטן ממנו, ולא אמרינן שאע"פ שחולק על אחד יקבל בחי' מלח מחבירו האחר, אלא ממש כל אחד מישראל נצרך לכל אחד מישראל^א שיהיה לו למלח להמתיק מרירותו.

^א 'השמטה בסוף תורה כג - (ש"ך לאות ג): ויגורש מפניו אויב ויאמר השמד' וכו', כי כל ישראל נקראים צדיקים על שם הברית וכו' עין שם. ועל כן יוכל כל אחד שהוא שומר הברית יותר מחבירו, להפיל את חבירו, כי הוא בחינת צדיק פנים דקדושה לגבי חבירו, ועליו נאמר גם כן: ויגורש מפניו אויב' כו'. ועל כן צריך לזהר בשיש מחלוקת על האדם שלא יפול לתוך תשוקת הממון, כי אולי חבירו פנים דקדושה נגדו, ויש לו כח להפיל אותו, והנפילה הוא שמפילין אותו לתאוות ממון כנ"ל, על כן צריך לזהר מזה: שם 'כי כל ישראל נקראים צדיקים על שם הברית'. שמעתי אז מפיו הקדוש בפרוש, שאמר שכל ישראל על ידי שהם נמולים על כן כלם נקראים צדיקים:

^א 'אולי אפ"ל עומק העניין יותר שבאמת אם חולק על איזה נקודת רע שבחברו אבל עדיין מחזיק אותו לצדיק בשאר דברים כמו שזה באמת אין זה נקרא חולק אלא רק כשבגלל איזה נקודת רע שמוצא בו פוסל אותו עד שנעלם ממנו גם הטוב שבו זה נקרא חולק, כי הטוב של כל אדם הוא בחי' צדיק שבו וכשנעלם מאיזה אחד נקודת הצדיק של חבירו, בגלל איזה משהו רע שמצא בו זה הגרוע מכל הנקרא לשון הרע בה' הידיעה ששקול כנגד כל העבירות. ואזי אין לו מלח ברית דהיינו בחי' צדיק להמתיק את המרירות של עצמו. ואע"כ אם

וכעין זה מבואר בתורה לד שכל אחד מישראל יש בו נקודה שאין באף ישראל אחר וכל ישראל צריכים לה לתקן חרפתם. אלא ששם מבואר שבצדיק הגדול יש גם את הנקודות של כלל ישראל ואפשר לקבלם ממנו. צ"ע אולי רמזו כאן גם שכל מי שתיקן בריתו קצת נעשה מלח לכל האוהבים אותו וקשורים אליו כפי המדרגה שזכה. ממילא מי שזכה לשלימות תיקון הברית גם נעשה מלח לתקן את הקשורים בו לגמרי מהתאוה. ובתורה יג אות ה' מבואר שכשנמצאים אצלו בשעת אמירת תורה אז עוד יותר זוכים לזה כי מעלה אותם בעיבור כדי להוריד תורה מעתיק ועי"ז מבטל מהם תאוות ממון עי"ש.

בעניין הנפילה שמפילים את בעל המחלוקת מבואר בהשמטה בסוף התורה שמפילין אותו לתאוות ממון. ועיין תורה קפא שמי שחולקים עליו, אם חלקו בכבוד שמים קטן מחלקם אזי יפילו אותו, ושם מבואר שעיקר הנפילה היא לתאוות ניאוף. וצ"ל כנ"ל שכיון שהן בחי' אחת כי ניאוף הוא פגם הברית והקשר עם הקב"ה, וזה בעצמו נעשה ע"י תאוות ממון שמנתק עצמו מהקב"ה לרדוף אחר מבטח בוגד של הממון.

עוד אולי אפשר ללמוד משם בעניין הנ"ל ונאמר שטעם שהחולק ומי שחולקים עליו נופל לתאוות ממון עם זה שכנגדו יותר שומר הברית ממנו, כי עיקר הכבוד שמים הוא שמירת הברית. ולפ"ז מי שאוהב אחד מישראל שחלקו גדול בכבוד שמים זה בעצמו זכות עצומה שיכולה להציל מנפילה וגם קושרת את האדם האוהב בעצמו בברית להקב"ה. ובאמת יש על זה יצה"ר לקנא בו ולחשוב אותו מתנשא וכי"ב. ועל זה ציוו חז"ל ואת יראי ה' יכבד. וכמבואר בתורה יד אות ו'.

איזהו עשיר השמח בחלקו

אחרי שרבנו מבאר בקיצוניות גדולה את עוצם החסרון שיש בממון מצד עצמו וממילא גם את הרודף אחריו לכשעצמו, שנקשר בנחש עפר לחמו שהוא הס"מ בעצמו. אזי מבאר רבינו שכיון שהממון כל כך קשור לסט"א על כן כדי להנצל מהחושך והעפר שבו צריך להמשיך מוחין גבוהים מאד של דעת קנית מה חסרת, שרק דעת כזה יכול לשמור את האדם מליפול לעבודה זרה הוזה של תאוות ממון. וכיון שהם מוחין גבוהים מאד על כן צריך לזה כמו שתי לידות דהיינו ב' פעמים ע' קולות של היולדת.

חז"ל באבות אמרו איזהו עשיר השמח בחלקו, כי כנ"ל מי שיש לו ממון הרבה בלא מדת ההסתפקות והמשחה בחלקו אזי אדרבה הממון בעצמו גור חוסר הסתפקות נוראה שהיא קללת הנחש עפר תאכל כל ימי חייו ופירש רבינו כיון שהעפר הוא עצם החיסרון לכן גם להפך העפר אוכל אותו. מובא בשיחות שרבינו אמר לאחד שרצה עשירות, או שייקחו את הממון ממך או אותך מהממון, ואולי רמז בזה גם להנ"ל שאת הממון ממך זה שאתה טעם בו טעם עפר וכאילו נלקח ממך ואותך מהממון זה להפך שהממון שהוא עפר יאכל אותך.

מבואר כאן שמדת ההסתפקות היא ממידת "ואמת" שביג מדות של רחמים שבכתר, וכן מבואר בתורה מז שהשובע הוא מהארת מדת האמת ועל כן מי שמרגיש רעבון סימן שיצא שקר מפיו, מבואר שלהיות שמח בחלקו שזה ההפך של תאוות ממון צריך מאד להיזהר משקר. זה מצד התאוה לממון. החיסרון השני שבתאוות ממון הוא הכפירה ועי"ז דהיינו מה שבוטח בממון במקום בהקב"ה, ולזה צריך להתחזק באמונה, שגם היא תלויה במידת האמת.

ויש בני אדם שאומרים אין לי ממון ובקושי גומר את החדש על מעט ההכרחי ומה רוצה רבינו לומר לי. ונ"ל שבאמת מי שאין לו ממון ולא רודף כל כך אחריו, אמנם אין לו את בחי' הצוואה התלויה בצוואר הולד שהיא הגורמת לו לרדוף למלא חסרונו שאינו מתמלא. אבל את בחי' העי"ז שבממון אפשר שיש לו מאד, במה שתמיד חושב שאם היה לו ממון היה לו טוב יותר והיה בטוח יותר, ומייחס לממון מאד חשיבות ורוצה בו שיהיה לו למבטח, במקום להיות שמח בחלקו ומאמין שרק הקב"ה יכול לעזור לו.

הקדמה ישנה

זה ברור שרבינו לא מדבר כלל איך ממשיכים ממון גשמי לעוה"ז כי הממון הגשמי מגיע לאדם כפי הנקצב לו בראש השנה¹ ועדין צריך תפילה שלא יהיו לו הוצאות מיותרות שיכלו את ממונו לריק כל זה על הגשמיות אבל רבינו מדבר רק אחרי שיש ממון שצריך מאד להיזהר ממנו שיחבר אותו להקב"ה ולא ח"ו ינתק אותו מהקב"ה

הוא יותר שומר הברית מחבירו עדיין יוכל להתגבר ולהשאיר במדרגתו, אבל אם הוא קטן מחברו בשמירת הברית אזי יפול לניאוף ועי"ז לתאוות ממון. כמבואר בלק"ה שתחילת הנפילה היא לתאוות הידועה וממנה לתאוות ממון.

² עיין הנהגות צדיקים – התעוררות והדרכה מרבי שמואל תפלינסקי – אות א. ראשית כל יהיה מושרש ונטוע בלבכם עמוק עמוק, ותתבוננו תמיד מה שאתם מוציאים בפיכם שלשה פעמים בכל יום – פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון – ותמיד יהי' שגור בפיכם מאמרם ז"ל כל מזונותי של אדם קצובין לו מר"ה (ביצה ט"ז) ואין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו אפילו כמלא נימא (יומא ל"ה) וכמה שקצוב לך מן השמים בשמך יקראוך ובמקומך ישיבוך ומשלך יתנו לך (יומא שם):

אות ב. למעט בכל האפשר בסיבות ותחבולות בבקשת פרנסתכם ויהי' דומה בעיניכם ומוחלט בדעתכם, כמו שיש לכם דוד בעל הון עצום, ואוהבכם מאד, אשר הוא מכין בכל יום צרכים באחד המקומות, ועליכם רק לגשת שמה ולפתוח הפתח, ולקבל מה שמוכן עבורכם:

וצ"ע אם מקבלים רק מה שנקצב להם א"כ למה נקרא לידה וצ"ל שבאמת צדיק מקבל מה שנקצב לו בלי טרחה ולידה כלל רק מונח על פתח ביתו כמו המן לדור המדבר אבל הבעל תאוה שטו ולקטו טורח כאילו עליו מוטל לידת הממון

ואולי זה כוונת הריצ"ח מה ששאל בסוף שיעור 15 למה כתוב אל אחר אסתרס הרי אל אחר אין לו מציאות כלל הרי אין עוד מלבדו ית' ותיירץ באמצע שיעור 16 שבאמת אין לו מציאות ורק הבעל תאוה עושה לו דמיון של מציאות וזה הכוונה שטו ולקטו שהבעל תאוה רודף וטורח אחר הממון כאילו עליו מוטל טרחת הלידה שלו אבל באמת אם לא היה טורח היה מגיע לו בלי טרחה נמצא שבאמת כל כח האל אחר זה להפיל את הבעל תאוה לדמיון שהוא מוליד ממון אבל באמת הכל ממנו ית' שזן מקרני ראמים עד ביצי כינים (שבת קז:) ויבחוש בן שלולית כמו את הארי-ה הגדול ואת כל בני האדם כל זב וצרוע כמו את חשובי הקהל ק"ו צדיק שנוטל בזרוע ובאמת כל ההשתדלות שלנו צריכה להיות רק שנוכח לבטוח בו ונוכח לקבל את הממון עם המוחין שלו מוחין של התחברות ולא של התנתקות

נמצא שמה שביאר מוהרנ"ת בלק"ה גניבה ב' אין אדם מת וחצי תאוותו בידו כי טורח כפלים ממה שמקבל מבואר שהכוונה שהסט"א מפילה את האדם לדמיון שע"י טרחתו הוא מרוויח נמצא שעובר עליו כל חבלי לידה כאילו הוא בעצמו מוליד והכל רק דמיון

וכשהוא טורח אחר הממון אזי גם בטרחה עצמה אפשר שתהיה רק לסייע לו להאמין כמבואר בלק"ה מו"מ הלכה ד' עפ"י תורה עו, אבל יכול להיות שלהפך הטרחה עצמה תפיל אותו יותר לדמיון שהטרחה גורמת להשגת הממון וכנ"ל שכח הסט"א להפיל לדמיון כאילו ממש הוא יולד את הממון כפלים כיולדה דהיינו ממש כמו שבקדושה צריך ע' קלין כדי להתגבר על ע' מידות רעות שהן הע' פנים חשוכין כשממשיך את הממון משרשו לבחי' דעת ואח"כ מעין ימין לבחי' בשמאלה עושר כך ממש גם בסט"א כממשיך ממון אזי בנדמה לו צריך טרחה כפלים כיולדה

ויש כאן שני חסרונות א' הדמיון שהוא היולד והשני חוסר ההסתפקות ובעצם הם אחד

הקדמה ממהדורא קמא

התורה בכלליות מדברת מתאוות ממון והיא ביאור לשתיים מתוך שתיים עשרה שו"ת שהיה בין רבי יהושע בן חנניא וסבי דבי אתונה והשאלה השלישית שלהם היתה שבקשו ממנו שיאמר להם שקר והוא תימה שהרי א"ס לשקרים כמספר המציאות בעולם אם תכפיל אותם בעצמם כך שקרים יש א"כ מה בקשו, אלא כנראה שאלו מה הוא השקר הכי גדול בעולם. הגה-עיי' בפנים יותר עומק בשאלתם. וכשאמר להם שהיה לו פרידה שילדה ולד עם פתק בצווארה שאביה נשאר חייב מאה אלף זוז, אזי אמרו לו הרי פרידה אינה יולדת.

דהיינו שריב"ח אמר להם אמת שכדניתא יולדת דמיון והרגשת חוסר המחייב את הנאחו בה להיות רודף תמיד אחריה כדי למלאות חסרונה אבל לעולם אינו מתמלא כי ממלא חסרון בחסרון והם הבינו שמתכווין עליהם לכן לסתור דבריו מעיקרא אמרו הרי כדניתא לא יולדת וענה להם זהו שאמרתי שאינה יולדת אלא רק נדמה להם שיוולדת והדמיון הזה הוא השקר הכי גדול בעולם.

ורבינו מבאר שפרדה דילדה הכוונה לתאוות ממון שזה השקר הכי גדול בעולם שנדמה לבעל התאוה הווי שמרוויח ממון ע"י השתדלותו, אבל באמת לא מרוויח אלא את הקצוב לו בר"ה. וגם זה כיוון שלא ממשיך אותו בקדושה כראוי אינו כלום אלא עפר בעלמא שרק מרירות ועצבות והרגשת חסרון נורא קשור בו, וזה הגורם שרוב העולם כרוך אחריו ואליו הוא נושא את נפשו עד כדי סכנת נפשות כמ"ש בנפשו יביא לחמו. וכמה שתצעק שבאמת זה רק שקר, "כי לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה'" (זכריה ד ו') לא מועיל כלום. ועוד יותר כמה שעוסק בזה יותר ורואה בחוש שלא לפי מעשיו הם רווחיו, אעפ"י יש בריוח הממון כמו שטר צוואה המחייב אותו להמשיך לרדוף ולהשיג עוד כפלים ריווח, וכשמרוויח כפלים אזי שוב גם בצוואר הריווח הזה יש שטר צוואה הנ"ל. וזה שאחז"ל יש לו מנה רוצה מאתים, יש לו מאתים רוצה ד' מאות וכו', נמצא כל ימיו רודף למלא חסרונה וממלאהו בחסרון כפול. וכנ"ל דכדניתא לא ילדה אלא דמיון שבצווארו שטר חוב על פי שנים ממנו. צא ולמד ממה שכתוב (מלאכי ג' י') "בחנוני נא בזאת" ומבואר בתענית ט. שזה הדבר היחידי שמתיר ואף מבקש הקב"ה שינסו אותו, דהיינו בנתינת מעשר, כמאחז"ל (תענית ט.) "עשר תעשר" (דברים יד כב) בשביל שתתעשר. ולכאורה מאחר שמבטיח מה הניסיון? ולמה מותר לנסות אותו ית' בזה. אלא שכנ"ל שכיון שתאוות ממון היא השקר הגדול שבעולם, לכן אפילו אחר ההבטחה זה נשאר הניסיון היותר גדול עד שמי שמפריש חומש נקרא עובד בכל מאודו (שיחות הר"ן רפט)

(נ"ל שלכן רמז רבינו שהפתק של השטר צוואה על חובו תלוי בצווארו דייקא, כי צוואר מרמז לביהמ"ק ולצדיק כמ"ש ויגש ומה יד' "ויפול על צווארי בנימין" יג, דהיינו הצינור והשביל המחבר בין שמים וארץ, שזה בחי' תיקון הברית וכנ"ל שהכל מתחיל מפגם הברית שע"י נעשה חייב ליצרו ומוזה נופל לחוסר שמחה בחלקו כנ"ל)

הריצ"ח ביאר שעיקר תאוות ממון שעליה מדברים היא להיות אוסף ממון שיהיה לו מבטח כמו שאומרים העולם (קהלת י' ט) "והכסף יענה את הכל" כי בכסף יש כח קניה שמעניק בטחון לבעליו וזה עיקר העבודה וזה שעליה מדבר רבינו כאן, אבל כשאדם מרויח עמ"כ לקנות איזה דבר, זה כבר בחי' תולדה של התאוה, כי בכח"ג אין הוא תאב לממון עצמו אלא לדבר שקונה, ואילו הממון הוא רק היכי תמצא להשיג את הדבר, ובוה תלוי מה הדבר, אם הוא דבר מצוה הרי זה מצוה ואם זה עמ"כ לתת צדקה הרי זה בוודאי מבורך אבל כשח"ו כוונתו לקנות מותרות לזה גם קורא מוהרנ"ת תאוות ממון כמבואר בדברי מוהרנ"ת בסוף התורה. ונ"ל הטעם כי בממון יש שני חסרונות אחד תכונת העפר שבו שגורמת הרגשת

²¹ חתם סופר על בראשית פרק מה פסוק יד ויפול על צוארי בנימין, וגו', ואחז"ל על ב' בהמ"ק שיהיו בחלקו של בנימין ועתידין ליחרב, הענין בזה כי בהמ"ק נקרא צוואר בשיר השירים צווארך כמגדל השן והוא כי אינו משמש אלא כצוואר הוזה שהוא רק שביל דרך מראש ללב להמציא לשם השכליות שבמוח, ומהלב למוח להטציא לשם כח החיוני שבלב,

חסרון וחוסר סיפוק במה שיש לו וזה הגורם לרדיפת המותרות ועוד יש בממון כח קניה שמקנה לבעליו בטחון והרגשת כח וזה הבחי' עבודה זרה שיש בו ולכן גם רדיפת מותרות הם תאוות ממון אע"פ שאין זו ע"ז אבל זו תאוות ממון שבאה מצד הבחי' עפר שבתאוה הזו שרודף להשיג יותר ממה שצריך.

עוד נ"ל לחלק בין תאוות ניאוף ואכילה לממון עפ"י מש"כ במ"א (הקדמה לתורה א') ששלשתן המגרש שלהם הוא בפרוודור, דהיינו שתופסים את הפרוודור כתכלית ולא כמעבר והכנה אל הטרקלין/י, (בניאוף זה שמו ובאכילה זה הגרון) אבל הפרוודור של תאוות ממון הוא הנרחב ביותר דהיינו כל העוה"ז.

אבל מי שרוצה ממון דקדושה בבחי' איזהו עשיר השמח בחלקו, רבינו מבאר שצריך על זה לצעוק הרבה להש"י, כי לידת ממון דקדושה היא לידה כפולה שצריך לה כפלים צעקות כילודה.

בלק"ה גניבה ב' עי"ש שמבאר למה כפלים כילודה, כי יש בממון שתי לידות, אחת מעינא חד דרחמי (אריך) לבחי' עינים (עיני ז"א) והשניה מעין ימין לבחי' בשמאלה עושר וכבוד (למלכות), ולכן הן ק"מ קולות, ע' קלין לכל לידה, כי בלידה ראשונה מוליד המוחין כי אז הממון עדין רוחני, ואח"כ כשמתגשם שוב צריך עוד לידת מוחין, כיון שבבחי' בשמאלה עושר וכבוד, שם עיקר התגברות הסט"א, ומבאר שעיקר המונע שעליו צריך להתגבר הוא הע' פנים חשוכין שהם הע' מידות רעות.

ונראה פשוט שאין כוונת רבינו ומוהרנ"ת להמשכת הממון גשמי כי זה לא נקרא הולדה אלא הכוונה רק להולדת המוחין השומרים על הממון שלא יהיה עפרות וזה אלא שפע ממון קדוש.

ונראה לי לבאר יותר את דבריו שרוצה לומר שבממון הגשמי יש אחיזת הסט"א בשני שלבים, אחד הוא במו"מ שבו, והשני בעצם האחיזה בו (ובעצם אפילו כשרק חושב שיש לו, כבר מתחיל הדמיון, וכ"ש כשיודע שעומד להיות לו, וכ"ש כשכבר אוחו בו) דהיינו שכח הקניה שבממון מעורר את מדותיו הרעות של בעליו לחוסר הסתפקות ולהרגשת חסר בגלל צד העפר שבו שהוא כשלעצמו דהיינו כשלא מאירים בו הג' יסודות האחרים אש רוח מים, אזי הוא כלי ריק וחוסר שגורם לכל הרעות, כי כל המידות הרעות הן מאותה סיבה שהבחי' עפר שבהן לא מאירים בו האורות המוחין אותו, וזה הגורם להרגשת חסרון ועצבות ומרירות והתנתקות מהקב"ה (לשון מר מדלי שהוא טיפה המתנתקת מהמקור) וכמו שרואים בחוש שאדם שיש בידו ממון, מיד מעופפת מחשבתו מה יעשה בו (בבחי' כסף תועפות לו (אייב כב כה)) ותמיד מעופפת מחשבתו כאילו יש לו כפלים יותר ממה שיש לו באמת, נמצא שתמיד הוא חסר בבחי' יש לו מנה רוצה מאתים.

השלב השני של אחיזתו בו, הוא כשבא לעשות בו מו"מ, כאן מתגבר הכחי ועוצם ידי, שנדמה לו שכל הרייוח תלוי רק בהשתדלות, ועי"ז נופל לרמות במו"מ או לחפש מורה היתר או עכ"פ לנהוג בדין ולא לפנים משורת הדין או עכ"פ לקמץ בצדקה.

נמצא מבואר שהממון הגשמי כשלעצמו יש בו אחיזת הסט"א כפולה. ונ"ל לבאר עוד, שכיון ששרשו בקדושה גבוהה מאד, באורות הצחצחות כמבואר בדברי רבינו בביאור הסבי דבי אתונה, מה שרמו בסילותא דכדניא (שליה של פרידה) וכן מבואר בתורה סח שהממון שרשו במזל העליון, שרש הבני חי ומזוני. ונ"ל שלכן כשבא ויורד לעוה"ז, מיד אוחזים בו הסט"א מאד, כמבואר בטעם לנטילת ידיים אחר השינה ובטעם טומאת מת שכיון שהיתה קדושה גבוהה, לכן גם אוחזים מאד כשהקדושה יוצאת, וזה טעם שהממון הגשמי לעצמו נקרא צואה (כמ"ש צא תאמר לו עיין סוף מעשה מבעל תפלה כשבאו לתקן המדינה של עשירות) בחי' דבר הניתק משרשו שלכן מסריח מאד וע"כ גם צואת אדם ריחה רע יותר מצואת שאר בע"ח כמבואר בהלכות ק"ש כיון שהיה בה קדושה גבוהה.

דהיינו שכל ממון גשמי יש בו כשלעצמו כח העפר שכל הרוצה לקחתו לבדו אזי מוצא בו תכונת יובש עצום ששואב לתוכו את כל חייו כי זו תכונת העפר שהוא מנא דכולהו (כלשון הזוהר) שמצד אחד הוא הכלי לכל האורות, אבל מי שמפריד אותו לבדו, יוצר מציאות צמאה וחסרה שמעוררת בכל מידתיו את צד העפר והחסרון שבהן, ונעשה מנותק מכל קדושה, וכאילו מחוייב לרדוף למלא חסרונו בעוד עפר וחוזר חלילה. (אולי זה הסיבה לכח המשיכה של כדור הארץ) ולכן אין לו תקנה לממון הגשמי אלא ע"י שמולידים את המוחין השייכים אליו משרשו, ואזי כשחוזר ומחבר את הממון למוחין שלו, הוא חוזר להאיר בגוונים הנפלאים שלו, ואזי אדרבה בכוחו לחבר אל הקב"ה ולהשיג על ידו התבוננות והשגות אלקות נפלאות כמבואר בתורה ס'.

אבל כיון שאחיזת הסט"א בו היא חזקה וכפולה לכן צריך ללדת את המוחין האלה ב' פעמים, כי אע"פ שהוליד פעם אחת בבחי' קלני מראשי צריך לחזור להולידם בבחי' קלני מזרועי. דהיינו שבעצם אחיזת האדם בממון מיד נאחזים בו הסט"א ואז הנסיון על הדעת, אם יהיה בחי' הסתפקות או ח"ו להפך חוסר ומרירות שזה בחי' קלני מראשי (ובאמת כיון שכל מהות הסט"א היא דמיון ושקר לכן אחיזתם עוד לפני שמגיע הממון לאדם, אלא כבר כשרק חושב שעומד להיות לו ממון, כל שכן כשכבר יודע שעומד להגיע אליו) דהיינו שמיד כשיש לאדם איזה אחיזה בממון אזי צריך לצעוק ע' קלין שלא יתגברו עליו הע' פנים חשוכין, אלא יתגברו המוחין הקדושים, על הע' מידות הרעות, ויזכה לאנפין מאירין, וזה בחי' תיקון העינים בחי' "מצות ה' ברה מאירת עינים" שיהיה להם הסתכלות רק אל הש"י בבחי' "עיני כל אליך ישברו" (עיין תורה עו סוד הבטחון) ולא יעופפו לחפש איך לעשות עוד כסף.

ואח"כ כשבא לעשות מו"מ אזי עיקר הנסיון בבחי' קלני מזרועי, נסיון המו"מ באמונה שלא לרמות ולא להשתדל יותר מכפי מדרגתו ולנהוג לפנים משורת הדין ולתת צדקה כפי יכולתו (עין גם תורה כט אות ט' שזה תיקון הממון כשכוונתו להריח עמ"נ לתת צדקה. ועיין בזה אריכות גם בתורה ד' תנינא).

נמצא שיש בממון שני סכנות אחד בעצם אחיזתו ואחד כשבא לעשות בו מו"מ. דהיינו אחד בעצמו ואחד כשבא להוליד ממנו ריווח. ולפ"ז יתבאר לשון התיקונים אל אחר אסתרס ולא עביד פרי, שהכוונה שהממון לעצמו הוא אל אחר, ע"ז, כי מצד שיש בו כח קניה עצום, מפיל לדמיון של כחי ועוצם ידי, אבל באמת לא עביד פרי, כי ריווח גשמי לבד הוא רק חסרון ועצבות ומרה שחורה והרגשת חסרון עצום שהורג את האדם, וריווח רוחני דהיינו להוליד מוחין לא שייך אצלם, כי מבואר

י" אבות פרק ד (טז) רבי יעקב אומר, העולם הזה דומה לפרוודור בפני העולם הבא. התקן עצמך בפרוודור, כדי שתכנס לטרקלין;

בוהר שבסט"א אין לדבר דעת שעל ידו ההתחברות ולכן גם לעולם אין הזו"ן דסט"א במצב של פב"פ, לכן לא שייך אצלם זיווג כלל והולדה, ונוסף לזה אין להם שרש למעלה, אלא כל מהותם הוא דמיון בעולם הפירוד, לכן כל כחם רק לינוק ממה שהקדושה מורידה מלמעלה.

ועיין בלק"ה גגיבה ב' אות ה' מה שאמרו חז"ל אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, שהטעם הוא כיון שטרם כפול ממה שהשיג. וצ"ע הרי רבינו מדבר על הטרחה בלידת המוחין של הסתפקות ושמחה בחלקו ואילו זה שמת ואין חצי תאוותו בידו לא טרח כלל על זה, ולא צעק על זה כלל.

ונראה שמכאן ראייה שהדמיון שמפיל הסט"א את האדם ברדיפת הממון, הוא כפלים מהצורך, שע"י שנותן לו הרגשת חסר כפלים ממה שיש לו, עי"ז גם מפילו לטרוח כפלים מהצורך.

דהיינו שלזכות לממון דקדושה צריך להמשיך אליו את המוחין שלו שתי פעמים בשתי לידות, אבל מי שהלידות האלו אצלו הן בחי' נפל, לא אמרינן שכיון שהוא אוהו בסט"א א"כ יקלו עליו, אלא להפך הסט"א מפילה אותו יותר לאבדון, כי אין לה מילוי לתת לו, והוא נמצא בהרגשת חסר עצום כפלים ממה שיש לו, והחוסר הזה מריץ אותו לרדוף תמיד אחר מילוי מדומה, שהוא בעצמו חסר וממלא החסר בחסר כל ימיו. נמצא שגם הוא כמו יולד ריווח אבל זה רק דמיון כי מוליד חוסר הסתפקות במקום להוליד הסתפקות ושמחה בחלקו. ועי"ש שמבאר שכיון שאין אדם מת וחצי תאוותו בידו לכן אין תיקון אלא ע"י בחי' שפע כפול. (המושג שפע כפול נזכר בסוף תורה מ' תנינא) שהוא הממון עם המוחין שלו שאז יש בו הסתפקות ושמחה.

וזה הדרו שיח בין סבי דבי אתונה וריב"ח שביקשו ממנו לומר שקר ואמר להם אמת שהשקר הכי גדול הוא תאוות ממון שמוליד הרגשת חסרון תמידי והבינו שמרמז עליהם שהם תמיד בהרגשת חסר לכן ענו לו הרי סט"א לא מוליד וא"כ לא מהתאוות ממון בא הרגשת החסר וענה להם זהו שאמרתי שהתאוות ממון לא מוליד באמת אלא בשקר ודמיון עושה עצמו כאילו מוליד ולידה כזו היא הנותנת הרגשת חסר תמידי.

עד כאן ההקדמה

מתורה כג ועד תורה לא הם תשע תורות שבהן מבאר רבינו את השו"ת שהיה לרבי יהושע בן חנניא עם סבי דבי אתונא בגמ' בכורות דף ח: הביאור הוא לא לפי הסדר שבגמ' וכאן מתחיל רבינו מהשאלה ותשובה השלישית

רבי יהושע בן חנניא הנזכר במאמרים אלה דסבי דבי אתונא הוא רבי יהושע סתם שבמשנה והוא בר פלוגתא דרבי אליעזר הגדול בן הורקנוס

(בכורות ח' ע"ב) סבי דבי אתונא

תורה כג [טו]

תורה זו היא ביאור לשתי שאלות ותשובות ג' וד' ששאלו סבי דבי אתונא וענה להם רבי יהושע בן חנניא

אימא לן מילי דכדיבי [טו], אמר להו הוי לן כדנייתא וילדה, והוי תליה ליה פתקא. וכת' ביה דמסיק בביה"י אבא מאה אלפי זוזי. אמרו ליה וכדנייתא מי ילדה. אמר להו הי נינהו מילי דכדיבי : מלחא כי סריא במה מלחי ליה, בסילותא דכדנייתא. ומי איכא סילותא לכדנייתא, ומלחא מי סריא [יח]:

י"רש"י מילי דכדיבי, דבר כזב: כדנייתא, פרידה: תלא פתקא, שטר בצווארו של הולד: הי נינהו מילי דכדיבי, אלו הם דברי כזב: שוליתא¹, שליא:

תרגום – זקני אתונה שאלו את רבי יהושע בן חנניא אמור לנו דברי שקר אמר להם היתה לנו פרדה שילדה והיה תלוי על צוואר הולד פתק שכתוב בו שהוא חייב לבית אבא מאה אלף זוז ושאלו אותו הזקנים הרי פרדה

^{טו} תורה זו לשון רבינו נאמרה בחורף תקס"ג (ח"מ נט) ועיין שיש"ק ח"ב סימן קע"ד וח"א שדמ. בתורה זו מבוארת השאלה השלישית ששאלו סבי דבי אתונא את רבי יהושע בן חנניא. והיא הראשונה משמונה התורות (כג - ל) שטבאר בהן רבינו את השו"ת שהיה ביניהם.

^{טז} זו גרסת העין יעקב ובגמ' שלנו מילי דבידיא

^{יז} בתשכס - בבי, וכן הגרסא בדפוס' - בבי (וכן הוא לשון הגמ' ועין יעקב)

^{יח} תרגום – זקני אתונה שאלו את רבי יהושע בן חנניא אמור לנו דברי שקר אמר להם היתה לנו פרדה שילדה והיה תלוי על צוואר הולד פתק שכתוב בו שהוא חייב לבית אבא מאה אלף זוז ושאלו אותו הזקנים הרי פרדה אינה יולדת וענה להם הרי בקשתם דברי שקר. עוד שאלוהו מלח שהסריח במה מולחים אותו שלא יסריח וענה להם בשליה של פרדה ושאלו אותו הרי לפרדה אין שלייה וענה להם הרי מלח לא מסריח.

^{יט} הערה השייכת לפרש"י – 1 גם בדפוס' ותרלד - שוליתא, ומתלו - סילותא (כלשון הגמ')

אינה יולדת וענה להם הרי בקשתם דברי שקר. עוד שאלוהו מלח שהסריח במה מולחים אותו שלא יסריח וענה להם בשליה של פרדה ושאלו אותו הרי לפרדה אין שלייה וענה להם הרי מלח לא מסריח. ביאור הויכוח על פי רבינו יתבאר במקומו באות ה' ע"ש.

(לשון רבינו ז"ל) צוית צדק עדותיך ואמונה מאודי (תהלים קיט):

באות ה' מבאר את הפסוק **צוית צדק עדותיך** שמי שאמונתו אינה שלימה היא נקראת צדק ועל כן אינו רוצה להפסיד ממון בשביל מצוה, אבל כשחביב עליו המצווה עד שאינו מרגיש בהפסד הממון זאת הבחי' נקרא **ואמונה מאוד**, כי עיקר מבחן האמונה הוא בממון, שנקרא מאד כמ"ש ואהבת את ה' אלקיך בכל מאדך, כשמשבר תאוות ממון ששם הפנים דקדושה. ממה שבחר בפסוק זה אע"פ שלכאורה רמז בו מעט מענייני התורה, נראה שאדרבה כל האריכות בתורה היא לבאר את שתי המדרגות האלה צדק ואמונה, שרוב העולם הם עדיין במדרגת הצדק, שאע"פ שנאמר עליה בזוהר צדק מלכותא קדישא אבל היא מאד בגבול בתחום ההיתר והנגה והרשות שהיא הרשת שלוכדת את בני האדם ברישתה ובפרט להיכלי התמורה של תאוות ממון שאינה איסור תורה ואעפ"כ הוא ע"ז שתחוב בה כל העבודות זרות כמבואר בתורה באריכות.

אות א

תחילה מבאר שיש זה לעומת זה פנים דקדושה מאירות ופנים דסט"א חשוכות, ומי ששקוע בתאוות ממון פניו חשוכות ומי אוהו באמונה פניו מאירות. בפשטות אין הכוונה שרואים זאת בחוש כי לא תמיד זה מתבטא במאור פנים אלא בעיקר בכוונת הלב להיכן הוא פונה האם בבחי' שויתי ה' לנגדי תמיד לכוון בכל דבר להרבות כבוד שמים ולכוון לרצונו ית' או ח"ו להפך להיות מכוון לפנים דסט"א פנים אל הצד האחר וממילא העורף כלפי פני ה', שהם פניו של מי שמחפש בכל דרכיו למלא תאוותו וחסרונו המדומה, פנים כאלה גם כשהם שוחקות זה שחוק הכסיל, ובאמת בפנימיות הם חשוכות לגמרי מאור הפנים הקדוש. ולהבדיל מצינו צדיקים גדולים שכל מחשבתם רק לעשות רצון ה' אבל ביראה גדולה ובלא מאור פנים כל כך כגון רבי ברוך ממזבז ועוד כיו"ב.

כי יש פנים דקדושה שהן תמיד פונות אל הקב"ה והקדושה, **שהם אנפין נהורין** פנים מאירות, **בחי' חיים** כי הקב"ה מקור החיים, **כמ"ש (משלי יו) באור פני מלך חיים** כשאדם דבוק במחשבתו ועיניו שכלו באור פני הקב"ה מדת האמת/כ"א זה בעצמו נקרא חיים/כ"ב. **בחינות שמחה, כמ"ש (תהלים יו) שובע שמחות את פניך** הדבוק בפני ה' שהיא מדת האמת שמחתו שלימה, **וכתיב** כששמע יעקב אבינו בשורת עוד יוסף חי והוא מלך במצרים **(בראשית מה)/כ"ג ותחי רוח יעקב**, דהיינו

² מותרצו - מאד

כ"א **עיין לק"ה גלוח הלכה ד סוף אות א** - כמו כן, להבדיל, בה' יתברך שמו מלך מלכי המלכים הקדוש - ברוך - הוא שאי אפשר לראותו בעינינו גשמיים, ואפלו בעיני השכל, כי אם כל חד כפום מה דמשער בלביה, כמו שאיתא בזוהר הקדוש ומוכא בדברנו כמה פעמים. בש"ה יתברך עוזר להאדם ומתנוצץ בדעתו ידיעת אמתתו זה בחינת הארת פנים, ועל זה אנו מבקשין תמיד, "יאר פניו אתנו סלה". "האירה פניך על עבדך וכו'". "פניך האר בעבדך". והבהנים נצטוו לברך את ישראל בברכה זאת, כמו שכתוב, "יאר ה' פניו אליך וכו'". כי זה העקר שזוכין להארת פני ה', דהיינו שיאיר בדעתו אמתת אלקותו, שזה עקר אור הפנים, כי אמת הוא הפנים

שם אות ב - ... כן ה' יתברך ברחמי שחפץ בקיים העולם, צמצם והסתיר אור האמת, שהוא אור הפנים בבחינת אכן אתה אל מסתתר. ודיקא על ידי רבוי הצמצומים יכולין לידע מאמתתו, כי צמצם את האמת בחכמה נפלאה, בצמצומים רבים ושוניים, בדרך נפלאים ונוראים, עד שנתהוה מדת האמונה, שבהכמתו הנפלאה האיר בהאדם מדת האמונה הקדושה שיש בנשמת האדם ושימה מאמתת אלקותו יתברך, שעל - ידי זה יש לו כח להאמין בהאמת.

כ"ב נקט קדושה אור וחיים כולם בחי' חכמה כידוע כי חכמה נקרא קדש בתורה פ' ונקרא אור בתורה א חכמת אדם תאיר פניו ונקרא חיים גם שם כמ"ש החכמה תחיה.

כ"ג **בראשית פרק מה (כו) ויגדו לו לאמר עוד יוסף חי וכו' הוא משל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם: (כו) וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אלם וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח יעקב אביהם:**

רבנו בחיי - ותחי רוח יעקב אביהם. תירגם אונקלוס ושרת רוח נבואה, לפי שהיה יכול לומר ויחי יעקב אביהם, ומפני שהוסיף מלת רוח תירגם רוח נבואה:

שחזרה לשורות עליו רוח הקדש ונבואה זה בחי' שמחה/כ" דאין שורה נבואה אלא מתוך שמחה. והשמחה ביטוי לחיים ולקדושה ואור, ובחי' חכמת אדם תאיר פניו/כ"ז:

ויש פנים דסט"א פנים של הצד האחר, שלא פונות להקב"ה אלא להבלי עוה"ז ורדיפה מחשבתו להשיג ממון למלא תאוותיו הגשמיות, **שהם אנפין חשוכין** כי דבוקה מחשבתו בחשכת הבלי עוה"ז, הממלא את לבו **מרה שחורה/כ"ו** עצבות/כ"ו, כי היא **ע"א/כ"ח** עבודה אלילים כשפונה לבקש ישועה ובטחון במקום אחר, **כמ"ש (שמות כ') בט"ו לא יהיה לך אלקים אחרים על פני (יא)/לב** אם אתה לא פונה אלי זה אלקים אחרים:

עד כאן ביאר את זה לעומת זה מי שהוא בבחי' פנים אל הקב"ה ומי שהוא בבחי' עורף להקב"ה. ועתה יבאר עד כמה שמי שנפל לתאוות ממון הוא בבחי' עורף הנ"ל.

כ"ז **זו בחי' רביעית** וצ"ע למה לא כלל אותה בג' הנ"ל קדושה אור וחיים ואולי כי הם הפנימיות והיא החיצונית דהיינו הביטוי כלפי חוץ כשהם נמצאים.

כ"ח **ליקוטי הלכות יו"ד** – הלכות גלוח הלכה ד אות א) כי העקר הוא הפנים, כי בכל דבר בעולם עקר הדבר הוא בחינת פנים שלו, כמו אצל האדם עקר האדם הוא הפנים, כי כל המוח והדעת והדבור, הכל בהפנים, כמו שנאמר, "חכמת אדם תאיר פניו". וכל העסקים שיש עם האדם, שאחרי עוסק עם חברו בתורה, או משא ומתן, הכל הוא בהפנים, ששם החכמה והדבור שהוא עקר האדם. וכמו כן בכל הדברים שבעולם יש בחינת פנים, שהוא בחינת הפנים של אותו הדבר. וצריך כל אדם להסתכל בכל דבר על הפנים והעקר שלו, כי עקר של כל דבר, שהוא בחינת הפנים שלו, הוא האמת, כי האמת הוא בחינת הפנים, כמו שמבאר בתורה הזאת כנ"ל. וכמו שמוכח בפניות, שאמת הוא אור הפנים. וכן מבאר בסימן קצב, שאמת הוא הפנים של כל הפנים שקדשה וכו', עין שם, ואמת הוא אחד, כמו שאמר אדוננו, מורנו ורבונו, זכרנו לברכה בסימן נא ובמקום אחר, הינו שעקר של כל דבר שהוא הפנים של אותו דבר כנ"ל, הוא רק האמת שהוא אחד, שהוא החיות אלקות המלבש באותו הדבר, שהוא עקר הדבר, כי ה' יתברך הוא עקרא ושרשא דכל עלמין ומי שמתפלל בכל דבר על החיות אלקות השוכן בו, שזה עקר האמת, הוא מסתכל על הפנים של הדבר שהוא עקר הדבר כנ"ל. וזה כל עבודת האדם בזה העולם לבקש תמיד בכל הדברים שבעולם את הפנים והעקר, שהוא האמת, שהוא ה' יתברך, שהוא עצם האמת והוא אחד ואין שני, והוא עקרא ושרשא דכל עלמין, והוא ברא כל דבר, והוא מחיה ומקים בכל עת כל הדברים שבעולם, והוא עקר הפנים של כל הדברים שבעולם, כי כלם מקבלים חייתם מה' יתברך, שהוא בחינת פניהם ועקרים כנ"ל, כי כל אדם צריך לבקש תמיד פני ה', כמו שכתוב (תהלים קה, ד), "בקשו פניו תמיד" וכתוב, "לך אמר לבי בקשו פני וכו'". וכתוב, "זה דור דורשיו מבקשי פניו יעקב סלה". כי האמת הוא בחינת פני ה', כי מי שזוכה לידע האמת על פניו כמו שהוא אמת, שה' יתברך ברא הכל יש מאין ומחיה ומקים הכל ברצונו ומשגיח על הכל בהשגחה פרטית, זאת הידיעה האמתית היא בחינת הארת פני ה', כי האמת היא הפנים של כל הפנים כנ"ל, הינו כשידעין האמת זה עקר בחינת הארת פנים,

כ"ט **ענין ספר נפוצות יהודה מוסקטו** דרוש ט' אדם עולם קטן (כדף בד: מחדר' תרלא) (כדף עז במחדר' תשס) – וזימן הטחול לנקות הדם מן השחורה וכו'.... וזעל דרך זה שיחסו החשוק לטחול עם היות הטחול משכן לשחורה המולידה עצבון והנטיין הוביח כי האדם אשר לו טחול גדול הוא עצב והפך זה למי שהטחול שלו קצר ודק וסבת זה לפי שהטחול מנקה המותרות מן השחורה והיות הגוף מנוקה מן השחורה כראוי שלא ישלם זה רק בהיות הטחול בריא בכמותו ואיכותו והנחתו או יהיה שמח וטוב לב.

כ"ז **צ"ע ענין נדרים מט:** ההוא צדוקי שראה את רבי יהודה וא"ל פניך מאירות או כפני מלווי בריבית או כמגדלי חזירים ופרש"י שם ששניהם מתוך שמריהם הרבה שמחים הרבה. ואולי כיון שאלו המושגים של צדוקי רשע, כך נדמה לו בפני הצדיק ומסתמא הצדוקי בעצמו לא היה לו ממון הרבה וסבר שהעשירים שמחים תמיד ולא ידע שבאמת בתוכם הם אכולים דאגה ועצבות כל הזמן.

ועי"ש שענה לו רבי יהודה שפניו מאירות כיון שמתפנה הרבה בכל יום. ואולי אפ"ל שרמו לו שאדרבה הממון אצלי כמו צואה (סוף מעשה מבעל תפילה כי אלו המאכלים הנ"ל יש להם סגולה זו שמי שאוכל מהם ממאס בממון מאד. כי מרגיש טרחון הממון כמו צואה וטנוף ממש. ועי"ש שמרומז בפסוק תזרם כמו דוח צא תאמר לו ועוד רמו עיין לקמן באות ה בביאור הסבי דבי אתונה וזה הדבר להם כמו צואה מאביהם. ועוד שם אם נפל לטרחון תאות ממון ועל כן ע"י שאני בכל רגע מתפנה ממנו על כן פני מאירות.

כ"ח **נראה שנקט ג'** דברים זה לעומת זה אנפין חשוכין לעומת אנפין נהירין מרה שחורה עצבות לעומת השמחה ועבודה זרה לעומת האמונה שהיא בחי' אור פני מלך ובנגד קדושה שנקט שם נקט כאן סט"א.

כ"ט **שמות פרק כ** (ב) אנכי ידוד אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים: (ג) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני:

רש"י (ג) **לא יהיה לך** – למה נאמר לפי שנאמר לא תעשה לך אין לי אלא שלא יעשה העשוי כבר מנין שלא יקיים ת"ל לא יהיה לך (מכילתא): **אלהים אחרים** – שאין אלהות אלא אחרים עשאו אלהים עליהם (מכילתא) ולא יתכן לפרש אלהים אחרים זולתי שגנאי הוא כלפי מעלה לקרותם אלהות אצלו. דבר אחר אלהים אחרים שהם אחרים לעובדיהם צועקים אליהם ואינן עונים אותם ודומה כאלו הוא אחר שאינו מכיר מעולם: **על פני** – כל זמן שאני קיים שלא תאמר לא נצטוו על ע"א אלא אותו הדור (מכילתא):

^ל ודברים ה' ד'

^א **זהר יתרו פז.**

^ב **זהר יתרו דף פו.** – לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, רבי יצחק אמר, אלהים אחרים, אחרים זייקא לאפקא שכנינתא שט"פ שנקראת אלקים אבל לא אחרים, כי אחרים הכוונה לע"ז ושרי מעלה החיטונים, ואפילו המלאכים כי יסור לעבדם, אבל השכינה הקדושה היא אמונתם של ישראל ואליה חנו מעלין מ"ן התורה ומלות ומעשים טובים, על פני, גם זה לא למעט לאפקא אפי' מלכא היינו פני המלך שם הספירות ז"ל שנקראים פנים כנגד השכינה שהיא בחי' אחר, דבדו אתחזי מלכא קדישא דהיינו א"ס ביה לנצחיו, ואינן שמייה הספירות כן שמו ולעשו יו', כי כל סם הוא לבוש על העלם ועל יום מנהיג הא"ס ב"ה חת כל העולמות, והוא אינן הא"ס הוא אחדות עם הספירות שהוא ע"ס חיות ופנימיות, הוא שמייה דכתיב (ישעיה מב ח) הא"ס ב"ה אומר אני מלכות יהוה"ז ז"ל הוא שמי, פיושו הוא ושמייה חד הוא אין הכלל ביה לשמו כי הוא והספירות הן אחדות אחת שכן לבשו ואתחזו כשלהבת נחלת, בריך שמייה לעלם ולעלמי עלמיא. נידוד שמו באילות לעולם דבריאה ולעולמי בליה עולמים בעשיה

כי מי שהוא במדרגת האמונה ופניו אל האמת אל פני ה' אזי האמת מאירה לו ומאמין שלצורך הפרנסה מספיק להכין סיבה קלה ועל ידה הקב"ה יכול להמשיך לו ברכה והצלחה וכל צרכיו, אבל מי שהוא בבחי' עורף ולא רוצה להניח עצמו על הקב"ה אלא רוצה להחליט בעצמו מה יהיו צרכיו וכמה ממון הוא צריך כדי להרגיש בטוח על כל צרה שלא תבוא ועיניו משוטטות בארץ ולבו חומד כל הבלי עולם עד שההכרחי לו ולבני ביתו מכריח אותו להיות כל היום רודף אחר פרנסתו ולשלם חובות צרכיו ההכרחיים לדעתו, ואין לו זמן לתורה ותפלה ואפילו לא לדבר על מצבו הרע להשיבו בתשובה.

ואלו בני אדם הנופלים בתאוות ממון, ואינם מאמינים שהקב"ה יכול לפרנס את האדם בסבה קלה, ורודפים אחר פרנסתם ביגיעות גדולות, והם אוכלי לחם בעצבון [לג]/לד' ובעצבים (כלשון הפסוק "לחם העצבים", שהוא לשון טורח ולשון ע"א/לה' כמ"ש עצביהם כסף וזהב), והיא הקללה שנתקלל האדם אחר החטא כמ"ש (בראשית ג')/ל"ו בעצבון תאכלנה, ל"ו ועצבות הוא מרה שחורה בחי' חושך. לח' אלו בני אדם הנ"ל הנקשרים בד' דברים הנ"ל נקשרים בעוד ד' דברים בפנים דס"א, אלקים אחרים/ל"ט, חשך, בחי' מיתה, בחי' שנקבר בחושך הקבר בחי' כמ"ש (איכה ג')/מ' במחשכים הושיבני כמתי עולם וכו' [מא]/מב' דהיינו כמו מת שקבור בחושך בתוך העפר. ועליהם נאמר (יחזקאל ז')/מג/מד' וזהבם לנדה, הממון שלהם מאוס ומרוחק ומטמא כמו טומאת נדה ועבודה זרה, כי טומאת נדה היינו בחי' טומאת ע"א, כמ"ש חז"ל (שבת פרק ט' [מח]/מ"ו) מניין לע"א שמתמא כנדה שנאמר [מז]/מח' תזרם כמו דוה הפסוק מצווה למאס את פסילי הע"א ולפורם

¹⁷ לשה"כ תהלים קכו ב' עצבים לשון עצבון בפרש"י שם ועי"ש רד"ק

¹⁸ לה' תהלים פרק קכז (ב) שָׁא לָכֶם מְשִׁכִּימִי קוֹם מֵאַחֲרֵי שְׁבַת אֲכִלִי לָחֶם הָעֶצְבִּים כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שְׂנֵא:

¹⁹ רש"י (ב) שוא לכם – בעלי האומניות המשכימים ומאחרים למלאכתם ומתפרנסים בעצבון וביגיעה בלחם העצבים של טורח. כן יתן – הקב"ה פרנסה למי שמנדד שנת מעיניו בשביל לעסוק בתורה. לידידו שניא – למנדד מעיניו שינה:

²⁰ לה' עיין מצודות ציון – שמואל א-לא ט' – אנשי בית עבודה זרה הקרויים עצבים, כי מעציבים לב עובדיהם, צועקים אליהם ואינם עונים:

²¹ לו' בראשית פרק ג' (יז) וְלֹאֲדָם אָמַר כִּי שְׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ וְתֹאכַל מִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבּוּרָךְ בְּעִצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: (יח) וְקוֹץ וְדִרְדֹר תַּצְמִיחַ לָךְ וְאִכְלָתָ אֶת עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה: (יט) בְּזַעַת אֲפִיךָ תֹאכַל לָחֶם עַד שׁוֹבְךָ אֶל הָאֲדָמָה כִּי מְגֻנָּה לָקַחְתָּ בִּי עֹפֶר אֶתָּה וְאֶל עֹפֶר תֵּשׁוּב:

²² לו' צ"ע משמע שרק הנופל לתאוות ממון מקולל בקללה זו, והרי היא קללת אדם הראשון שחלה על כל בני האדם אפילו הצדיקים כמבואר במקום אחר שהיו צדיקים שמתו רק בעטיו של נחש, דהיינו רק בגלל חטא אדם הראשון שקולל ואל עפר תשוב. ונראה שבאמת דווקא קללת אל עפר תשוב היא על כולם, אבל שאר קללות לאדם ולאשתו אפשר להנצל מהן, וכן איתא שגשג צדיקות לא סובלות צער לידה, ועיין תורה ד' תנינא מבואר היטב שע"י יראת שמים שלימה אפשר להנצל לגמרי מקלל בזעת אפיך תאכל לחם.

²³ לה' נקט ד' דברים שנפלו לתאוות ממון ואינם מאמינים ורודפים אחר הפרנסה והם בעצבון, ואח"כ אומר שאלו בעלי הד' דברים הם נקשרים בפנים דס"א וכו'.

²⁴ ונקט ד' דברים שרואים בפועל, ומבאר שע"ז נקשרים בד' דברים רעים שלא נראים בפועל, וצ"ע סדר הדברים, לכאורה צ"ל שאינם מאמינים ונופלים לתאוות ממון ורודפים אחר הפרנסה והם בעצבון כי תמיד הם בחסרון נורא שיש לו מנה רוצה מאתים ואין להם בטחון דקדושה רק מחפשים בטחון של ממון וזה תמיד חסר.

²⁵ לו' עיקר תאותם היא לממון, כי בממון יש בכח של הכל בבחי' (קהלת י' יט) "הכסף יענה את הכל", שמי שיש לו ממון מרגיש בטוח מפני כל צרה ומרגיש שאינו צריך לאחרים וגם לא להקב"ה, שזה עיקר העבודה זרה.

²⁶ מ' איכה פרק ג' (ו) בְּמַחְשָׁבִים הוֹשִׁיבֵנִי כְּמֵתִי עוֹלָם:

²⁷ עיין גם תהלים קמג ג'

²⁸ מב' צ"ע לכאורה מבואר יותר בתהלים קמג ג' כי רָדַף אוֹיֵב נִפְשִׁי דָּכָא לְאַרְץ חֲתִי הוֹשִׁיבֵנִי בְּמַחְשָׁבִים כְּמֵתִי עוֹלָם: שנוסף בו עוד היות נפשו רדופה מחמת האויב שהוא תאוות ממון ואת כל חיותו דיכא לארץ.

²⁹ בתקפא – (יחזקאל ו) ובתשכט תוקן

³⁰ מד' יחזקאל פרק ז' (יט) כִּסְפָם בַּחוּצוֹת יִשְׁלִיכוּ וְזָהָבָם לִנְדָה יִהְיֶה כִּסְפָם וְזָהָבָם לֹא יוּכַל לְהִצִּילָם בְּיוֹם עֲבֶרֶת יְדוּד נִפְשָׁם לֹא יִשְׁבְּעוּ וּמַעֲיָהֶם לֹא יִמְלֹאוּ בִּי מִכְשׁוֹל עֲנֹם הָיָה: (כ) וְצִבִּי עֲדִיו לְגֹאֲשׁ שְׁמֹהוּ וְצִלְמִי תוֹעֲבָתָם שְׁקוּצִיָּהֶם עָשׂוּ בּוֹ עַל כֵּן נִתְּתִיו לָהֶם לְנָדָה:

³¹ מצודות דוד (יט) לנדה – לרחוק ולתעוב. כספם וגו' – ר"ל למה ישליכו כספם ויתעבו וזהבם לפי שלא יוכלו להציל את נפשם ביום בוא עברת ה' כי האויב לא יקח כסף וזהב לפידיו נפש. נפשם לא ישבעו – רצה לומר לא ימצאו לחם לקנות בהם להשביע הנפש ולמלאות המעים. כי מכשול – כי המכשול הרע הזה היה בעוונם ולא על חנם:

³² מצודות ציון (יט) לנדה – לרחוק ולתעוב כנדה והוא מל' נדידה והרחקה. עברת – מל' עברה וזעם:

³³ משנה א ובגמ' דף פב: בגמ' ע"ז מז:

³⁴ מ' שבת פב: – מתני' אמר רבי עקיבא מניין לעבודה זרה שמתמאה במשא. כנדה שנאמר (ישעיה ל-כב) תזרם כמו דוה צא תאמר לו מה נדה שמתמאה במשא אף עבודה זרה שמתמאה במשא.

³⁵ ישעיהו ל' כב

³⁶ מח' ישעיה פרק ל' (כב) וְטִמְאַתְּם אֶת צִפּוֹי פְּסִילֵי כִסְפָּךְ וְאֶת אֶפְדֵּת מִסְכַּת זִהְבְּךָ תִּזְרֹם כְּמוֹ דוֹה צֵא תֹאמַר לוֹ:

למרחוק כמו שממאסים ומרחקים טומאת נדה. המשך הפסוק צא תאמר לו" שגם זה לשון הרחקה דהיינו להוציא אותו מהבית. ובספורי מעשיות/מט דרש צא לשון צואה שהממון מסריח כמו צואה עי"ש/י.

עתה יבאר שתאוות הממון אע"פ שהיא ע"ז ממש כנ"ל היא עדיין בגבול הקדושה שהרי לא חייבים עליה סקילה, אלא שזו מדרגת קדושה נמוכה מאד הנקראת צדק, ואדם צריך תמיד לשאוף לחפש את האמת שתאיר לו להתחזק ולעלות במדרגות האמונה

אבל אלו

מצודות דוד (כב) וטמאתם וכו' – רצה לומר בעיניכם יהיה טמא צפוי פסילי הכסף וחגורת מסכת הזהב. תורם כמו דוה – תפורם ותורקם למרחוק כמו הנדה היושבת רחוק מבעלה בימי נדת דותה. צא תאמר לו – תאמר עליו צא חוצה וכן אמר חזקיה (על הפסל) והוציאו את הנדה מן הקדש (דברי הימים ב' כט) ועל הפסל אמר:

מצודות ציון (כב) צפוי – ענין חפוי וכסוי. אפדת – חגורה כמו ואפדת לו בחשב האפוד (שמות ל"ד). תורם – ענין פוזר למרחוק וכן זרה הלאה (ישעיהו טו):

עי"ש מה שאמר אחרי המעשה מבעל התפלה – וכך אמר רבנו זכרנו לברכה בפרוש שכל המעשה כולה מראש ועד סוף היא רמוזה כולה בתוך הקפיטל הנ"ל (הינו ישעיה ל"א) ואמר שכל הדברים של המעשה הנ"ל כולם יכולים למצא במקראות וכיוצא: [וכגון "וטמאתם את צפוי פסילי כסף ואת אפודת מסכת זהבך תורם כמו דוה צא תאמר לו", (ישעיה למ"ד) וכמו שכתוב (ישעיה ב): "ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו וכו' לחפר פרות וכו' לבוא בנקרות הצורים" וכו'. הינו שישליכו תאות ממון שהיא עבודה זרה ממש. ויטמינו עצמן בחפירות וכו' כמבאר במעשה הנ"ל. כי הממון הוא מסריח כמו צואה ממש. כמו שכתוב: "תורם כמו דוה צא תאמר לו". וכן כיוצא בזה. יכולים למצא כל דברי המעשה הנ"ל במקראות וכיוצא:]

¹ **עוד שם בסוף המעשה** – והתחילו לצעק שיש סרחה גדולה, חור והביא אותם כנגד הרוח, ושוב הגיע להם הריח הטוב של המאכלים, וחזרו ובקשו אותו, שיתן להם מן המאכלים. חור והולך אותם מכנגד הרוח, וחזרו וצעקו, שיש סרחה גדולה מאד. ענה ואמר להם הגבור להאנשים הנ"ל:

הלא אתם רואים, שאין כאן שום דבר שיסריח, בהכרח צריכים לומר בודאי שאתם בעצמכם מסריחים, כי בכאן אין שום דבר שיסריח. אחר כך נתן להם מן המאכלים הנ"ל ותכף כשאכלו מאלו המאכלים, התחילו תכף להשליך ולזרק מהם את כספם וזהבם, וכל אחד חפר לעצמו חפירה וקבר, וקבר את עצמו בתוך החפירה מחמת גדל הבושה, שנתבישו על ידי שהרגישו גדל הסרחון של הממון (שהוא מסריח כמו צואה ממש) מחמת שטעמו מן המאכלים הנ"ל, וקרעו את פניהם, וקברו את עצמן, ולא היו יכולים להרים פניהם כלל. ונתביש אחד מחברו, כי שם באותו המקום, הממון הוא הבושה הגדולה מכל הבושות, ומי שרוצה לדבר דברי בזוי לחברו, הוא אומר לו שיש לו ממון, כי ממון הוא בושה גדולה מאד שם, וכל מי שיש לו יותר ממון מתביש יותר. על כן קברו את עצמן מגדל הבושה, וכל אחד לא היה יכול להרים פניו אפלו בפני חברו, מכל שכן בפני הגבור הנ"ל. וכל מי שהיה מוצא אצלו עוד איזה דינר או גדול, היה מבער אותו מיד ומשליכו ממנו למרחוק בחפזן גדול:

בני אדם שמשאם ומתנם באמונה, אין הכוונה שלא משקרים או גונבים במו"מ דזה פשיטא, אלא הכוונה שכל כוונתם במו"מ רק לצדקה^א וכבוד שמים, זה רק/י ע"י שהם דביקים באור הפנים דקדושה דהיינו האמת כנ"ל. **כי אין אמונה^ב בלא אמת**, וכל חילוקי המדרגות של אמונה הן רק כמה אמת מאיר בה **כמובא בזוהר (בלק קצח ע"ב)** ו' שם הזוהר על הפסוק (ישעיה א') "והיה צדק אזור מתניו ואמונה אזור חלציו" שואל היינו צדק היינו אמונה וכו' ומה ההבדל ביניהן, 'וּמְסִיק שם אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת דהיינו כשמתחבר אמת לצדק' ו' אזי היא נקראת אמונה, נמצא

^א עיין תורה כט אות ט. וזה בחינת משא ומתן באמונה, כי מי שאינו עושה משא ומתן באמונה, והוא משקע בתאות ממון, וגזול את חברו – אזי הוא מעורר דמים הנ"ל, בבחינת: מדוע אדם ללבושך הנ"ל, וגורם דם נדה לשכינה, בבחינת (יחזקאל ז') "וזהבם לנדה". וזהו: 'דמים תרתי משמע' (מגלה י"ד), ועין חרדשי אגדות שבת קל"ט ד"ה כי כפיכס). הינו דם נדה על ידי הממון. בשביל זה נקרא 'גולה' בחינת 'בגד', כמו שכתוב (ישעיה כ"ד): 'ובגד בוגדים בגדו'. הינו פגם הבגדים הנ"ל, בחינת 'שנמצא רבב על בגדיו'. וזה שתרגם יונתן (על פסוק ובגד בוגדים בגדו הנ"ל ובסנהדרין צ"ד): 'בוזוי ובוזוי דבוזוי', הינו בחינת תאות ממון, שכל מה שיש לו יותר הוא חומד יותר (קה"ר פ"א, ל"א): וזה עקר תקונו של המשא ומתן שיוכן בכל הלך והלך, ובכל דבור ודבור, שהוא הולך ומדבר בשעת המשא ומתן, שכונתו כדי שירויח כדי שיתן צדקה. וזה הוא בחינת תקון הכללי של הדמים, כי הצדקה הוא בחינת כלליות הגידין, בבחינת (הושע י') "זרעו לכם לצדקה". בבחינת 'זרע גד', הוא טפה חורא, שעל ידי התקון הזה נתרומם המחין, בבחינת: 'מחא חורתא ככספא' (תיקון ע). ועל שם זה נקרא משא ומתן, להורות שיש בו תקון לבחינת בגדים הנ"ל, לבחינת דמים הנ"ל. 'משא', זה בחינת (תהלים ל"ח): "כי עונותי עברו ראשי כמשא כבד יכבדו ממני". שהם השט"ה לאוין הנ"ל, שמתגברין על הראש שהוא המחין, בבחינת: "לא תעמד על דם רעך" כנ"ל, והוא בחינת פגם הבגדים הנ"ל כנ"ל. וזה: 'כבד יכבדו', הינו בחינת מלך הכבוד הנ"ל. 'כבד', הינו בחינת הדמים, שהכבד מלא דם, שהוא בחינת דם נדה הנ"ל. 'ומתן', הוא בחינת תקון הכללי, שהוא הצדקה, בחינת (משלי י"ח): "מתן אדם ירחיב לו". בחינת קשת הברית שהוא הצדיק, בחינת (תהלים ל"ז): "צדיק חונן ונותן". וזה שאמרו חז"ל (ראש השנה ו'): 'בפיך' – זו צדקה, שאז הדבור מתר:

^ב כי ניסיון תאוות ממון גדול מאד וא"א להתגבר עליו אלא רק עד כמה שמאיר לו אור האמת במדת האמונה.

צ"ע שמצינו אפילו גויים שמשאם ומתנם באמונה ולא משקרים ואולי כי נולדו בטבע טוב שיש בהן ניצוץ של יהודי צדיק כמו שמצינו גויים שמסרו נפש להציל יהודים אע"פ שהלכה היא שעשו שונא לישראל וצ"ע

^ג אמונה כשלעצמה היא כח התבטלות לאיזה דיבור, וצריך לדעת לאן לחבר אותה, אם ח"ו לשקר של ע"ז אזי היא ע"ז, ואם לקצת אמת אזי היא נקראת צדק וכמ"ש בפתח אליהו צדק מלכותא קדישא דהיינו שהיא בגבול הקודש, אבל בלא חיות. ואם מאיר בה הרבה אמת אזי נקראת אמונה דהיינו אם חיות גדולה לכל דבר שבקדושה.

^ד על הפסוק בישעיהו א', ועיין לעיל תורה ז' אות ב'

^ה זוהר ח"ג דף קצח: ר' חזקיה פתח והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו. האי קרא בלא איהו חד מאי חרדשא אתא לאשמועינן דהא צדק היינו אמונה ואמונה היינו צדק. אזור מתניו היינו אזור חלציו לא אשכחן קרא כהאי גוונא. אלא לאו צדק כאמונה ואע"ג דכלא חד וחד דרגא איהו אבל בזמנא דקיימא בדינא קשיא ומקבלא מסטר שמאלא בדין אקרי צדק דינא ממש. והיינו כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל. דהאי דרגא דמשפט רחמי איהו. וכד אתקריב משפט בצדק בדין אתבסס (כלא) ויכלין בני עלמא למסבל דינא דצדק. (ועל דא צדק לאו איהו כאמונה) אמונה נקלאת המלכות בשעתא דאתחבר בה (בדין איהו) אמת לחדוה דהיינו ז"ל הנקרא אמת לשמחה דהיינו ליחוד שאז מתגלה עליהם אור הכינה שהיא מקור השמחה וכל אנפין נהירין ואז כל פני הספירות מאירות מחמת השמחה והנהגות מהאור הנשפע מהכינה בדין אקרי אמונה. ואית ווהרנותא לכלא ויט ווהרנותא ומחילות עוונות לישלאל ואין מקדקים על מעשיהם של התחתונים אלף משפיעים להם זין לאויים זין לשאנים לאויים. ועוד יט זמן שהמלכות נקלאת אמונה דהיינו ככל לילה וכל נשמתין סלקין מתחייבי בכמה חיובין דחייבין בישין וכיון דבפקדון סלקן (אקדים) אהדר לון ברחמי וחס עלייהו. ובדין אקרי אמונה ולית אמונה בלא אמת. השתא אזור מתניו ואזור חלציו. מהו תרין אזורין הכא ומתנים וחלצין אע"ג דחד אינון תרין דרגין אינון חד לעילא וחד לתתא... ע"ש כל הענין.

^ו פרש"י – (ה) והיה צדק אזור מתניו – ויהו צדיקא סחור סחור ליה דבקים בו כאזור: וזה נפלא עם דברי רבינו כאן שהאמת זוכה ע"י הצדיק ומבואר שהצדיק לגביו בבחי' מקיף. מצודות דוד – (ה) והיה צדק וכו' – הצדק והאמונה שיחזיק בהן יהיו לו לחזק כאדם החגור אזור במתניו שהוא מזורז ומחוזק: עוד עיין כאן בביאור הגר"א שמדייק הדמוי שהמותן חצוני כלפי החלצים וכן הצדק כלפי האמונה.

^ז ביאור מוהר"ן בתקפא

^ח צ"ע כי לשון הזוהר משמע שבצדק אין אמת כלל ובאמת אינו כן אלא שהאמת מאיר מעט והביאור בזה כי שתיהן מדת הביטול להש"י, כי גם צדק מלכותא קדישא (פתח אליהו) אלא שצדק היא מדת הדין דהיינו שמתבטל אליו ית' רק מצד הדין והחיוב, כי לא מאיר לו האמת כל כך אלא מעט עמ"נ שיוכו את הביטול אליו ית' ולא לע"ז ולא יותר. ואילו המאמין ע"י שמאירה לו האמת הרבה עושה גם לפנים משורת הדין. אולי שנקראת צדק כי הוא צודק שהדין לא יכול לחייב אותו יותר מזה.

עוד עיין לק"ה פקדון א' שבמדרגת צדק אוחזים בה החיצונים עוד עיין שם גילוח ד' יא.

והביאור בזה כי המאמין בטל וסומך על המשפיע לו דהיינו שיש לכל אדם כח התבטלות טבעי אלא שבלי שום אמת הוא ע"ז ממש ובכניסתו לתחום הקדושה דהיינו שמאיר לו המעט אמת ההכרחי כדי שלא להאמין בע"ז אזי נקרא צדק אבל ככל שמאיר לו יותר האמת אזי הביטול שלו לאמת יותר בחשק ורצון וחיות לעשות גם מה שלא בגבול הרע אלא בפנמיות הטוב. ועיין דוגמא בתורה כג שבמדרגת הצדק אזי אינו מקיים רק מה שמוכרח וע"כ אינו מוציא ממון כדי לקיים מצווה. אבל כשמאיר האמת אזי עובר את הש"י בכל לבבו נפשו ומאורו. ושלמות האמונה היא מדת הבטחון דהיינו שליבו שלם באמונתו עד שסמוך ובטוח בו ית' כתינוק אצל אביו בלא שום דאגה.

בעומק יותר הביאור הוא שאמונה בחי' מלכות דהיינו מדת ההמלכה את הש"י וכשהיא שלימה היא קומה שלימה ואזי נקראת אמונה דהיינו שבכל תנועה כוונתו רק לגלות מלכות שמים בעולם. אבל כשהיא חסרה אזי כשהיא במדרגת הרגלין כמ"ש צדק לפניו יהלך, אזי היא בגבול הקדושה כי כבר יצאו קצת הרגלין מבחי' רגליה יורדות מות דהיינו אחיות הסט"א אבל עדיין היא בבחי' אחר באחור כלפי הקב"ה עד שתייהיה בקומה שלימה ותינסר ממנו ותבא לפניו ואזי היא הארת פנים ושלמות היחוד. והכל תלוי במדת האמת עד כמה היא מאירה בכח ההמלכה שלו את הש"י.

שעיקר אמונה ע"י אמת, ואמת [ט] הוא אור הפנים כידוע [י'] כשמאיר לו אור פני מלך המלכים, דהיינו אמת מציאותו והשגחתו ית' מאיר לו כאילו הוא רואה, וכלשון מוהרנ"ת במקום אחר שאמונה ר"ת נפתחו השמים ואראה מראות אלקים :

וזה שע"י אור הפנים מתחזקת האמונה זה **שאמרו חז"ל** בגמרא **(שבת לג ע"ב)** [יב] על הפסוק **ויחן פני העיר** [יג] [יד], שיעקב עשה עם אנשי העיר שכס איזה מעשה של מתנת חינוך **חד אמר מטבע תיקן להם, וחד אמר מרחצאות תיקן להם** פירוש כשיעקב אבינו חזר מחרן ישב סוכות שבעבר הירדן (רמב"ן) ומשם נכנס לארץ והתיישב בעיר שכס וכתוב "ויחן את פני העיר" ובגמ' נחלקו מה תיקן להם יעקב כנ"ל. ורבנו מבאר **היינו הך ולא פליגי** [טו] דהיינו שרבנו למד ממה שכתוב "את פני העיר" שחנן אותם באיזה בחי' הקשורה לפנים דייקא, דהיינו שבאיזה אופן הוציאם מפנים דסט"א והאיר להם אור הפנים [טז], ועי"ז הוציא אותם מעבודת אלילים [יז], וזה הפי' תיקן להם את המטבע, דהיינו שהוציא אותם מהעבודה זרה של ממון ועי"ז נחלש אצלם תאוות ממון, ומבאר כיצד עשה זאת **כי יעקב הוא בחי' אמת** [יח] **כמ"ש (מיכה ז') [יט] תתן**

^א שמות לד ו'

^א בשער הכוונות שמדת ואמת מיג מידות של רחמים שהן כנגד יג תקוני הדיקא היא במקום הלחיים הפנימי משער בשני התפוחים שתחת העינים. וזהו ח"ג דף קעה. רוא דכל אינון פנים עלאין, דאינון פנים דקדושה, פנים דאמת, דכלילין באמת דיעקב: ועיין לקמן תורה לה אות ט' ותורה סו אות ג' ותורה קצב

^{יא} **מדת "ואמת"** היא המדה השביעית מיג מדות של רחמים שנגלו למשה רבנו בפרשת כי תשא (שמות לד ו) אחרי חטא העגל, וכנגדם יש יג תיקוני דיקא כמבואר בכוונות עפ"י ספרא דצניעותא פ"ב ועיין בזה בתחילת תורה כ' עפ"י האריז"ל ומבואר שם שני תפוחין שבשני צדי החטם פנויים משיער נקראים אור הפנים והם כנגד מדת "ואמת". נמצא מי שמאמין בהקב"ה באמונה חזקה זה מכח שכאילו פני ה' פונים אליו ומאירים לו את מציאות ה' בחזק.

(ע"ש שבתשעה תיקונים שנתגלו אחרי חטא המרגלים אין מדת "ואמת" והמקום הנקרא תרי תפוחין כנגד מדת "ופשע").

הריצ"ח כנ"ל דקה 22 ביאר שמידת ואמת היא בלחיים, דהיינו הדבר שמגלה את האור פני מלך חיים, והיא מידה שביעית מיג מידות, שם שופע הרצון בלא הפסק, זה הצינור שמעביר את נקודת הרצון, כמ"ש וחיים ברצונו. **ואמר** שכשם שהשקר הכי גדול הוא תאוות ממון, כך לעומת זה ע"י תיקון תאוות ממון זוכים לאמת הכי גדול.

^{יב} **שבת דף לג:** כתיב ויבא יעקב שלם ואמר רב שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו ויחן את פני העיר אמר רב מטבע תיקן להם ושמואל אמר שווקים תיקן להם ורבי יוחנן אמר מרחצאות תיקן להם.

^{יג} בראשית לג יח

^{יד} **בראשית פרק לג (יח)** וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם עִיר שָׁכֶם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בָּבֹא מִפְּדֵן אָרֶם וַיִּחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר:

רש"י (יח) שלם – שלם בגופו שנתרפא מצלעתו (שבת לג). שלם בממונו שלא חסר כלום מכל אותו דורון. שלם בתורתו שלא שכח תלמודו בבית לבן: **עיר שכס** – כמו לעיר וכמוהו (רות א) עד בואנה בית לחם: **בבוא מִפְּדֵן אָרֶם** – כאדם האומר לחבירו יצא פלוני מבין שיני אריות ובא שלם. אף כאן ויבא שלם מִפְּדֵן אָרֶם מלבן ומעשו שנודווגו לו בדרך: **ויחן את פני העיר**. ערב שבת היה – בשאלתות דרב אחאי. בר"י:

^{טו} אלה דברי רבינו ולא לשון הגמ'. וכן בתורה סו אות ו'. וכן כ"פ בגמ' מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי – ב"מ יא. חולין קה. וקיד.

^{טז} **נראה ממה** שעיר שלימה הסכימו למול עצמם שזה סבל גדול ואע"פ שהיה שלא לישמה אלא כדי להתחתן בבנות יעקב אעפ"כ זה נשמע מאד תמוה שהיו עושים זאת אם לא שהאיר להם קצת האמת ע"י יעקב אבינו. וגם מנין ימצא יעקב כד אלף נשים יהודיות שיסכימו להתחתן עם בני העיר שכס. ואפילו אם היו מאה נשים וכל אחד מבני שכס חשב שהוא יהיה מהיחידים שיוזכה עדיין זה תמוה שגוי יסכים לעשות מעשה כזה על ספק. ועיין לקמן שכיון שהיה שלא לישמה נהרגו ויש לומר שאעפ"כ כיון שהיה בזה מסירות נפש מכח האמת שהאיר להם יעקב אבינו זכו לתיקון קצת והתגלגלו בבני שבט שמעון ואח"כ בתלמידי ר"ע. כדלקמן בהערה.

^{יז} **שהיא אחת** משבע מצוות בן נח. ועיין **ילקוט ראובני** ערכים ערך תקנה אות ג' בשם העשרה מאמרות שאנשי שכס שנימולו היה להם קצת תיקון ועי"ז שייכות לדינה וכיון שהיה שלא לישמה לכן נהרגו. ועיין **עמק המלך** שער ה' פרק סט כתב בשם הרמ"ע מפאנו שהם היו כד אלף וכיון ששמעון הרגם נהרגו פעם שניה בזנות עם זמרי בן סלוא נשיא שבט שמעון, ורבי עקיבא היה גלגול זמרי ותלמידיו כד אלף היו גלגול אנשי שכס ומתו בין פסח לעצרת כי לא נהגו כבוד זב"ז. עוד שם שהכ"ד שמתו לא היו משבט שמעון אלא מהערב רב שנספחו להם וזה לשונו שם – לפי שנספחו עליהם רבים מערב רב, ונשארו אחר כך נשים מבנות שמעון, וילדו להם מעון מה שאירע לדינה בת יעקב שהטיל בה החוי' כמ"ב וזהמא, קודם שנשאת לשמעון, וילדה לו זמרי בן סלוא, הוא שאול בן הכנענית, אלה איפה חטאו והחטיאו, וגם יד ה' היתה בהם, ויהיו המתים במגפה כמספר הרוגי שכס, אחרי שנכנסו בברית מילה שלא לשמה, עד כאן לשונו.

^{יח} עיין גם **תורה מז** – והארת פנים, הוא תקון ואמת, בחינת יעקב, כמו שכתוב (מיכה ז): "תתן אמת ליעקב". והוא בחינת תפלין, כי יעקב הוא תפארת, כלליות הגונון, בחינת תפלין הנקראים פאר, כמו שכתוב (יחזקאל כ"ד): "פארך חבוש" (עיין ברכות י"א:). ועקר עשירות בא מאמת, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (שבת ק"ד): "קשטא קאי". ואמרו חכמינו, זכרונם לברכה (פסחים ק"ט): "ואת היקום אשר ברגליהם" זה ממונו, שעליו קאי: וזה שאמרו חז"ל (ברכות כ"ד): "זהו חיך תלואים" – זה התולה תפלויו. גם אמרו, (מנחות ק"ג): "זה הקונה תבואה מן השוק". הינו שהדלות בא על ידי פגם התפלין על ידי פגם של אמת:

וכן **בתורה סו** אות ג' – פניו, זה בחינת האמת, שהוא בחינת פנים, בחינת (תהלים כ"ד): "מבקשי פניך יעקב סלה", בחינת (מיכה ז): "תתן אמת ליעקב".

^{יט} **מיכה פרק ז** (כ) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְרָהָם מִיְמֵי קֶדֶם:

אמת ליעקב פשט הפסוק מדבר מאימות הבטחתו של הקב"ה ליעקב, אבל בזוהר הרבה מקומות^א מביא את הפסוק הזה לומר שיעקב אבינו תיקן את מדת האמת/כח^א, כידוע שאברהם יצחק ויעקב תיקנו ספירות חסד גבורה תפארת, ואמת היא כנוי לספירת התפארת, והוא מדת "ואמת" הוא **בחי' אור הפנים** כנ"ל שמדת "ואמת" ביג' מדות היא כנגד הלחיים הנקראים פנים, ותיכף כשבא יעקב אזינו שמדתו אמת לעיר, ע"י קראו פניו התנוצץ להם אור הפנים הארת האמת וע"י^ב נתתקן אמונה אצל כולם/כח^ב. וזה הכוונה מטבע תיקן, ושוקים/כח^ב תקן להם שתיקן תאוות ממון. וכשתתקן^ב תאוות ממון שהיא עבודה אלילים, נתתקן פגם ע"א עבודת אלילים. וזה הכוונה מרחצאות (מקוואות)/כח^ב תקן^ב להם, דהיינו שעל ידו נתעוררו לרחוץ עצמם מגילוליהם ולכפור בעבודה זרה, כמו שמצינו לשון זה בבת פרעה כמ"ש [כ"ז] ותרד בת פרעה לרחוץ, ודרשו חז"ל בגמרא (מגילה יג/כ"א) וסוטה יב ע"ב) שירדה לנהר לרחוץ מגילולי בית אביה דהיינו לטבול לגירות [כ"ט].

וזה ויחן פני העיר, דהיינו שהאיר להם אור הפנים והאמת וע"י^ב נתחזקה אצלם האמונה ועזבו את ההפנים דסט"א עבודת אלילים ותאוות ממון וזהו פני דייקא, שהיא פנים דסטרא אחרא, שהיא מטבע, היינו תאוות ממון, כי כל עבודות זרות תחובים בממון [ל' /כ"א] כי כל עבודה זרה היא שפונה לאיזה

רש"י (ב) תתן אמת ליעקב – ת"י תתייב קושטיה דיעקב לבנוהי כמה דקיימתא ליה בבית אל טבות אברהם לזרעיה בתרזי כמה דקיימתא ליה בין בתריא תדבר לנא עקידת יצחק תתן לנו באמת אשר הבטחת ליעקב האמת לנו דברך אשר הבטחת ליעקב כי לא אעזוב (בראשית כט). חסד לאברהם – שכר חסד אשר לאברהם אשר צוה לבניו לשמור דרך ה' לעשו' צדקה ומשפט ולכך לא נאמר וחסד אלא חסד האמת שתאמת לנו את הבטחת יעקב היא תהיה תשלום גמול חסדו של אברהם. אשר נשבעת – בעקידתו של יצחק בי נשבעתי נאם ה' יען אשר עשית וגומר:

^א זוהר לך לך דף צו. – ואמר עור יצחק אוליד לעילא ילחק לפי שהורו ולידתו היו צדוקה לכן הוליד את נשמת יעקב מוקדש למעלה זאלילות כח"ס דז"א, דכתיב תתן אמת ליעקב פי' שהקב"ה נתן מדת ה' שהוא מדת האמת ליעקב, יעקב אשלים כלא ועל כן יעקב השלים הכל, ר"ל הוא השלים את פרקו ז"א שהוא קו אמלעני והוליד את י"ב שבטי י"ה שהם שורש נשמות כל ישראל. (רמ"ק ומפרשים)

^{בא} בעניין גנבת הברכות מיעקב ע"י שקר בדבור ומעשה עיין לקמן הביאור בזה בביאור הסבי דבי אתונא בעניין המחליף בדבורו כע"ז שלמדו זאת מיעקב.

^{בב} וכן להפך מצינו בתחילת פרשת ויצא יעקב פרש"י שפנה זיווה ופנה הדורה של העיר.

נמצא אע"פ שלא הוציא אותם מתאוות ניאוף כידוע שבהיותו שם פגמו בדינה בתו, אבל כיון שהיה עמהם ואהבו אותו והיו מקושרים עימו הוא היה המלך ברית שהמתיק אצלם את המרירות הממון. כמבואר לקמן באות ג' בכמה אופנים.

^{בג} צ"ע מדוע לא הזכיר רבנו שווקים שאמר שמואל, ונראה שזה כלול במטבע, כי ע"י שתיקן מטבע דהיינו תאוות ממון ממילא גם השוקים שהם המשא ומתן מתוקן. ורק על מרחצאות היה צריך להוכיח שגם הם היינו דך.

^כ מתרצו- וכשתיקן

^{כה} צ"ע בפשטות לרחוץ מגילולי אבותם כמו בת פרעה לקמן ולפ"ז הוא רק לשון כפירה בע"ז אבל ממה שבת פרעה גם טבלה ביאור לשם גרות ממש אפשר שמרחצאות הכוונה למקוואות ממש, אלא שא"כ קשה מדוע גם לא מלו עצמם. לכן יותר מסתבר שרק התעוררו להתחזק באמונה אבל בלא מסירות נפש עד כדי גיור גמור.

^{כז} מתרצו- תיקן

^{כח} שמות ב' ה'

^{כח} מגילה יג. – (דברי הימים א ד-יח) "ואשתו היהודיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד" אמאי קרי לה יהודיה (והלא נחיה שמה להא כחצי כסופיה ואלה בני נחיה) על שום שכפרה בע"ז דכתיב (שמות ב-ה) ותרד בת פרעה לרחוץ (לטבול) על היאור ואמר רבי יוחנן שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה ילדה והא רבויי רביתיה לומר לך שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו ירד זה משה ולמה נקרא שמו ירד שירד להם לישראל מן בימיו גדור שגדר פרצותיהן של ישראל חבר שחיבר את ישראל לאביהן שבשמים סוכו שנעשה להם לישראל כסוכה יקותיאל שקוו ישראל לאל בימיו זנוח שהזניח עונותיהן של ישראל אבי אבי אבי בתורה אב בחכמה אב בנביאות ואלה בני בתיה אשר לקח מרד וכי מרד שמו והלא כלב שמו אמר הקב"ה יבא כלב שמרד בעצת מרגלים וישא את בת פרעה שמרדה בגלולי בית אביה.

^{כט} גם בלחמית רחללח תרגום של כוונת וכתחון שלמות האמונה

^ל עיין לק"ה יבום א' ועיין כתובות סח. המעלים עיניו מן הצדקה כע"ז.

לא ועיין לק"ה יבום הלכה א – נמצא, שפגם תאנות ממון הוא פגם כל התורה כלה, כי זאת התאנה כלולה מכל השבעים עבודות זרות שבעים אנפין חשוכין שהם כנגד שבעים פנים לתורה, שהוא כלל כל התורה, וכמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה, כל העובד עבודה זרה קאלו עובר על כל התורה כלה, ומי שנופל לתאנות ממון הוא עובר על כל העבודות זרות שבעולם. נמצא, שהוא עובר על כל התורה. עכ"ל.

אולי אפ"ל כי כל ע"ז היא רק סטיה מהאמת אבל מאמין באיזה כח עליון ממילא מאמין שיש אלוה על כל האלקים שהוא הקב"ה אלא שסובר שאלקים עזב את הארץ לכן עוסק באלוה התחתון שממנו רוצה לקבל וכן מובא שבכל הע"ז נאמר שבהעלם הן מוקטר ומוגש לשמי. אבל המיוחד בהע"ז של תאוות ממון היא שלא מאמין בשום כח עליון וסובר שאין שום אלוה דאלוקים אלא רק כחי ועוצם ידי נמצא תאוות ממון היא שכולו עורף כלפי שורש האמת ולא רק סטיה לכן היא כנגד כל העבודות זרות כולן דהיינו כי היא לא רק שעובר

דבר שיש בו הכח להביא לו התועלת שצריך, או ההצלה שצריך, במקום לפנות להקב"ה, ועל כן נקרא עבודת אלילים כי אל פי' כח, כמו שאמר לבן ליעקב "יש לאל ידי לעשות עמכם רע", כשיש לו ממון הרבה, כולם בכיס שלו כמו שרואים בחוש ההבדל בין אדם פשוט, לאדם שיש לו כרטיס אשראי גדול, שאזי כולו בטחון וגאווה כאילו כל העולם בכיסו, כמ"ש (בקהלת) הכסף יענה את הכל, ועשיר יענה עזות. ובאמת גם האיש הפשוט כשהוא סומך על הדוקטור או על העורך דין יותר מעל הקב"ה זו עבודה זרה, אבל העשיר מרגיש שגם הם בכיס שלו. נמצא שהממון כולל את כל האלילים ביחד בכרטיס אשראי אחד קטן יש בו את כל הביטחונות ביחד ואינו צריך לא להקב"ה ולא לתפלה אלא רק לדאוג ולרדוף שהכרטיס יהיה עם אשראי. ואזי הוא בתכלית העורף וריחוק מהקב"ה.

מבאר כיוון שתאוות ממון היא ע"א שכוללת את כל העבודות אלילים, לכן הנופל בתאוות זו מפיל את השכינה עימו לעבודת אלילים הנוראה הזו, ומבאר שהיא כלולה מכל העבודות של כל השבעים אומות, נמצא שמפיל עימו את השכינה לכל העבודות של כל הע' אומות, ועל זה היא צווחת ע' קלין כנגד כל ע"א של כל אומה ועוד כל צווחה היא כפולה שצועקת קלני מראשי קלני מזרועי, פי' כבד עלי ראשי על פגם המחשבה של עבודת אלילים וכבד עלי זרועי על פגם המעשה ורדיפה של העבודות אלילים שבתאוות הממון. ומבאר שזה רמוז בשם של הממון בעצמו שהוא גמט' ב"פ ע' עבודות זרות, דהיינו שהממון בעצמו יש בו כח גדול להפיל את האדם לתכלית הריחוק מהקב"ה, ומבואר בלק"ה/ל"ב הטעם כיוון ששרשו בחלל הפנוי, ששם שרש הסתרת האלקות.

ובשביל שהממון בעצמו מצד כח הקניה העצום שבו מפיל לתאוות ממון הכלולה מכל העבודות אלילים של כל הע' אומות, על כן כדי לרמוז את זה לכן **ממון** גמט' קל"ו **עם** ארבע אותיותיו **גי' ק"ם, כנגד ק"ם קלין**, שהם ב' פעמים ע' קולות **שהשכינה צווחת** על בעל תאוות הממון שנפל והפיל אותה לע' עבודות זרות, ועל כל נפילה צועקת **קלני מראשי** פגם נפילת המוחין, **קלני מזרועי** [ל"ג] ופגם נפילת המעשה. כדמצינו בגמ' {סנהדרין מו.} ל"ד במשנה שם שכל הנסקלין נתלין, בביאור הטעם שמיד צריך להורידם, אמרה התורה (דברים כא) "כי קללת אלקים תלוי", וביאר רבי מאיר במשנה ש"קללת" נוטריקון קל לית רמז שכשאדם נענש ומצטער השכינה צווחת עליו קלני מראשי קלני מזרועי, קלני פי' קל איני, רוצה לומר כבד עלי ראשי וכבד עלי זרועי, ורבנו נקט לשון זה על צעקת השכינה **על אלו הנופלים בתאוות ממון/ל"ה** ומפילים אותה ומרחיקים אותה מהקב"ה בריחוק נורא, **שהם ע"א** עבודת אלילים **כלולים מע"ז** מעבודות זרות **של ע' אומות** רוצה לומר כי לכל אומה יש מדה רעה (תורה לו ותורה קא) שהיא כמו עבודה זרה המיוחדת לה כי היא סטיה מהאמת וכמבואר במדרש שכל אומה בגלל המדה הרעה המיוחדת לה לא הסכימה לקבל את התורה, ועל זה אומר רבינו שתאוות ממון היא הסטיה הכי גדולה מהאמת כי היא ממש

לשר משרי המלך במקום למלך כביכול בטענה מרומם הוא אלהין אלא שהוא כופר במלך עצמו שטוען הכסף יענה את הכל ואיני צריך לאף אחד.

^{ל"ב} עיין לק"ה פקדון הלכה ג אות (י) כי הממון נמשך מבחינת חלל הפנוי שהוא סוד הצמצום שהוא שרש כל הדינים שמשם כל הממון שהוא בחינת צמצומים ודינים כידוע בבחינת (איוב לו) מצפון זהב יאתה, צפון הוא בחינת צמצום ודין הנמשך מחלל הפנוי בבחינת (ירמיה א) מצפון תפתח הרעה. כי חלל הפנוי הוא, כביכול, פנוי ופתוח מאלקותו יתברך ועל כן משם תפתח הרעה, כי משם אחיות כל הסטרא אחרא והוא בחינת הבא לטמא פותחין לו.

(שם אות יא) נמצא שהממון נמשך מהצמצום של בחינת חלל הפנוי ועל כן עקר האמונה הוא על ידי הממון, כשמשברין תאות ממון ומפוזרין ממון הרבה בשביל המצוה, כי שם בבחינת חלל הפנוי צריכין רק אמונה, כי הקדשה והאלקות נעלם שם מאד כנ"ל. ועל כן הממון הנמשך משם תחובים בו כל העבודות זרות שהם כפירות, כי כל העבודות זרות והכפירות עקר שרשם הוא מבחינת חלל הפנוי כנ"ל. ....ועקר תקון ושבירת תאות ממון הוא רק על ידי אמונה שצריך להאמין באמונה שלמה שגם שם בבחינת חלל הפנוי גם שם נמצא אלקותו יתברך. ועל כן גם בהממון בודאי נעלם אלקותו יתברך רק שאי אפשר להבין זאת. ועל כן צריך לידע שאפלו כשעוסק במשא ומתן אף על פי שנדמה לו ששם אין נמצא אלקותו יתברך, צריך להאמין שגם שם נעלם אלקותו יתברך. ועקר שלמות האמונה הוא כשאין מקפיד על ממונו בשביל ה' יתברך ומפקיר כל ממונו בשביל ה' יתברך ומפוזר ממון הרבה בשביל צדקה ומצות, נמצא שמאמין שגם ממון בעצמו שהוא בחינת צמצום של חלל הפנוי נמשך גם כן מה' יתברך מאחר שמפוזר הממון בשבילו יתברך וזה עקר יסוד כל המצות ששרשם אמונה.

^{ל"ג} ר"ת ק"ס ק"ס

^{ל"ד} סנהדרין מו. – אמר רבי מאיר בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי אם כן המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך קל וחומר על דמן של צדיקים.

פרש"י קלני מראשי – כמו שהאדם שיגע ועיף אומר ראשי כבד עלי, וזרועי כבד עלי, והיינו קללת קל לית אני איני קל:

ועיין פרש"י חגיגה דף טו: – במדרש כי קללת אלהים תלוי (דברים כא) קל לית, איני קל, ולישנא מעליא כינה הדבר כלפי מעלה: קלני מזרועי – כבד אני מזרועי שיצאתי זה שמת בעוני:

^{ל"ה} ונראה שהוא קל וחומר אם על עונש הרשעים מצטערת שהוא תיקון כל שכן שמצטערת הרבה יותר על יהודי שנולד מהאמונה לעבודה זרה. שזה קלקול נורא.

הפנית עורף לגמרי מהקב"ה. ל"ו(וע"כ הם ק"ם קלין שהם ב"פ ע'. כי השכינה צווחת קלין כפולים, בחי' קלני מראשי קלני מזרועי דהיינו שצווחת כבד עלי הנפילה למחשבת התאוה וכבד עלי הנפילה לרדיפה בפועל אחר הממון שהוא בחי' קולות כפולים היינו שני פעמים עין קלין שצווחת השכינה על הנופלים בתאוות ממון שהיא ל"ו ע"ז כלולה מכל העבודות זרות של עין אומות/ל"ח דהיינו שצועקת על שהפילה לע' עבודות זרות בשתי בחי' בבחי' המחשבה ובחי' המעשה וזהו כבד עלי ראשי מחוסר דעת וכבד עלי זרועי מחוסר דעת.

ענין זה מבואר יותר בסוף התורה בביאור מוהרנ"ת. כי המבואר כאן שייך למה שמבואר בהמשך בענין קשין מזונותיו כפלים כילודה, ומבאר שם שכיון שבהכרח כשממשיכים ממון דקדושה ליפול תחילה לתאוות ממון, נמצא שצעקות השכינה על הנופל לתאוות ממון זה בעצמו חלק מהחבלי לידה שיש על הממון דקדושה, ולכן קלני שצועקת הם גם לשון קולות שצועקת על כבידות הראש וכבידות הזרוע מחוסר דעת של הסתפקות בחי' דעת קנית מה חסרת. ע"ש.

מה שמבואר כאן שתאוות ממון היא הקשה מכל התאוות, ולכן גם צריך לידה כפולה כדי לזכות בה בקדושה, כן מבואר גם במעשה מבעל תפלה ומדינת העשירות שהמלך אמר לגבור שמתאוות ממון כמעט א"א להמלט, ומבאר בלק"ה (קדושין ג' ג') כי בדרך כלל התאוות תופסות את האדם לשעתו, ובעיקר בפועל, אבל יש זמן שאפשר לדבר איתו על תשובה, אבל הנופל לתאוות ממון היא תופסת את כל מחשבתו כיצד לעשות כסף ואת כל זמנו לרדוף אחר הכסף עד שאין עם מי לדבר.

עתה יבאר שבגלל הכח העצום של הממון להפיל את האדם לתאוות ממון הנוראה כנ"ל לכן כדי להמשיך ממון בקדושה צריך להמשיך אותו עם דעת ועל כן צריך להוליד אותו בשתי לדות ועל כן גם צריך לצעוק ב' פעמים ע' קלין של היולדת. כי תחילה צריך להוליד אותו משרשו באור הצחצחות ששם חד עינא דרחמי בבחי' דעת קנית מה חסרת ואח"כ שוב ללדת אותו מבחי' דעת לבחי' בשמאלה עושר וכבוד. ועיין בסוף התורה בביאור מוהרנ"ת לקטע זה שמבאר שכיון שבהכרח שיפול האדם תחילה לתאוה לכן צעקותיו לצאת ממנה הם צעקות השכינה שהוא הפיל לקליפות והם צעקות היולדת שהיא השכינה שהוא משתתף עמה בצעקותיה, וצעקותיה עליו ועל עצמה הן הצעקות היולדת להתגבר על הב"פ ע' חבלי לידה של התאוות ממון שהיא ע' עבודות זרות בבחי' מחשבה ומעשה לכן צריך לזה ב"פ ע' צעקות היולדת.

וזה שאמרו חז"ל (פסחים קיח.) ל"ט/מ קשין מזונותיו של אדם כפליים כילודה פי שנים מצער היולדת, כי האשה נתקללה בעצב תלדי והאיש נתקלל בעצבון תאכלנה, ולשון עצבון מורה על כפל/מ"א [מב], ורבנו מפרש במה מתבטא הכפלים כי היולדת ראמת עי"ן קלין צועקת שבעים קולות קודם הלידה [מג.] מ"ד, והכא בממון הפרנסה יש ק"ם קלין שהם שני פעמים עי"ן [מ"ה]: עיין לק"ה אפטרופוס ב' ו'//מ"ו מבאר שהממון צריך שתי לידות לידת המוחין ולידת הדעת קנית מה חסרת. גם עי"ש הלכות גניבה ב ב-

ל' ביאור מוהרנ"ת בתקפא

ל' בתרלו- שהוא

לח צ"ע כיון שהיא כפול שבעים מכל התאוות רעות מדוע השכינה צווחת רק כפלים ולא כפול שבעים.

לס בתקפא- (פסחים קסח) בתרלו תוקן

מ" פסחים דף קיח. (אמר רבי) ואמר רבי' יוחנן קשין מזונותיו של אדם כפליים כילודה דאילו ביולדה כתיב בעצב ובמזונות כתיב בעצבון. לשון עצבון משמעו שני עצבות כלומר כפול.

מא ואע"פ שהיא החטיאה אותו הוא נענש כפול כי הוא זה שנצטווה וגם יש לו דעת יותר ויוסיף דעת יוסיף מכאוב (עץ יוסף שם)

כ" עי"ש כי היא בעצב וזה בעצבון

כ" וזה פנחס רמ"ט: ועיין לעיל תורה כא אות ז', ולקמן תורה לו אות א'.

מ"ד וזהו פנחס דף רמ"ט: -בשעתא דאתעברת אסתיתת בשעה שהאילה מתעברת נסתמת רחמה, פ"ן דמטא זמנא למילד כיון שמגיע זמנה ללדת, ומחמת שרחמה סתומה אינה יכולה ללדת, לכן ג'עאת ורמאת קלין קלא ב"ת קלא היא טעקת ומרימה קולות, קול אחר קול, עד שב'עין קלין עד שבעים קולות, כחשבון תיבין כמספר שבעים תיבות שיש במזמור ד'יענף יהו"ה ביום צרה, דאיהי שירתא דעופרתא דא שהיא השירה והתפלה של מערכת הזו, וקדשא בריה הוא ש"מץ לה והקב"ה שומע בקשתה,

כ" עיין לק"ה אפטרופוס ב' ו' וגניבה ב' אות ב'- ז'.

מ"ו לק"ה אפטרופוס הלכה ב אות ו' - וזה בחינת צום קול ממון, בחינת תשובה תפלה צדקה מעבירין את רע הגזרה, כי כלו חוד, כי צום קול ממון הכל בחינה אחת בחינת קולות הנ"ל שעל ידם מולידין המחין. כי איתא בדברי רבנו זכרוננו לברכה במאמר צוית צדק עדתיך (סימן כג) שקדם שמולידין ומרויחין ממון צריכין גם כן בחינת שבעים קלין כפולין בחינת קשין מזונותיו של אדם כפלים כילודה, עין שם. כי באמת לדת והתגלות המחין ולדת ורוח הממון הכל אחד, כי כל ההשפעות תלויים ברעת וכשצריכין להמשיך השפעת הממון צריכין להמשיך השפעות הרעת ועל כן צריכין שבעים קלין גם כן כמו בלדת המחין (ואפשר משום זה צריכין שבעים קלין כפולין, כמו שמבאר שם, עין שם, כי צריכין שני מיני לדות והתגלות, כי תחלה צריכין להוליד המחין והרעת ולזה צריכין שבעים קלין פעם אחת ואחר כך צריכין להוליד עוד הפעם, דהיינו להמשיך ההשפעה מן הרעת למטה שיהיה נמשך ונתהוה מן הרעת השפעה גשמיות וזה

ז/מ"ו ששורש הממון בעינא חד דרחמי שם כולא ימין וצריך ע' קלין להמשיכם לימין של מטה בבחי' דעת ואח"כ עוד ע' קלין צריך כדי להמשיך מימין לשמאל כי בשמאלה עושר וכבוד עי"ש באריכות.

גם כן בחינת הולדה וצריכין עוד שבעים קלין ועל כן צריכין שתי פעמים שבעים קלין בחינת כפלים כולדה) כי הכל תלוי בדעת, כמבאר היטב במאמר הנ"ל על פסוק נחמו נחמו בבחינת דעת קניית מה חסרת, עין שם:

מ"ו לק"ה גנבה הלכה ב (ב) ולבאר קצת אפשר לומר ענין השבעים קלין כפולים של מזונותיו של אדם בחינת כפלים כולדה הנ"ל. כי כל ההשפעות נמשכין מהדעת בחינת דעת חסרת מה קניית דעת חסרת כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (נדרים מא) וכמו שכתוב וברעת חדרים ימלאו, הינו התורה שהיא הדעת משם נמשכין כל ההשפעות והעשירות ועקר העשירות מבחינת שמאל, כמו שכתוב (משלי ג): בשמאלה עושר וכבוד. בבחינת (איוב לז), מצפון זהב יאתה. ועקר האדם הוא הדעת בחינת תורה בבחינת זאת התורה אדם (במדבר יט) כי מה שנקרא אדם הוא הדעת בחינת תורה כידוע והתורה, הינו הדעת הוא בחינת עינים, כמו שכתוב, מצות ה' ברה מאירת עינים. וכמו שכתוב, מאור עינים ישמח לב. פרש רש"י, הינו התורה, כי עינים על שם החכמה נאמר, כמובא במקום אחר הינו התורה בחינת הדעת היא בחינת עינים, כי הדעת הוא שתי פעמים עין, (כמובא כי הדעת כלול מידו היות 26x10 שהם שתי פעמים עין) וזה בחינת שבעים פנים לתורה בחינת שבעים אנפין נהירין שזה בחינת עי"ן, כמובא בדברי רבנו במקום אחר (סימן לו). וכלליות התורה והדעת שהוא בחינת אדם הוא בחינת ימין בבחינת מימין אש דת למו. וכמו שכתוב: בנקור לכם כל עין ימין (שמואל א) ופרש רש"י עי"ן ימין הוא התורה עין שם כי התורה הוא בחינת עין ימין בחינת עין פנים לתורה אנפין נהירין כנ"ל, והעשירות שהוא נמשך על ידי מעשה ידיו של אדם בבחינת וברכך בכל אשר תעשה זה בחינת שמאל בחינת בשמאלה עושר וכבוד כנ"ל. כי האדם עם מעשה ידיו שהוא העשירות והמשא ומתן שלו הם בחינת ימין ושמאל, כי האדם בעצמו עקר האדם הוא הדעת בחינת התורה כנ"ל זה בחינת ימין כנ"ל בחינת ארץ ימים בימינה בחינת חיים ואריכות ימים בחינת אנפין נהירין אור פני מלך חיים זה בחינת ימין וזה עקר האדם, כי עקר האדם הוא החיים ואריכות ימים שלו בחינת הדעת כנ"ל. והמשא ומתן והעשירות הם בחינת עשיה, (כמובא במקום אחר שהמשא ומתן הוא בחינת עשיה) כי הם נמשכין על ידי מעשה ידיו כנ"ל וזה בחינת שמאל, כי מחשבה ומעשה הם בחינת ימין ושמאל כידוע, הינו הדעת בחינת מחשבה שזה עקר האדם הוא בחינת ימין ומעשה ידיו שהוא בחינת העשירות שהוא בחינת עשיה כנ"ל, זה בחינת שמאל כנ"ל בחינת בשמאלה עושר וכו' כנ"ל:

(שם אות ג) ועל כן קשין מזונותיו של אדם כפלים כולדה, הינו שתי פעמים שבעים קלין. כי עקר הולדה של אדם שהוא בחינת התגלות הדעת שזה עקר אדם כנ"ל הוא נמשך מבחינת ימין כנ"ל שהוא בחינת התורה בחינת עין ימין בחינת שבעים פנים לתורה ועל כן צריכין קדם הולדה שבעים קלין כנגד השבעים אנפין חשוכין שהם כנגד העין פנים הנ"ל והם רוצים חס ושלום, למנע ולעכב התגלות הדעת והולדה וצריכין כנגדם לצעק עין קלין לשברם ולהכניעם. ואז נולד האדם בחינת דעת בחינת תורה בחינת שבעים אנפין נהירין כנ"ל בחינת עין ימין כנ"ל. אבל הפרנסה והממון שנמשך מבחינת שמאל כנ"ל בחינת עין שמאל, על כן צריכין שתי פעמים עין קלין, כי השתלשלות הפרנסה צריך לירד בשתי בחינות השתלשלות, כי שרש הכל הוא בבחינת כלא ימינא בחינת עינא חד דרחמי ששם כלא ימינא בחינת אוריתא דעתיקא סתימאה ששם כלא ימינא ולית שמאל ולית עשר תמן, כמובא במקום אחר, ושם תליא כל ההולדות וכל החיים ואנפין נהירין וכל ההשפעות של פרנסה ועשירות בבחינת בני חיי ומזונא לאו בזכותא תליא אלא במזלא שהוא בחינת עינא חד דרחמי כידוע, כי אף על פי דלית שמאל ולית עשר תמן, כי שם הוא כלא ימין כנ"ל, אף על פי כן שם שרש כל ההשפעות, כי הכל תלוי שם כנ"ל רק ששם הוא כלא אור צח ומצחצח בחינת כלא ימין כנ"ל. וכשנמשך הדעת בחינת התורה מעינא חד דרחמי מבחינת כלא ימין למטה לבחינת עינים ימין ושמאל אזי צריכין לצעק עין קלין כדי שלא יתגברו חס ושלום, שבעים אנפין חשוכין שאחיותם מעין שמאל כנ"ל ואז כשנכניעין השבעים אנפין חשוכין על ידי השבעים קלין אזי נתגלה הולדה. ואזי דם נעבר ונעשה חלב, כי האנפין חשוכין הם בחינת דם נדות, כמובא במאמר הנ"ל ואז כשנכניעין האנפין חשוכין בשעת לדה אז דם נעבר ונעשה חלב בבחינת עיניו כיונים וכו' רחצות בחלב (ועין בזה הקדוש באדרא רבא: כתיב הנה עין ה' אל יראוי וכתוב עיני ה' לא קשיא הא בועיר אנפין הא באריך אנפין, עין שם):

(שם אות ד) ועל כן כשצריכין להמשיך מזונות ועשירות שהם באים משמאל כנ"ל אזי צריכין שתי פעמים עין קלין, כי הדעת בחינת התורה בכלל היא בבחינת עין ימין כנ"ל וכשנמשכין הדעת מבחינת עינא חד כנ"ל מבחינת כלא ימין למטה לבחינת ימין שלמטה צריכין בחינת שבעים קלין כנ"ל. ועל כן המזונות שבאים משמאל צריכין שתי בחינות השתלשלות כי אחר כך צריכין עוד להשתלשל מימין לשמאל על כן צריכין שתי פעמים שבעים קלין, כי עקר אחיות האנפין חשוכין שבשביל זה צריכין לצעק השבעים קלין כנ"ל הוא מבחינת שמאל כידוע, ועל כן אפלו כשנמשך דעת בחינת תורה בחינת לדה כנ"ל שהוא בבחינת ימין, אף על פי כן צריכין שבעים קלין, כי מאחר שלמטה יש בחינת שמאל גם כן, על כן אף על פי שממשיכין דעת בחינת ימין צריכין שבעים קלין כדי שלא יתגברו חס ושלום, השבעים אנפין חשוכין שאחיותם משמאל ועל כן כשנמשכין מזונות שבאים משמאל צריכין עוד שבעים קלין בחינת שבעים קלין כפולים שלא יתגברו האנפין חשוכין ששם בשמאל עקר אחיותם ועל כן הם כפולים כנגד שתי בחינות השתלשלות מימין לימין ומימין לשמאל ועל כן הם קשים כפלים כולדה כנ"ל:

(שם אות ה) והנה מחמת זה בעצמו שהמזונות קשים כל כך כפלים כולדה בחינת מאה וארבעים קלין הנ"ל, על כן אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, כי המזונות באים בקשוי כל כך צער כפלים כולדה, ואחר כך מאומה לא ישא בעמלו, כי אחר כך אין בידו רק חצי יגיעתו, כי היגיעה היתה בכפלים מלדת הרוח:

ושמעתי מרבנו זכרוננו לברכה על זה הענין שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, אין אדם מת וחצי תאוותו בידו. שיש שפע כפולה בחינת וכסף תועפות לך. וכשווכין לבחינה זו בחינת שפע כפולה נצל מבחינת אין אדם מת וחצי תאוותו בידו מאחר שזכה לשפע כפולה והבן, הינו כנ"ל. כי עקר מה שאין חצי תאוותו ביד האדם לעולם הוא מחמת שצערו בכפלים, על כן כל מה שמרויח חסר לו עוד ביותר מחמת שצערו ויגיעתו היתה בכפלים בחינת כפלים כולדה ועל כן אין תקנה לזה כי אם כשווכין לבחינת שפע כפולה ואז נתמלא כל רצונו:

(שם אות ו) כי באמת צריכין לקשר הכל אל שרשו שבקדשה, בפרט הממון והעשירות שבשרשו הוא גבה מאד מאד בחינת אור צח ומצחצח, כי שרשו במזלא דכל מזונא בה תלין כנ"ל וכשמקשר הממון וההשפעה וכל העשירות שלו לשרשו שבקדשה, דהינו להדעת כנ"ל אזי נמשך בחינת שפע כפולה, כי אז כשמקשר העשירות לשרשו ונתבטל תאות ממון שעקר התאוה הוא למטה מחמת שנפל ונתרחק משרשו, כמובא במאמר הנ"ל ואזי כשמקשר העשירות לשרשו אזי נמשך ברכה בכל אשר הוא עושה בבחינת וברכך בכל אשר תעשה בבחינת יוסף שהיה שומר הבית, שזהו עקר תקון של תאות ממון כנ"ל שעל ידי זה יכולין להסתכל בשרש ההשפעה של הממון, כמבאר כל זה היטב במאמר הנ"ל, עין שם.

וזהו (אבות פ"ב) (מח) **ואל תהי רשע בפני עצמך** פירוש לפי רבנו אל תהי רשע, שבפנים דסט"א חשוכין חושב כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, בפני, זהו בחי' פנים דסט"א, הבא מחמת תאוות ממון, שאין מאמין בהקב"ה, שהוא הזן ומפרנס, והוא חושב כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה (דברים ח) (מט). וזה עצמך, לשון עוצם ידי :

אות ב

יבאר שתיקון הברית מציל מתאוות ממון

ודע שע"י תיקון ברית קודש, הוא ניצול מפנים דסט"א. דהיינו ע"י דם ברית מילה נתתקן דם נדה, דהיינו תאוות ממון שהיא ע"א שמטמא כנדה¹ כנ"ל. ואולי אפ"ל שרומז רבינו שאדם כיוון שנולד ע"י דם נידות² יש בו תאוות ממון, וע"י דם הברית מילה מתקן זאת. כמ"ש (זכרי' ט) (כו) **גם בדם בריתך, ע"י ברית, שלחתי אסיריך מבור** פשט הפסוק מדבר על הגאולה שבזכות דם הברית הוציא הקב"ה את ישראל מבור הגלות, ונחלקו המפרשים באיזה דם מדובר האם דם מילה ששמרו ישראל בכל אורך הגלות או דם הברית שזרק משה רבנו על ישראל בסיני והוא דם הפרים שהקריבו³. ולפי רבנו הפירוש שבזכות דם ברית מילה דהיינו תיקון הברית מוציא הקב"ה את האסורים בבור תאוות ממון דהיינו שמוציא

^{מח} משנה אבות פרק ב (יג) רבי שמעון אומר, הוי זהיר בקריאת שמע (ובתפלה). ובשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא, שנאמר (יואל ב) כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונתחם על הרעה. **ואל תהי רשע בפני עצמך:** רע"ב – ואל תהי רשע בפני עצמך – אל תעשה דבר שהיום ולמחר תרשיע את עצמך בו. ורמב"ם פירש אל תהי רשע בעיניך, כלומר לא תחזיק עצמך כרשע שמתוך כך אתה יוצא לתרבות רעה לגמרי. ואני שמעתי אל תהי רשע בדבר זה שתפרוש מן הצבור ותעמוד בפני עצמך:

^{מט} דברים פרק ח (יא) השמר לך פן תשכח את ידוד אלהיך לכלתי שמר מצותיו ומשפטי וחקתיו אשר אנכי מצוך היום: (יב) פן תאכל ושבעת ובתים טבים תבנה וישבת: (יג) ובקרב וצאנך ירבין וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה: (יד) ורם לבבך ושכחת את ידוד אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: (טו) המוליכך במדבר הגדל והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים המוציא לך מים מצור החלמיש: (טז) המאכלך מן המדבר אשר לא ידעון אבותיך למען ענתך ולמען נסתך להיטבך באחרייתך: (יז) ואמרת בלבבך **כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה:** (יח) וזכרת את ידוד אלהיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל למען הקים את בריתו אשר נשבע לאבותיך ביום ההוא:

¹ עייין לק"ה מאבלי עכו"ם הלכה א אות ח) מתן הוא בחינת התקון, כי בשעת המתן, דהיינו בעת הגמור שמוכר הסחורה כנ"ל, אז הוא התקון, כי אז מוליד הרוח, שהוא נקרא "לדה". והלדה היא בחינת התקון, כי בשעת לדה דם נעפר ונעשה חלב, שהוא בחינת התקון, כמבאר במאמר הנ"ל, כי כשהוא בבחינת משא שהוא בחינת פגם, בחינת בעצבון כנ"ל, אז היה בבחינת פגם הדמים, בחינת דם נדות. כמבאר במאמר "צוית צדק", שבחינת בעצבון הוא בחינת דם נדות, כי הוא בחינת בעצב תלדי בנים. עין שם מה שפרש רבנו, נרו"א, על פסוק, **גם את בדם בריתך וכו'.** שהפגם הוא בבחינת וזהבם לנדה. ועל פן בשעת הגמור, שיוצא מהעסק מבחינת בעצבון, שזה בחינת מתן כנ"ל, שאז הוא בחינת לדה, שמוליד הרוח כנ"ל, אזי הוא בחינת דם נעפר ונעשה חלב, שנתתקן הדם נדות הנ"ל בחינת בעצבון הנ"ל. ועל פן אז הוא התקון כנ"ל:

² יותר נראה שמצד התאוות שבהולדה כמ"ש בחטא יחמתי אמי, אבל ממה שנקט דם נדה וכנגדו דם ברית ומסתמא הכוונה לברית מילה, ועוד גם מצד שדם נדה הוא חלק מהקללה שנתקלה חווה הרבה ארבה עצבון (בראשית ג') טז כמבואר ברבנו בחי' שם, נראה שגם דם הנדות יש לו חלק בתאוות של הנולד. עוד אולי אפ"ל טעם לטומאת דם נדה כיון שהיה זמן המיועד להתעבר ולהוליד אדם וכשעבר יצא כפסולת דם, לכן יש אחיזת הקליפות כמבואר בהארצ"ל טעם הרוח רעה של על הידים כשמתעורר משינה. והכי נמי וילדת מטמאה כנדה באבן מסמא כנ"ל בגמ' שבת הנ"ל פב. כיון שהיה בה אדם יוצא נשאר שם אחיזת הקליפות.

עייין רבנו בחי' בראשית ג' (טז) הרבה ארבה עצבון. היה ראוי לומר עצבון הריון. אבל יתכן לפרש כי עצבון והריון שני דברים הם, כי ענין העצבון הוא צער האורח שהוא חולי טבעי באשה, כענין שאמרו ז"ל (נדה ט). ראשה ואבריה כבדין עליה, ולפי שהחולי הזה יתמיד לבוא עליה מחודש לחודש, על כן כפל הלשון הרבה ארבה, והריון הוא צער ההריון. בעצב תלדי בנים, הוא צער הלידה:

³ זכריה פרק ט (ט) גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלם הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא עני ורכב על חמור ועל עיר בן אתנות: (י) והכרתו רכב מאפרים וטוס מירושלם ונכרתה קשת מלחמה ודבר שלום לגוים ומשלו מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ: (יא) גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו:

רש"י (יא) גם את – תושעי עמו כמו שהוא צדיק ונושע כי בדם בריתך הרי נבאתי לכם לעתיד וגם עתה מגלות בבל שאתם עכשיו בתוכה. בדם בריתך – בזכות דם הברית שזרק עליכם בסיני הנה דם הברית אשר כרת. שלחתי אסיריך – מן הגלות:

מצודות דוד (יא) גם את – ר"ל כמו המשיח אשר בעבור צדקתו יהיה נושע ומוצלח במלחמותיו כן גם אתה ישראל בכלל בעבור זכות דם בריתך היא מצות מילה שהחזקת בה בהיותך בגולה בזכות זה אשלח אסיריך עבור אשר אין בו מים ר"ל אציאך מעומק הגלוי והמשיל הגלות בבל לבור שאין בו מים לפי שבבור כזה מצויים נחשים ועקרב' המזיקים וכן היו בגולה בין הבבלים המרעים להם:

²² שמות פרק כד (ה) וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עלת ויזבחו זבחים שלמים לידוד פרים: (ו) ויקח משה חצי הדם וישם באגנת ויחצי הדם וזרק על המזבח: (ז) ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ידוד נעשה ונשמע: (ח) ויקח משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר פרת ידוד עמכם על כל הדברים האלה:

אותם מהרגשת החסרון הנמשל לבור שגורמת תאוות הממון^{יז}. **בור** דהיינו הרגשת החסרון **דא טחול** (יז)^{יח}, הוא בא מהטחול שממנו בא **מרה שחורה** דהיינו עצבות, כמבואר בזוהר [יז] ובמרה שחורה, לילית, שבת, שולטנותא בטחול, דאיהו עציבו, שאול תחתית, עניותא, וחשובא, בכיה, והספדא, ורעבון. וזו הקללה שנתקלל אדם **בעצבון תאכלנה** [יח]^{יט} דהיינו קושי הפרנסה, כנ"ל שבלא תיקון הברית וק"מ קלין, אזי פרנסתו היא בור וחסרון וחושך ועצבות והתאוה הידועה (שליטת הקליפה ל"ל נוק' דס"מ), שעל כן כל השתדלותו ברדיפה אחרי פרנסתו רק ממלא אותו בעוד חסרון בבחי' יש לו מנה רוצה מאתים.

כי ברית שהוא החיבור ודעת^ס וקשר להקב"ה, הוא **בחי' מלח הממתין**^{סא} **מרירות ועצבון הפרנסה, כמובא בזוהר (ויחי דף רמא ע"ב)**^{סב} **אלמלא מלחא דהיינו היסוד לא הוי עלמא**

^{יד} **ליקוטי הלכות** קדושין הלכה ג' – שעקר נסיון האדם הוא בתאוה זאת של משגל, אבל מי שאינו זוכה לעמוד בזה ופוגם בברית, חס ושלום, אזי נופל על ידי זה לתאוות ממון שנקרא בור אין מים בו וכו', שאי אפשר להנצל משם כי אם על ידי שמירת הברית בבחינת גם את בדם בריתו שלחתי אסיריך מבור אין מים בו, כמבאר בהתורה "צוית צדק" וכו', עין שם. וכשנופל, חס ושלום, ונשתקע בתאוות ממון אז חס ושלום, כמעט אפס תקוה להוציאו משם. וזהו בחינת מה שהבאתי לעיל דברי רבנו זכרנו לברכה בהמעשה של הפעל תפלה שאמר שמי שנופל לתאוות ממון אי אפשר להוציאו משם, ומכל התאוות יכולין להוציא, אפלו מתאוות נאוף, חוץ מתאוה זאת של ממון, ובה גרוע תאוות ממון גם מתאוות נאוף, כי תאוות ממון היא עקר הנפילה של האדם שבא לו על ידי תאוות נאוף, הינו מי שלא התגבר על יצרו ופגם בתאוות נאוף, אזי עברה גוררת עברה, וכשאינו זוכה להתגבר לשוב אזי מפילין אותו נפילה גדולה, דהיינו שמפילין אותו לתאוות ממון, ונופל עליו על הפרנסה ורובי הצטרבותו, ובאין עליו טרדות גדולות ויגיעות רבות ודאגות עצומות וכעס ומכאובות ובלבולים רבים בענין הממון, בחינת בעצבון תאכלנה, בחינת בועת אפיך תאכל לחם וכו', ונטרד כל ימיו, חס ושלום, בתאוות ממון, בחינת משבימי קום מאחרי שבת אכלי לחם העצבים וכו', ואז כשנטרד בתאוות ממון אז אי אפשר להוציאו משם עוד כי אם על ידי הדרף שיש להגבור הנ"ל אם יזכה להתקרב לצדיק גדול ונזרץ כזה שיצד מהדרף הזה:

שם אות ד וכן אנו רואין בחוש שקל זמן שאין האדם נופל עדין לתאוות ממון, אף על פי שהוא משקע בתאוותיו, עדין אפשר לדבר עמו ביראת שמים ולהמשיכו ולקרבו להשם יתברך ולהוציאו מתאוותיו הרעות, אבל כיון שנופל ונשקע בתאוות ממון, בפרט כמו ששיכח עכשו שקל אחד רוצה דיקא להרבות צרכיו להתנהג בדרך הנגידים, ואפלו עניים ואביונים וקטנים במעלה מסתכלין בכל עת להתנהג בגדולות במלבושים נאים ובדירות נכלים נאים, ומכל שכן מי שיש לו עשירות קצת, שהוא עכשו עני ביותר, מחמת שמסתכל תכף בגדולות, ולא תשבע עינו לעולם במה שיש לו, כי תכף שיש לו מאה אדומים הוא מתנהג כף שמכרח לו לפרנסתו יותר ממאתים אדומים,

^{יח} **עין תיקון מח** [דף פה. תמן עציבו דטחול וכעס דמרה... שבתאי איהו טחול עליה אתמר והבוא ריק וכו']

^{יז} **עין תיקון מ"ח דף פה.** – יציאות השבת שמים אינן עקירה והנחה, דעביד לון בבת אחת, מאן דאעקר חפץ מאתריה ואנח ליה לבר מאתריה ומרשותיה, כאלו אעקר אילנא דחיי דאיהו אות ברית יסוד ז"ל, ואנח ליה ברשו נוכראה, מאן דעביד דא גרים דאעקר נשמתיה מרשות דילה, ואנח לה ברשו אחרא דאיהי מרה וטחול חן שמי הנקבות של הס"מ, ודא עון חילול שם גרם לישראל דאתעקרו מארעא דישאל, ואתגליאו בארעא נוכראה דאיהי רשות הרבים, והכי איהו מאן דאעיל אות ברית קדש דיליה ברשו נוכראה, דהיינו נזויה, נחש לו שזואל הטפות מנקות יחיו של עולם לרשות הס"מ.

שבתא"י אחד מז' ככבי לכת שולט בכניסת שבת איהו כנגד טחול שהוא בחי' רחל דס"מ חמ"ה שבו' ככבי לכת, היא בחי' אתתא בישא מרה ללא דס"מ, **שבתא"י** בחי' היכל ראשון דס"מ וואו כנגד הגוף הקדושה לית לה מגרמא כלום, אבל כל הספיות משפיעות לה והיא מלאה מכל אורות הספיות, אבל שבתאי הוא הלעומת זה עליה אתמר והבור רק אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו, ואיהו ממנו יואלס כל מיני נחשים של רעב וצמאון וקניה והספד: [דף פה:] וחשובא וקבלא אפלה, ואיהי גלותא לישראל. חשיב כון ששה דכמים כנגד ר"ק ששה שם הפך של תענוגי שבת.

^{יח} וזה רע"מ פנחס רכו: ובמרה שחורה לילית שבת שולטנותא בטחול דאיהו עציבו שאול תחתית עניותא וחשובא בכיה והספדא ורעבון

^{יח} בראשית ג' יז

^{יט} **בראשית פרק ג** (יז) ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתך לאמר לא תאכל ממנו ארוה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חייך:

רד"ק – בעצבון תאכלנה, שתהיה צריך לעבוד את האדמה עד שתאכל תבואתה ועד עתה בלא עמל היית אוכל פירות עצי הגן, ומה שאמר לעבדה ולשמרה לא היה צריך אלא לעבודה קלה אבל מעתה הוא צריך לעבודה קשה כמו שאמר בועת אפיך תאכל לחם. תאכלנה.

פרדס יוסף – [פה] בעצבון תאכלנה (ג, יז). עצבון לשון עמל ויגיעה, כמו שפירשו בקהלת וי, ט על פסוק מסיע אבנים יעצב בהם ורש"י שם. ורמז למאמר חז"ל אבות [פ"א מ"י] אהוב המלאכה, ועיין בלחם שמים (שם) שאף תלמיד חכם צריך לעסוק קצת במלאכה משום בריאות וטוב לעיכול, עיין שם. ובאמת כן כתב כאן הכלי יקר [בראשית ג, יז] בזיעת אפיך תאכל לחם, דיש סמך לדברי הרופאים שקודם אכילה צריך לעסוק במלאכה וזה עוזר אל העיכול, וכמו שנאמר [תהילים קכ"ח, ב] יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך:

פסחים קיח. – בעצבון תאכלנה. א"ר יוחנן, קשים מזונותיו של אדם כפלים כיולדה, דאלו כיולדה כתיב בעצב ובמונות כתיב בעצבון.

^ס **בבחי' דעת** קניית מה חסרת משמע שהברית כלול בו דעת וכמבואר לקמן מתורה לו עה"פ בקרוב עלי מרעים סלוקא דיסודא עד וא"א.

^{סא} **נראה כיון** שכל דבר גשמי משתלשל מהרוחני נמצא שתכונותיו הן בעין הרוחני ובמלח הגשמי מצינו שמלבד הטעם העצמי שלו הוא מגביר בכל מאכל את הטעם החבוי בו דהיינו שאוכל בלי מלח לא רק שאינו מלוח אלא אין לו טעם כלל וכשיש בו מעט מלח גם אינו מלוח אלא מתעורר בו הטעם העצמי וא"כ לפ"י מסתמא גם ברוחניות כך שבממון נמצא כבר השמחה בחלקו אלא שזה חבוי בגלל התאוות ממון שנפל בהן גלגל פגם הברית אבל מיד כששומר הברית אזי מתעורר הטעם העצמי והשמחה שחבייה בממון עצמו ואולי הביאור בזה שבאמת הקדושה העצומה שיש בממון היא בעצמה יכולה להתפרש כהסתפקות ושמחה עצומה ויכולה להתפרש כחסרון עצום דהיינו שהבחי' שפע כפול שבממון הוא בעצמו הבחי' יש לו מנה רוצה מאתים והכל תלוי אם הוא באמונה ע"י תיקון הברית או שהוא בעורף ע"י פנה"ב כמבואר במקום אחר ששפע כפול אין הכוונה שיש לו שתי פעמים אלא לשון מושאל שרוצה לומר שאינו צריך

יכלי למסבל מרירותא דהיינו את הדינים הקשים של המלכות. **וזהו** שכתוב במתנות כהונה שצוותה התורה לתת לכהנים **(במדבר יח/סו) ברית מלח עולם הוא**, פשט הפסוק שהקב"ה כרת ברית/סו' לאהרן הכהן שכל זרעו יקבלו כד מתנות כהונה/סו', ונתינתם לכהן ממתיק ומתקן את כל הנשאר לישראל. ולפי רבנו "ברית מלח עולם הוא" הכוונה כנ"ל שתיקון הברית הוא המלח הממתיק את מרירות העולם. **וזהו (ויקרא ב/סו) אל תשבית מלח ברית אלקיך**, פשט הפסוק עפרש"י שביום השני לבריאה הבדיל הקב"ה בין מים

כלום שזה בחי' כלום חסר בבית המלך בחי' דעת קנית ולעומת זה בעורף אזי אין חסרון יותר גדול מתאות ממון כי בכל התאוות יש איזה זמן קצר שהוא שבע אבל בתאות ממון לעולם הוא חסר כפול ממה שיש לו ויותר כמבואר בלק"ה גניבה ב' אות ו' ז'.

עוד נקודה שהמלח מצד אחד ממתיק ומשלים הכל וזה דווקא כשבטל לדברים אחרים אבל מאידך כשאוכל את המלח בעצמו לבד אזי להפך נעשה צמא וחסר מאד וזה כמו הממון כשרוצה בו רק בביטול לדבר אחר כגון לדבר מצוה או צדקה אבל כשרוצה את הממון בעצמו אזי י שלו מנה רוצה מאתים

הקשר בין מלח לברית – עפ"י הפשט נראה שהוא שם מושאל לענין של דבר הקיים לעד, שגם מקיים דברים אחרים, שכמו שמלח משמר בשר שלא יסריח, כך הברית ברוחניות משמר את האדם שלא יסריח מתאות ממון, (כמבואר במעשה מבעל תפילה). כי רשעים בחייהם מתים, אבל השומר ברית הוא חי ומאיר ושם כנ"ל.

עוד עיין לקמן רבנו בחיי שמבאר הדמיון בין מלח לכריתת ברית כי מקום המלח הוא נכרת מכל צמיחה וחיים. ונראה כוונתו כי כמו שכריתת ברית היא דבר והפוכו כי כריתתה היא הפרדה וברית היא קשירה. כך המלח הוא סמל הברית מצד תכונת הקיום שלו והוא סמל הכריתת מצד שאינו מגדל. והביאור שמעתי מהר"צ"ח טעם לשון לכרות ברית הוא כי א"א להיות בברית עם יותר מאחד, לכן בעצם הברית עם משהו כלול גם הכריתת מכל ברית אחרת, וזהו הברית מילה שנעשה ע"י חיתוך דייקא דהיינו שחותך את הערלה היא בחי' חיבור לתאוות עולם הזה, כדי שכל החיבור יהיה רק להולדת כבוד שמים והתחברות להקב"ה.

^{סו} **וזהו ויחי רמא:** – רבי אחא אמר, כתיב (ויקרא ב' יג) ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך, על כל קרבן תקריב מלח, וכי אמאי מלח, אלא בגין דאיהו ממרק ומבשם מריא לאטעמא כי מלח רומז ליסוד לפי שיש בו ג' חסדים שס"ג היות גמט' מלח ושם יודות הגזרות ומתקות ע"י החסדים, ואי לאו הוי מלחא דהיינו היסוד, לא יכיל עלמא למסבל מריא את דינים הקשים של המלכות, הדא הוא דכתיב (ישעיה כו ט) כי כאשר משפטיך לארץ, דהיינו כאשר נשפע שפע מהח"ת שנקרא משפט דרך היסוד אל המלכות שנקראת ארץ אז צדק למדו יושבי תבל היו שאז יושבי תבל יוכלו לסבול את דיני המלכות בחי' דק, וכתיב (תהלים פט טו) צדק ומשפט מכון כסאך דק ומשפט הם וז"ל וכשהם נידון יכול להתקיים, ומלח איהו ברית היינו היסוד דעלמא היא המלכות קיימא ביה מתקיימת ע"י השפע שמשפיע בה, דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי הרי עקום העולם ע"י הכינת שהוא היסוד, בגין כך אקרי היסוד ברית אלהיך דהיינו נדית המלכות, ואקרי המלכות ים המלח לפי שנקצלת מהיסוד, וימא ים המלח אקרי על שמייה על סם המלכות. רבי חייא אמר, כתיב (תהלים יא ז) כי צדיק יהו"ה צדקות אהב הצדיק הוא היסוד לוכד את המלכות הנקראת דק, דא מלחא בימא זה מלח שהוא היסוד עם הים שהוא המלכות (ס"א במימא), ומאן דפריש לון גרים לגרמיה מיתה, בגין כך כתיב לא תשבית מלח שיהא חסור להקריב קרבן כלל מלח שהוא היסוד שעל ידו תיוון המלכות שהוא סוד הקרבן, דהא דא המלכות בלא דא היסוד לא אזלא אינה יכולה לפעול.

^{סו} **במדבר פרק יח (ט)** כל תרומות הקדשים אשר ירימו בני ישראל לידד נתתי לך ולבנך ולבנך אף לחק עולם ברית מלח עולם הוא לפני ידוד לך ולזרעך אתך:

רש"י (ט) כל תרומת הקדשים – מחיבתה של פרשה זו כללה בתחלה וכללה בסוף ופרט באמצע: **ברית מלח עולם** – כרת ברית עם אהרן בדבר הבריא ומתקיים ומבריא את אחרים: **ברית מלח** – כברית הכרותה למלח שאינו מסריח לעולם:

^{סו} **עיין רבינו בחיי שם** – (ט) ברית מלח עולם היא לפני ה' – ע"ד הפשט ברית כרותה, כי מקום המלח נכרת, וכה"א (ירמיה יז) ארץ מלחה ולא תשוב: **וע"ד הקבלה** ברית מלח עולם היא, יאמר כי הברית מלח עולם היא, כלומר קיום הבשר, והמלח עקרו מים ובכח השמש השולט עליו נעשה מלח, וא"כ יש בכח המלח מים ואש, וכן הברית כלולה ממדת הרחמים וממדת הדין, וזה סוד (בראשית לו) בת מי זהב, ויבאר לנו הכתוב כי הברית הזאת מלח העולם היא, כלומר קיום העולם, כי בו יתקיים ויכרת, כשם שהמלח המקום שבו נעשה הוא נכרת ולא יעלה בו שום צמח, וכענין שכתוב (ירמיה יז) ארץ מלחה ולא תשוב, וכתיב (דברים כט) גפרית ומלח שרפה כל ארצה, וגם היא מקיימת הדבר כמליחה, והנה זה דבר והפכו האחד כלול בחברו והפעולות משתנות, אבל הענין אחד:

^{סו} **בפסוק עצמו** לא נזכר אלא מתנות שחייב ישראל להפריש מכל קרבן שמקריב חזה ושוק לכהן, ולמדו חז"ל שהברית שהבטיח כאן לאהרן כוללת את כל הכד מתנות (משכיל לדוד). עכ"פ ממה שנזכר כאן מתנות הקרבן אולי יש רמז להנ"ל שברית מלח ממתיק את מרירות העולם, הכי נמי החזה ושוק שנותן לכהן הוא הברית מלח שממתיק את כל הקרבן, דהיינו אפילו קרבן שיש בו אימורים שעולים למזבח צריך ליתן לכהן מתנה כדי שהשאר הנאכל לישראל יתקן בבחי' שיריים של הצדיק. וכן כל המתנות הן חלק קטן שמפרישים לכהן כדי להמתיק את כל הנשאר, שנעשה שיריים של הצדיק דהיינו הכהן, שליחי דרחמנא. ועיין תורה לד אות ז' שנקודת אהבת ה' נקראת כהן, והיא אור החסד שנשאר ביסוד דאצילות.

^{סו} **ויקרא פרק ב (יג)** וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך על כל קרבןך תקריב מלח:

רש"י (יג) מלח ברית – שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח (ס) וניסוך המים בחג: על כל קרבןך – על עולת בהמה ועוף ואימורי כל הקדשים כולל:

שפתי חכמים (ס) פירוש על ידי מלח המים נקריבים במזבח כי המלח מתולדות המים:

הכתב והקבלה – (יג) מלח ברית אלהיך. חבור נפלא (גאטטליכע וואונדערבארע צוזאממענעטצונג), הפעל משם מלח הוא ממלח טהור קדש (כי תשא) שתרגום ממולח מעורב, דומה לו ויראו המלחים (יונה) מלחין וחובלין (יחזקאל כ"ו) ע"ש שמנדיגי הספינה מהפכים ומעריבים את המים במשוטות. ויראה השימוש שרש מלח על החורבן והשממון כמו ארץ מלחה, משכנותיו מלחה (איוב ל"ט) הוא ג"כ מענין תערובות, וכמו שהונח שם תערובות על החורבן והשממון, כמו ארץ ציה וערבה, שמתו ערבה ביתו (שם) במדבר בערבה, ע"ש שנשתנו שם סדרי מעשה בראשית ונתבלבלו ונתערבו שם יסודות וכחות הטבע לבלי הוציא פרי ותבואה למאכל אדם ובהמה, ואמר על בבלול סדר מאורות השמים (ישעיה נ"א) שמים כעשן נמלחו כלומר כוכבי השמים וכסיליהם נתבלבלו וישנו את סדר תפקידם ומשטרם בארץ (ע"ש רש"י), ואמר על סמרטוטי הבגדים הישנים הקרועים (ירמיה ל"ח) בלויי סחבות ומלחים, קריים סחבות, ע"ש שנסחבים

התחתונים למים העליונים ונצטערו התחתונים שגם הם רוצים להיות לפני המלך/י¹⁰ וזכר עמדם הקב"ה ברית שגם הם יזכו ע"י שעם כל קרבן שיעלה על המזבח יעלה גם המלח שהוא מתולדות המים, וזהו אל תשבת מלח ברית אלקיך דהיינו אל תבטל את הברית שכרת הקב"ה עם המים התחתונים להיות גם הם לפני האלקים, ורבנו דורש כנ"ל עפ"י הזוהר שמלח הכוונה לתיקון הברית/י¹¹, וזהו אל תשבת מלח של תיקון הברית אלקיך, **אלקיך דייקא, כי עי"ז ע"י תיקון הברית נתקשר באלקות, ונתפרש מע"א, כמ"ש (איוב יט) מבשרי אחזה אלוך (ט"ז)** דהיינו ע"י תיקון בשר קדש דהיינו תיקון הברית/י¹² עי"ז אחזה אלוך. **כי ע"י תיקון הברית, מאיר לעצמו אור פני מלך חיים [ע"ב]:**

ונשלבים ממקום למקום, ונקראים מלחים ע"ש בלבול סדר הנחתם במקום מיוחד כראוי לבגד המצטרך לצורכי אדם, ורז"ל ישמשו שורש מלח ג"כ לענין התערבות והתדבקות הדברים יחד כאמרו (בויקרא רבה) באדם שמלחים שני נסרים שני כרעי המטה ומדיבקים זה בזה (והערך מצא דומה לזה בלשון ישמעאל, ע"ש). והמלח בעצמו נקרא בשמו ע"ש תערובות שני יסודות הפכיות שבו, כי בעצם המלח נתערבו ונתאחדו בו יחד בפרט, יסוד האש עם יסוד המים, ולהתערבות יסודות אש שבו נמנה המלח (פ"ד רשבת) למוסיף חום והבל, והנה להתערבות שני היסודות הפכיות שבו כי בעצם המלח נתערבו ונתאחדו בו יסוד התחתון עם יסוד העליון קרא את המלח בשם ברית אלהים, כלומר חבור נפלא (וואונדערבארע צוזאממענעטצונג), ולהגדיל הדבר סמך אותו לאלהים, כמו עיר גדולה לאלהים, חדרת אלהים.

רבינו בחיי – ודעת הרב רבינו משה ז"ל בטעם המלח, כי מנהג עובדי עכו"ם להרחיק המלח מן הקרבנות ומואסים בו ולא יקריבוהו כלל מפני שהמלח בולע הדם, והרחיקוהו כדי שלא ילך אפילו טפה מן הדם לאבוד, כל כך היו נמשכין אחר מאדים וכחותיו, וכדי להרוס כוונתם תצוה התורה לא תשבת מלח:

וע"ד המדרש יש בו באור לדרך הקבלה, ברית כרותה למלח מששת ימי בראשית שהובטחו מים התחתונים ליקרב במלח ונסוך המים בחג, וכן אמרו במדרש מים התחתונים נקראו מים בוכים, ולמה נקראו מים בוכים, כי בשעה שחלק הקב"ה את המים נתן אלו למעלה ואלו למטה התחילו מים התחתונים בוכים וזהו שכתוב (איוב כח) מבכי נהרות חבש. אמר רבי אבא בבבלי נתפרשו המים התחתונים מן העליונים, אמרו אי לנו שלא זכינו לעלות למעלה להיות קרובים ליוצרנו, מה עשו העיוז פניהם ובקעו תהומות ובקשו לעלות, עד שגער בהן הקב"ה שנאמר (ישעיה מג) הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה, (נחום א) גוער בים ויבשהו, אמר להם הקב"ה הואיל ולכבודי עשיתן כל כך אין להן רשות למים העליונים לומר שירה עד שיטלו רשות מכם, שנאמר (תהלים צג) מקולות מים רבים אדירים משברי ים, ומה הם אומרים אדיר במרום ה', ולא עוד אלא שעתידין אתם ליקרב על גבי המזבח במלח ונסוך המים. ועוד דרשו במקום אחר, העולם כלו שלישי מדבר שלישי ישוב שלישי ים, עמד ים לפני הקב"ה אמר לפניו, רבש"ע במדבר נתנה תורה בישוב נבנה ביהמ"ק אני מה תהא עלי, אמר לו עתידין ישראל שיקריבו מלח על גבי המזבח:

וע"ד הקבלה יש במלח שני כחות משתנים זה הפך זה, והם המים והאש, ובכח חמימות האש המיבשו והמגלילו חוזר מלח, ואם כן יש בעצם המלח כח המים והאש שהם כנגד שתי המדות שבהם קיום העולם והם מדת רחמים ומדת הדין, ומטעם זה אמר ולא תשבת מלח ברית אלהיך, קרא ברית אלהיך מלח לפי שבו יתקיים ויכרת העולם, וכמו שאמרו ראה שאינו יכול להתקיים בדין שתף עמו מדת רחמים, וכן המלח מקיים ומכרית, כי הוא מקיים ומעמיד הבשר זמן מרובה ונותן טעם בכל המאכלים, והוא מכרית גם כן כי המקום המלוח לא יעלה בו כל עשב. ובענין שכתוב (ירמיה יז) ארץ מלחה ולא תשב, וכתוב (דברים כט) גפרית ומלח שרפה כל ארצה:

וכן ידוע שזיסוד ים ח"ו והזיכור שמעתי מהר"ח (יתרו תשנ"ז) כי כריך להשפיע זה חסד וזריך לשמור מלהשפיע במקום שלא יעשה פרי של כבוד שמים. וכן הכרית נקרא כריתת ברית ונקרא ברית מילה שזה תרתי דסתרי, כי ברית היא קשר, אבל כריתת היא הכדלה, וכן מילה היא לשון למוול ולפורר, אלא הכוונה כנ"ל כי כל ברית היא חיבור להיכן שצריך וזוהי בעצמו גם ים כריתת מכל חיבור אחר, וזוהי ביאר הר"ח כי לא יתכן שאברהם אבינו הלך להמיען על המילה עם ענר ואשכול וממלא, אלא כיון שהיו בעלי ברית אברהם לכן כדי לכרות ברית עם הקב"ה היה צריך לנטל הכרית עימהם. וזה גם השני כוחות שנמצא במלח כנ"ל בדברי רבינו בחיי שהוא מכרית אלמה מלגלל ומאליד הוא משמר בשר מלהקצק וכן ממתיק ונתן טעם בלחל.

עוד עיין רבינו בחיי (בראשית יז יג) – והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם – וע"ד הקבלה, יאמר בריתי בבשרכם תהיה דוגמא לברית עולם, הוא הנקרא צדיק יסוד עולם, ועליו יאמר ברית מלח עולם, כי הוא קיום העולם, כי הכתוב היה ראוי לומר והיתה בריתי בבשרכם לעולם, אבל אמר לברית עולם וברית עולם זה הוא בין הרגלים הנקראים נצח והוד, ועל זה בא המאמר המאיר עיני הלב לרז"ל חכמי האמת אמרו (איכה ב) ולא זכר הדום רגליו ביום אפ, הדום שבין רגליו. ולפי שסמך לו מלכות שכנגדן הפריעה, על כן אמרו מל ולא פרע באלו לא מל, לפי שהוא כמפריד ומקצץ, והרי שלמות המצוה בשניהם הוא היחוד, וזה מבואר:

¹⁰ **כמבואר בתקון ה' דף יט:** – רישא דילה לעילא ברזא דטעמי, וגיו דילה באמצעייתא ברזא (נ"א כללא) דאתון, גופא לתרוייהו, וקוצא דילה לתתא ברזא דנקודי, ולתתא איהי הא נקודה מים נוקבין, ולעילא מים דבורין, רקיע באמצעייתא בגוונא דא א, עלה אתמר (בראשית א ו) ויהי מבדיל בין מים למים. והאי איהו מחלוקת שהיא לשם שמים, דאיהו סופה להתקיים, ולא עלא שלם ויחודא בתרוייהו, ולא מחלוקת דפרודא, בגון מחלוקת קרח ועדתו באהרן, ומחלוקת האי דאיהו לשם שמים, בגין דמים תתאין אינון בוכין לפי שמים התחתונים שהם סוד המ"ן נזכים, ואמרין אגן בעיין למהו קדם מלכא עלת העלות ואומרים לנו רזיס לעלות להיות לפני עילת העילות שהוא הכתר, כדי להגדילו ולגרוס את היחוד, לכן ובגין לסלקא לעילא הס רזיס לעלות למעלה עד הכתר כעין המ"ה, אלא רקיע אפריש בינייהו יסוד הנקרא רקיע מפניו צין המ"ד והמ"ו, עד דעלת העלות שוי לון שוין עד שעילת העילות שהוא הכתר עושה אותם שוים, כי שניהם גורמים היחוד, (עין בזה פ' כלאשית דף כד סע"א, ולקמן תי כד דף מז ע"ב). י' מסטרא דא, ו' מסטרא דא, ו' באמצעייתא, בגוונא דא יו"י דאיהי א, ואלין פלהו קרבין לעלת העלות, ורזא דמלך ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים, ואינון שוין, דא הוא דכתיב (ישעיה ל כא) והיה אור הלכנה פאור החמה.

¹¹ **מלח בחיי ברית** – עיין הכתב והקבלה שמלח לשון ערוב כמו מלחי הספינה שמערבים את המים במשוטים, כי יש בו כח האש וכח המים. ולפ"ז מבואר נפלא מדוע הוא בחי' תיקון הברית כי ברית מרכבה ליסוד (תורה לד) וביסוד מבואר בכהאריז"ל שיש חסדים וגבורות, דהיינו שני הפכים, וכן הפסוק כי כל בשמים ובארץ רומז ליסוד כידיע, דהיינו שני הפכים בדבר אחד.

¹² **עיין בראשית רבה פרשה מח פסקא ב' וזוהר לך לך צד. ובתיקון יט דף מא: ובתיקון כד דף ע.**

¹³ **בראשית רבה פרשה מח פסקא (ב) (איוב יט) "ואחר עורי נקפו זאת ומבשרי אחזה אלוה" אמר אברהם אחר שמלתי עצמי הרבה גרים באו להדבק בזאת הברית, "ומבשרי אחזה אלוה", אילולי שעשיתי כן, מהיכן היה הקב"ה נגלה עלי, "וירא אליו ה'":**

וזה (כתובות סו ע"ב/ע"ג) מלח ממון חסר פשט הגמרא שקיום הממון אצל האדם זה ע"י שיחסר ממנו לצדקה, וזהו שיש גורסים ממון חסד במקום ממון חסר, ורבנו דורש לפי הנ"ל מלח דהיינו תיקון הברית מחסר את תאוות הממון, דהיינו ע"י מלח, נתמעט אצלו תאוות ממון והיינו גם מלח ממון חסד כי הצדקה היא תיקון הברית ועיין בזה פל"ח/ע"ה שהאריך בזה:

אות ג

וזהו לך לך צד. – פתח איך ואמר (איוב יט) ומבשרי אֶחָזָה אֶלֹהִים, מאי ומבשרי, ומעצמי מבעי ליה. אלא מבשרי ממש. ומאי היא. דכתיב, (ירמיה יא) ובשר קדש יעברו מעליך. וכתיב (בראשית יז) והיתה בריתי בבשרכם. דתניא בכל זמנא דאתרשים בר נש בהאי רשמיא קדישא דהאי את, מניה חמי לקודשא בריה הוא. מניה ממש. ונשמא קדישא אתאחידת ביה.

תרגום – פתח אחר ואמר, (איוב יט) ומבשרי אֶחָזָה אֶלֹהִים. מה זה ומבשרי? הנה צריך להיות ומעצמי אלא מבשרי ממש, ומה היא? שכתוב (ירמיה יא) ובשר קדש יעברו מעליך, וכתוב (בראשית יז) והיתה בריתי בבשרכם. ששנינו, בכל זמן שנרשם אדם ברשם הקדוש של האות הזו, ממנה רואה את הקדוש ברוך הוא, ממנו ממש, והנשמה הקדושה נאחזת בו.

ע"י עיין סוף תורה לו – בביאור הפסוק בקרוב עלי מרעים לאכול את בשרי היינו בשר קדש דהיינו הברית כי סלוקא דיסודא היינו תקונו מגיע עד המוחין שהם אבא ואמא.

ע"י לשה"כ משלי טו טו

ע"י כתובות סו: – ת"ר מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מירושלים והיו תלמידיו מהלכין אחריו ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים כיון שראתה אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו אמרה לו רבי פרנסני אמר לה בתי מי את אמרה לו בת נקדימון בן גוריון אני אמר לה בתי ממון של בית אביך היכן הלך? אמרה לו רבי לא כדון מתלין מתלא בירושלים, מלח ממון חסר, ואמרי לה חסד. ושל בית חמין היכן הוא? אמרה לו בא זה ואיבד את זה. אמרה לו רבי זכור אתה כשחתמת על כתובתי אמר להן לתלמידיו זכור אני כשחתמתי על כתובתה של זו והייתי קורא בה אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה חוץ משל חמיה בכה רבן יוחנן בן זכאי ואמר אשריכם ישראל בזמן שעושין רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בהם ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מוסרין ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה ונקדימון בן גוריון לא עבד צדקה והתניא אמרו עליו על נקדימון בן גוריון כשהיה יוצא מביתו לבית המדרש כלי מילת היו [סו]. מציעין תחתיו ובאין עניים ומקפלין אותו מאחוריו איבעית אימא לכבודו הוא דעבד ואיבעית אימא כדבעי ליה למיעבד לא עבד כדאמרי אינשי לפום גמלא שיחנא תניא אמר ר' אלעזר ברבי צדוק אראה בנחמה אם לא ראייתה שהיתה מלקטת שעורים מבין טלפי סוסים בעכו קראתי עליה מקרא זה (שיר השירים א-ח) אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך אל תקרי גדיותיך אלא גויותיך:

פרש"י – מלח ממון חסר – הרוצה למלוח ממון כלומר לגרום לו שיתקיים יחסונו לצדקה תמיד וחסרונו זהו קיומו:

ואמרי לה חסד – יעשה ממנו חסד ושל בית אבא לא עשו צדקה כראוי וכלה ממון בא זה ואיבד זה לפי שנתערב בו:

ע"י בתשכס - כי ע"י מלח

ע"י פרפראות לחכמה אות יא – בענין מלח ממון חסר המבואר שם שרוצה לומר על ידי תיקון הברית שהיא בחינת מלח נתמעט תאוות ממון וכן מבואר גם בסוף המאמר ובאמת הפירוש הפשוט בגמרא שם הוא למלוח את הממון שיתקיים אצלו הוא לחסרו על ידי צדקה וזה שכתוב שם ואמרי לה חסד לעשות ממנו חסד וכפירש"י שם אך האמת שגם רבינו ז"ל פירש כפשוטו גם כן, רק שגילה לנו סוד פנימיות כוונת לשון חז"ל שאמרו בלשון זה מלח ממון חסר כי באמת על ידי צדקה זוכין גם כן לשבר תאוות ממון כמבואר בס' י"ג במאמר להמשיך השגחה וכו', כי צדקה הוא גם כן בחינת תיקון הברית כמבואר לקמן בס' רס"ד וכמובן גם בתיקונים, וכן על ידי צדקה נמשך עליו הארת כח וזכות בחינת צדיק בחינת (תהלים לו) וצדיק חונן ונותן כידוע, ועל ידי זה זוכה לבטל תאוות ממון ואז נתקיים אצלו העשירות כי עיקר קיום העשירות נמשך רק משבירת תאוות ממון שהוא בחינת אמת בחינת קושטא קאי אבל שקרא לא קאי כי שקר אין לו רגלים, כי על ידי תאוות ממון שהוא בחינת עבודה זרה בחינת שקר אינו יכול להמשיך עשירות שהוא בחינת רגלין, כי אל אחר אסתרס ולא עביד פירין, ואפילו כשנדמה לו שיש לו איזה עשירות אבל אין לו קיום אצלו כלל בבחינת שקרא לא קאי נמצא כי הפירוש כפשוטו גם כן, כי על ידי שמחסר ממון על ידי צדקה שזה בעצמו בחינת שבירת תאוות ממון כי מחסר ממון לעשות צדקה, על ידי זה דייקא יש קיום לממון ועשירותו אך אגב רמזו לנו רז"ל שרשי הדברים, שלתן תאוות ממון ולחסר ממון וליתן צדקה בשלימות ולהנצל מאנפין חשוכין פנים דסטרא אחרא ולהתקשר באלקותו באור הפנים דקדושה, זה זוכין על ידי מלח שהוא בחינת צדיק בחינת תיקון הברית, שמחמת זה עצמו הצדקה מסוגל לקיום העשירות כי הוא גם כן מבחינה זו כנ"ל ויש לומר שרמזו בזה שאמרו מלח ממון חסר ואמרי לה חסד, והחילוק בין לשון ראשון לשני הוא רק בין ריש לדלת, לרמז שעל ידי שמחסר ממון ועושה עמו צדקה וחסד, על ידי זה ממשך עליו בחינת ברית מלח עולם בחינת צדיק שהוא בחינת קוצא דאות ד' כידוע, וכמובא גם בדבריו ז"ל בס' יו"ד במאמר ואלה המשפטים, ובס' ל"ו במאמר בקרוב וכו', ואז נעשה מאחר בריש אחד בדלית, היינו שניצול מפנים דסטרא אחרא בחינת אל אחר וזוכה לאמונת אלקות בחינת ה' א' ה' אחד ואז יש קיום לממון.

ועיין בזהו הקדוש ויחי דף רמ"א: בענין אלמלא מלחא לא הוי יכיל עלמא למסבל מרירותא, הדא הוא דכתיב (ישעיה כ"ו) כי כאשר משפטך לארץ צדק למדו יושבי תבל וכו' ומלחא איהו ברית וכו' ר' חייא אמר כתיב (תהלים י"א) "כי צדיק ה' צדקות אהב" דא מלחא בימא מכוון לעניינינו ועיין מקדש מלך שם, שכלל או יסוד והיס מלכות וזהו אלמלא מלחא לא יטל העולם לסכול את דיני המלכות וזה גם כן סוד המלח שנים ואסור להפריד ביניהם כי מלכות נלא יסוד לא יוכלה לפעול כלום ועיין גם כן בזהו בלק קצ"ח:

בענין היינו צדק היינו אמונה וכו' אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת וכו', ומביא שם גם כן הפסוק (ישעיה כ"ו) כי כאשר משפטך לארץ צדק למדו וכו' ועיין בזהו בחוקתי ק"ג: דהא צדק לא אתתקן ולא אשתלים אלא בצדקה וכו' ועיין באידרא זוטא האזינו דרצ"ב כד מתבסמא האי צדק ממשפט כדון אקרי צדקה ועלמא מתבסמא בחסד וכו' ועיין בזהו אמור פ"ט: לך ה' הצדקה וכו' מאן צדקה אתר דכל אנפין נהירו אחידת ביה וכו' צדקה אמת קשוט ונהורא דכולא ונהירו דאנפין חידו דכולא וכל הנ"ל מכוון לעניינינו:

יבאר יסוד שלא רק שומר הברית יש לו מלח להמתיק מרירות תאוות ממון אלא גם מי שמקושר לשומר הברית יש לו מלח להמתיק המרירות, נמצא שמי שחולק על יהודי ששומר הברית יותר ממנו אזי אין לו מלח להמתיק מרירותו ונופל בתאוות. ובוזה מבאר שמח זבולון ע"י שהיה אוהב ומקושר ליששכר הצדיק לא הפיל אותו העסק בפרקמטיא לתאוות ממון ועצבות. וכן רחב אחרי ארבעים שנה של פגם הברית זכתה למלח להמתיק המרירות וע"ז לאור וחיים ונבואה ע"י התקשרות למשה רבינו והצלת שני הצדיקים פנחס וכלב מרגלי יריחו. לקטע זה יש ג' השמטות אחת בסוף לשון רבינו ועוד שתיים בסוף התורה.

וזהו מה שברך משה לפני הסתלקותו את ישראל, **(דברים לג)** וי' מעונו של הקב"ה ברקיע שחקים, ותחתיו עוג וסיחון ואימת הגבוה על הנמוך, **ויגרש מפניך אויב**, פשט הפסוק מדבר בכבוש הארץ שהקב"ה יגרש את האויב "ויאמר השמד" פ"י שציווה על ישראל להשמיד את שבעת העמים שהיו בארץ. ורבינו דורש "מפניך" דהיינו מפניך דקדושה, דהיינו שהקב"ה יגרש מפניך המאירים, את אויבך לתאוות ממון, שהיא בחי' שמד ועבודה זרה, וזהו המשך הפסוק **ויאמר השמד וי' לשון שמד לשון ע"ז, היינו תאוות ממון. כי כל ישראל נקראים צדיקים** [ע"ח/ט], **על שם הברית** [פ] דהיינו מכח הברית שכרת הקב"ה עם ישראל במתן תורה בסיני (כמבואר בסוף פרשת משפטים^{פא}) שם נזכר ברית ביחס לכלל ישראל. אבל בזוהר לך לך^{פב} ובפרי עץ חיים^{פג} מבאר שעמך כולם צדיקים כיוון שהם נמולים. ובזוהר ויחי^{פד} מבאר שמצד

^ע **דברים פרק לג** (כו) אין כאלו ישרון רכב שמים בענף ובגאון שחקים: (כו) מענה אלהי קדם ומתחת זרע עולם ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד: (כח) וישפן ישראל בטח ביד עין יעקב אל ארץ דגן ויתרוש אף שמי יערפו טל:

פרש"י (כו) מעונה אלהי קדם – למען הם השחקים לאלהי קדם שקדם לכל אלהים ובריר לו שחקים לשבתו ומעונתו ומתחת מעונתו כל בעלי זרוע שוכנים: זרועות עולם – סיחון ועוג ומלכי כנען שהיו תקפו וגבורתו של עולם לפיכך על כרחם יחרדו ויועזו וכחם חלש מפניו לעולם אימת הגבוה על הנמוך והוא שהכח והגבורה שלו בעזר: **ויגרש מפניך אויב – ואמר לך השמד אותם:** מעונה – כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה:

^ע סוף הפסוק הנ"ל

^ע ישעיהו ס' כא, עמך כולם צדיקים. ועיין תורה לד אות ד' ותורה עג

^ע **ישעיהו ס' (ב)** לא יבוא עוד שמשך וירחף לא יאסף פי יהוה יהיה לך לאור עולם ושלמו ימי אבליך: (כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעו (מטע'י) מעשה ידי להתפאר: (כב) הקטן יהיה לאלף והצער לגוי עצום אני יהוה בעתה אחישנה:

מצודות דוד (כא) ועמך – העם הנשאר כך יהיו כולם צדיקים כי הרשעים יכלו בחבלי המשיח. לעולם יירשו ארץ – הם ירשו הארץ לעולם ולא יגלו עוד ממנה. נצר מטעי – הענף אשר נטעתי מעשה ידי הוא ויש מה להתפאר בו ר"ל העם אשר בחרתי אתפאר בו כי יהיו צדיקים ותמימים:

^פ עיין זוהר ריש פ' ויחי, ופרי עץ חיים שער העמידה פ"ב ד"ה על הצדיקים, * עיין זוהר לך לך דף צג. וזהו לך לך לין הטיעור – רב בשמטה בסוף התורה ולכאורה היה לר"ל לין זאת כאלו ולכן הכי קמל לין אותה גם כאלו.

^{פא} **שמות פרק כד** (ה) וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עלת ויזבחו זבחים שלמים ליהוה פרים: (ו) ויקח משה חצי הדם וישם באגנת וחי הדם זרק על המזבח: (ז) ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר יהוה נעשה ונשמע: (ח) ויקח משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת יהוה עמכם על כל הדברים האלה:

^{פב} **זוהר לך לך דף צג.** – פתח רבי אבא ואמר כתיב ועמך כלם צדיקים וגו' הנה מלך דא הא אוקמוה חברייא דבר זה כבר העמידו ופירשו החברים, מאי טעמא כתיב ועמך כלם צדיקים כי לכאורה קשה וכי בלהו ישראל צדיקי גינהו וכי כל ישראל הם צדיקים, והא כמה חייבין אית בהו בישראל והרי כמה חייבים יש בישראל, כמה חטאים ורשעים שעוברים על מצות התורה, ואיך יכללם בשם צדיקים, אלא הכי תנא ברוך דמתגיתין אלא כך למדנו בסוד המשנה, ופאין אנון ישראל דעבדין קרבנא דרעוא דקדשא בריה הוא אשריהם ישראל שמקריבים קרבן שיהיה לרצון להקב"ה, והיינו דמקריבין בגינהו לתמנא יומין לקרבנא שמקריבים את בניהם לשמונה ימים לקרבן, כי מי לא יחמול על פרי בטנו ויוצא חלציו לתתו ביום השמיני ללידתו לכרות את בשר ערלתו, ובכל זאת אמו ואביו שמחים וטובי לב בתת אותו לקרבן לאביו שבשמים, ובעבור המצוה הזאת שכולם מקיימים אותה ראוי שיקראו כולם צדיקים, וכד אתגזרו עאלו בהאי חולקא טבא דקדשא בריה הוא וכשנמולים ונפרעים כדן אז הם נכנסים באותו חלק הטוב של הקב"ה שהוא מדת היסוד, דכתיב וצדיק יסוד עולם הרי שהיסוד נקרא צדיק, וכיון דעאלו בהאי חולקא דצדיק אקרו צדיקים וכיון שע"י ברית נכנסו בזה החלק של היסוד הנקרא צדיק, הם נקראים צדיקים, ודאי כלם צדיקים לכן ודאי כל ישראל שהם נמולים אפילו הרשעים נקראים צדיקים, ועל כן כתיב אח"כ לעולם יירשו ארץ היינו ארץ העליונה שהיא השכינה, כי ע"י המילה נכנסים במלכות וע"י הפריעה נכנסים ביסוד, דכתיב פתחו לי שערי צדק אבא בם כי תחילה עולים במלכות הנקראת צדק ע"י המילה, וכתיב זה השער ליהוה צדיקים יבאו בו רצה לומר כי אנון דאתגזרו ואקרו צדיקים אלו שנמולו ונפרעו ונקראים צדיקים הם עולים מהמלכות אל היסוד. (ממ"ק וכו"פ ומפסאס)

^{פג} **פרי עץ חיים** – שער העמידה – פרק כ – על הצדיקים – הם צדיק וצדק, יסוד ומלכות. ועל החסידים – הם נ"ה, הנקראים חסדי דוד הנאמנים. ועל שארית עמך בית ישראל – מצד הת"ת. ועל גירי הצדק – מצד חסד לאברהם אב הגרים. ועלינו יהמו נא – מצד הגבורה, יהמו הרחמים ויתגברו על הדינין. ותן שכר טוב וכו', בא"י משען ומבטח לצדיקים – ר"ת ימול, כל מי שימול מישראל, נקרא צדיק, שנאמר ועמך כולם צדיקים. ויש בברכה זו מ"ב תיבין, נגד שם מ"ב, שבו נברא העולם בשביל הצדיקים, וכאן יכוין ליסוד שלו:

^{פד} **זוהר ויחי דף רטו.** – ויחי יעקב וגו', רבי חייא פתח ואמר לפרש מש"כ ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגומר ואמר ופאין אינון ישראל יתיר מכל עמין אשריהם ישראל יותר מכל העמים המתגיירים, (כי נשמות ישראל הם מנוף ה"ת, אל כל נשמת הגדים נמשכת רק מכנפי השכינה, כמבואר לעיל דף יג סו"ע⁶). דקדשא בריה הוא קרא לון צדיקים שהקב"ה קרא אותם צדיקים, והיא מעלה גדולה שהקב"ה בעצמו מעיד על ישראל שהם צדיקים, דהיינו שבטבעם ובשורשם המורשש בהם מאבותיהם הקדושים הם צדיקים, ואם יצאו מן הכלל כמה בני בליעל לא מפני זה יאבד מהם שם צדיקים, לאחסין לון יריות עלמין להנחיל להם ירושת עולם כדן ירושה שאין לה הפסק, בעלמא דאתי וזו הירושה היא נחלת ש"י עולמות שצבניה הנקראת עולם הכלל, וז"ש לעולם יירשו ארץ,

שנשמות ישראל משרשות בהקב"ה הם בברית. ובשביל זה, כשמגרש מפניהם דקדושה, את האויב, הוא מפיל אותם האויבים, בפנים דסטרא אחרא, היינו השמד : וצ"ע לפי הכלל הראשון של ח"י כללי הראב"ן שהדרש והפשט מבארים זה לזה, לכאורה צ"ל שכוונת רבינו שגם הפשט הוא שהכנענים יושבי הארץ נפלו לתאוות ממון מפני בני ישראל שכולם צדיקים על שם הברית. וקשה הרי הגוים מצד טבעם תמיד בתאוות ממון וע"ז, ועוד כתיב (דברים ט' ה') לא בצדקתך וכו' אתה בא לרשת את ארצם כי ברשעת הגוים וכו' ולמען הקים הדבר אשר נשבע לאבותיך וכו'.

נמצא, כל צדיק וצדיק, כשהקב"ה רוצה לגרש אויביו של צדיק, הוא/פה מפיל/פ"ו את האויב בתאוות ממון ע"י שמפילו לפגם הברית/פ"ו ואז אין לו מלח להמתיק תאוותו [פ"ח]. כי צדיק הוא ברית עולם [פ"ט] כמבואר בזוהר צדיק הוא מאן דנטר ברית, ועל ידו נמתק מרירות תאוות ממון, וזה האויב של צדיק, שחולק על צדיק/א, אין לו מלח להמתיק מרירותו. כי מלח ממון חסר כנ"ל שהמלח ברית הוא המחסר את תאוות הממון, כי עיקר תאוות ממון שנתמעט, אינו אלא ע"י ברית נמצא תמיד תאוות ניאוף קודמת לתאוות ממון/א: צ"ע לכאורה מדבר כאן מצדיק דווקא, אע"פ שלעיל אמר שכל ישראל צדיקים על שם הברית לכאורה הכוונה ביחס לגויים דווקא, אבל ישראל אחד כלפי חבריו לכאורה שווים, ואע"פ שיש חילוקי מדרגות בשמירת הברית של כל אחד ביחס לחברו. אבל עיין השמטה בסוף התורה/א שם מפורש שכל אחד מישראל שחולק על ישראל חבריו ששומר הברית פחות ממנו, יכול להפילו לתאוות ממון, לכן זה שחולקים עליו צריך להזהר מאד שלא ליפול לתשוקת הממון.

פ"י כי מאחר שהוא בלשון ירושה היא לעולם, ומלת ארץ היא ארץ העלוונה שהיא הצינה, לַאֲתַעֲנָא בַּהּ הוּא עֲלֵמָא להתענג בעולם העליון בשי" עולמות שצנינה, כַּמָּה דְּכִתִּיב אֶזְרָא תַּתְּעִיג עַל יְהוָה כלומר צנינה שהיא למעלה מו"א הגרסא יו"ה, ואמר מַאי טַעְמָא מה הטעם שישראל יורשים כן ולא הגרים, בְּגִין דְּמִתְדַּבְּקִין בְּגוּפָא דְּמִלְכָּא לפי שמתדבקים בגוף המלך, ר"ל לפי שנסמך הוא מגוף הת"ת שסם מתגלים אורות גדולים מצינה, שמונה יולאים ה"י עולמות דכתיב וְאַתָּם הַדְּבָקִים בְּיְהוָה אֱלֹהֵיכֶם היינו כו"ו, חיים בְּלֶכֶם הַיּוֹם מֵאֵל הַחַיִּים הַגִּמְשָׁכִים מֵהַצִּינָה, ואפשר שכלך פתח צפסוק ויחי יעקב, לומר שישלח דקים כח"ס שהוא סוד יעקב, והוא חי מֵאֵל הַחַיִּים הַגִּמְשָׁכִים מֵהַצִּינָה, והדבוק בו נחשך לו כלולו דבוק בחיים העליונים. (מ"א וד"א והב"ד ומו"ק)

פ"ה הוא – דהיינו הקב"ה מפילו. וצ"ע בהמשך מבאר שטעם שנופל לתאוות ממון כי כיון שחולק על חבריו שהוא צדיק ממנו אין לו מלח להמתיק מרירות תאוותיו. ואולי הכוונה שהחולק על חבריו כחולק על הצדיק כי הטוב שבחברו הוא בחי' צדיק ואזי הקב"ה מסה אותו בתאוות ממון ובאמת אם חוזר בתשובה אזי יצליח לעמוד בנסיון ע"י חבריו שנכלל בו אבל אם עדיין חולק עליו אזי אין לו מלח להמתיק מרירות התאוה ולא יעמוד בנסיון.

פ"ו וכן מבואר לקוטי עצות ערך ממון ופרנסה אות יא. כל הנפילות שאדם נופל ממדרגתו הם על ידי תאוות ממון, כי זה עקר הנפילה שנופל לשמד ועבודה זרה. על כן כשחולקין על צדיק האמת והקדוש ברוך הוא רוצה לגרש אויביו של הצדיק, הוא מפיל את האויב לתאוות ממון כי אין נפילה גדולה מזו. והכלל כשיש מחלוקת, כל מי שהוא שומר את הברית יותר מחברו וכו' וכל המקורבים לצדיק זה שהוא שומר את הברית ביותר, יכולים להפיל את חבריהם ממדרגתם, והנפילה היא שנופלים לתאוות ממון. על כן צריך האדם לזהר ביותר כשיש מחלוקת עליו שלא יפיל לתאוות ממון, חס וחלילה (שם ג):

פ"ו עיין תורה קפא כשמפילים אדם מפילין אותו לתאוות ניאוף. וכאן מבואר כשמפילים מפילים לתאוות ממון. ובלק"ה קדושין ג' ג' מקשה זאת באופן אחר קצת אבל התירין שע"י תאוות ניאוף נופל לתאוות ממון וכמבואר באות ב' שהברית היא המלח ממון חסר.

פ"ה עיין לק"ה קדושין ג' ג' ד'

פ"ה * תיקון כ"ח [דף פה. ועיין גם זהר חדש ויצא דף מה:]

צ צדיק דייקא ולא הצדיק, כי הכוונה לכל אחד מישראל כיון שיש בו נקודת צדיק אם חולק עליו זה נקרא שחולק על צדיק ועיין לקמן.

א עיין לק"ה קדושין ג' ב' – מה שהלכ בו"ע לַמְּמוֹן שהוא בַּעֲצֵמוֹ בְּחִינַת חֲמִימוֹת תְּאוֹת הַמִּשְׁגָּל, פי תְּאוֹת נְאוּף וְתְאוֹת מְמוֹן הם בְּחִינָה אחת וְכָל אֶחָד תְּלוּי בַּחֲבֵרוֹ, כְּמוֹכָא בְּרַבְרִי רַבְנֵי זְכַרְוָנָה לְבִרְכָּה שְׁעָר תְּאוֹת מְמוֹן נִמְשָׁךְ מִתְּאוֹת נְאוּף, כְּמוֹ שְׁמוּכָא בְּהַתּוֹרָה צִוִּית צֶדֶק – עֲדִיתָ וְכו' (סימן כג). וכן להפך בְּשִׁאֲנוֹ אוֹמְרִים שְׁעַל – יְדִי צֶדֶקָה מִתְקַנֵּן וּמִשְׁבְּרִין תְּאוֹת מְמוֹן וּמִשְׁכִּינֵן חֲמִימוֹת הַלֵּב הַבּוֹעֵר לַמְּמוֹן וְעִשְׂרִיּוֹת (כמבואר בתורה יג) נִכְלָל בְּזֶה מִמִּילָא מַה שְּׁנִשְׁבֵּר תְּאוֹת נְאוּף עַל יְדֵי הַצֶּדֶקָה, כִּי בְּיָדָי אֵי אֶפְשָׁר לְשִׁבֵּר תְּאוֹת מְמוֹן כִּי אִם בְּשִׁמְשִׁבְרִין מִקֶּדֶם תְּאוֹת נְאוּף וְאָךְ הַצֶּדֶקָה יֵשׁ לָהּ זֶה הַכֹּחַ שֶׁמִּשְׁכַּכַּת חֲמִימוֹת הַלֵּב לְגִמְרֵי עַד שְׁנִשְׁבֵּר גַּם תְּאוֹת מְמוֹן וּמִמִּילָא נִכְלָל בְּזֶה בְּיָדָי שְׁמִשְׁכַּכַּת תְּאוֹת נְאוּף, כִּי בְּלֹא זֶה לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לְשִׁבֵּר חֲמִימוֹת תְּאוֹת מְמוֹן, כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְשִׁבֵּר תְּאוֹת מְמוֹן כִּי אִם בְּשִׁמְשִׁבְרִין מִקֶּדֶם תְּאוֹת נְאוּף, כְּמוֹכָא בְּהַתּוֹרָה "צִוִּית צֶדֶק" ה"ל:

עוד שם באות ג' – שְׁעָר נִסְיוֹן הָאָדָם הוּא בְּתִאָּה זֹאת שֶׁל מִשְׁגָּל, (כמבואר בתורה לו) אֲבָל מִי שֶׁאִינוֹ זֹכֵר לַעֲמֹד בְּזֶה וּפּוֹגֵם בְּבְרִית, חֵס וְשְׁלוֹם, אֲזִי נּוֹפֵל עַל יְדֵי זֶה לְתִאוֹת מְמוֹן שְׁנִקְרָא בּוֹר אֵין מִים בּוֹ וְכו', שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהַנְצִיל מִשָּׁם כִּי אִם עַל יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית בְּבִחִינַת גַּם אֵת בְּדָם בְּרִיתָהּ שְׁלַחְתִּי אֶסִּירָךְ מִבּוֹר אֵין מִים בּוֹ,

עוד שם אות ד' – (ד) וְכֵן אֲנוּ רֹאִין בְּחֹשֶׁךְ שְׁכָל זְמַן שֶׁאֵין הָאָדָם נּוֹפֵל עַדִּין לְתִאוֹת מְמוֹן, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מִשְׁקַע בְּתִאוֹתָיו, עַדִּין אֶפְשָׁר לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּרִאֵת שְׁמִים וּלְהַמְשִׁיכוֹ וּלְקַרְבוֹ לְהֵשֵׁם יְחַבֵּר וּלְהוֹצִיאָו מִתְּאוֹתָיו הָרְעוּת, אֲבָל כִּיּוֹן שֶׁנִּפְל וְנִשְׁקַע בְּתִאוֹת מְמוֹן, בְּפֶרֶט כְּמוֹ שְׁכִיכֵי עֲכָשׁוֹ שְׁכָל אֶחָד רּוֹצֵה דִּיקָא לְהַרְבוֹת צָרְכֵי לְהַתְנַהֵּג בְּדֶרֶךְ הַנְּגִידִים, ...

נמצא, שהנסיון של האדם העקר הוא תְּאוֹת נְאוּף, וְתִאוֹת מְמוֹן הוּא נִפְלָה הַנִּמְשָׁכַת מִפְּנֵם תִּאָּה זֹאת שְׁעַל יְדֵי שְׁפָגִם בְּתִאוֹת נְאוּף, חֵס וְשְׁלוֹם, גַּרְם שֶׁהִפִּילוֹ אוֹתוֹ בְּתִאוֹת מְמוֹן, שֶׁהוּא בּוֹר אֵין מִים בּוֹ שְׁמִשָּׁם אֵי אֶפְשָׁר לְצַאת כִּי אִם עַל יְדֵי הַדֶּרֶךְ שֶׁל הַגְּבוּר ה"ל (המבואר במעשה מבעל תפלה)

א השמטה בסוף תורה כג – (ש"ך לאות ג) : וְיִגְרֶשׁ מִפְּנֵי אוֹיֵב וַיֹּאמֶר הַשְּׁמֵד וְכו', כִּי כָּל יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים צִדִּיקִים עַל שֵׁם הַבְּרִית וְכו' עֵין שָׁם. וְעַל כֵּן יוֹכֵל כָּל אֶחָד שֶׁהוּא שׁוֹמֵר הַבְּרִית יוֹתֵר מִחֲבֵרוֹ, לְהִפִּיל אֶת חֲבֵרוֹ, כִּי הוּא בְּחִינַת צִדִּיק פְּנִים דְּקִדְשָׁה לְגִבֵּי חֲבֵרוֹ, וְעַלֵּיו נֶאֱמָר גַּם

ומבואר שאם החולק קטן ממנו בשמירת הברית אזי החולק נקרא אויב ויגורש לשמך הע"ז של ממון. והטעם לכאורה מבואר כאן כיון שהחולק הוא הבן ברית של הקב"ה ממילא זולתו נקרא אויב ומגורש מפני ה' לשמך העבודה זרה. ואין לו מלח להמתיק מרירות התאוות ממון ולכן היא תתגבר עליו. אבל זו תימה מאד לכנות אויב רק בגלל שחולק עליו יותר שומר הברית ממנו. לכן נ"ל כוונת רבנו שם שיזהר שלא ליפול לשנוא את החולק עליו, ואם יצליח להתגבר על תאוותו להחזיר במחלוקת אזי אינו נקרא אויב, ולא יגורש מפניו דהיינו מפני ה' ומדת האמת שהיא המלח ברית. הקושיות בסוגיה זו וביאורה ביתר עומק עיין בהקדמה לתורה ובסוף התורה בהשמטה השייכת לכאן.

ובשביל זה, זבולון שהיה אוהב ליששכר לפי הנ"ל משמע שיששכר היה צדיק ביחס לזבולון וע"י
שזבולון אוהב את יששכר היה לו מלח להמתיק מרירות התאוות ועל כן, נאמר בו בברכת משה לשבטים לפני
הסתלקותו (דברים לג) ו' ולזבולון אמר שמח זבולון בצאתך. דהיינו שאע"פ שיצא לעסק המשא ומתן,
אבל ע"י שהיה מקושר ליששכר היה לו מלח להמתיק מרירות הממון והיה שמח, שמח, היפך בעצבון
שגורמת תאוות הממון, ואדרבה זכה לפנים מאירות וע"י לשמחה שאין לה קץ שהיא שמחה של לעתיד לבא
בחי' שובע שמחות את פניך [צ"ד] ו'.

מבאר על פי הנ"ל את המעשה ברחב והמרגלים את יריחו מה שבקשה ומה הבטיחו לה. בספר יהושע פרק ב', יהושע שולח מרגלים את כלב ופנחס לרגל את הארץ, ובפרט את יריחו שהיתה קשה מכולן. ועשו עצמם קדרים, שהם אנשים פחותים, ועשו עצמם חרשין, שלא יחששו לדבר על ידם. והם נמצאים אצל רחב – על שם שהיתה רחבה בזכויות. שרצתה להתגייר כבר כששמעה קריעת ים סוף ולא יכלה עד שעברו את הירדן. ובמדרש שהמליכה את הקב"ה יותר מיתרו, במה שאמרה ולא קמה עוד רוח באיש, ואמרו בגמ' שידעה כיון שלא היה שר ונגיד שלא היה אצלה ארבעים שנה מגיל עשר כשיצאו ישראל ממצרים ארבעים שנה, וכל המכיר אותה ושמע את שמה היה רואה קרי. ונודע הדבר למלך ושלח אל רחב לתפסם. וכתוב "ותצפנו" כיון שהיתה שעת הדחק, שבאו לחפשם בפתע, לכן הצפינה רק את כלב. וכתוב "ותטמנם" כשהלכו הטמינה גם את פנחס בפשתן. פשתן דייקא שיש בו סגולת שמירה. ואמרה לאנשי המלך שהמרגלים הלכו מאצלה. ואז רחב מבקשת שיעשו עמה חסד, שכשיכבשו ישראל את הארץ יצילו אותה ובית אביה, ושיחננו לה אות אמת על זה, והם הבטיחו לה בתנאי שתאסוף את הוריה ואחיה לביתה, ואת תקות חוט השני הזה תקשרי בחלון, ותאמר כדבריהם כן הוא, ותקשור את תקות השני בחלון. (נמצא בקשה אות אמת, והבטיחו לה תקות חוט השני, והסכימה, ואעפ"כ קשרה רק תקות השני) **ובזהר ויחי דף רמא: שאל הינוקא למה לא נתנו לה מה שבקשה? וביאר שהיא ביקשה אות אמת, היינו אות ו' שבשם הוי"ה, בחי' ת"ת, שבו שורה החיים, כי הוא סוד עץ החיים, בחי' משה. והם ענו לה משה נאסף ומאיר בירח ביהושע במלכות (בחי' שבעת אור הפנים מאיר דרך האמונה) שהוא בחי' תקות חוט השני, בחי' אמונה, ובהיות המלכות אמונה בשלימות היא גם כן מורה על חיים, לכן אל תפחדי כי סימן חיים אנו נותנים לך. הרמ"ק ו' שואל מנין לה כל החכמה הזו ומתרץ לפי דרכו אבל מהאריז"ל משמע שבאמת היתה חכמה מאד.**

כן: 'ויגרש מפניך אויב' כו'. ועל כן צריך לזהר כשיש מחלוקת על האדם שלא יפל לתוך תשוקת הממון, כי אולי חברו פנים דקדשה נגדו, ויש לו כח להפיל אותו. והנפילה הוא שמפילין אותו לתאוות ממון פנ"ל, על כן צריך לזהר מזה: שם 'כי כל ישראל נקראים צדיקים על שם הברית'. שמעתי אז מפיו הקדוש ברוך, שאמר שכל ישראל על ידי שהם נמולים על כן כלם נקראים צדיקים:

^צ **דברים פרק לג (יח) ולזבולון אמר שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך: (יט) עמים הר יקראו שם יזבחו וזכר צדק כי שפע ימים יינקו וישפני טמוני חול:**

רש"י – (יח) שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך – זבולון ויששכר עשו שותפות זבולון לחוף ימים ישכון ויוצא לפרקמטיא בספינות ומשתכר ונותן לתוך פיו של יששכר והם יושבים ועוסקים בתורה לפיכך הקדים זבולון ליששכר שתורתו של יששכר ע"י זבולון היתה: שמח זבולון בצאתך – הצלח בצאתך לסחורה: ויששכר – הצלח בשיבת אהליך לתורה לישב ולעבר שנים ולקבוע חדשים כמו שנאמר ומבני יששכר יודעי בינה לעתים ראשיהם מאתים ראשי סנהדרין היו עוסקים בכך. ועל פי קביעת עתיהם ועיבוריהם:

^צ תהילים טו יא

^צ **תהילים פרק טז (ח) שויתי ידוד לנגדי תמיד כי מימיני כל אמוני: (ט) לכן שמח לפי ויגל כבודי אף בשפרי יספן לכסח: (י) כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת: (יא) תודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך נעמות בימיך נצח:**

רש"י (יא) תודיעני ארח חיים – לשון עתיד הוא ואינו לשון תפלה. שבע שמחות – שמחה שאין לה קץ ותכלה היא השמחה של עתיד (סא"א). את פניך – שמחות אשר לפניך בכת הקרובה לך:

^צ **עיין אור יקר לרמ"ק על זוהר כאן ששואל תימה מנין לה לרחב חכמה זו ומתרץ שהיא שאלה סתם חיים ורצתה שיתפשטו החיים בכל מקום שנמצאים קרוביה והם הבינו שזה אפשר רק מצד עץ החיים אות אמת דמשה דחייו ארוכים נוצחים והשיבו לה שעתה עת מלחמה וזה נעשה ע"י דיני המלכות שלא מבחינים בין צדיק לרשע וצריך להחבא כמעט רגע עד יעבור זעם, לכן תאספי את כל קרוביך לבית דווקא, ואת תקות חוט השני תקשרי בחלון, שדומה לפתח פה השכינה, ששם נשיבו דחיי, והרי הוא כעין הדם על המשקוף ואל ב' המזוזות וימצא שם חיים ע"י ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו.**

עוד עיין זוהר ויקרא דף ב. במתוק מדבש שם – שרחב בקשה נשמה של ישראל מז"א כמו לבני ישראל ולא נשמת גרים ממלכות. נראה הכוונה שלא רצת להיות גר צדק אלא בחי' גר אמונה.

וכן מבואר בשער הגלגולים הקדמה ל"ו/י¹⁹ זה לשונו – בספר הזוהר בפסוק ונתתם לי אות אמת, הפליגו לדבר בחכמתה, שנתכוונה בשאלתה זאת. והענין הוא, כי רחב הזונה באה משרש קין הנז"ל, ולכן שאלה מהם ונתתם לי אות אמת, כנגד מ"ש לו וישם ה' לקין אות, ואמרו רז"ל שהוא אות ו' של ההוי"ה שבתפארת הנקרא אמת. (עיין תורה לח שזה אות התפילין) והענין הוא, כי כל נפשות הגרים הם מן המלכות נקבה, בסוד גר צדק, והיא שאלה מהם, שיעלו אותה על הת"ת הזכר, הנקרא אמת, אשר משם נשמות בני ישראל. והם השיבו לה, הנה אנחנו באים בארץ, שהיא בחי' המלכות. ועוד כי משה שהוא מן הת"ת כנודע, מת במדבר, ואנו הבאים בארץ שהיא המלכות, אין בנו כח להעלותה, האמנם יכולים אנו להעלותה עד היכל הרצון של הנקבה, דכתיב ביה כחוט השני שפתותיה, כנזכר בזוהר בפרשת פקודי וזש"ה את תקות חוט השני הזה. אבל היא היתה רוצה לעלות בהיכל הרצון העליון הזכר, הנקרא ת"ת, אשר שם אתגניז נשמת מרע"ה כנודע שם בפרשת פקודי:

... ואמנם היא בראותה שאינה יכולה לעלות עד הת"ת, לא רצתה לקשור תקות חוט שהיא המלכות הנקראת תקוה, ולא החוט שהוא היסוד לבדו, בסוד חוט דאברהם דאתער לנפשי דגיוירי, אמנם ותקשור תקות השני בחלון, שהם שני היריכים נצח והוד. ואח"כ נתגלגלה בזכר, והוא חבר הקיני, ורחב נהפכה לחבר. וגם הוא משרש קין כנז"ל. ואח"כ נתגלגל חבר הקיני בחנה אם שמואל, ולפי שקשרה תקות השני שהם נצח והוד כנזכר, לכן ילדה את שמואל שנתנבא מנצח והוד. וזהו מה שרמזה חנה הנביאה בשירה שלה, רחב פי על אויבי, גם אמרה אשה קשת רוח אנכי, ר"ל, כי בהיותה תחלה בגלגול רחב הזונה, היתה קשת רוח מסטרא דמסאבא.

אבל מרבינו כאן לכאורה משמע שאדרבה ממה שקבלה מוכיח מה בקשה. אבל כיוון שקשה לומר שרבינו לא ילך בדרך הברורה בזוהר והאריז"ל נראה לכווין דבריו על פיהם שבקשה יותר ממה שקבלה, אמנם גם קבלה יותר ממה שהבטיחו לה. כמבואר בשער הגלגולים הנ"ל.

ועיין **פרפראות לחכמה** מבאר שהיא בקשה אור הפנים ממש כמו שזוכה צדיק והם אמרו לה שא"א אלא ע"י אמונה כמו המקורב לצדיק. ועי"ש מבאר החילוק שהצדיק בכוחו להסתכל בשורש הממון ששם הוא אור צח ומצוחצח (כמבואר לקמן בשליא דכדניתא), אבל המקורב לצדיק זוכה בבחי' אמונה. עיין לקוטי הלכות גניבה ב' מבואר ששרש הממון אורות הצחצחות הכוונה לאריך אנפין, וזה יכול לזכות רק הצדיק הגדול שתיקן הברית בתכלית וכן מבואר בתורה קה. ועיין תורה יח שהצדיק יכול לקרב לשכלו של המקורב אליו את השגת התכלית כפי שרשו בצדיק.

ותימנה אחרי ארבעים שנה של ניאוף (כמבואר במגילה טו. וזבחים קטז). אין חשבה לזכות לאור פני מלך חיים שהתנאי לזה הוא תיקון הברית דייקא.

אבל האמת לפי הנ"ל שע"י התקשרות לצדיק גדול זוכים למלח הממתיק את מרירות התאוה והיא הרי בקשה להיות קשורה במדרגת משה רבינו ועוד כיון שהתגירה היא כנולדה מחדש דהיינו שברגע שהכירה האמת והתגירה מיד יצאת בקיצוניות לצד השני בבחי' במקום שבע"ת עומדים וכו', וכמו שמצינו ברות המואביה שהיתה גרה וזכתה למדרגה עצומה אלא ששם מבואר יותר על מדותיה הטובות. ואילו רחב מסופר יותר על חכמתה. ואע"פ שמבואר בשמות רבה כז ד' וביפה תאר שם שרחב כבר בקריעת ים סוף חשבה להתגיייר רק

¹⁹ **שער הגלגולים** – הקדמה לו – עוד דע, כי רחב הזונה, היתה נשמה קדושה מאד, ולא לחנם נשאת ליהושע בן נון, וכמו שנודע ממ"ש ז"ל ששרתה עליה נבואה, כשאמרה ונחבאתם שמה שלשה ימים עד שוב הרודפים. גם בס"ה בפסוק ונתתם לי אות אמת, הפליגו לדבר בחכמתה, שנתכוונה בשאלתה זאת. והענין הוא, כי רחב הזונה באה משרש קין הנז"ל, ולכן שאלה מהם ונתתם לי אות אמת, כנגד מ"ש לו וישם ה' לקין אות, ואמרו רז"ל שהוא אות ו' של ההוי"ה שבתפארת הנקרא אמת. והענין הוא, כי כל נפשות הגרים הם מן המלכות נקבה, בסוד גר צדק, והיא שאלה מהם, שיעלו אותה על הת"ת הזכר, הנקרא אמת, אשר משם נשמות בני ישראל. והם השיבו לה, הנה אנחנו באים בארץ, שהיא בחי' המלכות. ועוד כי משה שהוא מן הת"ת כנודע, מת במדבר, ואנו הבאים בארץ שהיא המלכות, אין בנו כח להעלותה, האמנם יכולים אנו להעלותה עד היכל הרצון של הנקבה, דכתיב ביה כחוט השני שפתותיה, כנזכר בזוהר בפרשת פקודי וזש"ה את תקות חוט השני הזה. אבל היא היתה רוצה לעלות בהיכל הרצון העליון הזכר, הנקרא ת"ת, אשר שם אתגניז נשמת מרע"ה כנודע שם בפרשת פקודי: **והנה** ענין החוט הזה, הוא מ"ש בס"ה בפסוק אם מחוט ועד שרון נעל, שהוא חוט של חסד של אברהם, אשר על ידו מתעוררים נפשות הגרים, בסוד ההוא אתערו דעבד אברהם בסטרא אחרא, כנזכר בפרשת תרומה בפסוק ועורות תחשים ונקרא חוט השני, להיותו בנקבה, וכמש"ה כחוט השני שפתותיה, שהוא דין, להיותו בנקבה. ואמנם היא בראותה שאינה יכולה לעלות עד הת"ת, לא רצתה לקשור תקות חוט שהיא המלכות הנקראת תקוה, ולא החוט שהוא היסוד לבדו, בסוד חוט דאברהם דאתער לנפשי דגיוירי, אמנם ותקשור תקות השני בחלון, שהם שני היריכים נצח והוד. ואח"כ נתגלגלה בזכר, והוא חבר הקיני, ורחב נהפכה לחבר. וגם הוא משרש קין כנז"ל. ואח"כ נתגלגל חבר הקיני בחנה אם שמואל, ולפי שקשרה תקות השני שהם נצח והוד כנזכר, לכן ילדה את שמואל שנתנבא מנצח והוד. וזהו מה שרמזה חנה הנביאה בשירה שלה, רחב פי על אויבי, גם אמרה אשה קשת רוח אנכי, ר"ל, כי בהיותה תחלה בגלגול רחב הזונה, היתה קשת רוח מסטרא דמסאבא. ואמנם יעל אשת חבר הקיני, זכתה גם היא ונתגלגלה בזכר, והוא עלי הכהן, הפוך יעל ששמש באהל שילה כנודע שהיה אהל ולא בית, וזש"ה מנשים באהל תבורך, כי יעל נתברכה יותר משאר נשים, וזהו תבורך מנשים יעל. וביאר מה ענין ברכה זו אשר לה על שאר הנשים, ואמר מנשים באהל תבורך, כי מהיותה תחלה ממדרגת נשים נהפכה לזכר, ושמש בכהונה באהל שילה כנזכר: **(הגהה)** – אמר שמואל, נלע"ד לומר, כי להיות כי חבר הקיני נתגלגל בחנה אם שמואל, לכן היתה חנה עקרה, להיותה גלגול איש כנודע לנו, ולא נפקדה עד שהתפלל עליה עלי הכהן, שהיה גלגול אשה, והיא יעל אשת חבר. ומסטרא דיליה נפקדה חנה, וזה אצלי כפתור ופרח כן נראה לענ"ד: עכ"ל שער הגלגולים

שלא יצא לפועל עד עכשיו וא"כ הרי הכירה האמת ואעפ"כ זנת. ועוד מבואר בחז"ל טעם שגרים סובלים כיון שהמתינו עד שהתגייירו, אעפ"כ זכתה הרבה יותר מכל גר אחר. ואולי כיון שגרות צריכה בית דין של ישראל היה צריכה לבוא אל מחנה ישראל והיא אשה שלא יכולה ללכת לבדה אליהם כמו יתרו. אבל ללא דברי היפה תאר אולי אפשר לומר שדייקא ע"י שבאו אצלה שני צדיקים גדולים כפנחס וכלב שהם בחי' אור הפנים נתעוררה לתשובה וכן"ל עה"פ ויחן את העיר שאנשי שכם התעוררות בתשובה ע"י ראיית פני יעקב אבינו. אבל עיין שער הגלגולים הנ"ל שרחב היתה נשמה גבוהה מאד וחכמה מאד כמבואר עה"פ ונתתם לי אות אמת וזכתה לנבואה כשהיו המרגלים אצלה שאמרה להם ונחבאתם שלשה ימים וזכתה להנשא ליהושע ושמונה נביאים יצאו ממנה, וזכתה להתגלגל בזכר הוא חבר הקיני ואח"כ בחנה ע"י"ש. (ויש קצת משמעות בשער הגלגולים שבזכות שהתעקשה ולא קבלה בשלימות את עצת המרגלים כלב ופנחס אלא בקשה יותר, זכתה שיצא ממנה שמואל שזכה לחדש בהנבואה מנצח והוד)

מדסמך לסוגיא לעיל שהחולק על צדיק אין לו מלח להמתיק מרירות התאוה. נראה שכוונת רחב היתה שבזכות ההתקשרות למשה רבנו ושהצילה שני צדיקים שהם בחי' ברית מלח, ימתיק לה את מדרגת הגר הצדק שהיא מדרגת הגרים, עד שיאיר בה האמת בבחי' אור פני מלך חיים, ותזכה להיות גר אמונה עם נשמת ישראל ממש. ותיצל היא ובני משפחתה שלא ישלוט בה המוות בכיבוש יריחו.

וזה שנתבאר לעיל שעי' התקשרות ואהבה לצדיק שומר הברית וזכים למלח הברית שממתיק מרירות המוות של עוה"ז והתאוות שבו, זה מבואר במעשה צ"כ שבקש/ט' רחב סימנא דחיי (ק')/קא"ן^{קב} מפנחס וכלב שני המרגלים ששלח יהושע לרגל את יריחו שהתחבאו בביתה, הבטחה וסימן שכשיכבשו ישראל את העיר לא יהרגו אותה ומשפחתה, כמ"ש (יהושע ב')/ק' והחיותם את אבי ואמי וכו', אמרה ונתתם לי אות אמת (ק')/ק' וק"י/ק' אמת הוא בחי' חיים (ק')/כנ"ל, דהיינו שבקשה שלא תיהיה גר צדק ככל הגרים

^{קב} בתרליז - כשבקשה, בקרן הורוביץ תשסז - כשבקשה

^{קצ} כשבקש רחב - נקט לשון זכר, אולי כיון שבעת שבקשה זאת כבר נתגיירה ומצד גודל נשמתה וחכמתה וגדול רצונותיה להיות קשורה בהיכל הרצון של זכר היכן שנסתלק משה רבינו, היתה כבר בבחי' זכר. ובאמת זכתה להתגלגל בזכר בחבר הקיני חבר אותיות רחב, כמבואר בשער הגלגולים.

^{קד} עיין זוהר ויחי דף רמא:

^{קא} זוהר ח"א דף רמא: - אדחכי קם בריה דאושפיזא ויתיב קמיהו הוא רבי נון האזכר ציוסלמי ורבי אבון צבנלי צהויו יל קטן, אמר לון מאי דכתיב (יהושע ב' ג') והחיותם את אבי ואת אמי וגו', וכתיב ונתתם לי אות אמת, מאי קא בעאת מנייהו, אמר רבי אבא יאות שאלת, אבל אי שמעת מידי אימא ברי. אמר תו שאלתא, דהא אינון יהבו לה מה דלא בעאת מנייהו, שהי נקשה לות אמת והס הצטו לה תקות חוט דכתיב את תקות חוט השני הזה תקשרי בחלון וגו', אלא הכי אוליפנא, היא בעאת סימנא דחיי, דכתיב והחיותם את אבי וגו', ואמרה סימנא דחיי לא שרייא אלא באות אמת, ומאי איהו אות אמת, דא את ר' שנסס הויה שז"ל הוא ה"ת בגין דביה שריין חייך שזו שורה החיים כי הוא סוד עץ החיים, הכי אוליפנא סימנא דמשה המוסקס ז"ל קא בעאת. ואינון אמאי יהבו לה תקות חוט השני שהיא נמלכות, אלא אינון אמרי משה הא אסתלק מעלמא, דהא אתכניש שמשא, והא מטא זמנא דסיהרא למשלט סוד המלכות, סימנא דסיהרא אית לן למיהב לך, ומאי איהו תקות חוט השני הזה, כמה דאת אמר (שיר ד' ג') כחוט השני שפתותיך ר"ל שהמלכות נבנית מהגבורות שבהיותם לזרוע כחוט השני וכמו שהפנים, והיא בחי' שפה (שכינה גמט' שפה), סימנא דיהושע ידא גבך, בגין דשולטנותא דסיהרא השתא ובהיותה נשלטות היא גם מורה על חיים לכן אל תפחד כי סימן של חיים אנו נותנים לך.

^{קב} עיין שער הגלגולים הקדמה לו. גם עיין מ"ש שם - הענין הוא, כי כל נפשות הגרים הם מן המלכות נקבה, בסוד גר צדק, והיא שאלה מהם, שיעלו אותה על הת"ת הזכר, הנקרא אמת, ואולי לא רצו רבוש נקטו כשנקט רחב.

^{קג} יהושע פרק ב' (א) וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים מרגלים חרש לאמור לכו ראו את הארץ ואת יריחו ויכלו ויבאו בית אשה זונה ושמה רחב וישבבו שמה: (ט) ותאמר אל האנשים ידעתי כי נתן ידך לכם את הארץ וכי נפלה אימתכם עלינו וכי נמנו כל ישיבי הארץ מפניכם: (יא) ונשמע ונמסר לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם כי ידוד אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת: (יב) ועתה השבעו נא לי בידך פי עשיתי עמכם חסד ועשיתם גם אתם עם בית אבי חסד ונתתם לי אות אמת: (יג) והחיותם את אבי ואת אמי ואת אחי ואת אחותי ואחיותי ואת כל אשר להם והצלתם את נפשתינו ממוות: (יד) ויאמרו לה האנשים נפשנו נתתם לכם למות אם לא תגידו את דברנו זה והיה בית ידוד לנו את הארץ ועשינו עמך חסד ואמת: (יז) ויאמרו אליה האנשים נקים אנחנו משבעתך הזה אשר השבעתנו: (יח) הנה אנחנו באים בארץ את תקות חוט השני הזה תקשרי בחלון אשר הורדתנו בו ואת אביך ואת אמיך ואת כל בית אביך תאספי אליך הביתה: (יט) והיה כל אשר יצא מדלת ביתך החוצה דמו בראשו ואנחנו נקים וכל אשר יהיה אתך בפית דמו בראשו אם יד תהיה בו: (כ) ואם תגיד את דברנו זה והיינו נקים משבעתך אשר השבעתנו: (כא) ותאמר כדברכם בן הוא ותשלחם ויכלו ותקשר את תקות השני בחלון:

^{קד} זוהר ויקרא ב. זוהר ח"ב רסט.

^{קה} זוהר ח"ב דף רסט. שאל לך אות, אות ממש, דכלהו הוו נטלין ברזא דאתון. וכן ברחב מה כתיב (יהושע ב' יב) ונתתם לי אות אמת, דא את ר', דדא אקרי אות אמת, ואי תימא שאר אתון לאו אינון אמת, אין, אלא אות דא אות אמת אקרי.

^{קי} זוהר ויקרא דף ב. עס מתוק מדבש - שאל לך אות, אות ממש, דכלהו הוו נטלין ברזא דאתון. וכן ברחב מה כתיב (יהושע ב' יב) ונתתם לי אות אמת, דא את ר', דדא אקרי אות אמת, ואי תימא שאר אתון לאו אינון אמת, אין, אלא אות דא אות אמת אקרי עס האות ו שנסס נקלחת אמת לפי שהיא לוח' ו' לשם הויה שז"ל הנקלח אמת בסוד הפסוק תמן אמת ליעקב אצל שאר לוחיות לא מנמזות אל ז"ל. הפיוש שרזח נקשה מהם שמשכו לה נשמה מז"ל כמו שז' לכל בני ישראל ולא רק ממלכות כמו שנמשכת לגרים.

עוד עי"ש לפני כן קצת מבואר בסוד האותיות נמסר למשה בסיני ועל זה אמר הנביא ישעיהו לאחו "שאל לך אות: ומבאר זוהר דכולהו הוו נטלין ברזא דאתון פירוש שכל בני הדור ההוא היו מתנהגים בסוד צרפי האותיות ועל סמך זה היו קוראים שמות ילדיהם לכן א"ל

שהם במדרגת הצדק הנמוכה כנ"ל. אלא שתקבל נשמה מנשמות ישראל שבז"א. דהיינו את האות ו' משמו ית', כמו ששם הקב"ה לקין על מצחו להצילו מממות/ק"ה, (ובתורה לח אות ו' מבואר שהוא אות התפילין) דהיינו תפארת הזכר. כי בקשה עי"ז להיות נקשרת בהיכל הרצון היכן שגנוז נשמת משה רבנו (ש' הגלגולים) **ואמרו לה** אין בכוחינו להבטיח לך אלא **את תקות חוט השני תקשרי לך** שהיא להיות קשורה בהיכל הרצון דנוקבא. והיא לא הסכימה כי לא רצתה לקשור תקות חוט שהיא המלכות הנקראת תקוה, ולא החוט שהוא היסוד לבדו, בסוד חוט דאברהם דאתער לנפשי דגיוירי, אמנם הסכימה לקשור תקות השני בחלון, שהם שני היריבים נצח והוד (ש' הגלגולים) **תקוה/ק"ה**, **זה בחי' אמונה** דהיינו שמקוה לדבר שאינו יודע אלא מאמין בו, **כמ"ש הנביא (ירמיה' לא) ויש תקוה לאחריתך** דהיינו יש אמונה שתיהיה גאולה לעם ישראל ושבו בנים לגבולם. **ואמונה, היא [ק"א] אחרית הימים** ימים בפשט הכוונה לזמן ועפ"י הסוד ימים הכוונה מדות/ק"ב, ואחרית הכוונה לאחרונה שבהן שהיא המלכות אמונה (ק"ג/ק"ד). **כי עליה עומדת קטו כל**

ישעיהו הנביא שאל לך אות שתקבע בשמך אשר היא תשנה את מזלך לטובה דהיינו אות מהשם הויה הקדוש שתוסיף אות ה' או אות י' כגון שתקרא אחזה ועי"ז יהיה לך הצלחה בעוה"ז או שתקרא יאחז ויהיה הצלחה בענייני עוה"ב
צ"ע משמע לפ"ז שרחב בקשה שיתווסף לה אות ו' בשמה ואולי זה הכוונה הנ"ל שבקשה ואמרו לה שא"א וצ"ע.
עיין נחמיה י יב שרחוב הוא שם של איש ואולי לכן כתב רבינו כאן לעיל וזה שביקש רחב שנקט בה לשון זכר לגבי שבקשה סימנא דחיי כי בקשה להקרא בשם איש וצ"ע.

ק"י עיין סנהדרין צו. בקושטא לא משני בדבוריה ולא מיית איניש ועיין סוטה מז:

ק"ה **בראשית פרק ד (יג) ויאמר קין אל ידוד גדול עוני מנשוא: (יד) הן גרשת אתי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר ויהייתי נע ונד בארץ והיה כל מצאי יהרגני: (טו) ויאמר לו ידוד לכן כל הרג קין שבעתים יקם וישם ידוד לקין אות לבלתי הבות אתו כל מצאו: רש"י – וישם ה' לקין אות – חקק לו אות משמו במצחו (ס"א ד"א כל מוצאי יהרגני הבהמות והחיות אבל בני אדם עדיין לא היו שירא מהם רק אביו ואמו ומהם לא היה ירא שיהרגוהו אלא אמר עד עכשיו היה פחדתי על כל החיות כמ"ש ומוראכם וגו' ועכשיו בשביל עון זה לא ייראו ממני החיות ויהרגוני מיד וישם ה' לקין אות החזיר מוראו על הכל):**

ק"ט **עיין מלבי"ם** (תהילים לט ח') קויתי, תוחלתי – המקוה על דבר בלתי ידוע, והמיחל הוא על דבר ידוע שבודאי יבא (כמ"ש ישעיה נ"א ה', מיכה ח' ו', ולקמן ק"ל ובכ"מ):

ק"י **ירמיה פרק לא (יד) כה אמר ידוד קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו: (טו) כה אמר ידוד מגעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שקר לפעלתך נאם ידוד ושבנו מארץ אויב: (טז) ויש תקוה לאחריתך נאם ידוד ושבנו בנים לגבולם:**

מלבי"ם (טז) יש תקוה לאחריתך – יש תקוה על אחרית הימים בעת קץ שאו ושבנו בנים לגבולם – ר"ל הגם שהם עצמם לא ישובו, הבנים שלהם שהם הדור האחרון, ישובו לגבולם, (ובזה לא אמר ושבנו מארץ אויב כי עשרת השבטים אינם בארץ אויב כי שוכנים לעצמם בארץ רחוקה מגבולם, וישובו באחרית לגבולם):

מלבי"ם (ירמיה כט יא) באור המלים – אחרית ותקוה – שם אחרית יציג ג"כ האושר האחרון והתכלית, כי אם יש אחרית (משלי כ"ג), וכפי דרכי האמונה, הרשעים יש להם ראשית, והצדיקים יש להם אחרית, ר"ל הרשעים מצליחים בעוה"ז ולבסוף תאבד אחריתם, כמ"ש כי לא תהיה אחרית לרע (משלי כ"ד כ'), הנה אחרית גוים מדבר (לקמן נ' י"ב), והצדיקים מצליחים בסוף, כמ"ש להטיבך באחריתך (דברים ח'), ועז"א (לקמן ל"א) ויש תקוה לאחריתך:

ק"א לש"כ בראשית מט א' ונזכר יג פעמים בתנ"ך

ק"ב **עיין תורה לג אות ג'** והימים נקראים מדות, כמו שכתוב (תהלים ל"ט): "ומדת ימי". וכעין זה כתב בתורה נו אות ג'.

ק"י **עיין זוהר כי תשא דף קפט: זוהר ואתחנן דף ער.** [ועיין גם שערי אורה שער א' ספירה עשירית]

ק"י **זוהר כי תשא דף קפט:** ותבו להיכלא דמלכא בכסופא, ואימא קדישא ערבת לון. נזית עני חאבו כמלקדמין, מה עבד קודשא בריך הוא, אפיק להאי ברא כמלקדמין מזהיכליה, ואמיה השכינה הקדושה בהדיה, אמר, מכאן ולהלאה אימא וברה יסבלון כמה בישין כחדא, הדא הוא דכתיב (ישעיה נ א) ובפשעיהם שלחה אמכם, ועל דא כתיב (דברים ד ל) בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים, מאי באחרית הימים, אלא דא היא אימא קדישא השכינה הקדושה דהיא אחרית הימים כי היא אחרית הספירות העליונות הנקראות ימים, ועמה סבלו כל מה דסבלו בגלותא ועל ידה יס לנו תקוה על גאולה. ואילו יתרון בתיובתא, אפילו חד ביש או חד צערא דיעבר עלייהו, אתחשב עלייהו כאלו סבלו כלא, (ס"א ואי לאו סתים קיצא) ואי לא, כד יסתים קיצא (בישא) וכל דרין דיליה, כמה דאמר בוצינא קדישא, דכתיב (ויקרא כה ל) לצמיתות לקונה אותו לדורותיו, וכל דא בתיובתא תליא מילתא, אמר רבי חייא, ודאי הכי הוא, ועל דא גלותא אתמשך. אבל קודשא בריך הוא כל מה דמחא (נ"א דלקא) לון לישראל, בהאי אחרית הימים נכח השכינה הקדושה הנקראת אחרית הימים שהיא מלקא את ישראל נחתמם, ובהאי אחרית הימים יעביד לון נסין ונוקמין, דכתיב (ישעיה ב ב) והיה באחרית הימים, נכון יהיה הר בית יהוה היינו שהמלכות תהיה מתוקנת בראש ההרים,

זוהר ואתחנן דף רע. וזמין קב"ה בסוף יומיאל לאהדרא לישראל לארעא קדישא ולאכנשא לון מגלותא ומאן אינון סוף יומיאל ההוא דהיא אחרית הימים. בהאי אחרית הימים ישראל סבלו גלותא הה"ד בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים וכתיב וקראת אתכם הרעה באחרית הימים. באחרית הימים דייקא. ודא היא כנסת ישראל בגלותא. ועם אחרית הימים דא קבילו עונשא בגלותא. ובדא יעביד קב"ה נוקמין לישראל תדירא הה"ד אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים. ובכל אתר דא היא וקב"ה זמין לאתבא לה לאתראה הה"ד והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית יי' וגו' ודא הוא יום.

ק"ס גם בדפוס ותרל"ד - עומדת ומתלול - עומדים

המדות ומאירות בה, **כמ"ש** בגמ' (מכות כד.)^{קט"ו} **בא חבוק והעמידן על אחת וכו'** כמו שכתוב "וצדיק באמונתו יחיה"^{ק"י}/ק"י דהיינו שאת כל התרי"ג מצוות העמיד על בסיס האמונה/ק"ט, דהיינו בהתמסרות הדורות ואין בכח רוב העולם לקיים את המצוות בשלימות כמו הראשונים חזק אותם חבוק שהעיקר היא הכוונה שאם היה תידיה אם אמונה שלימה יאיר האמת בכל המצוות שמכח האמת המאיר באמונה יזכה להחיות את כל עבודת ה' שלו וקיום המצוות. **וחוט השני**, בפשט הכוונה לחוט צמר הצבוע באדום הנעשה מתולעת השני/קכ"א, שהנביא קרא לו תקוות השני הנ"ל, ורבנו דורש **זה בחי' זריחת אור הפנים**/קכ"א שמאיר באמונה. **כמ"ש** ברות המואביה כשילדה את פרץ וזרח שתחילה הוציא זרח את ידו

^{קט"ו} **מכות כג:** – דרש רבי שמלאי שש מאות ושלוש עשרה מצות נאמרו לו למשה שלש מאות וששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה ומאיתם וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם. אמר רב המנונא מאי קרא (דברים לג-ד) תורה צוה לנו משה מורשה תורה בגימטריא (דף כד.) שית מאה וחד סרי הוי אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום (סימן דמשמ"ק ס"ק): **בא דוד והעמידן על אחת עשרה דכתיב** (תהילים טו-א) מומור לדוד (ה') מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרובו נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה' יכבד נשבע להרע ולא ימיר כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם וכו'..... **בא ישעיהו והעמידן על שש דכתיב** (ישעיה לג-טו) הולך צדקות ודובר מישרים מואס בבצע מעשקות נוער כפיו מתמוך בשוחד אוטם אזנו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע וכו'..... **בא מיכה והעמידן על שלש דכתיב** (מיכה ו-ח) הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם (ה') אלהיך וכו'..... **חזר ישעיהו והעמידן על שתיים שנאמר** (ישעיה נו-א) כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה **בא עמוס והעמידן על אחת שנאמר** (עמוס ה-ד) כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו. מתקין לה רב נחמן בר יצחק אימא דרשוני בכל התורה כולה. אלא **בא חבוק והעמידן על אחת שנאמר** (חבוק ב-ד) וצדיק באמונתו יחיה.

עפרש"י הטעם כי בכל שעה היו הדורות מתמעטין

גמ' עם ביאור חברותא הערה 1 – כתב הרמ"ה והביאו הכותב בעין יעקב, שאין הכוונה שעל ידי מצות אלו בלבד יזכה לחיי העולם הבא, אלא שבתחילה רק מי שהיה מקיים את כל התורה כולה, היה הקב"ה מסייע לו להגן עליו מיצר הרע, וכיון שראה דוד שהדורות מתמעטים והולכים, ביקש רחמים והעמידם על י"א מצוות, שעל ידם יגן עליו הקב"ה מיצר הרע. ויש שכתבו לפרש, שעל ידי מצוות אלו יגיע לקיום כל המצוות כולן. ויש שכתבו שאלה הם כללים הכוללים את כל התורה כולה. ויש שכתבו שדוד פירש המצוות שיש בהם שכר גדול.

שם הערה 17 – הריטב"א מבאר שזו היא האמונה בה' כראוי, בקבלת אלהותו ועול מלכותו, כדרך שנצטוונו בקריאת שמע, הכוללת כל התורה, והמקימה הרי הוא מקיים את כל התורה. והמאירי כתב: כל המצות פונות אל תכלית אחת, והוא התכלית שראוי לכל משכיל להדריך עליו כל פעולותיו, והוא הכונה לעבודת השם. והוא שאמרו "וכל מעשיך יהיו לשם שמים". והוא שדרשו בכאן על כלל המצוות, בא חבוק והעמידן על אחת, שנאמר "וצדיק באמונתו יחיה".

עוד ביאורים בזה עיין בסוף הגליון. ביאור העיני יצחק ובעל העיקרים וכד הקמח ומהר"ל.

^{ק"י} חבוק ב' ד' צדיק באמונתו יחיה

^{ק"י} **חבוק בפרק ב'** מתחיל על משמרתו אעמודה וכו' פרש"י שעג עוגה ואמר שלא יצא עד שיתגלה לו סוד רשע וטוב לו כדי שיהיה לו מענה למתוכחים עמו והקב"ה א"ל שמאריך אף לרשע אבל בסוף יקבל הרשע את כל ענשו עוד אומר לו הקב"ה הנה עופלה לא ישרה נפשו של הרשע שתמיד הוא בבעס וחוסר בגלל תאוותו שע"ז מרשיע שאין נפשו מתקרת עליו לומר די במה שקניתי כבר. נראה שרומז שהרשע ענשו כבר מקבל מיד במה שאינו שמח בחלקו תמיד ואעפ"כ לבד מזה בודאי בסוף יקבל כל ענשו גם על העברות שעשה וכנגד זה אומר מיד אבל צדיק באמונתו יחיה כי נפשו כן ישרה וע"ז אמונתו שמח בחלקו תמיד ובוה מתקשר כאן הכל לדברי רבינו בתורה שאמונה הפך העצבות של תאוות ממון.

חבוק פרק ב' (א) על משמרתו אעמודה ואתיצבה על מצור ואצפה לראות מה ידבר בי ומה אשיב על תוכחתי: (ב) ויענני ידוד ויאמר כתוב חזון ובאר על הלחות למען ירוץ קורא בו: (ג) כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב אם יתמהמה חפה לו כי בא יבא לא יאחר: (ד) הנה עפלה לא ישרה נפשו בו וצדיק באמונתו יחיה: רש"י – הנה עופלה – נפש שלו תמיד היא נכנס ונחלצה שואף לכלוע ולא שבע עופלה לשון עזות כמו (במדבר יד) ויעפילו וכן עופל וכוון (ישעיה לז). לא ישרה נפשו בו – אין רוחו מתקרת עליו לומר די במה שקניתי כבר לכן יבא עליו הפורענות. (ה) ואף כי היין בגד גבר יהיר ולא יגיה אשר הרחיב פשאו נפשו והוא כמון ולא ישבע ויאסוף אליו כל הגוים ויקבץ אליו כל העמים: רש"י – כשאויל נפשו – להשיג כל תאוות דרכו לז. והוא כמות – כמלאך המות שאינו שבע מלהמית כך זה אינו שבע בכל קניינו:

^{ק"ט} **צ"ע נראה** פשוט שאין הכוונה לומר דרחמנא ליבא בעי והעיקר האמונה בלב וא"כ קשה מאי באמונתו יחיה הרי חייב לקיים את כל המצוות ועוד איזה אמונה יש לו למי שלא מקיים כל המצוות

עוד צ"ע הרי לפי מה שמפרש אחרית הימים הרי גם לפני חבוק עליה עמדו כל המידות ומה בא חבוק לחדש אבל נראה הכוונה שרק כיון שעל האמונה עומדות כל המידות לכן יכול היה חבוק להעמיד את כל המצוות על האמונה דהיינו לומר שכל המצוות נבחנו כפי האמונה שעושה אותן. דהיינו בבחי' כל מעשיך לשם שמים ובכל דרכך דעהו דהיינו כל מידה שמשמש בה לעבודה"ש עיקר שלימותה הוא כפי האמונה שמלביש אותה ואולי החידוש כאן לאפוקי משכל וכוונה שהיו מכוונים בזמנים שלפני כן.

^{קכ} **עיין ישעיה פרק א' (יח)** לכו נא ונבקח יאמר ידוד אם יהיו חטאיכם פשנים פשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו:

פרש"י – כתולע – צבע שצובעים בו אדום גרעינים הם ויש תולעים בכל אחד ואחד:

ועי"ש רד"ק שהשני הם גרגרים אדומים והתולעת הגדלה עמו היא עוד יותר אדומה.

^{קכ"א} **לכאורה** צ"ע הרי שני זה צבע אדום ומרמז לדין וגם חוט לכאורה מרמז לצמצום וקו דק.

לחוף ותקשור חוט שני בידו לסימן שיצא ראשון והוא החזיר ידו ונולד פרץ ראשון וכתוב שכשיצא הוולד השני (בראשית לח/קכב) **ותקרא שמו זרח וכו'** על שם חוט השני שהיה קשור בידו, נמצא שהשני רומז לזרח, דהיינו לזריחת האור כמו שכתוב **כי החשך יכסה ארץ ועליך יזרח ה' (ישעי' ס/קכג)** הפשט שבזמן הגאולה יתרבו הצרות אבל לישראל יאיר אור הישועה. וגם רבינו דורש את הפסוק בבחי' זה לעומת זה שכלל העולם הם בפנים חשוכים תאות ממון אבל ישראל בפנים מאירים תיקון תאות ממון. נמצא כשבקשה רחב אות אמת, דהיינו אות חיים, בקשה בעיקר שמחה ואמונה ואור פני מלך, דהיינו שתמיד יהיה לה רצון וכסופים לדביקות בהקב"ה מקור החיים והשמחה והאור, **כי חשך הוא בחינות בעצבון, דאגת ותאוות הפרנסה, צער כפלים כילדה, אנפין חשוכין ע"ז. ועליך יזרח ה', זה אמונת אלקות, אור הפנים, בחי' וידן פני העיר, שכתוב ביעקב אבינו כנ"ל שתקן קב"ה המטבע, דהיינו תקן תאוות ממון, ע"י בחינות שמח זבולון** דהיינו שאוהב את הצדיק וע"ז יש לו מלח להמתיק המרירות שבממון :

עוד בעניין הנ"ל שגם מי שלא זכה בעצמו לתקן הברית אפשר שיהיה לו מלח ברית לתקן מרירות תאוות ממון ע"י שמקושר לצדיק שומר הברית ואפילו לחבירו המתקן ממנו מועיל קצת. וכאן מבאר זאת על הסתירה בין הפסוקים שכתוב במשלי "מצא אשה מצא טוב" וכתוב בקהלת "מוצא אני מר ממוות את האשה" קכ"ה, ולפי הנ"ל מבואר שהכל תלוי בו שאם הוא שומר הברית אזי הוא ממתיק את המרירות של האשה ואם לא אזי ח"ו המרירות שלה היא יותר מהמוות.

וזוה בחי' (ברכות ח.קכ"ו) מצא [קכ"ז] או מוצא [קכ"ח] פשט הגמ' שהיו שואלים חתן למחרת החתונה אם בת זוגו היא טובה כמ"ש "מצא אשה מצא טוב" או שהיא ח"ו רעה כמ"ש "מוצא אני מר ממוות את האשה" קכ"ט, וקשה לבאר זאת כפשוטו ממש שהרי זה לשון הרע/קל, ונראה שרבנו למד שהכוונה ששאלו

אבל עיין רש"ם על בראשית לח (ל) זרח – בשביל השני שהוא אדום. זרח לשון אדמומית הוא כדכתיב והצרעת זרחה במצחו וכן כל זריחת שמש בבקר ובערב אדום הוא וכתוב ויהי בבקר והשמש זרחה על המים ויראו מואב מנגד את המים אדומים כדם. וכן בבבא בתרא בהמוכר את הספינה. האי שמשא סומקתא היא והאי דלא סמקא אלא בפניא ורמש' משום דנהורין לא ברי בשביל מאור היום הגדול: **ועיין רש"י שם** – ויקרא שמו זרח. ע"ש זריחת מראית השני.

ונראה שרבינו מתכווין כפרש"י מצד הזהיר שיש בו בסוג האדום הזה של חוט השני – וכן מצינו בלידת תמר את פרץ וזרח שנקרא זרח על שם זהר החוט שני שקשרה המילדת על ידו.

ועיין גם העמק דבר שם (ל) ויקרא שמו זרח. דטבע חוט השני שנופל וזהירותו על הפנים ומזריח עליו כמ"ש ב התוס' כתובות עב: ד"ה בטווח ורד נגד פניה:

קכ"ב בראשית לח (כו) ויהי בעת לדתה והנה תאמרים בבטנה: (כח) ויהי בלדתה ויתן יד ותקח המילדת ותקשר על ידו שני לאמר זה יצא ראשונה: (כט) ויהי כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרצת עליך פרץ ויקרא שמו פרץ: (ל) ואחר יצא אחיו אשר על ידו השני ויקרא שמו זרח:

פרש"י – על שם זריחת מראית השני.

קכ"ג ישעיה פרק ס (א) קומי אורי כי בא אורך וכבוד ידוך עליך זרח: (ב) כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאמים ועליך יזרח ויבדודו עליך יראה: (ג) והלכו גוים לאורך ומלכים לנגה זרחך:

מצודות דוד – (ב) החשך יכסה ארץ – רצה לומר צרות יתרבו בעולם. וערפל לאמים – כפל הדבר במ"ש. זרח ה' – יאיר לך אור הישועה. וכבודו וכו' – ר"ל ישרה השכינה עליך:

קכ"ד בדפרי תורה ובתורה. תקן המטבע תקן תאוות. בתורה. תיקון המטבע תיקון תאוות. ובתשכס. תיקון המטבע תיקון תאוות.

קכ"ה צ"ע מה יותר מר ממוות ונראה שהכוונה שמעדיף למות ולא לסבול הצער ממנה. אבל הריצ"ח ביאר שכוונת רבנו שלהיות מת חי זה יותר גרוע ממת ממש, כי כשכל החיות האדם הוא בבחי' מפרכסת כשהוא מנותק ממקור החיים זה מר ממוות.

קכ"ו ברכות דף ח. (וההילים לב-ו) על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא אמר ר' חנינא לעת מצא זו אשה שימלא את זיווגו צעת האוהב שנא' (משלי יח-כב) מצא אשה מצא טוב. במערבא כי נסיב אינש אתתא אמרי ליה הכי מצא או מוצא מצא דכתיב מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' מוצא דכתיב (קהלת ז-כו) ומוצא אני מר ממוות את האשה וגו' ר' נתן אומר לעת מצא זו תורה שנאמר (משלי ח-לה) כי מוצאני מצא חיים וגו' רב נחמן בר יצחק אמר לעת מצא זו מיתה שנא' (וההילים סח-כא) למות תוצאות.

ועי"ש ביאור חברותא שם עיין יעקב שלא הייתה השאלה כפשוטה, שהרי עדיין לא יכול לדעת, ולשם מה ישאלו שאלה זו, אלא שהיו מרמזים לחתן שבעת זכה שנמחלו עונותיו, ובידו להמשיך בדרך הישר ולמצוא טוב, או לחילה לשוב לכסלה ואז יקרא בו מר ממוות. ובנחלת יעקב ולבעל נתיב"מ פר' בראשית, ביאר שרמזו לחתן שהאשה יש בה מצא ויש בה מוצא, ואם כוונתו לש"ש הרי זה מצא, ואם לאו ח"ו הרי מוצא וכו'. וראה ערוך לנר יבמות וסב ב.

קכ"ז משלי יח כב

קכ"ח קהלת ז' כו

קכ"ט יבמות דף סג:– מקרי ליה רב יהודה לרב יצחק בריה ומוצא אני מר ממוות את האשה אמר ליה כגון מאן כגון אמך והא מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה שנאמר יהי מקורך ברוך ושמת מאשת נעוריך ואמר ליה כגון מאן כגון אמך מתקיף תקיפא ועבורי מעברא במלה היכי דמי אשה רעה אמר אביי מקשטא ליה תבא ומקשטא ליה פומא רבא אמר מקשטא ליה תבא ומהדרא ליה גבא אמר רבי חמא בר חנינא כיון שנשא אדם אשה עונותיו מתפקקין שנאמר מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' במערבא כי נסיב אינש איתתא אמרי ליה הכי מצא או מוצא מצא דכתיב מצא אשה מצא טוב מוצא דכתיב ומוצא אני מר ממוות את

אותו על עצמו/קלא לרמוז לו שזה תלוי בו/קלב שעם שמירת הברית אזי בת זוגו היא מצא טוב ובלא שמירת הברית זה מר ממוות, וכפי שנתבאר לעיל על הפרנסה שעם תיקון הברית שממתיק את מרירות תאוות הממון אזי היא "מצא טוב" ובלי תיקון הברית היא "מוצא אני מר ממוות" **כי הפרנסה הוא בחי' אשה/קלב**, כמ"ש חז"ל בגמ' (סנהדרין פא.) [קלד/קלה] על הפסוק ביחזקאל/קלז "ואת אשת רעהו לא טמא" דרשו שהכוונה שלא ירד לאומנות חבירו, פירוש שהמתחרה עם חבירו בפרנסה כגון שמוכר אותה סחורה כמוהו באותו מבוי ועי"ז מקפח פרנסתו יש בזה בחי' כאילו לקח לו את אשתו, כי הפרנסה נמשלה לאשה, לכן **היורד לפרנסת חבירו כאלו בא על אשתו בתורה סט/קלז** מבאר רבנו שפרנסת האיש מאור נפשה של אשתו והחומד ממון חבירו וגזלו אפשר שתימשך אשת הנגזל אחר הגזילה אל הגזלן. **ופרנסה שהוא בעצבון כשחסר בתיקון הברית, היא בחי' [קלח/קלט] מוצא אני מר ממוות את האשה, ואת הפרנסה. קי"כ**

האשה אמר רבא אשה רעה מצוה לגרשה דכתיב גרש לך ויצא מדון וישבות דין וקלון ואמר רבא אשה רעה וכתובתה מרובה צרתה בצדה דאמרי אינשי בחברתה ולא בסילתא ואמר רבא קשה אשה רעה כיום סגריר שנאמר דלף טורד ביום סגריר ואשת מדינים נשתוה ואמר רבא בא וראה כמה טובה אשה וכמה רעה אשה כמה טובה אשה דכתיב מצא אשה מצא טוב אי בגוה משתעי קרא כמה טובה אשה שהכתוב משבחה אי בתורה משתעי קרא כמה טובה אשה שהתורה נמשלה בה כמה רעה אשה רעה דכתיב ומוצא אני מר ממוות את האשה אי בגוה משתעי קרא כמה רעה אשה שהכתוב מגנה אי בגיהנם משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שגיהנם נמשלה בה הנני מביא רעה אשר לא יוכלו לצאת ממנה אמר רב נחמן אמר רבא בר אבא זו אשה רעה וכתובתה מרובה נתנני ה' בידי לא אוכל קום אמר רב חסדא אמר מר עוקבא בר חייה זו אשה רעה וכתובתה מרובה.

קל עיין בהפחץ חיים [הלכות לשה"ר כלל א' בבאר מים חיים שם אות יג] שמתרץ שאם היא מר ממוות אזי זה יתפרסם ברבים ולכן מותר בתנאי שלא מתכוין להעביר הקול ולגלותו יותר. וזה נשמע מאד דחוק להתיר דבר כזה הרי רוב נשים הן לא מר ממוות וא"כ מה יאמר להם אם עדין לא מצא את הטוב, וזה לפני עוור לא תתן מכשול לעוור אצלו מחשבות על אשתו שהיא יותר רעה, ועוד מניין הוא יודע איך היא תתנהג לאחר זמן ולמה לעורר אותו לחשוב על צד רע. וצ"ע על עצם השאלה דזה נראה גסות גדולה לדבר עם חתן טרי מיד למחרת חתונתו על אשתו באופן כזה במקום לשבח אותה ולעזור לו לחשוב טוב. לכן נ"ל פשוט שעל כן רבינו מפרש שזה תלוי בעיקר בו לבד מקרים יוצאים מהכלל. כמובא ביבמות סג. הנ"ל.

קלא ועיין שיש"ק ח"א אות תשה שלרבינו תמיד מצא אשה זה מצא טוב. ובלא אשה הוא נקרא לא טוב כמ"ש לא טוב היות האדם לבדו. עי"ש שא"א להיות יהודי כשר בלא אשה. ועי"ש שאמר לאחד שהיה שרוי בלא אשה: "דוא ביסט דאך נישט קיין גוטער" כי התורה אומרת: "לא טוב היות האדם לבדו". (אנכי'ה פרזל, שם עמ' תצ"ח תצ"ט). ועיין שיש"ק ח"ג אות פד שמיד שנתאלמן רבינו רצה לשאת אשה כדי לא להיות רגע אחד "לא טוב".

קלב עיין תורה פז תנינא שכשהוא פונה מה' האשה פונה ממנו. וכן אמרו חז"ל מעולם לא ראתה חמה פגימת הלבנה, וידוע שהאיש בחי' חמה כלפי אשתו שהיא בחי' לבנה נמצא שאם רואה פגימה בה זה החסרון שלו שלא מאיר שם. ועיין תורה צ' תנינא שרבינו אמר לעשות הכל ולא לגרש את אשתו אפילו כשהיא רעה.

קלב עיין תורה סט שעיקר הממון ברוחניות הוא בא לו ע"י אשתו כי ע"י אור נפשה בא לו הממון, ובה מבאר שם את מאמר חז"ל אוקירו לנשיכיו כי היכי דתתעוררו דהינו שהמכבד את אשתו נעשה עשיר, עוד מבאר שם שהגזול ממון מחבירו בא להרהורים באשתו של הנגזל ובה מבאר שם מאמר חז"ל היורד לאמנות חבירו כאילו בא על אשתו, דהיינו ברוחניות, ואם חמדתו ללממון חבירו גדולה מאד אפשר אפילו שתימשך אשת הנגזל אליו ממש. גם עיין תורה ס' אות ד' שעיקר הממון הוא בשביל זכות על ידו להתבוננות בהשגות אלוקות ומי שלא זוכה לזה אזי אצלו עיקר הממון הוא רק בשביל נשים וקטני הדעת כמותן. גם עיין ב"מ דף נט. אמר רב יהודה לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו שאין מריבה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא על עסקי תבואה שנאמר השם גבולך שלום חלב חטים ישיבעך אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי כמשלם שערי מכבדא נקיש ואתי תיגרא בביתא.

קלי ואת אשת רעהו לא טמא [יחזקאל יח ו] שלא ירד לאומנות חבירו. עי"ש מוהר"א שטבאר עפ"י קדושין ל: ועיין תורה סט כיצד רבנו מבאר היורד לאומנות חבירו.

קלה סנהדרין פא. – דרש רב אחא בר' חנינא מאי דכתיב [יחזקאל יח-ו] אל ההרים לא אכל ולא אכל בזכות אבותיו ועיניו לא נשא אל גלולי בית ישראל שלא הלך בקומה זקופה ואת אשת רעהו לא טימא שלא ירד לאומנות חבירו ואל אשה נדה לא קירב שלא נהנה מקופה של צדקה וכתיב [יחזקאל יח-ט] צדיק הוא חיה יחיה.

קלי יחזקאל יח יא – (ו) אל ההרים לא אכל ועיניו לא נשא אל גלולי בית ישראל ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב:

קלי עיין תורה סט – ודע, שעל ידי זה שגזול את חברו הוא בא להרהורים. כי בודאי הוא מתדבק ונכסף לאשת חברו שגזלו, על ידי הממון שנטל ממנו, שהוא אור נפשה כנ"ל. וכן היא מהרהרת אחריו, על ידי שמשך אותה אליו, על ידי שמשך לעצמו אור נפשה. ועל כן אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין פ"א) 'היורד לאמנות חברו, כאלו בא על אשת איש', שנאמר: "ואת אשת רעהו לא טמא" וכו'. כי הוא בא ומטמא ממש אשת רעהו, על ידי הגזלה כנ"ל. .... וגם יוכל הגזול לפעמים לגזול מחברו, אפילו הבת זוג של הנגזל. והכל לפי תקף וחזק תאוותו וחשקו והתגברותו על ממון חברו בהרהור ובמעשה, עד שאפשר שיתגבר ויקח גם בת זוג של חברו הנגזל. כי מאחר שהתגבר וגזל ממון חברו, שהוא אור נפש בת זוגו כנ"ל, על כן לפעמים נמשכת היא בעצמה גם כן אחר הממון שגזל זה הגזולן מבעלה. ועל כן לפעמים הגזולן גוזל גם אשת חברו, על ידי הממון שגזל ממנו בידיים, או על ידי חמדה:

קלה קהלת ז' כו

קלט קהלת ז' כו – ומוצא אני מר ממוות את האשה אשר היא מצודים וחרמים לבה אסורים ידיה טוב לפני האלהים ימלט ממנה וחוטא ילקד בה:

רש"י – ומוצא אני מר ממוות. שהיא קשה מעשרה דברים הקשים שנבראו בעולם כדאיתא בבבא בתרא בהשותפין ומוצא אני מר וקשה ממנה את האשה זו המינות : וחרמים לבה. לשון מכמורת כמו (חבקוק א) יגורוהו בחרמו יאספיהו במכמרתו : אסורים ידיה. ומשהחזיקה באדם הרי הוא כנקשר בקשורי עבותות : אסורים. שם דבר של קשורים כמו (שופטים טו) וימסו אסוריו קשריו כן פירשו מנחם :

אשה ופרנסה הם בחי' מרירותא דעלמא שצריך להמתיקה ע"י מלח כנ"ל דהיינו תיקון הברית, כמ"ש בתיקוני הזוהר אלמלא מלחא לא הוי יכילקמא עלמא למסבל מרירותא. וע"כ קמבלהיפוך בפרנסה דקדושה דהיינו של מי ששומר הברית, עליו כתיב מצא אשה מצא טוב {משלי יח} קמג. טוב זה בחי' צדיק, כי צדיק נקרא על שם שהוא שומר הברית, בחי' ברית מלח, שהוא ממתיק מרירותא, היינו תאות ועצבון הפרנסה. ופרנסה שהוא בחי' שמח זבולון בצאתך, דהיינו כנ"ל כמו זבולון שע"י שאהב את יששכר הצדיק היה לו ע"ז ברית מלח להמתיק מרירותא דעלמא שהיא תאוות הממון, אזי הוא בחי' מצא אשה מצא טוב. ואין טוב אלא צדיק כמו שדרשו בגמרא {יומא לח:} קמד. היינו ברית, כמ"ש {ישעי' ג} קמה. אמרו צדיק כי טוב, וכמ"ש כשבתיה בת פרעה מצאה את משה בתיבה ביאור (שמות ב) ותרא אותו כי טוב הוא, ודרשו במדרש שראתה שנוולד מהול קמיו. {מ"ר שמות פ"א} קמז. וממשיך המדרש הנ"ל לדרוש שבתיה הביאה את משה לביתה ומיד נתמלא הבית אור כי ואין טוב אלא אור {שם קמט}, כמ"ש {בראשית א} קנ. וירא אלקים את האור כי טוב וכו'. זה בחי' שמי שמקורב לצדיק זוכה לאור הפנים שמאיר לו באמונה כנ"ל עה"פ ועליך יזרח ה', בחי' חוט השני והבטיחו לרחב שתזכה לחיים ואור ע"י האמונה החזקה שלה בה :

אות ד

מבאר שמזוזה היא שמירה מתאוות ממון. ובסוף התורה בהשמטה מבאר עוד בזה עי"ש/קנא. ובפל"ח ביאר בזה נפלא עי"ש שהביא את הגמ' שהמזוזה נקראת אמיתה של תורה/קנב. מבואר נפלא שמאיר בה אור האמת

קס סוגרים אלה נמצאים כבר בדפ"ד

קמא גס בדפ"ד - יכיל, בתרלז - יכיל

קמב גס בדפ"ד - להיפוך, מתרצו - להפך

קמג משלי יח כב - מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה:

רש"י - מצא אשה מצא טוב. מצא תורה, וכמשמעו אשה טובה: ויפק רצון. ויוציא, זה פשוטו, ד"א אדם שמצא אשה ומצא טוב ויפק רצונו אותו האיש מוציא רצון מהקב"ה, רבי יוסף קרא:

מצודת דוד מצא טוב. כי היא עוזרתו בעמלו: ויפק רצון מה. כי מצילתו מן החטא:

קמד יומא לח: - (אמר) ר' אלעזר אפי' בשביל צדיק אחד עולם נברא שנאמר {בראשית א-ד} וירא אלהים את האור כי טוב ואין טוב אלא צדיק שנאמר {ישעיה ג-ג} אמרו צדיק כי טוב.

קמה ישעיה ג' י' - אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו:

רש"י - אמרו. למי שהוא צדיק כי טוב עשה:

מצודת דוד אמרו צדיק. שבחו ורוממו את הצדיק כי עשה את הטוב כי הצדיקים יאכלו גמול מעשיהם ולזה שבחוהו למען ילמדו ממנו לטוב להם:

קמו ספר המידות - ערך בנים חלק שני אות ל. ובערך מוהל אות ה - מי שנוולד מהול, בידוע שכח המדמה שלו טוב ויפה.

קמז פסקה כ'

קמח מדרש רבה שמות - פרשה א פסקה כ - ותרא אותו כי טוב הוא תני ר"מ אומר טוב שמו רבי יאשיה אומר טוביה שמו רבי יהודה אומר הגון לנביאות אחרים אומרים שנוולד כשהוא מהול ורבנן אמרי בשעה שנוולד משה נתמלא כל הבית כולו אורה כתיב הכא ותרא אותו כי טוב הוא וכתיב התם {בראשית א} וירא אלהים את האור כי טוב.

קמט בשמות רבה א' כ' הנ"ל ותרא אותו כי טוב - שנתמלא הבית אורה כמ"ש את האור כי טוב

קנ בראשית פרק א (ג) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור: (ד) וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך: (ה) ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד:

רש"י (ד) וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל - אף בזה אנו צריכין לדברי אגדה (חגיגה יב) ראהו שאינו כדאי להשתמש בו רשעים והבדילו לצדיקים לעתיד לבא. ולפי פשוטו כך פרשהו ראהו כי טוב ואין נאה לו ולחשך שיהיו משתמשים בערבוביא וקבע לזה תחומי ביום ולזה תחומי בלילה:

קנא השמטה בסוף תורה כג - (שיך לאות ד): וזה בחינת מזוזה וכו'. וזהו 'והיה שדי בצריך וכסף' וכו', כי שדי הוא בחינת ברית וכו' עין שם. וזה בחינת שדי 'שאמר לעולמו די', דהינו ששמו בחלקו ואומר די למה שיש לו ואינו מתאוה יותר, שזהו בחינת שבירת תאות ממון שזוכין על ידי שמירת הברית כנ"ל:

(גם זה שיך לאות ד): מבאר שם שעל ידי מצות מזוזה נתבטל חמדת הממון, ועל כן "וכתבתם על מזוזות" וכו' כנגד "לא תחמד" כנ"ל עין שם. עתה בוא וראה נפלאות ה', כי מבאר בירושלמי פאה (ובבראשית רבה פרשה ל"ה): 'ארטבן שלח לרבי חד מרגליתא טבא, שלח ליה רבי חדא מזוזה. ולכאורה הוא פלא, מדוע שלח לו מזוזה דיקא, ולא מצוה אחרת. אך על פי מה שגלה רבנו, זכרוננו לברכה, בהתורה הזאת מבאר הענין היטב, כי מזוזה דיקא מבטל חמדת הממון, ועל כן שלח לו מזוזה דיקא. כי ארטבן שלח לו מרגליתא טבא, הינו עשירות וממון, כי היה שוה ממון הרבה, ועשה עקר החשיבות מזה. על כן שלח לו רבי כנגד זה מזוזה דיקא, כי מזוזה מבטל חמדת העשירות כנ"ל:

שממנו מידת ההסתפקות שמבטל תאוות ממון. גם מבאר הטעם שהמזווה בפתח הבית כיון משם יוצא לעסוק במסחר ומתקשר על ידה בצאתו לאור הפנים מדרת ואמת וכן בבואו עם הממון צריך שמירה יתירה וזוכה על ידה בכניסתו לבית /קני'. עוד עי"ש מציין לכמה מראיה מקומות בחז"ל שמבואר בהם כדברי רבנו כאן/קני'.

וזה שלמדנו לעיל שתיקון הברית ממתיק מרירות תאוות ממון זה **בחי' מזווה**/קני', **כי איתא במדרש** [קני] **(במדבר פ' כב) קני/קני' למה נקרא שמן זוזי מפני שזזין מזה לזה נמצא שמזווה/קני'**

^{קני} **פרפראות לחכמה** אות ט' – עיין מסכת מגילה ט"ז: דברי שלום ואמת, מלמד שצריכה שרטוט כאמתה של תורה ופירשו התוס' בגיטין ו: ד"ה אר"י, ובסוטה י"ז: ד"ה כתבה איגרת, ובמנחות ל"ב: ד"ה הא מורידין בשם רבינו חננאל ורבינו תם דרוצה לומר כמו מזווה שצריכה שירטוט והיא נקראת אמתה של תורה מפני שיש בה יחוד מלכות שמים וכו' הרי מצינו שמזווה היא בחינת אמת שזה בחינת שלימות האמונה וקבלת מלכות שמים כי אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת וגם מזווה גימטריא אד"ני שהיא בחינת מלכות בחינת אמונה ורשום בה אמת ואמונה וברית, שכל הבחינות האלו הם בחינת שבירת תאוות ממון:

^{קני} **פרפראות לחכמה** אות י' – ועל פי פשוטו יש לומר דהענין הוא, כי המשא ומתן נקרא צאתך בחינת שמח וכולן בצאתך, והאדם יוצא דרך פתח ביתו אל החוץ לעשות משא ומתן ולהרויח בו, ולהכניס את השפע אל הבית פנימה גם כן דרך הפתח, ומחמת שהבעל דבר אורב על זה מאוד בצאת האדם אל החוץ לעשות המשא ומתן לבלבל את דעתו בעצבון הפרנסה ומרירות דעלמא מאוד, ושירדוף אחר פרנסתו ביגיעות גדולות ולסכן עצמו בסכנות דרכים בשביל איזה ריווח מעט כאילו הקולר תלוי בצאוורו לשלם איזה חוב המוטל עליו לשלם בחיוב גמור במסירת נפשו חס ושלוש, ואם האדם נמשך אחר זה חס ושלוש יוכל לכלות ולבלות בזה כל ימיו חס ושלוש בטרדות תאוות ממון וכן בהכניס האדם השפע אל הבית פנימה אורב עליו גם כן הבעל דבר להכניס במחשבתו אשר בכחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה, ועל ידי כל הנ"ל נקשר הוא חס ושלוש בפנים דסטרא אחרא אנפין חשוכין עבודה זרה ממש שכלולים בה כל העבודה זרות שבעולם רחמנא ליציל ועל כן צריך האדם בצאתו לחוץ בשביל המשא ומתן וכיוצא, וכן כשנכנס לביתו פנימה לקשר את עצמו אל קדושת מצוות המזווה הכתובה בפתח ביתו, ולהזכיר את עצמו היטב בפשיטות במה שנכתב בפרשיות המזווה שהוא יחוד מלכות שמים ואמונת אלקות ולאחבה את ה' בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו וקורא הממון מאוד שלשון זה מורה על ריבוי מופלג מלשון מאד מאד, כי טבע האדם להיות להוט אחר תאוות ממון בענין מופלג מאד, עד שאינו יכול למלאות תאוותו בזה לעולם, כמאמר רז"ל יש לו מנה רוצה מאתים וכן לעולם והזהירה התורה להאמין בהשם יתברך ולאחוב אותו יתברך גם ככל מאודו, ובפשיטות הוא להיות מרוצה להפקיר כל ממנו בשביל קידוש שמו יתברך, ולעשות משא ומתן באמונה שלא ליגע בממון של חבירו חס ושלוש, ושלא להחליף בדיבורו בשביל תאות ממון וליתן צדקה מממנו וכן כל כיוצא בזה ועל ידי זה בעצמו נתקשר באור האמת אור הפנים אמונת אלקות, ויודע שהכל רק בהשגחת השם יתברך והוא יתברך יכול לפרנס את האדם בסיבה קלה כי רק הוא יתברך הנותן כח לאדם לעשות חיל וגם צריך לקשר עצמו אל פנימיות קדושת מצוות מזווה שסגולתה לבטל חמדת הממון כנ"ל:

^{קני} **פרפראות לחכמה** אות ח' – בענין מזווה המבואר באות ד' עיין רעיא מהימנא זוהר פרשת פנחס דף רנ"ז שכינתא אתקריאת מזווה מסטרא דעמודא דאמצעייתא דאתון דהוי"ה ומסטרא דצדיק רזא דברית אתקרי שדי וכו', ועיין שם גם בוף רנ"ח מזווה רשים שדי צדיק ושכינתא תרעא דמזווה וכו' ועיין בוף רס"ו וקפו רישא ומסתכלין ברשימו קדישא ובפירוש הרמ"ז שם ועיין בתיקונים תיקון כ"ב ד' ס"ו מענין שקר אין לו רגלים ומענין אל אחר וכו' אבל ציורין דחיון אינן רשימין בשמא דקודשא בריך הוא בהאי רשימא דמזווה דאיהו שדי מלבר דהוי"ה מלגאו והאי איהו רשימו דברית מילה ועיין שם עוד ותבין לענינינו ועיין בלקוטי תורה להאר"י ז"ל פרשה ואתחנן מזווה עולה אדני וכו' וענין שדי מלבר דהוי"ה מלגאו ועיין שם בליקוטי איוב על פסוק והיה שדי בצריך אל תקרי בצריך אלא בצריך בחינת צירים ודלתות וכו' ומזה תבין מה שכתוב גם בכאן במאמר זה וזה (איוב כ"ב) והיה שדי בצריך היינו על ידי מזווה וכו', כי מזווה הוא בחינת והיה שדי בחינת והיה מלגאו שדי מלבר (כי שם שדי נכתב מבחוץ על המזווה כנגד תיבת והיה אם שמוע וכו' שמבפנים) ובצריך כנ"ל:

^{קני} **מבואר בכתבי האריז"ל** (טעמי המצוות ואתחנן) ששתי מזוזות הפתח הן נצח הוד בחי' שתי רגלי ז"א והמשקוף שעליהן בחי' תפארת דהיינו הגוף שלו ובמשקוף מאיר שם הויה והמזווה היא בחי' רחל וכיון שמקומה כנגד שליש עליון דת"ת שלו לכן מקומה בשליש עליון דמזווה (אע"פ שלכאורה לפי הנ"ל הצ"ל בשליש המשקוף). ולקמן יתבאר עוד שבמזווה בפנים מאיר הארת ז"א בכח"ב דרחל ובחוץ הארת יסוד הבינה בז"א, שזה רמז במילה "והיה" שבפנים וכנגדה בחוץ שם שד"י (הארת ז"א בכח"ב דרחל אין הכוונה ממש הארה כי באמת הם דבוקים אחר אחר באחור אלא שאופן דיבוקם רמז במילה "והיה" ו' הוא ז"א ה"ה' הם כח"ב דנוק')

ספר טעמי המצוות – פרשת ואתחנן – מצות מזווה שמעתי בשם מוהר"א ז"ל כוונה כשיצא אדם מפתח ביתו ונותן ידו במזווה ונושק יכוין בכוונתו להצילו מיצה"ר שיצר במלויו יו"ד צדי"ר ר"ש ס"ת שדי שיכוין בשם שדי הכתוב על המזווה להצילו מיצה"ר ונכנס בתוכו להכניעו: **מקום** המזווה הוא מתחלת שליש העליון פ' כאשר תצייר שליש העליון אח"כ תתחיל ממטה למעלה באותו שליש העליון והוא סוד המ"ל שיצאה מן החזה מתחלה שליש העליון מתתא לעילא: **ענין המזווה** הנה מזווה עולה אדני והוא בחי' רחל שהיא בחי' דלת כנודע כי היא מכסה אחורי דז"א שלא יתאחו בהם החיצוני' באחוריו כי הנה אין אחיזה לעולם אלא באחוריים כי באור הפנים אין יכולים להתאחו בו ודוחה אותם ולכן רחל יוצאת עמו אחור באחור לכסות עליו כדלת זה שהיא סוגרת וסותמת לפתח הרי שייך דלת על בחי' זו סותמת ומכסה כמו הדלת ועוד נקרא דלת ע"ש שהיא נגד ד' מדות של תנה"י והנה נ"ה שלו הם שתי מזוזות שהם עומדים ופתוח בין זה לזה כב' מזוזות שבפתח ולפי שרחל יוצאת בשליש העליון דת"ת אחר סיום יסוד דאמא כנודע לכן גם המזווה מקומו בשליש העליון שבפתח, והנה הת"ת שלו הוא המשקוף כי שם הוי"ה שם בת"ת שלו כנודע ויצאה מן האורות שיוצאים מן שם הוי"ה יפ"י פעמים י הפ"ה ופ"ה הכל גי' מקרם ומן הכאות האלו יוצאת היא במקום הזה והוא משקוף כי היא ש"ם מ"ש ממשקוף ויוצאת מקר"ף שהוא מקרם כדאמר: **סוד המזווה** כדי להבדיל נגעי' שבאו ע"י אדה"ר שהוליד כשפירש מאשתו והם נמצאי' בבתי כסאות: **סוד שם שד"י** שכותבין נגד והי' אם שמוע וזכור ג"כ בזה שדי מלבר והי' מלגאו יוכן במ"ש בס' איוב בפסוק והי' שדי בצריך:

^{קני} במדבר רבה פרשה כב ו'

^{קני} בתקפא- (במדבר פ' קא) בתרלו תוקן

^{קני} **מדרש רבה במדבר** – פרשה כב פסקה ז זה שאמר הכתוב (תהלים עה, ז ח): כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים, כי אלהים שפט זה ישפיל זה ירים, מהו כי לא ממוצא וממערב, לא ממה שאדם יוצא ועמל בסחורה והולך ממזרח למערב נעשה עשיר, אפלו פורש בספינות והולך ממזרח למערב וחוזר על המדברות ועל ההרים, אינו נעשה עשיר, מהו ולא ממדבר הרים, אמר רבי אבא מרומניא, כל הרים שבמקרא הרים הם, חוץ מזה שהוא רוממית, שאין אדם מתרומם מן ההרים האלו, מה הקדוש ברוך הוא עושה נוטל נכסים מזה ונותן לזה, שנאמר: כי אלהים שפט זה ישפיל זה ירים, לכן נקרא שמים נכסים שנקבים מזה ונגלין לזה, ולמה נקרא שמים זוזין, שזוזים

לשון זוזי דהיינו ממון, רמז שעל ידי מזוזה נמתק מרירות תאוות ממון. וזה מה שאומר אליפו לאיוב שאם ישוב בתשובה אזי (איוב כב) וְהָיָה שְׂדֵי בַצִּירִךָ הַפֶּשֶׁט שֶׁהִקְבִּי"ה יִהְיֶה הַמְּבַצֵּר שֶׁלְךָ וְיִשְׁמֹר אוֹתָךְ מִכָּל צָר וְאוֹיֵב, וּרְבִינוּ וְכֵן בַּבְּהֲאֲרִיז"ל/קס"א דורש ששם שדי רומז למזוזה, היינו ע"י מזוזה שכתוב בה מבחין שם שדי, ע"י מתקנים וכסף תועפת לך [קס"ב], דהיינו ע"י פרנסתו וקדושה מעופפת לך. כי שדי הוא בחי' ברית (קס"ג), כמ"ש אחרי שעלה יעקב אבינו וביתו משכם לבית אל הבטיח לו הקב"ה (בראשית לה) אני אל שדי פרה ורבה ופרש"י שהכוונה לבנימין שנולד בסמוך, ומדנקט בשם שדי משמע שפרו רובו הוא מכח השם הזה/קס"ד:

וזה שדרשו חז"ל (ירושלמי ברכות פרק א [קס"ו]) שעשרת הדברות הם רמזים בקריאת שמע, ודבור לא תחמוד בית רעך [קס"ח] כנגד וכתבתם על מזוזות [ק"ע] מדכתיב על מזוזות ביתך

מִזָּה וְנִתְּנִין לָזֶה. מִמֶּנּוּ, מִזָּה אֲתָה מוֹנֶה אֵינֶנּוּ פְּלוּם. מַעוֹת, מִזָּה לָעֵת, וְכָל־שָׁוֶן הָיָה אֲתָה דוֹרֵשׁ. וְכֵן חֲנָה אוֹמֶרֶת (שמואל א ב, ו ז): ה' מִמִּית וּמְחִיָּה מוֹרִיד שָׁאֹל וְיָעֵל, ה' מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׂיר מִשְׁפִּיל אֶף מְרוֹמִים. מִזָּה אֶף מְרוֹמִים, בָּאֵף שֶׁהוּא מְבִיא לָזֶה, מְרוֹמִים אֵת זֶה. שְׁאֵלָה מְטֻרָּנָה אֶחָת אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן חֶלְפָּתָא. לְכֻמָּה יָמִים בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, אָמַר לָהּ לִשְׁשֶׁת יָמִים, שְׁנָאֲמַר (שמות ב, יא): כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, אָמְרָה לוֹ מֵאֲתָה שְׁעָה וְעַד עֲכָשִׁיו מִזָּה עוֹשָׂה, אָמַר לָהּ יוֹשֵׁב וְעוֹשֶׂה סִלְמוֹת, מַעֲלָה לָזֶה וּמוֹרִיד לָזֶה, לְכָךְ נֶאֱמַר: כִּי אֱלֹהִים שֹׁפֵט זֶה יִשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים. תִּדַּע לָךְ בְּשִׁבְכָשׁ שִׁיעֲשִׂירוּ בְּנֵי רֵאבוֹן וּבְנֵי גֵד הַפִּיל אֶת הַמְּדִינָיִם לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּדִי שִׁיעֲשִׂירוּ בְּנֵי גֵד וּבְנֵי רֵאבוֹן, מִזָּה כְּתִיב לְמַעַל (במדבר לא, ט): וַיִּשְׁבּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת נָשֵׁי מִדְיָן וְאֶת טַפָּם, וְאַחֲרַיִךְ (במדבר לב, א): וּמִקֵּנָה רַב, הָאֵל שֶׁהִשְׁפִּיל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַמְּדִינָיִם וְרוֹמֵם אֶת יִשְׂרָאֵל, לְקִים מִזָּה שְׁנָאֲמַר: כִּי לֹא מוֹמָצָא וּמִמַּעֲרָב וְלֹא מִמִּדְבַּר הָרִים, אֲלֵא כִּי אֱלֹהִים שֹׁפֵט זֶה יִשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים.

קט בפשט נראה שהדמיון מצד האותיות, אבל לפי הסוד נראה שיש דמיון למזוזה עם זוזי מצד גם מצד ששתי המזוזות הן נצח והוד דו"א כנ"ל, ונצח והוד הם רגלין כידוע דהיינו כח ההליכה והיינו זוזי שזוים ממקום למקום. וכן מקום המזוזות בכניסה ויציאה מהבית שזה ע"י כח ההליכה בחי' נצח והוד.

קס איוב פרק כב (כג) אם תשוב עד שדי תבנה תרחיק עולך מאהלך: (כד) ושית על עפר בצר ובצור נחלים אופיר: (כה) והיה שדי בצריך וכסף תועפות לך: (כו) כי אז על שדי תתענג ותשא אל אלוה פניך: (כז) תעתיך אליו וישמעך ונדריך תשלם: (כח) ותגור אומר וקם לך ועל דריךך נגה אור:

מלבי"ם (כה) והיה שדי בצריך – ה' יהיה המבצר שלך, בו תמצא מעוז ומחסה מכל צר ואויב, והוא יהיה לך כסף תועפות – לא כסף הקבור באדמה רק כסף העף למעלה, שהוא כסף הכוסף כסף עליון רוחני: והיה חוסן מבצריך כמו ושית על עפר בצר כלומר הון עתק תהיה נבצר ולפי הענין כן פתורנו שהרי סופו מוכיחו וכסף תועפות לך לשון חוסן כמו ותועפות ראם לו (במדבר כג):

קס"א לקוטי תורה (להאריז"ל) – בראשית – וענין עץ הדעת טו"ר הוא בו"ן, ובו"א הוא מקום שמסתיים יסוד בינה ששם החסדים המגולים ומשם ולמטה יונקים החיצונים להיותם מגולים ונקרא רע ומשם ולמעלה מכוסים ביסוד הבינה ואין שולטין בה החיצונים כנוע ונק' טוב וז"ס המזוזה הנתונה בשליש העליון של הפתח, והענין כי פתח הוא אחוריים דת"ת דו"א כי שם האורות מגולים ונפתחין ויוצאים אל האחוריים ויונקים משם הקליפות לכן נקרא רע כנ"ל לכן ניתנה שם המזוזה להבריח המזיקים והקליפות משם שלא יוכלו לינק משם ונותנין בשליש העליון במקום שנקרא טוב וז"ס והיה שדי בצריך פי' כי שדי סוד המזוזה ששם שדי כתוב מאחוריה בעבור שלא ינקו החיצונים הנקרא רע צריך ואויבך וזהו שנאמר בצריך, וענין מזוזה הוא סוד מ"ל כמ"ש לך במקום אחר טעם הנסירה כי למה האציל את האצילות וז"ן אב"א לשיטתך אב"ב נסירה והענין כי ע"י מעשה אדם עובד אדמה ומסיר הקוצים הם הקליפות מן הכרים וקודם יצירת האדם היה אפשר לינק לחיצונים מאותן האחורים המגולים הנקרא רע כנודע לכן ניתנה למ"ל שהוא סוד מזוזה אב"א בפתח ההוא וסתמה ולא יכלו החיצונים להתאחז באחורים המכוסים זה בזה כי בפנים אין להם אחיזה וגם לא באחוריים להיותם מכוסים ע"י המלכות שהוא המזוזה, אמנם האחיזה שיש אל החיצונים במקו' ההוא הוא נגד הראש של הנוק' כי הראש עגול ואינו רחב לכן אינו נדבק בגופא דו"א ושם יש אחיזה אל החיצונים גם בז"א וכנגד התפשטות זרועות ושוקיים של הנוק' כי נודע כי הנוק' אין נדבקת בז"א רק בגופא לבד קו האמצעי רק זרועות ושוקיים ידיה נגד זרועות ושוקיים ידיה היו אפשר להתאחז משא"כ עתה.

קס"ב סוף הפסוק הנ"ל

קס"ג ענין זוהר פנחס רנו.

קס"ד זוהר פנחס רנו. – ואיהי פקודא תמינאה והמלכות היא מלוא שמעית, שהיא מלוא מזוזה, כי שכינתא אתקריאת מזוזה השכינה נקראת מזוזה (כי מזוזה"ה מספרה ס"ה כמספר שם אלה"י שבמלכות). מספרא דעמונא דאמצעייתא דאתון דיהו"ה מלך עמוד האמצעי שהוא התפארת שיש בו אותיות שם הוי"ה, כי עלם המזוזה שהיא מז' פרשיות שמע והיא אס שמע, שתיים הם בתפארת הכולל חסד שהוא פרשת שמע, וגבורה שהיא פרשת והיא אס שמע, ואותיות השם הוי"ה שיש צפנים במזוזה נוטלת המלכות מלך התפארת. ומספרא דצדיק דזא דברית אתקרי שדי"י ומלך היסוד דז"א הנקרא לדיק שהוא סוד הברית, נקראת המלכות בשם שדי"י, חותמא דמלכא דאיהו יהו"ה הוא חותם המלך ז"א שהוא השם הוי"ה, כי המלכות מקבלת שם זה מהיסוד הנקרא חותם, כסוד יחודה עם התפארת שהוא שם הוי"ה, ולכן יש במזוזה שם הוי"ה צפנים כנגד התפארת, ושם שדי"י כנגד צחן כנגד היסוד, ואדם בקביעת המזוזה צפתה, מראה הנהגת המלכאל בצחיות אלו על ידי המלכות. (רמ"ק מפריס)

קס"ה שמעתי מהריצ"ח עפ"י חז"ל ששם שדי רומז לגבול ודי אזי לענין פרו רובו שהיא מצוזה על האדם זה כמו שאומר לו עד כאן רק אני ומכאן אתה ואני, כמובא ג' שותפין באדם.

קס"ו הלכה ה'

קס"ז ירושלמי ברכות דף ט. מפני מה קורין שתי פרשיות הללו בכל יום. רבי לוי ורבי סימון. רבי סימון אמר מפני שכתוב בהן שכיבה וקנימה רבי לוי אמר מפני שעשרת הדברות כלולין בהן. אנכי ה' אלהיך שמע ישראל ה' אלהינו. לא יהיה לך אלהים אחרים על פני ה' אחד. לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא ואהבת את ה' אלהיך. מאן דרחים מלכא לא משתבע בשמיה ומשקר. זכור את יום השבת לקדשו למען תזכרו. רבי אומר זו מצות שבת שהיא שקולה כנגד כל מצותיה של תורה דכתיב ואת שבת קדשך הודעת להם ומצות וחוקים ותורה צוית

תם נמצא רמוז באופן כתיבת המזווה שמאיר בה בחי' יעקב אבינו שמדתו אמת בחי' אור הפנים, **כי על ידו ויחן פני העיר, על ידו א'תיקון המטבע כנ"ל:**

וזהו שאמרו חז"ל בגמ' שבת לב: [ב'] **י'שאריכת ימים** זוכים ע"י קיום מצוות **מזווה/ה'** כי בסוף פרשה שניה של ק"ש **סמוך ל'וכתבתם** [ו'] כתוב **למען ירבו ימיכם** [ו'] שם בגמ' יש מאן דאמר שבנים מתים בעוון ביטול מצוות מזווה כי המקרא "למען ירבו ימיכם וימי בניכם", נדרש שמתייחס למקרא שלפניו שהוא "וכתבתם על מזוזות ביתך" ולא לפני פניו שהוא הפסוק הקודם "ולמדתם אותם" דהיינו עוון ביטול תורה. ורבינו מבאר עפ"י הנ"ל **כי ע"י** וכתבתם דהיינו מזווה מאיר הארת האמת של יעקב איש תם וזוכים **לאמונה במשא ומתן**, וע"י הכלי של אמונה **בא אור החיים** ואריכות ימים/י' **כנ"ל:**
וזה שע"י מזווה זוכים לאור של אריכות חיים, זה רמוז גם בלשון **שאמרו** בגמ' הנ"ל (**שבת לב ע"ב**) **מקרא נדרש לפניו כי לפניו היינו בחי' אור הפנים שהוא סמנא" דחיי** סימן של חיים :

ובשביל זה קביעות המזווה בשליש העליון של גובה הפתח **{מנחות לג.} /א', כי אמרו חז"ל (בב"מ מב/א') לעולם ישלש אדם את מעותיו לשלש חלקים שלישי בפרקמטיא ושליש בקרקע ושליש בידו וכו'.** **ושליש העליון** דהיינו המשובח **הוא** כנגד **השליש שבפרקמטיא** דהיינו במסחר, **כמאמר חז"ל (ירו' פאה פ"ח) י"ב/י' טבין חמשין דעבדין ממאתן דלא עבדין** טוב חמישים זוז

^א בתרלד - תיקון

² * שבת לב: [וילקוט שמעוני דברים יא רמז תתע]

³ **שבת לב:** - פליגי בה (נצחיה עוון כניס מחס) ר' חייא בר אבא ור' יוסי חד אמר בעון מזווה וחד אמר בעון ביטול תורה למ"ד בעון מזווה מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ולמ"ד בעון ביטול תורה מקרא נדרש לפניו ולפני פניו: פליגי בה ר"מ ור' יהודה חד אמר בעון מזווה וחד אמר בעון ציצית בשלמא למ"ד בעון מזווה דכתיב (דברים יא-כ) וכתבתם על מזוזות ביתך וכתוב בתריה למען ירבו ימיכם וימי בניכם אלא וכו'.

פרש"י - מקרא נדרש. למען ירבו ימיכם וימי בניכם נדרש לפניו קאי אקרא דלקמיה דמשתעי במזווה ולא לפני פניו ולמדתם אותם את בניכם: ולפני פניו. ואף בעון בטול תורה קאמר:

⁴ בתרלד - שאריכות

⁵ **עיין קדושין לד.** מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות מנלן מתפילין וכו' ... ונקיש מזווה לתלמוד תורה שגשג פטויות נה. לא סלקא דעתך, דכתיב במזווה למען ירבו ימיכם, גברי בעי חיי נשי לא בעי?

פרש"י - לא ס"ד - לפטור נשים מדתלה מתן שכרה בריבוי ימים ונשי נמי בעי חיי:

ולפי רבינו נראה אדרבה שדייקא בחי' נשים דהיינו פרנסה בעי חיי כנ"ל אות ג' שפרנסה דקדושה בחי' מצא אשה מצא טוב אבל בלי חיי אזי היא מוצא אני מר ממות את האשה.

⁶ דברים יא כ'

⁷ דברים יא כא

⁸ **משמע** שהחיים הם מכח האמונה. אבל במקום אחר מבואר שהאמת עצמה מפקיע ממיתה. בבחי' אמת ליעקב אותיות יעקב לא מת. ובעיר קושטא היא העיר לזו ע"י שמעולם לא דברו בה שקר שום אדם לא מת והיא בעצמה מעולם לא נחרבה כמבואר בסנהדרין צו. ועיין תורה פה תנינא בהערות הארכנו בזה.

⁹ מתרלו - סימנא

¹⁰ **מנחות לג.** - א"ר זירא אמר רב מתנא **אמר שמואל מצוה להניחה בתחלת שליש העליון** ורב הונא אמר מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזווה. **מיתבי** מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזווה דברי רבי יהודה, רבי יוסי אומר וקשרתם וכתבתם מה קשירה בגובה אף כתיבה בגובה. בשלמא לרב הונא הוא דאמר כר' יהודה, אלא לשמואל דאמר כמאן, לא כר' יהודה ולא כר' יוסי. אמר ר"ה בריה דרב נתן לעולם כרבי יוסי [לג:] **ומאי תחילת שליש העליון דקא אמר להרחיקה שלא להרחיקה מן הקורה של מעלה יותר משליש.**

פרש"י - בתחילת שליש העליון. ימדוד מלמטה שני שליש הפתח ולכשיכנס לתחילת שליש העליון יתן המזווה: **מה קשירת תפילין בגובה הראש.** כדאמר' בהאי פירקא (דף לז.) מקום שמוחו של תינוק רופס: **אף נתינת מזווה בגובה הפתח.** ומשמע סמוך לתקרת הפתח יניחנה ולא כשמואל דאמר בתחילת שליש העליון מלמטה למעלה: **להרחיקה.** כלומר יותר משליש לא ירחיקנה מן התקרה ולעולם כרבי יוסי.

¹¹ **בבא** מצינא מב. ואמר רבי יצחק לעולם ישליש אדם את מעותיו, שליש בקרקע, עיין מהרש"א פי' א' לטמון נקרקע ופי' ב' לקנות קרקע ושליש בפרקמטיא קונה כזול ומוכר כיוק, ושליש תחת ידו למקח מזמון.

¹² המ"ם הזה בתפארת נמצא בין שני הסודים ובמקומו סומן עיגול

¹³ **ירושלמי** מסכת פאה פ"ח דף לז. - הלכה ח מתני' מי שיש לו חמשים זוז והוא נושא ונותן בהן קונה סחורה ומוכר נדיון הרי זה לא יטול מתנות עניים, כי כסוכו זה ימלא פנקסו לשנה. וכל מי שאינו צריך ליתול ונוטל אינו מת מן הזקנה עד שצריך לבריות וכל מי שהוא צריך ליתול ואינו נוטל אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס לאחרים משלו ועל זה נאמי הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו וכן דין שדן דין אמת לאמיתו וכל מי שאינו לא חיגר ולא סומא ולא פיסח ועושה עצמו כאחד מהן אינו מת מן הזקנה עד שיהא כא' מהן שנאמר

שעובדין דהיינו לקנות בזול ולמכור בריוח, מכמעט מאתים וזו שמונחים לשעת הצורך. **ועיקר האמונה צריך להיות במשא ובמתן**, כי שם עיקר הנסיון להאמין שהכל תלוי רק ברצונו ית' ועל כן א"צ יותר מהשתדלות קלה והרבה אמונה וכמ"ש **"(שבת לא)"/** ששאלה ראשונה שואלים למעלה את הנפטר היא האם **נשאת ונתת באמונה. נמצא שעיקר הממון ששם צריך אמונה, הוא בשליש עליון, שהוא בשליש שבפרקמטיא** לכן שם קובעים את המזווה שבפתח יציאתו אל המסחר כי על ידה זוכים לברית ואמת ואמונה במשא ומתן וינצל מתאוות הממון:

אות ה

אע"פ שבמהלך התורה הזו נראה שדברי רבנו כאן הם עניין צדדי, אבל באמת נ"ל שזה הנושא העיקרי שעליו מדברת התורה הזו, שעל כן כך היא נקראת "צוית צדק עדותיך". כי כולה עוסקת לבאר את מגרש ההיתר והרשות שבו נמצא מי שמדרגת אמונתו היא רק צדק/י, שנדמה לו שהוא יהודי כשר ובאמת אפשר שהוא נפל ברשת הרשות של התורה עד שאפשר שהוא נבל ברשות התורה/י ועוד גם אפשר שנדמה לאיש מצליח ובאמת הוא עובד את כל העבודות זרות שבעולם במסווה של מצווה לפרנס את הבית.

ועיקר מבחן האמונה הוא בממון עד כמה רוצה להוציא ממון על מצוות לשם שמים.

וכל המצות שאדם עושה אותם בלא ממון, היינו שאין רוצה להפסיד ממון בשביל המצוה, זה הבחינה נקרא צדק דהיינו מדרגה הנמוכה ביותר של המלכת הקב"ה/י, וזה **"צוית**

דורש רעה תבואנו ונאמר צדק צדק תרדוף וכל דין שלוקח שוחד ומטה את הדין אינו מת מן הוקנה עד שיהא עיניו כרות שנאמר ושחד לא תקח כי השוחד יעור עיני חכמים וגו'.

גמ' הדא אמרה למנו מחילת מנחתו חמשיין דעבדן טבין מן מאתים דלא עבדין: כנ"ל שמי שיש לו כמעט מאתים זוז כלל נחשד עני כי אין לו פתנסה למשך שנה. ואילו מי שיש לו רק חמשים זוז ועושה בהם רוחים ע"י שקונה ומוכר כרוח נחשד עשיר שאינו ראוי למחנות עניים כאלו יש לו מאתים זוז שלמים שהיו פתנסה למשך שנה.

י' המ"ם הזה בתקפא נמצא בין שני הסורים ובמקומו סומן עיגול

טו **שבת לא**. אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה עסקת בפו"ר צפית לישועה פלפלת בחכמה הבנת דבר מתוך דבר ואפ"ה אי יראת ה' היא אוצרו אין אי לא לא.

טז **ביאור** מדרגה זו באריכות בארנו לעיל באמצע אות א' בעניין שאמונה נקראת כד אתחבר בה אמת

י' **עין רמב"ן** ריש פרשת קדושים (ויקרא יט ב) ועיין טור הארוך. וזה לשון המושב זקנים – כי התורה הזהירה בעריות ובמאכלים האסורים והתירה ביאת איש ואשתו ואכילת בשר ויין וא"כ ימצא בעל התאווה מקום להיות שטוף בזמא אשתו או להרבות נשים ולהיות מסובאי יין ואוכלי בשר למו וידבר כרצונו בכל הנבלות שלא הוזכר איסור זה בתורה. **והנה יהיה נבל ברשות התורה.**

צ"ע כוונתם שם דמשמע קצת שעיקר הנבלות היא שכיון שנפל בתאוות ניאוף ואכילה נופל לדבר בהן וזה הגרוע מהכל, כשנעשה לו היתר ולא מתבייש לדבר מזה. וצ"ע.

י" **עין בעניין** זה בוזהר תרומה דף קכח. – פתח רבי שמעון ברישא ואמר, ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, ויקחו לי, האי מאן דבעי לאשתדלא במצוה, ולאשתדלא ביה בקודשא בריך הוא, תיקון השכנה אצטריך דלא ישתדל ביה בריקנייא ובמגנא, אלא אצטריך ליה לבר נש לאשתדלא ביה כדקא יאות כפום חיליה, כפי עשיו ולא יקמן ממנו לקיים המלצה והא אוקימנא מלה דא בכמה אתרי, יאות למיסב בר נש ההוא אשתדלותא דקודשא בריך הוא, דהיינו קיום המלצה שהוא תיקון השכנה כמה דאת אמר (דברים טז יז) איש כמתנת ידו וגו'.

ואי תימא הא כתיב (ישעיה נה א) לכו שברו ואכלו, ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב, דהיינו כלל מחיר תלמודו תורה דהא איהו במגנא, (ואשתדלותא בלא כסף), ואיהו אשתדלותא דקודשא בריך הוא, תיקון ז"ל אלא אשתדלותא דאורייתא כל מאן דבעי זכי בה, אשתדלותא דקודשא בריך הוא למנדע ליה, כל מאן דבעי זכי ביה בלא אגרא כלל. כיוון דז"ל אין שליטת החלונות לכן גם נחנים אפסר להמשך קושה. אבל אשתדלותא דקודשא בריך הוא דקיימא בעובדא, תיקון השכנה תלמודי נמעשה אסיר לנטלא ליה למגנא ובריקנייא, בגין דלא זכי בההוא עובדא כלל לאמשכא עליה רוחא דקודשא, אלא באגר שלים. כי מגליה יודות מוות וע"י התעלות מפרידים ממנה את החלונות שנקראים יקנים שלכן לחיתם נמנות שכן נחנים.

בספרא דחרישי דאולוף אשמדאי לשלמה מלכא, כל מאן דבעי לאשתדלא לאעברא מניה רוח מסאבא, ולאכפייא רוחא אחרא, ההוא עובדא מלצה דבעי לאשתדלא ביה, בעי למקני ליה באגר נשכר שלים, בכל מה כלל מחיר דיבעון מניה בין זעיר בין רב, בגין דרוח מסאבא איהו אודמן תדיר במגנא ובריקנייא, ואודבן בלא אגרא, ואניס לבני נשא למשרי עלייהו, עליהם ומפתי לון לדיירא עמהון בכמה פתויין, בכמה ארחין סטי לון מלך תורה לשוואה דיוריה עמהון.

ורוח קודשא לאו הכי, אלא באגר שלים, ובאשתדלותא רב סגי, ע"י נשכר ילכו ובאשתדלותא דגרמיה ובאשתדלותא דמשכניה, וברעותא דלביה ונפשיה, ולואי דיכיל למרווח ליה דישוי מדוריה עמיה, ועם כל דא דיהך בארח משר, דלא יסטי לימינא ולשמאלא, ואי לאו מיד אסתלק מניה ואתרחק מניה, ולא יכיל למרווח ליה כדבקדמיתא. ועל דא כתיב ויקחו לי תרומה, מאת כל איש, מההוא דאקרי איש, דאתגבר על יצריה, וכל מאן דאתגבר על יצריה אקרי איש.

צדק עדותיך ואמונה מאד" [ט] דהיינו שדוד המלך אומר להקב"ה אע"פ שאתה מעיקר הדין ציווית אותנו לקיים את המצוות רק במדרגה נמוכה של צדק, אני רץ לקיימן במדרגת אמונה מאד. **אבל כשחביב כל כך המצוה**, דהיינו שמאיר לו אור הפנים הארת מציאותו והשגחתו ואהבתו ית' בחזק **עד שאיך מרגיש בהפסד ממון, זאת הבחי' נקרא אמונה. כי עיקר מבחן אמונה הוא בממון/כ"א**, כשמשבר תאוות ממון כנ"ל, ששם פנים דקדושה. וזה ואמונה מאד, זה ממון כמ"ש בפרשה שניה של ק"ש [כג] ואהבת את ה' אלקיך וכו' ובכל מאדך כי {ברכות נד.} /כ"ח/כ"ו/כ"ז:

מבאר שתי שאלות ששאלו סבי דבי אתונה את רבי יהושע בן חנניה ואת תשובותיו שנצח אותם **הקדמה למעשה שהלך רבי יהושע בן חנניה לנלח את סבי דבי אתונה כויכוח ולהביאם לקיסר.**

בבכורות ח: מעשה בסבי דבי אתונה. (בספר הישר סי' תקלב כתב שהיו מכשפים וישבו בבית אחד העשוי ככבשן ולכן נקראו בי אתונה דהיינו בבית האש כי אתונה פי' אש. והמהר"ל כתב שקראו לעצמם כך כי השכל נקרא אש).

המעשה מתחיל משאלת הקיסר את רבי יהושע בן חנניה כמה זמן עיבורו של נחש, ואמר לו שבע שנים. כמבואר בגמ' לעיל שלכל החיות יש כנגדן באילן (כגון תרנגולת ועץ הלז עיבורן כא יום) ולנחש אין כנגדו באילן וי"א מוכססים שהוא מן מבנות שוח. כנראה רוצה לומר שכמו שנתקללו הבעלי חיים כך כנגדם נתקללו הצמחים והנחש כיון שנתקלל יותר מכולם אין לו חבר בצומח שמקולל כמותו. ומבאר הגמ' אמר רבי יהודה אמר רב בשם רבי יהושע בן חנניא שעבור הנחש נלמד בתורה מקללת הנחש בפסוק "ארור אתה מן הבהמה ומן החיה" כי קשה הרי זה ק"ו, אם הוא ארור מבהמה שעבורה חמשה חדשים, כ"ש מחיה כגון חתול נב יום, אלא רמזה התורה שכשם שבהמה (המקוללת ביותר) נתקללה פי' שבע מחיה, כגון חמור שעבורו שנה אחת שלימה מחתול שעבורו נב יום (364=7x52), כך נחש נתקלל פי' שבע מחמור דהיינו מבהמה (המקוללת ביותר) דהיינו שבע שנים.

אמר לו קיסר לריב"ח והרי סבי דבי אתונה עיבורו נחש וילד לג' שנים. א"ל ריב"ח הם זיווגו נחש מעובר אחרי ד' שנים לכן ילד לעוד ג' סה"כ שבע. ושאל הקיסר הרי בבעלי חיים אין הנקבה מקבלת זכר בזמן

^ט תהילים קיט קלח הנ"ל בפתיחת התורה

^כ בתרלז - שאינו

^{כא} **עיין לק"ה** פקדון הלכה ג ט' - ומאחר שעקר קיום התורה והמצות הוא על ידי אמונה, כמו שכתוב, כל מצותיך אמונה וכנ"ל, על כן עקר שלמות המצות הוא כשקונין אותן בכסף מלא ומפורזין ממון הרבה בשביל המצוה, כמוכא בזהר הקדוש דבעי למקני באגר שלים, כי כשהמצוה היא בחנם אין לה שלמות ואין נכנעת הסטרא אחרא שנקראת חנם עין שם. כי עקר האמונה תלויה בממון כשמפורזין ממון הרבה בשביל דבר שבקדשה. זהו עקר בחינת האמונה, כמו שכתב רבנו זכרוננו לברכה (סימן כג) על פסוק צוית צדק עדותיך ואמונה מאד, מאד זה ממון, כמו שכתוב, ובכל מאדך בכל ממוןך, כי אין המצוה נקראת בשם אמונה כי אם על ידי שמפורז ממון בשבילה, עין שם:

^{כב} בתשכס - אמונה

^{כג} דברים ו' ה'

^{כד} בתרלז - מאדך

^{כה} **ברכות נד.** - ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו' בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע ובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך ובכל מאדך בכל ממוןך דבר אחר בכל מאדך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו.

ברכות סא: תניא רבי אליעזר אומר אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך ואם נאמר בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך אלא אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו לכך נאמר בכל נפשך ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר בכל מאדך.

רש"י פסחים דף כה. למה נאמר בכל מאדך - יאמר החביב משניהן, ודיו, ומפרש לפי שפעמים שזה חביב ופעמים שזה חביב לכך הוצרכו שניהן, לומר אהוב את בוראך יותר מן החביב עליך,

רש"י סנהדרין דף עד. - לכך נאמר וכו' - כלומר תהא אהבתו חביבה לך יותר מכל החביב לך:

^{כז} פסחים כה. יומא פב. סנהדרין עד.

^{כז} **עיין שיחות מוהר"ן אות רפט** - אמר לאחד שמי שאינו להוט ונבהל להון, ואינו נושא ונותן יותר מכפי ממנו שיש לו, רק עושה משא ומתן באמונה בממונו לבד ואינו לוה מאחרים לעשות משא ומתן גדול, זהו מקים (דברים ו ה): "ובכל מאדך". גם אמר לאחד, שכשנותנין חמש לצדקה מממונו הוא מקים ובכל מאדך.

ועיין **שם אות נז** - .....ומהנ"ל הבנתי שאותו הדבר שמתגבר על האדם והוא משוקע בו, אותו הדבר דוקא הוא צריך לשבר בשביל השם יתברך כי זה עקר עבודתו (עין ברכות נד). וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (דברים ו ה): "ובכל מאדך" - יש לך אדם שחביב עליו וכו' (ממונו מגופו ברכות סא:) והבן.

עיבורה, א"ל ריב"ח הנחש כאדם. (וביאר רבינו גרשום עפ"י גמ' לעיל שמי שהקב"ה דיבר עמו משמש פנים בפנים ומי שמשמש פב"פ גם משמש בימי העיבור/כ"ו).
 א"ל הקיסר והרי סבי דבי אתונא חכמים הם וכיצד יתכן שטעו? א"ל ריב"ל אנחנו חכמים יותר. (רוצה לומר שאנחנו מדקדוק פסוקי התורה מכוונים יותר לאמת ממה שהם מכוונים ע"י שבודקים במציאות)
 א"ל הקיסר א"כ לך תנצח אותם בויכוח ואם תנצח תביאם אלי. א"ל ריב"ח כמה הם? א"ל קיסר שישים גברים, א"ל ריב"ל עשה לי ספינה עם שישים חדרים ובכל חדר שישים כסאות (יפים).
 כשהגיע למדינתם נכנס לבית מטבחים ומצא אדם מפשיט עור מבהמה ושאלו, האם ראשו עומד למכירה, א"ל כן, שאלו בכמה, א"ל חצי זוז, נתן לו ובקש את ראשו, והביא לו ראש בהמה, א"ל את ראשך שלך בקשתי, ואם תראה לי היכן הפתח של מקום סבי דבי אתונא אוותר לך על המכירה/כ"ט. א"ל אני מפחד כי הם הורגים מי שמגלה מקומם. א"ל קח חבילת קנים ותעבור שם ובפתח תניחנה רגע ותמשיך לדרכך. הלך ריב"ח אצלם ומצא שומרים מפנים ששמרו חכם לא יצא ושומרים מבחוץ ששם אדם זר לא יכנס. ובין החיצונים לפנימיים היה שטח עפר טחוח שניכרים בו עקבות ואם סבי דבי אתונא עקבות יוצאים הרגו את השומרים הפנימיים ואם ראו עקבות נכנסים הרגו את החיצונים. הפך ריב"ח סנדל אחד ונכנס כשהשומרים נרדמו, נמצא שעשה עקבות של נכנס ועקבות של יוצא, ומיד הרגו את כל השומרים/ל'. ראה ריב"ל צעירים למעלה וזקנים למטה והבין שעשו כן כדי להעליל על הנכנס ולהרגו אם יקדים שלום לאחד מהם היא פגיעה בשני. אמר ריב"ח שלום לכלכם, ונכנס. אמרו לו מה רצונך? א"ל חכם יהודי אני באתי ללמוד מכם חכמה. אמרו לו א"כ נשאל אותך שאלה/ל"א, אמר להם לחיי, ואם תנצחו עשו בי כטוב עיניכם, ואם אנצח אתכם תבואו לספינה לאכול עימי, והסכימו. ואזי שאלו אותו שתיים עשרה שאלות. עד כאן המעשה.

ההסכם הזה תמוה ביותר, הרי ריב"ח אצלם בביתם מסכים שאם ינצחוהו יהרגוהו, ואם ינצח הוא, יבואו לאכול עימו, ואין כאן צד שלישי שיכריע מי המנצח.
 וכן המעשה תמוה שאעפ"כ אחרי יב שאלות שענה להם שמונה מהן מיד בתשובה ראשונה, וארבע מהן בתשובה השנייה הסכימו שניצח בלא עוררין, אע"פ שהיה בזה בזיון נורא לחכמתם המפורסמת בכל העולם. ובפרט שכל דבריהם היו חידות ורמזים שרק הם הבינו ואעפ"כ לא היה שום ספק ואפשרות לומר שהוא לא ניצח. ומה מונע מהם לשקר ממנו הם מפחדים האם כל כך אוחזים במדת הצדק שלא עלה על דעתם לשקר ולומר שהם ניצחו. ואע"פ שלא סוכם שיהרגו אותם אלא רק שיצאו ממקומם אבל אצלם לפי כמות השומרים שהיו שם משמע שלא בקלות הסכימו לצאת משם. מה שיכול גם לגלות את מקומם. אבל כנראה כל כך התפעלו מחכמתו והם אזהבים חכמה לכן לא הרגוהו.
נקודה חשובה להבין את השאלות כיוון שמדובר כאן בסכנת נפשות של ריב"ח וגם של הסבי דבי אתונא כי אע"פ שלא סברו שיהרוג אותם, אבל זה היה בושה נוראה למוסד החכמה הגדול בעולם, שיבוא יהודי אחד וינצח אותם עד כדי שיוודו לו ויצאו ממקומם.
 על כן מוכרח לומר שהויכוח ביניהם היה ממש כמו דו קרב של חיים ומוות ולפי זה צריך לפרש את השאלות ששאלו, שכל אחת היה בכוונתה לנצח את תורת היהודים מכה נצחת, שלא תיהיה עליה תשובה, וממילא הכי נמי התשובה של רבי יהושע בן חנניה חייבים לפרש אותה כתירוץ ברור גם להם, שהפיל לגמרי את כל הקושיה מעיקרא, וכפי שמוכח מזה שבשום תשובה שהשיב להם לא היה ביניהם שום ויכוח מי המנצח.
 עוד יסוד חשוב להבנת השו"ת מבואר בלקוטי אמרים לר' צדוק הכהן שמצד החכמה לא היה חילוק בין חכמי הגויים לחכמי ישראל וסבי דבי אתונא, וכמ"ש חז"ל חכמה בגויים תאמין ואפילו כל חכמתו של רשב"י הם ידעו. וקצת משמע כך גם מרבינו כאן שמפרש את שאלתם עפ"י הסוד כאילו לזה גם הם בעצמם התכוונו. וכל החילוק היה רק מצד המהות של גוי שאין לו דעת להאיר את חכמתו בליבו, ולהתחייב לעשות את מה שיודע שצריך לעשות, דהיינו להפוך את החכמה לתורה שהיא הוראה למעשה עד כדי קידוש החומר של הגוף.

כ"ח **צ"ע הנחש** שדיבר עם הקב"ה היה זכר שהרי בא על חוה והזכר תמיד הוא פנים (חוץ מגמל עיין רשב"א ורישב"א ב"ב צג. גמל האחור בין הגמלים) ורק הנקבה היא באחור כלפיו וכיון שעימה לא דיבר הקב"ה מדוע היא משמשת פב"פ

כ"ט **כנראה** כיוון שקניין גוי במעות וכבר משך הגוי את החצי זוז לכן לא יכול לחזור בו מהמקח. אבל צ"ע כיון שטעה ואמר מחיר של ראש בהמה ולא מחיר של ראש אדם, לא היה גמירות דעת והוא מקח טעות. ועוד הגוי הזה בביתו וריב"ח אורח בא עם טענה מוזרה ורוצה את ראשו של בעל הבית שעומד ובידו סכין מה הצד בכלל שלא יגרש את ריב"ח משם ממנו הוא פחד.

ל **עניין זה** מאד לא מובן ממנו פחדו החכמים האלה שהיו חכמי העולם, שכל כך הקפידו על השומרים. ואם פחדו מאוייב בחוץ מדוע לא המתונו שיבואו שומרים אחרים לפני שהרגו את ההראשונים.

ל"א **דהיינו** שעדיין בחנו אותו ולא קבלו אותו שאלם מהם היה כן היו שואלים מה רוצה ללמוד ומהיכן להתחיל.

בביאור השאלה הראשונה והתשובה שינה רבינו כאן קצת את הסדר ממה שהוא בגמ', כי שם בתשובתו היתה לנו פרדה שילדה כלל גם את הצוואה שהיתה קשורה בצווארה וכאן לפני שמזכיר את הצוואה מבאר את התשובה שענו לו הרי פרידה לא יולדת.

עין תורה נא שכדי לומר שקר צריך להעכיר את דמיו, וזה לא יתכן בצדיק, על כן בהכרח שכל דברי צדיק גם הנראה שקר יש בו כוונת אמת.

וכן נ"ל כאן ממה שמבאר רבינו שבקשו שיאמר להם שקר, ומיד מבאר רבינו שהכוונה לע"ז כי כל המחליף בדבורו כע"ז, נ"ל לדייק מזה שכל כוונתם היה בעניין הזה שבקשו ממנו שיאמר להם שקר בלי שיכשל בע"ז, ובוזה רצו להכשיל אותו, כי כיצד זה יתכן הרי ממה נפשך אם הוא שקר הוא כע"ז ואם אינו כע"ז הרי גם אינו שקר.

ורבי יהושע בן חנניא התחכם ואמר להם שקר כזה שרמוז בו אמת ולא סתם אמת אלא האמת שמגלה את השקר הכי גדול בעולם, ומגלה את כל מהותם שהם חיים בשקר, כי הם מתנהגים להפך הגמור מכל חכמתם הגדולה.

וממילא משמיע רבינו גם לנו כאן תוכחה גדולה, כי מגלה עד כמה חי בשקר מי שמדרגתו צדק הנ"ל ולא אמונה.

וזה פי' שאמרו סבי דבי אתונא לרבי יהושע בן חנניא, **אמור לנוי' מילי דכדיבא, זה בחי' שקר, בחי' ע"ז**, דהיינו שבקשו להכשילו שיאמר להם שקר ויכשל בעבודה זרה, **כמ"ש חז"ל (סנהדרין צב)/ל' כל המחליף בדיבורו ל"כאלו עובד כו"ם** וכו' ולמדו זאת מדברי יעקב לאמו והייתי בעיניו כמתעתע/ל'. ובאמת כל שקר הוא בחי' ע"ז/ל' אבל נ"ל בעיקר הכוונה לשקר כזה שחושב שעל ידו ירויח איזה ריוח/ל', דהיינו ע"א שבמקום לפנות ולבקש אותו מהקב"ה. **ואמר להם הוי לן כדנייתא וילדה** היתה לנו פרידה שילדה, כי **כדנייתא זו פרידה**. ופרידה היא כלאים של

^כ בתרלד - אימא לן

^{כא} **סנהדרין דף צב**. - ואמר רבי אלעזר כל המחליף בדבורו כאילו עובד ע"ז כתיב הכא (בראשית כז-יב) והייתי בעיניו כמתעתע וכתוב התם (ירמיה י-טו) הבל המה מעשה תעתועים.

נ"ל מה שנקט כמו מתעתע כי באמת לא היה עבודה זרה שהרי פנה אל הקב"ה ע"י ברכת הצדיק, אבל כיוון שנעשה ע"י שקר הוא כמו ע"ז. לדעתו של יצחק אבל באמת היה ע"י נבואת רבקה שזה רצונו ית'. הוראת שעה לצורך השפעת גשמיות ליעקב היושב אהלים היה צריך להתלבש בבגדי עשו שהוא שוא שבראתי בעולמי כמבואר במדרש. ובמכתב מאליו כתב שיעקב שמדתו אמת היה צריך להבחן בהפכה כדי לעמוד על הלשם שמים שבה ע"ש.

^{כב} בתרלד - כאילו

^{כג} גם בדפדפי' כ"ס, בתרלד - ע"ז, ובתשכס - עכ"ס

^{כד} ובאמת **צ"ע כיצד יתכן שיעקב שמדתו אמת יאמר שקר** כדי לזכות בברכת אביו יצחק. ואע"פ שהתירו לשנות מפני השלום כמבואר ביבמות סה: אבל מי שמדתו אמת עד כדי כך שאמרו עליו בתענית ה: יעקב אבינו לא מת. ועיין סוטה מו: ד"ה ויקרא שמה לזו וברש"י ומהרש"א שם. ולמדנו בסנהדרין צו. שבאתרא דקושטא לא מתו כיון שלא דברו שם שקר ושם אפילו מי שרק שינה מפני הצניעות נפטרו שני בניו.. משמע שהחיים והנצחיות הקשורים במדת האמת הכוונה לכאורה למדת האמת השלימה בלא פשרות. וכן אמר רבינו במקום אחר שאמת הכוונה אפילו לא בטעות. וצ"ע. ועיין **אמונה ובטחון להחזו"א** פ"ד אות יג שכתב מבואר דדברי יעקב אבינו ע"ה לולא שהותרו ע"פ רוח"ק ששרתה על רבקה, היה בדבר חטא שהחמירו בו כאילו עובד עכו"מ.

ועיין מכתב מאליו ח"א 94 מבאר שהאמת נבחנת עפ"י התכלית וע"ש סופה אם כל כוונתו לתיקון או שכוונתו שיאמינו לשקר שאח"כ ויעקב שיקר בלא רצון רק כדי להחזיר הדבר לתיקונו השקר הזה בעצמו נקרא אמת. ועיין שם ח"א 155 שכל מידה חייבת להבחן בהפכה אמנם ביאור הדבר שם לא ברור היטב ועיין **מנחת אהרן** עמ' רנט. מבאר שמידתו אמת אפשר שלא תהיה לשם שמים ורק כשנבחן בהפך מידתו לשם שמים מוכח שלא עצם המידה גרמה לו אלא רק הלשם שמים וע"ש לפ"ז שלכן אברהם נבחן באכזריות ומקשה א"כ איך נבחן יצחק במידת היראה ומתרץ שמידת יראת שמים אין בה חסרון כשהיא מצד טבעו.

עין חת"ס תולדות (כו טו) ביאר שבגדי עשו היינו מידת השקר ואשר אתה בבית היינו שזה קבלה מהבית בית לכן וזה מה שברכו אותה כשיצאה משם אחותינו את היי לאלפי רבבה כי רוב בנים דומים לאחי האם וזהו אחותינו את דייקא.

עוד כתב יש לומר לפי מה שכתוב בספרים שיש בלבוש צדיקים קדושה ללבוש אותם, א"כ גם בהיפך כן, וע"י שהיה ליעקב עכשיו בגדי עשוי היה נכון להוציא לשון דמשתמע לתרי אפי.

^{כה} **השקר בעצמו** להדיא הוא לכ"ע דבר זר, לכן אין כת שסוברת שצריך לומר שקר כמו שיש כת של ניאוף או אכילה או כבוד אע"פ שהם כתות של שקר אבל בנפילתן סברו שזו האמת. גם בדרך כלל סתם אדם לא משקר אלא בגלל איזה סיבה שחושש לומר האמת נמצא השקר נובע ממה שמפחד מאיזה דבר כי מייחס לו כח עד שחושש בגללו לומר אמת. והיינו ע"ז שמייחס כח לעוד איזה דבר מלבדו ית'.

^{כז} **באמונה ובטחון** להחזו"א פ"ד אות יא מבואר שזה החילוק בין שקר למרמה שמרמה היא עמ"נ להרויח. וגנות השקר אינן בשביל המרמה שבו אלא עצם השינוי מהאמת בכלל עוון השקר הוא.

צ"ע א"כ למה הגמ' בסנהדרין מביאה דייקא מיעקב ראייה למחליף דיבורו הרי יש לדחות דהתם מרמה לכן הוי תעתועים אבל שקר לבד אולי אינו כע"ז.

חמור וסוס/לט וע"כ אינה יולדת/מ זה בחי' עכו"ם, דשרייא בפרודא שהוא שרוי בפירוד/מא, כמובא בזוהר (משפטים דף צה ע"א)/מב מגשריא בחבורא וסיים בפרודא צ"ע לכאורה היא ראייה לסתור שכתוב שריא בחבורא ולא בפרודא, אבל הכוונה שזו"ן דסט"א גם הם נבראו מחוברים אחור באחור, אלא שהם גם אחרי הניסור לעולם הם נפרדים ואין להם חיבור פנים בפנים, שלא כמו הזו"ן דקדושה/מד.

וילדה זה בחי' ריוח המכונה בשם לידה וזה השקר שאע"פ שהפרדה אין לה חיבור עם בן זוגה היא ילדה איזה ריוח ותועלת שהוא ע"ז. דהיינו כנ"ל, שהוא שקר שפונים אליו להשגת איזה ריוח ותועלת במקום לבקש מהקב"ה:

ואמרימיה לו ואמרו לו הסבי דבי אתונה שסברו שהצליחו להכשיל את ריב"ל להחליף בדבורו וכעע"ז, הרי **וכדנייתא מי ילדה, כי עכו"ם אל אחר אסתרס ולא עביר פירין/מז** (שם דף קג ע"א)/מז/מח הרי בסט"א הדבר נקרא אל אחר הוא בלא מח הדעת כלל ועל כן אין לו אפשרות להוליד

^{לט} **מסתמא נקט** דווקא פרד שהוא לשון פירוד אבל אולי גם יש בזה רמז כמבואר בגמ' חולין ה שנקראים בבראשית [לו כד] ימים כי מטיילים אימתם על הבריות ורצה רבינו לרמוז לאימה שיש לבעל התאות ממון שמא יחסר לו ממון לכן רודף תמיד להשיג עוד.

^מ **וכן כתב חזקוני** בראשית [לו כד] ולפי שאין רוח הקב"ה נוחה ממנהג זה אין לך בריה יוצאת מב' מינין שתוליד. ד"א בריות הבאות משני מינין אלו לא היו בברכת פרו ורבו כשיצאו מן התיבה לפיכך לא יולדות ולא מולידות.

וצ"ע עיין חולין עט. הגמרא דנה בדין זיווג פרד ופרדה ובדין בניהם ופשוט שם שפרדה יולדת

פרדה אינה יולדת – עיין שבת סז. לסימטא לימא הכי: בזווייה מס מסייא כס כסייה, שרלאי ואמרלאי, אלין מלאכי דאישתלחו מארעא דסדום ולאסאה שחינא כאיבין, בוך בוך בוכיך מסמטיך, כמון כמיר, עיניך בוך עיניך בוך, אתריך בך, זרעיך כקלוט וכפרדה **דלא פרה ולא רביא, כך לא תפרה ולא תרבה בגופיה דפלוגי בר פלוגית.**

עיין פנים יפות (קדושים יט, יט) הביא דברי רמב"ן שם, דהנולד מכלאים אינו מוליד וכתב שלמדו מקידושין (יז). יצאו פרידות שאינם בכלל ברכה. אבל כתב שיש לומר דשם קאי למאן דסובר כאיסי בן עקביא בירושלמי (כלאים ח, ב) דאסור לרכוב על הפרידה, ואסור להרביעה אפילו במינה ולכך אינם בכלל ברכה. אבל שפיר יכולים להוליד, יעו"ש. ותמה האמרי יושר עליו שלא זכר לפי שעה מגמרות הנ"ל, דמבואר דפרידה אינה יולדת. – אך נעלם ממנו דברי הירושלמי (שם ח, ג), רבי בא רבי יהודה בשם רב, מודים חכמים לרבי יהודה בסוס בן סוס בן חמור עם חמור בן חמור בן סוס. ורוב המפרשים פירשהו כפשוטו. [והפני משה נדחק שהכוונה לחמור שילדה כמין סוס. שלמעשה סוס זה חמור הוא]. וכבר בפירוש הגר"ק שליט"א, הניח בצ"ע דפרידה אינה יולדת. וכנראה שהפנים יפות הבין שהירושלמי כאן חולק על מה שאמרו שכודנייתא לא ילדה. (הובא בגליון נוה ההיכל שמיני תשפ"א)

מה שדווקא פרדה רומזת לאל אחר, עיין בראשית לו כד וברש"י שהראשון שעשה כלאים אלו היה ענה שכיון שהיה פסול כמבואר שם לכן הביא פסולים לעולם עי"ש. אבל עיין פסחים נד. ג' דעות בזה עי"ש.

עוד עיין חולין ה' המקור לפרש"י ועי"ש ולמה נקרא שמם ימים שאימתן מוטלת על הבריות דאמר ר"ח מימי לא שאלני אדם על מכת פרדה לבנה וחיה (והלא קא חוינן דחיה אל תקרי וחיה אלא וחיתה כי המכה לא תתרפא לעולם. ואולי אפ"ל שע"כ רומז לאוות ממון שאיין לה תרופה כמעט כמבואר במעשה מבעל תפלה ומדינת העשירות.

^{מא} **עומק העניין** בזה נ"ל כי כדי להמשיך חידוש לעולם הזה צריך שרש בראשית המחשבה וזה שייך רק לצד הקדושה שעלה במחשבה תחילה אבל הסט"א נברא רק בשביל הבחירה אין לו שרש במחשבה תחילה אלא כל בריאתו עמ"נ לדחותו ולא לתת לו קיום. לכן לסט"א אין אפשרות להמשיך חידוש לעולם שנקרא הולדה באמת.

^{מב} **וזוהר משפטים צה. עס נאור מתוך מדנך – השאלה הראשונה ששאל הסבא הכומר את רבי יוסי – א' מאן הוא נחשא דפרח באיורא מי** הוא הנחש הפורח באויר, והיינו הס"מ הנקרא נחש המשוטט באויר העולם כמו שכתוב משוט בארץ. וְאֵזֶל בְּפִרְוֵא והולך בפירוד מבט זוגי כי אל אחר נסתרס, וּבִין כֶּף וּבִין כֶּף אֵית גִּיחָא לְחַד נְמֻלָּה דְשָׁכִיב בֵּין שְׁנַי וּבִין כֶּף וּבִין כֶּף יֵש מְנוּחָה לְנִמְלָה אַחַת הַשּׁוֹכֵבֶת בֵּין שְׁנַי שְׁנִיתָה לֹא לְטָרֵף, ר"ל מי שלא רצה לקיים מצות פריה ורביה ומת בלא בנים, הוא נמסר ביד הס"מ, והס"מ על ידי שהולך בפירוד מבט זוגי מפריח את נשמה ההיא ביד מלאכי חבלה המוליכים אותה מדחי אל דחי, אבל בין כך ובין כך הקב"ה מזמין לזו הנשמה מקום מנוחה על ידי אחי המת המיכס את אשתו ועי"ז יש לה מנוחה, והס"מ שְׁרִי בְּחִבּוּדָא וְסִיִּים בְּפִרְוֵא הוא מתחיל בחבור ומסיים בפירוד, כי תחילה היו ז' ז' דקליפה נחזור אצ"ל, וכשננסו ללא נתחברו פנים צפנים אלא נשאלו צפירוד.

^{מג} גם בדפ"ר- שריא, בתרלד- שרייא, ומתרלו - שארי, בגרסת זהר שלנו שרי.

^{מד} **והריצ"ח** כג דקה 5 ביאר שרי בחיבורא כי בשרש הכל אחד ואח"כ נפרד לפעולות המשתנות והסט"א סיים בפירוד במקום לחזור לשורש שמשם הכל בא לאחד וכן גם העבודה זרה בתחילה היה שידעו שיש אלוך על הכל אלא אמרו עוב אלקים את הארץ והתעסקו בשרים שלו אבל אח"כ כבר שכחו לגמרי מהאל האחד ויחסו הכל רק לכבדים ומזלות דהינו לשרים כאילו הם שורש לכל

^{מז} בתרלו- ותשכט - ואמרו

^{מו} **הריצ"ח** כג"כ 16 שאל למה נאמר על הסט"א שלא עושה פרי דמשמע מזה כאילו יש להם מציאות אלא שרק לא עביר פרי והרי אליבא דאמת אין עוד מלבדו והסט"א אינה מציאות כלל. ותירץ באריכות שבאמת אין לה מציאות ורק האדם הנכשל בה הוא הנותן לה מציאות דמיונית. עיין גם בספורי מעשה מעשה מרב ובנו שהס"מ אמר לרב אם תרצה אהיה בולע אותך.

^{מז} עיין גם עץ חיים שער מה פ"ב

^{מח} **וזוהר משפטים קג.** - ומתוך ואמר אֲבֵל תָּא חֲזִי כְּתִיב אֲבֵל בָּא וְרָאָה מִשְׁכַּח יִצְרָאֵל אֱלֹהִים אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהָנָה טוֹב מְאֹד, מֵאִי טוֹב מִי נִקְרָא טוֹב, ואמר תְּנִינָן בבראשית רבה פ"ט יב, דָּא מְלָאךְ טוֹב (ה"ג הגמ"ק) זהו מלאך הטוב, כלומר הוא יצר הטוב, מְאֹד, דָּא מְלָאךְ הַמָּוֶת מאד הוא מלאך המות

שהוא טוב יותר ממלאך הטוב, כי מפחדו נמנעים בני אדם מלחטוא להקב"ה, ולכלל קדשא פריה הוא אומין תקונוי ולכולם הקב"ה מומין תקונם הראוי להם.

ומפרש דבריו ואמר תא חזי כתיב בל וראה מס"כ ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן נהר דא שהוא היסוד ז"א, (היולא מת"ת הנקרא עדן, להשקות את המלכות הנקראת גן), לא שכיך לעלמין מלאפשא ולמסגי ולמעבד פירין אינו שוקט לעולם מלפרות ולרבות ולעשות פירות, ואל אחר אסתרס היינו בחי ז"א של הסטרא אחרא הנקרא אל אחר אינו כן אלל נסתרים, ולית ליה תיאובתא לעלמין ואין לו תלוא לעולם, ולא אפיש ולא עביד פירין ואינו פורה ואינו עושה פירות, דאלמלי עביד פירין יטשטש לכל עלמא שאם היה עושה פירות היה מטשטש את כל העולם ע"י רבוי הקליפות והחילונים שהיה מוליד, וטעם הדבר כי בקליפה אין לזכר דעת שמעס שורש האולדה, אלל נקדשה יכ לז"א מוחין שלימין של חכ"ה, לכן הוא יכול לפרות ולרבות, ובגין כך בר נש דגרים לההוא סטר דיפוש בעלמא אקרי רע וכשכיל זה אלס שגורס שהסטרא אחרא יפריה ויכנה בעולם על ידי חטא שז"ל נקרא רע, ולא חמי אפי שכינתא לעלמין ואינו רואה פני השכינה לעולם דכתיב לא יגורף רע.

עץ חיים שער הקליפות - שער מח פ"ב - ודע כי כמו שבכל הפרצופים דקדושה יש בהם בחינות המוחין כנודע כן יש אל כל הפרצופים דקליפות כולם לזכרים ולנקבות אבל יש שינוי בזה כי הנה הזכר דקליפה וגם הנקבה אין בהם רק תרין מוחין לבד והזכר של הקדושה יש לו ג' מוחין חב"ד והנקבה של הקדושה יש לה ב' מוחין חו"ב לבד כי נשים דעתן קלה וזה נרמז בסבא דמשפטים דק"ג וז"ל אל אחר אסתרס ולא עביד פירין, פי' הדבר כמשה ממני פריך. נמצא כי הפירות הנעשין מזווג העליון דזו"ן דקדושה הם נשמתין ורוחין ונפשין דישאל והענין כי בחי' נפשות באים מן הנקבה עצמה אמנם בחי' נשמות ורוחות באים מן צד הזכר המזווג עם הנקבה ואמנם הטפה הנמשכת ע"י הזווג הוא ממוח הדעת כי הוא המכריע והמחבר התרין מוחין חו"ב של הזכר ואי אפשר לשום זוג אם לא ע"י הדעת לכן נקרא הזווג בלשון דעת כמ"ש וידע אלכנה את חנה אשתו והאדם ידע את חוה אשתו ואיש לא ידעה וכמוהו רבים והטעם כי אם אין דעת אין זוג כלל. ואמנם שם בקלי' אפילו הזכר אין בו דעת רק ב' מוחין לבד אבל מוח הג' הנקרא דעת אין בהן וכיון שכן הוא א"כ אין בו בחי' זוג והרי הוא דומה לסריס שאינו עושה פירות ונודע כי אל אחר הוא הזכר שבקלי' כנוצר בזוהר במקומות רבים ובפ' פקודי דרמ"ג על לא יהיה בך אל זר וז"ש כאן אל אחר אסתרס ולא עביד פירין כי בנזקא לא שייך לישנא דסירוס אלא צינן כמסארו"ל על התנינים הגדולים נמצא כי ישראל יש להן נר"ן מהקדושה נפש מן המלכות עצמה ור"ן מן הזכר שיש בו בחי' הדעת אמנם עכ"מ אין בהם רק בחי' נפש לבד מצד הנקבה של הקליפות אך ר"נ הבאים מן הזכר אין בהם לפי שהזכר דקלי' אסתרס שאין בו מוח הנקרא דעת כדי להמשיך ע"י זוגו עם הנקבה בחי' ר"נ אשר ז"ס אל אחר אסתרס ולא עביד פירי שהם הר"נ של הזכר אבל הנפשין הם פירי הנקבה יש לעכ"מ נפש מהנוק' דקליפה וז"ש גם בלא דעת נפש לא טוב כי הנפשות של האומות הבאים מהקליפות הנקרא רע ולא טוב הם נעשין בלא דעת לכן אין בהם רוחין ונשמתין ג"כ.

פירוש הבית לחם יהודה על עץ החיים שער הקליפות מח פ"ב - אל אחר אסתרס ולא עביד פירין רבנו ז"ל קיצר לשון הזוהר כדרכו בקודש וז"ל הזוהר ואל אחר אסתרס ולית ליה תיאובתא לעלמין ולא אפיש ולא עביד פירין דאלמלי עביד פירין יטשטש לכל עלמא : פירוש הדבר כמו שאמר הכתוב בהושע "ממני פריך נמצא". פסוק הוא בהושע סי' י"ד ופירושו הוא שהנוקבה אומרת לז"א כי פריך שהם הרוח והנשמה הנז' בסמוך, ממני הם נמצאים כי במעי הנקבה ניתנת טפת הדכורא ושם הם נתקנים בבחי' פרצוף. וכלי' א"כ נמצא שגם הדכורא יש לו פרי וע"ז אמר בזוהר דאל אחר אסתרס ולא עביד פירין : וא"א לשום זוג אם לא ע"י הדעת. כלומר אם לא ע"י טפת הדעת אבל אם הוא ביאה ריקנית אינה נקראת זוג וכדמסיים והטעם וכו' : והרי הוא דומה לסריס. אמר דומה לפי שהסריס יש בו דעת אלא שיש ריעותא בביצים או בגיד אך לענין ההולדה דומה הזכר דקלי' לסריס : כי בנזקא לא שייך לישנא דסירוס אלא צינן. כוונתו לחזק דבריו שכתב שכוונת הזוהר הוא על דכורא דקלי'. אמנם בודאי שגם הנקבה נצטננה כנראה מלשון מבו"ש דנ"ח ע"ג וז"ל וז"ס סירס את הזכר וצינן את הנקבה כי בהם כח לפרות ולרבות שאין בהם מוח הדעת המשתף ומחבר את החו"ג ביחד לעשותם פרי עכ"ל.

אמנם הגויים אין בהם רק בחי' נפש לבד מצד הנקבה של הקליפה היינו מנוקבא של ג' קליפות כמ"ש בפ"ג דשער מט וז"ל ונשמתם של הגוים הם מג' קליפות רוח ענן ואש שכולם רע וכו' ועיין בדברינו דהתם. אמנם קשה כי מאחר שנצטננה הנקבה כמו שאמרנו בדיבור הקודם וגם על הזכר אמר בזו הנז' דלית ליה תיאובתא לעלמין א"כ היאך הם מתעוררים להזדווג ומולידים נפש לגוים. ואפי' אי נימא שלפעמים הם מתעוררים להזדווג כענין פרדה שתבעה, פשוט הוא שאין זה כי אם פעם אחת ביוכל ומאחר שכן ראוי שיהיו ישראל פרים ורבים אלף פעמים מכל האומות שבעולם ואיך היה הדבר בהפך כמ"ש כי אתם המעט מכל העמים. ועוד אם אין בהם דעת בקליפה א"כ איך נמצא בחי' מוח הדעת בראש הנכרים כמו בראש ישראל. ועוד מאי שנה נוקבא דקליפה שהיא יכולה להמשיך טפת הנפש מחו"ב שלה אעפ"י שאין בה בח' דעת והדכורא אינו יכול להמשיך רוח ונשמה מחו"ב שלו אלא ע"י הדעת.

ונ"ל בישוב אלו הקושיות, והוא במ"ש רז"ל בפ"ג שבסמוך והעולה מדבריו הוא כי אחר שנתקנו ד' עולמות אבי"ע אז היה הז"א דקליפה בבחי' ו' אורות לבד ונוקבא דקליפה בבחי' אור של נקודה א' בלבד וע"י חטא אדה"ר נסתלקו ט"ס מנוקבא דז"א דאצילות ונתלבשו בנזקא דקליפה דאצילות ונעשית פרצוף שלם, ב' ספירות בין באורות ובין בכלים וגם דכורא דקליפה נעשה פרצוף ב' ספירות בבחי' הכלים בלבד ואין בהם כ"א ו' אורות הראשונים שהיו לו מקודם התיקון ולא נתוסף בו דבר ולכן לילית נקראת יותרת על הכבד דאתגברת על בעלה כי יש לה יתרון עליו שיש לה יו"ד אורות והוא אין לו רק ו' אורות לבד ע"ש. ובוזה יותרת כל הקושיות והוא כי כאשר ברא אלהים את התנינים הגדולים שהם סמ' ולילית סירס את הזכר וצינן את הנקבה שלא נתן בהם בחי' דעת כדי שלא יטשטשו את העולם. אמנם אח"כ ע"י חטא אדה"ר גרם להמשיך ט"ס בנזקא דקליפה ונעשה בה דעת מבחי' הדעת דנוקבא דאצילות העומד בין תרין כתפין דילה ולכן היא מפתה לס"מ להזדווג עמה והיא יכולה להמשיך נפש מחו"ב שבו כי אין בו דעת אפילו אחר חטא אדה"ר. ולפי שסבא דמשפטים קאי על תחלת בריאת הסט"א שהיו מקמי חטא אדה"ר משו"ה אמר אל אחר אסתרס ולית ליה תיאובתא ולא אפיש ולא עביד פירין וכו' מה שאין כן אחר חטא אדה"ר אע"פ שאין לו אורות חב"ד מ"מ יש לו כלים דחב"ד וגם בהם מתפשט אור הו"ק שלו ולא נשאר סריס ואין לו תיאובת לגמרי כבתחילה כי אם מקצת בלבד וע"י שהופך את שלחנו ואשתו יושבת עליו בסוד יותרת הכבד מתחזקת תאוותו ומולידין נשמות לאומות העולם בלא גופין ואותם נשמות שהולידו אחר חטא אדה"ר הם נכללו באדה"ר ונעשה גוף גשמי כמבואר בספר הלקוטים תהלים לב וזה לשונו כשברא הקב"ה לאדה"ר כל הנשמות שנכללו בו לא היו אלא נשמות ישראל ואם לא הי' החוטא לא היו אומות העולם יוצאים לעולם ..... עכ"ל הבית לחם יהודה ע"ש עוד.

כלל, נמצא שלא יתכן כלל שהפרדה ילדה איזה ריוח/מט¹. **והשיב להם הי ניהו מילי דכדיבא.** היינו זה בעצמו **השקר**, אבל רמוז בו אמת **שנדמה להם שמרויחין ובאמת אינם מרויחין** נמצא שאמרתי שקר בלי להיכשל בעצמי בשקר שהוא ע"ז, ואמרתי שקר שהוא כל המהות שאתם חיים בה שרודפים אחר ההשתדלות של שקר ונדמה לכם שמרויחים ובאמת זה ריוח של דמיון בלבד :

עד כאן לא רמוז עניין התאוות ממון, ובאמת יש עוד שקרים שהם עבודת אלילים דהיינו שמחפש בהם ישועה מלבדו ית', ובאמת אינם מולידים ריוח, וכגון הגונב את התור, שבאמת רק דוחק את השעה, או משקר במכס להציל ממונו, שבאמת אדרבה נחשב לו צדקה אם לוקחים ממנו ומצדקה לא מפסידים, כמבואר בתורה ד' תנינא. או שמשקר במשא ומתן ובמשקלות שגם זה תאוות ממון, אבל גם לא על זה מדבר רבינו, כי כל השקרים הנ"ל כולם יודעים שזה לא הוגן לעשות זאת ואפילו אם לא מבינים שזה שקר ואין בזה ריוח, אבל יודעים שזה על חשבון הוולת ואין זה מכובד.

אבל נקט שקר גדול ביותר המצוי ביותר, והעיקר הנורא שבו שהוא כל כך שקר עד שכל העולם בטוח שאדרבה זה האמת וההצלחה, והוא שקר הרדיפה אחר הממון, שלא משקר שום אדם, אלא את עצמו, ונדמה לעולם שהוא מוכשר ומוצלח ומשבחים אותו שהוא עשיר ומיליונר ומיליארדר וכמה שיש לו יותר ממון כך יותר מכבדים אותו, וכמה שיש לו יותר הוא מתגאה יותר ויענה עזות ביותר ובטוח בעצמו ביותר כמו שמספרים על רוטשילד שאמר אני ברעב לא אמות, וסופו שמת ברעב, כי נסגר בכספת שלו ועד שמצאוהו, כבר נפטר. וכל העולם רק חולמים מתי גם אני אזכה בממון הרבה או בירושה גדולה ואוכל להיות חפשי ומאושר בטוח ומסודר, ומאחלים זה לזה שתזכה להרויח מליונים בפיס, ומקנאים במי שזוכה כאילו הוא האדם המאושר בעולם והם הפסידו את הצלחתם והם המסכנים.

ורבינו קול קורא במדבר מתאר את בעל תאוות ממון כאדם עצוב ומסכן ורדוף אחר תאוותו בפנים חשוכות ונפולות כולו דאגה ועצבות תמיד. נשוך הנחש שמאכלו מצוי לו תמיד כי הוא שנוא ומרוחק ואין תפילתו רצויה.

ובאמת היא גמרא מפורשת א"ל אליהו לבר הי ואל"ל לר' אלעזר מאי דכתיב (ישעיה מח-י) "הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עוני" מלמד שחזר הקב"ה על כל מדות טובות ליתן לישראל ולא מצא אלא עניות. אמר שמואל ואיתימא רב יוסף היינו דאמר אינשי יאה עניותא ליהודאי כי ברזא סומקא לסוסיא חיורא (כמו חוט אדום על סוס לנזן)².

^{מט} **משמע** שגם הם ידעו שרדיפת הפרנסה לא מועילה שהרי ידעו חכמת הטבע וחק הנהגת העולם כפי מהלך הגלגלים שהיא חכמת האיציטגנות, ומי שידע זאת יודע שהריוח שמרויחים הוא כפי סדר הטבע ואדרבה ישראל יכולים לשנות את המול אבל גוי לא יכול ממילא הוא מוכרח לפי הנרשם בחק הטבע, ואעפ"כ הוא רץ ומשתדל כי בעיני הגשם נראה שבלא זה הוא ימות, ואפילו בחכמת הכישוף לא נולד דבר חדש אלא שנלקח ממקום אחר. או שהוא דמיון שאין בו תועלת אלא אחיות עינים.

¹ **ענין לק"ה** פורים הלכה ו יא - כי אין בין חמץ למצה אלא משהו, הינו המשהו שבין כעס לעשירות שהוא תלוי במשהו כחוט השערה (כמובן בהתורה הנ"ל), שעקר החלוק בהנקה שבין ח' לה', כי מצה בה"א זה בחינת עשירות, בחינת הא לכלם זרע, בחינת השפעת העשירות שהמשיך יוסף במצרים, כי השם יתברך הקדים שהעשירות יתגלגל למצרים על ידי יוסף דיקא שיהיה להם כח על ידי זה לבררו משם ולהחזירו למרא קמא, וחמץ בחי"ת זה בחינת חמה וכעס, כי לית חמה בלא ח"ת, ועל כן נקראת המצה לחם עני שהוא תקון להעני והעניות שסבלו בגלות, כמו שפרש רש"י שמזכיר את העני וכו', **כי עקר תקון העשירות הוא עניות, דהינו מי שאינו מתגאה בדעתו ומחזיק עצמו בעני** ובאיזה מעמד שהוא בין שהוא עני ממש או שהוא בינוני או שהוא עשיר מפלג תמיד מחזיק עצמו כעני ואביון גדול, בבחינת דוד המלך שבגדל מלכותו וגדלתו ועשרו הגדול אמר תמיד, כי עני ואביון אנכי, ואני עני ואביון, **כי האדם ראו לו להביץ עצם עניותו בזה העולם, כי אפלו הצדיק אי אפשר לו לצאת ידי חובתו בזה העולם כנגד השם יתברך**, וכמו שכתוב, כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב וכו', מכל שכן וכל שכן שאר בני העולם, ואם כן אפלו לחם צר ומים לחץ אינו מגיע לו חס ושלוש לפי מעשיו, רק השם יתברך זן את העולם בחסדו, כמו שכתוב, נתן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו, ואם כן אין עני יותר ממנו, כי הוא אכל דלאו דילא, וכשמים אל לבו האמת ויודע זאת בברור, אזי טוב לו תמיד ויזכה לעשירות אמתי שהוא מה שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה, **איזהו עשיר השמח בחלקו, כי ישמח תמיד בחלקו**, מאחר שידע שהכל חסד גדול מהשם יתברך אפלו לחם צר ומים לחץ, ועל ידי זה יזכה לעשירות ממש לכל הון דעלמא, **בבחינת מאן דאיהו זעיר הוא רב, שמי שהוא קטן בעיניו ויש לו הסתפקות ומקבל הכל באהבה ובשמחה יזכה אחר כך לעשר וגדלה, וכמו שאמרו, יש מתרושש והון רב, וכתיב מקים מעפר דל וכו' להושיבי עם נדיבים, 'מקים מעפר' דיקא, הינו מי שמים עצמו כעפר וכנ"ל, וגם אחר כך כשזוכה לעשירות ממש לכסף וזהב וחפצים הרבה לא יפל על ידי זה להתאוות מה שאינו שלו, כי גם בעצם עשירותו יחזיק עצמו לעני ויהיה שמח בחלקו תמיד וכנ"ל. לא כן הרשעים שהם בהפך מכל זה, כשהוא עני הוא בכעס על השם יתברך על עניותו וחסרונו, ותכף כשיש לו איזה ממון הוא מלביש עצמו במלבושים שאינם ראויים לו לפי ממונו, ועל ידי זה חסר לו עתה יותר מבתחלה, וכשמרויח עוד ממון יותר מתחיל לקנות לו כלי כסף ומרגליות ותכשיטין, והכל בכפלי כפלים מכפי ערכו, ועל ידי זה חסר לו יותר מעשירותו, עד שיש הרבה שבימי עשירותם חיהם מרורים יותר מבימי ענים עד שהרבה העבירו עצמם לדעת על ידי זה, כידוע את המעשה הרע הנעשה תחת השמש על ידי זה, ועל פי רב על ידי זה באים לידי עניות ממש ומתים בעלי חובות (שקורין אב ועצירס). וגם בימי עשירותם היו עניים גדולים, כי תמיד חסר להם כפי הנהגותם והצטרבותם העצומים, והכל מחמת גסותם הרע, ואינם חושבים על תכליתם הנצחית, וכאלו כל העשר מגיע להם לבד, ומאן דאיהו רב הוא זעיר, ומי שהוא מתגאה הקדוש ברוך הוא משפילם ומתים עניים ובעלי חובות, **וזה בחינת יאה עניותא לישראל**, שעקר היפי והנוי הוא עניות, הינו מי שמחזיק עצמו לעני תמיד הוא נאה ויפה תמיד, **כי כל מה שיש לו הוא נאה ויפה אצלו תמיד**, אפלו מלבוש של פשתן עם טלאי על גבי טלאי, הכל נאה ויפה אצלו ושמח בו מאד, שיש לו על כל פנים מלבוש כזה להתכסות בו, כי יודע שאינו ראוי לו לפי מעשיו אפלו מלבוש כזה, ואז הוא נאה ויפה תמיד, כי אחר כך גם כשיהיה לו מלבושים של**

ואם כן שהיא גמרא מפורשת כיצד זה שלא מצינו מעולם אדם שיתפלל להיות עני כרצונו ית', הרי כולם רוצים להיות כרצונו ית' עכ"פ רוצים לרצות, ואעפ"כ אם תברך אותם שיזכו לעניות יצעקו מדוע תשנאנו ותקללנו. הרי שזה השקר הכי גדול בעולם, שכמה שתאמר ותתאר לאדם כמה רע יש בממון אעפ"כ לא יכנסו דבריו באזניו.

והטעם לזה מונח בממון עצמו (כידוע), כמ"ש בקהלת "הכסף יענה את הכל", כי יש בכסף כח קניה ובחוש רואים שאינו דומה מי שיש לו אלף שקל בכיס למי שאין לו, כי עם כסף מרגיש הרבה יותר בטוח, ממי שאין לו ואזי הוא מסכן שתלוי רק בתפילה, ואפילו רק מבשרים לו שעתיד לקבל ממון כבר הוא אדם אחר, אפילו מאה שקל כבר מרגיש שיש בידו כח קניה של כל הדברים בעולם שהוא חפץ בהם במחיר הזה, נמצא שמאה שקל עורר אצל האדם את כל תאוותיו השווים לפחות מאה שקל, ועוד מעופפת מחשבתו לכפל הקרוב לזה כמאמר חז"ל יש לו מנה רוצה מאתים. ואם ידע שעומד לקבל אלף שקל תגבר ותגדל תאוותו לכל מה שנדמה לו שצריך בשווי אלפים, ממילא מובן כמה משוגע/י^א יהיה מי שמרויח בפיס כמה מליונים או מאות מליונים שקלים.

וזהו שאמר להם ריב"ח לסבי דבי אתונא שפרדה באמת לא יולדת אלא ריוח מדומה **ותלא יבלי' פתקא בצווארא דהוי מסיק בי אבא מאה אלפי זוזי** פ"י באותו ולד דמיוני שילדה הפרדה תלוי בצווארו שטר צוואה מאביה שהוא חייב מאה אלף זוזי שיורשיו חייבים לשלם, ומבאר רבינו **בי אבא, זה כינוי לע"א לעבודת אלילים, כמ"ש כמו שמתאר ירמיהו הנביא את עובדי האלילים (ירמ' ב') האומר לעץ אבי אתה. וע"א היא חובה (נ"י/נ"ה) כך כינו חז"ל את הע"א ורבינו מבאר ג' סיבות א' שמכרעת את "הכל לכף חובה דהיינו אפילו יש בידו מעשים טובים אם הוא עובד עבודה זרה חייב מיתה. ורבינו דורש שכבר בחייו הוא מת מדאגת החובות. וסיבה שניה וכל המתדבקין בה הם בעלי חובות, כמו שאנו רואים בחוש, שזה המשא תלוי בצוואר בני אדם, שאין מסתפקין בממונם. ולווין ממון מאחרים, ונדמה להם שהם משתכרין שכר הרבה, וסיבה שלישית ואח"כ מתים בעלי חובות. ואם אינם מתים בעלי חובות, אז הם בחייהם כמו מתים כי הם בחייהם בעלי חובות, ומטריחים א"ע בטרחות גדולות, ומסכנים א"ע^ב נ"ב בסכנת דרכים,**

משי ושל כסף וזהב יהיו נאים ויפים אצלו תמיד, אבל מי שאינו מחזיק עצמו כעני, וכל מה שיש לו מתאוה יותר אינו זוכה לנוי ויפי לעולם כנראה בחוש שאפילו לובש בגדי משי היקרים וכו' תמיד חסר לו עוד בגדים היקרים ביותר של גדולי הקצינים ביותר, וכן להלן וכו' להלן וכו' כידוע כל זה והבן מאד:

^א עיין תורה סד תנינא – מה שאנו רואים, שקל הנגידים הגדולים, כמעט כלם, הם משגעים ממש כמו שאנו רואים בחוש, שקל מי שהוא עשיר, יש לו שגרון גדול דע, כי הממון עושה אותו משגע. כי הממון הוא מנפילת העשירות של הנביאים, כי כל הנביאים היו עשירים (נדרים לח). והנבואה כשפאה על הנביא, היה כמו משתגע, כמו שפרש רש"י: "ויתנבא" "ואשתטי" (שמואל א י"ח): ואצל הנגידים הנ"ל נעשה על ידי הממון שגרון גמור, ועל כן הם נעשים משגעים על ידי העשירות שלהם:

^ב בתרלי - לה

^ג ירמיה פרק ב (כו) אמרים לעץ אבי אתה ולקצן את ילדתני וילדתניו) כי פנו אלי ערף ולא פנים ובעת רעתם יאמרו קומה והושיענו: (כח) ואיה אלהיך אשר עשית לך יקומו אם יושיעוך בעת רעתך כי מספר עריך היו אלהיך יהודה:

מצודות דוד (כו) אמרים – על אשר אמרים לפסל העשוי מעץ אתה אבי ולצלם מאבן יאמרו אתה ילדתנו כאלו הכוכבים בראו העולם ומלואה. כי פנו אלי עורף – ר"ל אינם שומעים לדברי כאדם המהפך עורף מול רעהו ולא יאבה לשמוע אמריו. ובעת רעתם – בעת בוא עליהם הרעה יתפללו אלי ויאמרו קומה והושיענו מן הרעה:

מלבי"ם (כו) אמרים – מבאר זה כי הם אינם עובדים העץ והאבן על אופן שיהיה אמצעי בינם ובין ה', כמו שהיו טועים אז בדור ההוא שהפסל הוא כעין טלמסאות להוריד הרוחניות מלמעלה, באופן שיהיה עבודת האליל בלתי מכוון לעצמו רק להשיג על ידו אתנן ומחיר מצרכי העולם, לא כן רק שהם אמרים לעץ אבי אתה – שחושבים את העץ שהוא בוראם יוצרם וחוללם ויאמרו לו אלה אלהיך ישראל, עד שעובדים העץ מצד עצמו, כי פנו אלי עורף ולא פנים – כי העובד העץ להיות אמצעי בינו ובין השם הוא פונה פניו אל ה', רק שמשם הע"א כאמצעי בינו וביניו, אבל הם שמהו ככח נשגב בפני עצמו בלתי נתלה מה' כלל, ופנו מן ה' פניהם אל האליל, ובכ"ז בעת רעתם יאמרו קומה והושיענו – ולא יתחרטו על שעזבו אותי לעבוד הפסל, רק ירצו להשיג ממני ישועה ועזר, לא שישובו לעבדני ולעזוב עבודת האליל:

^ה עיין רש"י לך בן פסוק וירדפם עד חובה [בראשית יד טו נקרא חובה ע"ש ע"ז שעתידה להיות שם]

^ה בראשית פרק יד (יד) וישמע אברם כי נשבה אחיו ויורק את חניכיו ולידי ביתו שמהו עשר ושלש מאות ויורדף עד דן: (טו) ויחלץ עליהם לילה הוא ועבדיו ויפם ויורדפם עד חובה אשר משמאל לרמשק:

רש"י – עד חובה – אין מקום ששמו חובה ודן קורא חובה על שם ע"א שעתידה להיות שם:

^ב בתרלי - שמכרעת הכל (ותיבת את נחחק)

^ג בדפוד - א"ע, בתקפא - ע"א, ומתרלי - א"ע

^ה בתרלי - ומסכנים בסכנת ע"א דרכים

בשביל שכל מועט א"פ שלצורך פרנסה זה מותר/יט' אבל הם עושים זאת, **בשביל לשלם חוב אביהם, חוב ע"ז.** כי הלכה שמצוה לקיים דברי המת ויט', וזה הדבר להם כמו צוואה מאביהם, שישלמו חובותיו. וזה שפי' מהרש"א/ס"א, **תלא לי' פתקא בצווארא, שטר צוואה** כנ"ל שהריחוק הוא דמיון שהוליד התאוות ממון שהוא ע"ז לכן בריוח בעצמו תלוי שטר צוואה לקיים דברי אביו שהוא התאוות ממון :

עתה יבאר השאלה ותשובה הרביעית ששאלו סדב"א את ריב"ח ועפ"י הכלל הנ"ל שכל שאלה היתה צריכה להיות מכה ניצחת לכל הדרך חיים של הסבי דבי אתונא להוכיח להם שהיא שקר בתשובה שאין עליה עוררין עד שגם הם יודו לזה שהרי לא היה כאן צד שלישי שיכריע מי ניצח, אלא הם בלבד. ואולי אפ"ל ששאלו מי שיש לו מלח ברית ואעפ"כ נפל לתאוות ממון ודברו לשיטתם שא"א לקדש חומר הגוף עד שיהיה האדם מופקע לגמרי מהתאוות הגשמיות, אלא רק להשיח דעתו לדברים אחרים, ורצו לגרור את ריב"ח למהלך החשיבה שלהם/יט'. ובאמת היה יכול מיד לענות שמלח לא מסריח, כמו שאמר בסוף. אבל הראה להם כאילו נגרר למהלך שלהם ואמר שכביכול יש מלח למלח וזה שליה של פרדה, ומיד שמחו שהצליחו להכשיל אותו להגרר אחריהם עד שאמר דבר שאינו, ואז הסביר להם שאמר אמת אבל היא שייכת רק למי שזכה לקדש חומר הגוף ומי שזכה לזה כבר לא צריך לזה כי באמת הוא כבר יצא לגמרי מהתאוות ואינו מסריח.

ואח"כ אמרו לו סבי דבי אתונא לריב"ח שאלה רביעית שם והיא **מלחא כי סריא/יט' במאי מלחי ליה** מלח שהסריח במה מולחים אותו צ"ע כי לכאורה היו צריכים לשאול במה מולחים אותו לפני שמסריח כדי שלא יתקלקל ויסריח. ומבאר רבנו **כי תיקון של תאוות ממון הוא ס'תיקון הברית מלח כנ"ל.** משמע שזה גם הם ידעו אלא שהמושג תיקון הברית אצלם הוא שונה כי אין אצלם מושג של קידוש החומר עד כדי יציאה לגמרי מתאוות, אלא רק שע"י שעסוק בעניין השכלי של חקירות

^{יט'} עיין שו"ת ציצ' אליעזר חלק ט סימן יז – קונ' רפואה בשבת פרק ה ד"ה (ט) ועוד

(עיין יו"ד סי' קט"ז סעי' ה'), הרי דמותר לאדם למסור את עצמו למיתה. דהיינו ליכנס למקומות מסוכנים שיתכן שיהרג שם לשם פרנסתו. [דבל"ב הרי אסור. ויעוין בספר חסידים סי' תרע"ה דההולך למקום סכנה כגון על קרח או בחורבה ישנה וכו' גורם מיתה לעצמו וכו' עיי"ש].

עיין בשו"ת נודע ביהודה מהדור"ת חיו"ד סי' י' שהתיר לאיש יהודי להכניס א"ע למקום גדודי חיות רעות אם עני הוא ועושה זאת לפרנסתו, ובנמקו, דלזה התורה התירה כמו כל סוחרי ימים מעבר לים, שכל מה שהוא לצורך מחייתו ופרנסתו אין ברירה והתורה אמרה ואילו הוא נושא את נפשו ואמר רז"ל מפני מה זה עלה בכבש וכו' עיי"ש הרי בכנ"ל.

^{ס'} תענית כא. כתובות ע. גיטין יד:

^{סא'} **מהרש"א** על בכורות דף ח: השאלה הג'. שאמר להם במשל נמרץ במילי דביאי כודנייתא דילדה כו' וע"פ מ"ש פ' מקום שנהגו הוא ענה גו' פסול היה והביא פסול לעולם דכשם שהפרדה אינו זרע שיקרא ע"ש אביו שהוא בא מן הסוס והחמור גם אין לו זרע כך העובדי כוכבים פסולים הם ואין להם זרע שיקרא ע"ש אביהם דאין להם יחוס אב ו"ש בהם וזרמת סוסים זרמתם דהיינו כעין הזרמת שיש לסוס עם החמור שבא מהן הפרדה ולפי שכבר אמרו לו שאין ללות לישראל עוד והברית החדשה פירושהו שלא נאמר על ישראל רק על אמונתם כמ"ש המינים וע"כ א"ל כודנייתא דילדה והוי תלי לה פיתקא כו' דהיינו שטר צוואה שיפרעו בניו למי שהלוה בבית אביהם מאה כו' וזה משל דודאי זה אינו שאינו מלוה לפרדה כיון שלא יהיו לו בנים לפרוע מהם כן הענין עובדי כוכבים שנדמו לפרדה הזאת שאין לה בנים נקראים על שם אביהם ליתבע מהם הפרעון וא"כ ע"כ ברית חדשה לא עליהם נאמר ליתן אבל לישראל ראוי ללוות שיוכלו לפרוע ע"י בניהם שנקראו ע"ש אביהם לעולם שהשם יתב' מעיד עליהם. וא"ל כודנייתא מי ילדה כו' שהם לא הבינו הנמשל מזה. וא"ל הי ניהו מילי דביאי שהרי בזה אתם חפצים לדבר במשלים במילי דביאי ובוה נצחם במה שלא הבינו כאן דבריו לפי הנמשל ולכך לבסוף אייתנהו למיכל כו' אך כשראו שהוא נצחם במה שלא הבינו באו הם לשאלו ג"כ במילי דביאי אולי יוכלו לנצחו שלא יבין גם הוא דבריהם. וא"ל מלחא כי סריא במאי מלחי ליה כו' מבואר כי הברית אשר לו יתב' עמנו הוא הברית לעולם כמו המלח שהיא הדבר המתקיים לעולם וכמ"ש ברית מלח עולם כו' אבל הכופרים אומרים שאינו לעולם וכבר ביטל הברית עמנו בהיותנו בגלות המר ואותם לקח לעם תחתינו וז"ש מלחא כי סריא כיון שהברית מלח אשר עמנו סריא ואינו קיים בגלות במאי מלחי ליה שוב להתקיים לעולם וע"ז השיב להם ורמו להם ע"פ כוונתו דלעיל וא"ל בשליא כודנייתא שהעובדי כוכבים נדמו לפרדה כי לפי שדימו הם להיות בטל הברית עם ישראל ולקיים הברית עם העובדי כוכבים אמר כי הם כמו הפרדה שאין לה שליח למלוח בה לעשות דבר המתקיים שאין להם זרע נקרא ע"ש אביהם כמ"ש וא"א לקיים הברית עמהם לעולם אבל ישראל שיש להם זרע אחריהם יתקיים בהם הברית לעולם כמ"ש באברהם והקימותי את בריתי וגו' ובין זרעך אחריו לדורותם לברית עולם וגו' וז"ש שאין שליח לכודנייתא ואין לכם זרע אחריכם להיות מתקיים בכם הברית אבל המלחא והברית שלנו ודאי לא סרח והוא קיים לעולם לזרעינו אחרינו.

^{סב'} **באמות** זה קצת דוחק כי לפי חכמתם נראה שהיה מהלך יותר עמוק אבל לא מצאתיו.

^{סג'} **סריא** פירוש הסריח ובהשמטות כתב שהוא לשון סרו מהר מן הדרך לשון ע"א. צ"ע כאן ובסוף מעשה מבעל תפילה הנ"ל שרבינו לא נקט לשון נקיה כמבואר בתחילת גמ' פסחים עיקם הכתוב וכו' כדי לדבר בלשון נקיה עיי"ש. ואולי כדי לבטא יותר את גודל הרעה שיש בתאוות הזו.

אזי יוצא מהתאוה, וכמו שאמר רבינו/ס"ה, שלפעמים אדם כל כך שקוע באיזה תאוה אחת עד שנדמה לו שהוא כבר יצא מהאחרת, ובאמת אם רק ינוח ממנה מיד תתגבר בו השניה. ועל כן **ושאלו אותו, זה שתיקן בריתו** דהיינו שנדמה לו שתיקן בריתו כי כבר אין לו מחשבת תאוות ניאוף כלל, **אם יצא מעסקי עיונו** בחקירה ואז **נפל לסרחון/ס"ו** **תאוות ממון** [ס"ז], **במאי תיקונו. והשיב להם, בסילותא דכדנייתא.** דהיינו לפי דרכו שתיקן הברית באמת הוא שכל כך התקדש עד שיצא לגמרי מהתאוה כי **באמת יש עוד תיקון לתאוות ממון, היינו שיסתכל לשורש, שמשם בא כל הממון וכל השפעות** ס"ח. **וע"י הסתכלותו שם, יתבטל תאוותו/ס"ט.** **כי שם בשרשה, השפע כולו אור צח ומצוחצח/ע"א, ותענוג רוחני: ואין מתאוה/ע"ב** **נ"א מתעבה כת"י** **אלא למטה/ע"ג.** **ומי הוא**

^{ס"ה} **שיחות מוהר"ן** – אות נו – יש בני אדם שנדמה עליהם שהם רחוקים מאיזה תאוות גדולות כגון מתאוות ממון וכיוצא בזה. דע שאף על פי כן יכול להיות שהוא גרוע יותר מחברו שהוא משוקע באותה התאוה, דהיינו שיש לו איזה תאוה אחת שהוא משוקע בה כל כך עד שאפלו תאוות ממון וכיוצא בזה שהיא תאוה גדולה מאד נתבטלה אצלו כנגד אותה התאוה, נמצא שהוא גרוע יותר כי הוא משוקע כל כך באיזה תאוה עד שאפלו תאוה גדולה של ממון וכיוצא נתבטלה אצלו מחמת התאוה. ואפלו אם היתה התאוה שהוא משוקע בה קטנה מתאוה האחרת שהוא רחוק ממנה, עם כל זה אין נפקא מנה כלל מאחר שהוא משוקע בה כל כך עד שתאוה גדולה נתבטלה אצלו על ידי זה כנזכר לעיל. וכמו שמצינו שיש עקשן, כגון תינוק שבשביל עקשנות לבד יכול להפקיר עצמו לגמרי ולהכות ראשו בתבה מחמת עקשנות כנגד אמו שעושה לה להכעיס. כמו כן יש בבני אדם שיכול להפקיר הכל ולסלק כל התאוות בשביל איזה תאוה או עקשנות שהוא רוצה:

^{ס"ו} **סרחון תאוות ממון** – עיין ספורי מעשיות סוף המעשה מבעל תפילה שמי שתיקן תאוות ממון אזי מרגיש בממון ריח סרחון ממש ולא יכול לסובלו ע"ש

צ"ע כאן ובסוף מעשה מבעל תפילה הנ"ל שרבינו לא נקט לשון נקיה כמבואר בתחילת גמ' פסחים עיקם הכתוב וכו' כדי לדבר בלשון נקיה ע"ש

ועיין שם שתאוות ממון כמו צואה והריצ"ח ביאר כאן שנקט שם צואה כי צואה הכוונה לדבר שהיה מחובר לקדושה והתנתק והניתוק גורם לסרחון וכמה שהיה מחובר לקדושה גבוהה יותר כן הסרחון חזק יותר בהתנתקות כמבואר בהלכות ק"ש שצואת אדם מסריחה יותר מצואת חיות ולכן הממון כיון ששרשו במקום כל כך גבוה לכן כשבא לעודה"ז הוא מנותק משרשו דהיינו מהמוחזין שלו אזי הוא מסריח מאד ואין לו תקנה אלא ע"י שממשיך איליו את המוחזין שלו משרשם באריך וזה ע"י שתי לידות וכשמצליח כראוי אזי זוכה לבחי' שפע כפול.

לכן דווקא הנופל לתאוות ממון כל כך מסריח כי אוהו בממון ששרשו בתכלית הקדושה ומנתק אותו משם לתכלית העורף והסתרה כמבואר בלק"ה גניבה ב' ג' מבאר מוהר"נ"ת שהממון בשרשו גבוה מאד בבחי' חד עינא דרחמי שזה בחי' אריך אנפין בחי' כתר כידוע שהכתר מתחלק לעתיק ואריך שתיק נעתק מהברואים ואריך מתייחס אליהם) וזה מה שרבינו אומר שהממון בשרשו צח ומצוחצח ומבואר בפרדס הרמ"ק בשער הצחצחות שזה למעלה מהספירות והיינו בכתר.

^{ס"ז} עיין סוף מעשה מבעל תפילה – ע"ה צא תאמר לו כי הממון מסריח כמו צואה ממש

^{ס"ח} בתשכס-ההשפעות

^{ס"ט} עיין מעשה מבעל תפילה כיצד הולך הגבור את אנשי מדינת העשירות בדרך אל החרב שממנה קיבל גבורתו, ושם היה דרך מן הצד שהובילה למטבח נעלם ומעלו צפרים ומי שאכל מהמאכלים ששם נתבטל אצלו תאוות ממון בתכלית עד שהתבייש מאד בכל זוו שהיה לו כל כך עד שחפר בור לקבור עצמו בו. **ובשיש"ק ח"ו אות שה** מובא שאנ"ש פרשו שהמאכלים האלה הם ספרי רבנו. וצ"ע לפי המבואר כאן רק מי שתיקן בריתו בתכלית יכול לזכות להביט בשרש הממון עד שימאס בממון עצמו.

^ע עיין תחילת תורה כד אורות הצחצחות שהם למעלה מרוחזין ונפשין כמבואר בווהר נח דף סה. ומבואר בפרדס של הרמ"ק בשער הצחצחות שהם למעלה מהספירות.

ועיין **דעת ותבונה** למוהר"ח – שער החצר הפנימית – כתב רבינו מהר"ח זלה"ה בשערי קדושה ח"ג שער א' וז"ל, הנה המאציל העליון אשר האציל כל העולמות נקרא אין סוף, ואין בו שום תמונה לא בשם ולא באות ואפי' בקוצי האותיות כלל, ולכן אפי' ההרהור אסור בו, והאציל ה' עולמות זה נשמה לזה וזה לזה. והם, **ואו, אדם קדמון הנז' בספר התקונים, ובלשון הגאונים נקרא צחצחות.** הב', עולם האצילות. הג', עולם הבריאה. הד', עולם היצירה. הה', עולם העשיה. ואלו הה' עולמות נקראים הוי"ה אחת, כי קוצו של הוי"ה הוא אדם קדמון, והוי"ה אצילות, ה"א ראשונה בריאה, הוא"ו יצירה, וה"א אחרונה עשיה. **ולפי שאדם קדמון לרוב העלמו אין לו תמונה אות אלא קוצו של יו"ד,** כי האין סוף אפי' תמונת קוץ אין לו, לכן אין אנו מזכירים עתה אלא ד' עולמות אבי"ע, כי הם אותיות גמורות, וארבעתם יחד נקראים שם הוי"ה.

עיין **לק"ה פקדון** הלכה ג אות (י) כי הממון נמשך מבחינת חלל הפנוי שהוא סוד הצמצום שהוא שרש כל הדינים.

ועיין **לק"ה גנבה ב' ג'** השתלשלות הפרנסה צריך לירד בשתי בחינות השתלשלות, כי שרש הכל הוא בבחינת כלא ימינא בחינת עינא חד דרחמי ששם כלא ימינא בחינת אוריתא דעתיקא סתימאה ששם כלא ימינא ולית שמאל ולית עשר תמן, כמובא במקום אחר, ושם תליא כל ההולדות וכל החיים ואנפין נהירין וכל השפעות של פרנסה ועשירות בבחינת בני חיי ומזונא לאו בזכותא תליא אלא במזל שהוא בחינת עינא חד דרחמי כידוע, כי אף על פי דלית שמאל ולית עשר תמן, כי שם הוא כלא ימינא כנ"ל, אף על פי כן שם שרש כל ההשפעות, כי הכל תלוי שם כנ"ל רק ששם הוא כלו אור צח ומצחצח בבחינת כלא ימינא כנ"ל.

^{ע"א} **ואין מתאוה אלא למטה** – עיין לק"ה גנבה ב' ז' – ועיקר ממון דקדושה בחי' שפע כפולה הוא ע"י שמקושר להדעת שהוא בחי' עינים כנ"ל היינו בחי' השגחת השי"ת שמשם נמשכין כל ההשפעות מבחי' עיני ה' ע"י השגחתו ית' בבחי' תמיד עיני ה' אלקיך בה הנאמר בא"י שמשם נמשכין כל ההשפעות וכל העשירות לכל העולם כמובא. ומי שפוגם בהממון ונופל לתאוות ממון ח"ו עליו נאמר גם עיניו לא תשבע עושר עיניו דייקא כי פגם בעינים כנ"ל בחי' נתן עיניו בממון כי ב' עינים הוא בחי' ק"ם קלין הנ"ל שצריכין לצעוק

הפתי יסור הנה [עד]/עה, להשליך תענוג רוחני/ע, וליקח תענוג עב. אבל לזאת הסתכלות ע, א"א לבא, אלא עד שיתקן בריתו בשלימות, כמ"ש [ע"ה] מבשרי אחזה אלוך ע"ט.
כנ"ל שהכוונה שבתחלה צריך לתקן בשר קודש, ואז יוכל להסתכל באלקות. ובשביל זה, עיקר התיקון של תאוות ממון, הוא ע"י ברית. וכשמתקן בריתו, א"א ליפול לתאוות ממון.
כי ע"י מלח, תאוות ממון חסר כנ"ל [פ"א] ב"ב נמצא למעשה שאין עוד תיקון לתאוות ממון אלא רק תיקון הברית/ג"פ. פ"ד שורש השפעות, הוא מכונה בשם שלי, ששם מונח הולך. כי השליא הוא בחי' דלתי בטני, כי יש שני דלתות לאשה, כמ"ש (איוב ג) כי לא סגר דלתי בטני (בכורות מה.)/פ"ה צ"ע כי שם הכוונה לשתי עצמות שיש באשה ואין באיש, ואילו שליא היא כיס בשר

לשבר עיני הס"א שהוא ע' אנפין חשוכין שמתאוו לממון בבחי' העין רואה והלב חומד, ולזכות לקשר הממון לשורשו שבקדושה לבחי' דעת בחי' עיני ה' בחי' הנה עין ה' אל יראיו למיחלין לחסדו להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב להציל ממות מבחי' אנפין חשוכין שהם בחי' מיתה כמובא במאמר הנ"ל. ולחיותם ברעב היינו בחי' פרנסה ועשירות שזוכין ע"י עיני ה' שנמשך ממולא דכל מונוני ב' תלין שהוא בחי' עינא חד דרחמי בחי' הנה עין ה' אל יראיו כנ"ל:

^{ע"ה} הערה זו נוספה מתורגל בפנים.

^{ע"ה} תורה זו היא לשון רבינו ואם היה לשענינער רב כתי' רבינו של תורה זו צ"ע מדוע גם בדפ"ר (צילום 47 ד) וגם מוהר"ת בתקפא שינו מלשון רבינו. (גם בתורגל לא נמצא. ובלוח השמטות דפ"ר לא נמצא. גם בנוסחאות והגהות מכת"י אינו.

^{ע"ה} **עין נועם אלימלך** – עה"פ "זה יתנו" איתא בגמרא כמין מטבע של אש הראה לו הקדוש ברוך הוא למשה מתחת כסא הכבוד ואמר לו כזה יתנו רמו ע"פ דאיתא בגמרא איזה בנן של קדושים דלא ידע בצורתא דמטבע ומקשה התוס' למה נקרא בנן של קדושים ומאי ראיא הוא על אבותיו אשר היו קדושים ומתריצין מאחר דלא ידע כו' מסתמא גם אבותיו היו קדושים ע"ש # י"ל כוונת דבריהם דהנה הצדיק הגמור בוודאי גם בגלגול ראשון היה צדיק גמור והגלגול ראשון נקרא אב לגלגול שני שנתגלגל עתה: וזהו כוונת התוספות מאחר שלא יודע עתה בצורה כלל גם אבותיו הוא הגלגול הראשון גם כן היה צדיק **והטעם כי הצורה של המטבע הוא מכבה אור נשמת האדם כאשר יבין מדעתו אם נותן דעתו על המטבע נכבה אור השכל ממנו לזה אמר השם הטוב כזה יתנו דהיינו שיתנהגו עם כספיהם כזה שהוא אש מתחת כסא הכבוד ראש שורף ואש מחמם דהיינו אם ח"ו מתנהג בכספו שלא כהוגן אז שורפתו ואם מתנהג כשורה בצדקה בלב שלם וגמילות חסדים אזי המצוה הזאת מוגעת עד כסא הכבוד ומחמתו מגיע לעונג רב בזה ובבא אמן:**

^{ע"ה} משלי ד' ט'

^{ע"ה} **מי פתי יסור** הוא לשון הפסוק משלי פרק ט פסוקים ט' טו. וצ"ע לכאורה צ"ל מי פתי יסור ממנה.

^{ע"ה} **עין תורה ט'** יש התבוננות דבוקה מאד שצריך לה כל הון דעלמא ונראה הכוונה שכל כך שמח בחלקו עד שלא חסר לו כלום כאילו יש לו כל הון דעלמא ולפי המבואר כאן זוכים לזה ע"י תיקון הברית בתכלית שע"ז יכול להסתכל בשרש הממון

^{ע"ה} גם בדפ"ר ותורגל- הסתכלות, ומתורגל- ההסתכלות

^{ע"ה} איוב יט כו

^{ע"ה} משך הנחל- אלוה, תורת נצח- אלוך, קרן הורוביץ החדש- אלוך

^{פ"ה} בתשכס - שבתחילה

^{פ"ה} סוף אות ב'

^{פ"ה} **מבואר** שלהסתכל בשרש הממון כשהוא עדיין אור הצמצמות זה יכול רק הצדיק הגדול שתיקן בריתו בתכלית כי יש לו מלח ברית בשלימות. ולעיל באות ג' למדנו שכל אחד מישראל נעשה מלח לחבירו הנמוך ממנו ע"י שחבירו מקושר אליו שעל כן צריך להזהר שלא לחלוק על חבירו שמא הוא המלח ממון שלו ועלול ע"ז ליפול לתאוות ממון.

עין מה שכתבנו בתורה יג הקדמה לאות ב', לבאר את המבואר בסוף מעשה מבעל תפלה כיצד תיקן הגיבור את מדינת הממון ע"י הריח של התבשילין שברך לאותו מקום ששם מחדש כוחו ע"ש שביארנו ע"פ"י תורה יג שזה בחי' העלאת הצדיק את הנפשות מיין נוקבין לעתיקא סתימא להוריד משם תורה וע"ז מטהר אותם מתאוהו זו כמבואר **שם באות ה' רצוא דא נוריאל חמימות תאוות ממון ושוב דא מטט ע"ש**. ולפ"ז מבואר שמי שזכה להסתכל בשרש הממון יכול גם לתקן אחרים ולהוציאם מתאוות ממון. ועיין לק"ה קדושין ג' ג' שמבאר הטעם שבמעשה מבעל תפלה מבואר שכמעט א"א לצאת מתאוות ממון זה לא בגלל שבאמת אי אפשר אלא בגלל שבעל תאוות ממון כל כך שקוע בתאוותיו עד שאין לו זמן פנוי שאז אפשר לתקן אותו. ע"ש.

^{פ"ה} **וכנ"ל כל מי** שתיקן קצת את בריתו נעשה מלח לכל האוהבים אותו וקשורים אליו כפי המדרגה שזכה. ממילא מי שזכה לשלימות תיקון הברית נעשה מלח לתקן את הקשורים בו לגמרי מהתאוהו. ובפרט כנמצאים אצלו בשעת אמירת תורה שאז עוד יותר זוכים לזה כמבואר בתורה יג כנ"ל.

^{פ"ה} בתשכס - ושרש

^{פ"ה} **בכורות דף מה.** – א"ר יהודה אמר שמואל מעשה בתלמידיו של ר' ישמעאל ששלקו זונה אחת שנתחייבה שריפה למלך בדקו ומצאו בה מאתים וחמשים ושנים **אמר להם שמא באשה בדקתם שהוסיף לה הכתוב שני צירים ושני דלתות תניא רבי אלעזר אומר כשם שצירים לבית כך צירים לאשה שנאמר ותכרע ותלד כי נהפכו עליה ציריה רבי יהושע אומר כשם שדלתות לבית כך דלתות לאשה שנאמר כי לא סגר דלתי בטני רבי עקיבא אומר כשם שמפתח לבית כך מפתח לאשה שנאמר ויפתח את רחמה לרבי עקיבא קשיא דתלמידי רבי ישמעאל דלמא אידי דוטרטא אתמוחי מתמחא אמר רב וכולן אין מטמאין באהל שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל דבר השווה לכל אדם אמר ליה אביי ובאיש ליכא והכתיב צירים אחוזני כצירי יולדה צירי בשר והכתיב אדני במראה נהפכו צירי הכא נמי צירי בשר הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי מאתים וארבעים ושמונה היכי משכחת לה לא באיש ולא באשה:**

שבו הוולד נמצא בהריון ואחרי הלידה הוא יוצא לחוץ¹⁹. ורבנו מתכוון ברוחניות כמבואר בכהאריז"ל¹⁹ שיש שתי בחי' דלת ונעשה משני דלתין צורת מ"ם סתומה ופח, ששם מונח הולד/פח, והוא בחי' מ"ם יום של יצירת הולד/צ' נציא נדה ל:}. וכן יש למעלה דלתי שמים שמשם נולד השפעות, כמ"ש (תהלים עח)/צב דלתי שמים פתח וימטר עליהם מן וכו' וימטר עליהם כעפר/צ' שאר וכו' פשט הפסוק שדלתי שמים פתח כדי להמטיר מן שהוא לחם אבירים/צ' מאכל המלאכים, ועוד יסע קדים בשמים דהיינו רוח דרומית חמה מתימן שהביאה עוף כנף דהיינו השליו כעפר וכחול ימים, ורבינו חיבר שני פסוקים לומר שדלתי השמים שייך גם על השליו.

וזה שהשיב להם בשליא דכדנייתא/צ"ה, הוא תיקונו של זה השומר הברית, כשנופל לתאות ממון:

¹⁹ עיין משנה בכורות פרק ג (א) הלוקח בהמה מן הנכרי ואין ידוע אם בפרה ואם לא בפרה, רבי ישמעאל אומר, עז בת שנתה ודאי לפנה, מפאן ואילף ספק. רחל בת שתיים ודאי לפנה, מפאן ואילף ספק. פרה וחמור בנות שלש ודאי לפנה, מפאן ואילף ספק. אומר לו רבי עקיבא, אלו בולד בלבד בהמה נפטרת, הנה כדבריה, אלא אמר, סימן הולד בהמה דקה, טנוף. ובגסה, שליא. ובאשה, שפיר ושלויא. זה הכלל, כל שידוע שבפרה, אין כאן לפנה כלום. וכל שלא בפרה, הרי זה לפנה. אם ספק, יאכל במומו לבועלים. רבי אליעזר בן יעקב אומר, בהמה גסה ששפעה חררת דם, הרי זו תקבר, ונפטרה מן הבכורה:

תפארת ישראל – [ז] שליה – כמין כיס שהעובר מונח בתוכה וילדתו ריקן:

¹⁹ עץ חיים שער לה פרק ג – ונחזור לענין כי ב' צירין וב' דלתות יש באשה כמ"ש כי לא סגר דלתי בטני וכן כי נהפכו עליה ציריה וסוד הענין הוא שאלו כ"ב אתון הנ"ל הם נעשין דל"ת וציר א'. והנה אלו האתון הם כפולין כמ"ש בע"ה ולכן יש ב' צירים וב' דלתות וכשתחברם יחד יהיו צורתם ס' סתומה כזה מ' של לסרבה המשרה ואלו הם סוד מ' יום של יצירת הולד וכאשר נקודת היסוד שלה היא סתומה והולד הוא בתוכה אז הוא צורת מ' סתומה וכשילדת נפתח רחמה ואותן הב' דלתות שהיו דבוקות זו בזו ונעשו צורת ס' סתומה נפתחין ואז הולד יוצא משם ובהיותה ס' סתומה אז נקרא גן נעול מעיין חתום והמ"נ של המעיין חתומים שם וסתומים. הרי בארנו סוד דלתות שברחם שהם סוד הכלי המקבל בתוכו אל הולד ובתוך כלי זה נתון המ"נ כי המ"נ אינו הכלי עצמו אבל הם סוד ה' אותיות מנצפ"ך הכפולות. באופן כי הכ"ב אותיות הם דלתות וה' אותיות מנצפ"ך הם המ"נ.

¹⁹ שער הכוונות דרושי עמידה דרוש ב סוף דרוש תיבת אלקינו ד"ה ומביא גואל לבני בנייהם

¹⁹ עיין תורה ל' ותורה קלה וסוף תורה ב' תנינא

¹⁹ שהוא יסוד בניין הוולד בארבעים יום דייקא וכן מצינו בכמה מקומות שהיסוד הוא בחי' ארבעים יום כגון הורדת התורה ע"י משה רבנו והמבול שהיה יסוד עולם חדש ודור המדבר יום לשנה היה יסוד דור חדש שיכנס לארץ.

¹⁹ פרי עץ חיים שער ק"ש שעל המטה פ"ז ד"ה ותכין באמרך לעולם ועד. וזה חדש תרומה ע. פסיקתא וזרתא (לקח טוב) פ' שלח דף קח.

¹⁹ תהילים פרק עח (כג) ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח: (כד) וימטר עליהם מן לאכל ודגן שמים נתן למו: (כה) לחם אבירים אכל איש צידה שלח להם לשבע: (כו) יסע קדים בשמים וינהג בעזו תימן: (כו) וימטר עליהם כעפר שאר ויחול ימים עוף כנף:

מלבי"ם – (ובג) (כג) ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח: (כד) וימטר עליהם מן לאכל, בכ"ז המטיר עליהם כעפר שאר וכחול ימים עוף כנף, והראה להם שהגם שנתן להם לחם כבתחלה בכ"ז היה יכול לתת גם בשר בשפע רב, – ויצו שחקים ממעל. יש הבדל בין שחקים ובין שמים, שהשחקים גבוהים משמים ומורים על השפעה הנסיית שהוא למעלה מן השפעה הטבעית היוורת משמים, והמן לא ירד משמים, ר"ל מן המערכה והטבע, רק משחקים שהם ממעל, כאילו נפל משחקים אל השמים, ודרך דלתי שמים אשר פתח נפל אל הארץ, ובאופן זה המטיר עליהם מן לאכול, ולא היה מזון טבעי כי דגן שמים נתן למו, ובאשר גם מן טבעי יורד במדבר ההוא בשני חדשי השנה, בא להוציא מלב המכחישים בל יאמרו שהיה מזון טבעי הנמצא גם עתה במדבר, לכן באר סימנים שבהם נדע שהיה דגן שמים כי. (וכה) לחם אבירים אכל איש, שהמן היוורד במדבר אינו מאכל בריאים לשובע רק נותנים אותו לחולים, והוא היה לחם הנאות לאנשים אבירים, זאת שנית שהמן היוורד בטבע אינו משביע, ואינו יורד רק מעט, וא"א שיהיה מספיק לכל איש ואיש שהיו ששים רבוא, ופה לחם אבירים אכל כל איש, וגם ששלח להם צידה לשובע, שזה א"א במן הטבעי: (וכו) יסע, והגם שנתן להם המן, נתן להם גם בשר הפך דעתם, ולכל יאמרו שהרוח שהגזו שלים מן הים היה דרך מקרה שהרוח נשאם לשם בטבע, מבאר בראיה שגם זה היה בנס, כי הים היה במערב וצפון לישראל, וא"א שישאם למחנה ישראל רק רוח מערבי או רוח צפוני, אבל יסע קדים בשמים שהיה רוח מזרחי, וגם ינהג בעזו תימן, הוא רוח דרומית, שלפי הטבע היה ראוי שרוחות אלה ירחיקום מגבול ישראל וישאם הלאה לצד האחר, וא"כ היה הנשיאה הפך ממקום הרוח בדרך נס: (וכו) וימטר, והנס השני היה כשבא למחנה ישראל לא פרחו משם הלאה, רק שם המטיר אותו עליהם מלמעלה למטה כעפר שנופל למטה, והיו רבים כחול ימים: (וכח) ויפל, וגם שהפיל את השליו בקרב מחנהו, הגם שטבע העוף להתרחק מבני אדם נפלו סביב למשכנותיו לא רחוק, ולא על גבי האהלים:

¹⁹ כעפר – צ"ע מדוע רבנו ציטט דווקא פסוק זה של כעפר שאר שלפי הנ"ל רומז לתאוות ממון שגורמת לפרנסה להיות בבחי' עפר וחסרון. ואולי רומז לשליו דייקא שכיון שאלוהו שלא כהוגן ניתן להם שלא כהוגן כמבואר ביומא עה.

¹⁹ עיין רמב"ן שכתב שהמן הוא התגשמות אור האלקי – וצ"ע הרי לפי הנ"ל כל פרנסה היא התגשמות אור האלקי צח ומצוחצח. ואולי יש לחלק בין התגשמות להשתלשלות כמבואר בערבי נחל בראשית עה"פ ויהי אור לחלק למה בכל מעשה בראשית אמר ויהי כן וכאן ויהי אור כי אור היא התורה ירדה מבריאיה כמות שהיא רק התלבשה בלבושין אבל כל מעשה בראשית ירד ונשתלשל מעולם לעולם ובכל עולם הוא כדמיון בלבד לעולם הקודם וזהו לשון ויהי כן כמו כ' הדמיון.

¹⁹ לפי מה שביאר ששליה הכוונה לשרש הממון היכן שהוא נולד צ"ע מדוע נקט של כדנייתא שהיא עולם הפירוד ואילו שרש הממון הוא בעולם החיבור עינא חד דרחמי. ואולי כי שם גם בחי' החלל הפנוי כמבואר בלק"ה פקדון הלכה ג אות (י) כי הממון נמשך מבחינת חלל הפנוי שהוא סוד הצמצום שהוא שרש כל הדינים. אמנם צ"ע כיצד יתכן שהצמצמות והחלל הפנוי בחי' אחת. ועיין לעיל שצח צחות הוא א"ק דהיינו בחי' הקו הנכנס מא"ס לתוך החלל. ונ"ל כוונת מוהר"ת שם שהממון מצד עצמו מצד היצירה

ואמרו ליה, **מי איכא שליא לפרידה. כי עכו"ם אין לה אפילו בית ולד/צ**. אמר להם, **ומילחא מי סריא. כי באמת מי שתיקן הברית** באמת ע"י זיכור הגוף בדרך התורה כנ"ל, **אינו נופל לתאוות הממון** כי יצא לגמרי מתאוות חמירות/צ כמבואר בתורה עב. ועוד שכיון שנזדכך רואה את הממון בשרשו באורות הצחצחות היכן שהממון נולד ושם הוא תענוג רוחני נפלא של התבוננות בהשגות אלוקות (עיין תורה ס"/צ) ובוודאי שלא יחליף זאת בממון גשמי /צט:

תוספת זו היא כעין השמטה שהוסיף רבינו בלשונו. ושייך לעיל אות ג' בעניין שהחולק על צדיק נקרא אויב והקב"ה מגרש אותו לשמד ע"ז של תאוות ממון ואין לו מלח להמתיק מרירותו כי חולק על צדיק.

(תהלים נה/ק) אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם פסוק זה אמר דוד על דואג ואחיתופל שהיו גדולי הדור דואג היה ראש סנהדרין בזמן שאול ואחיתופל ראש סנהדרין בזמן דוד (מדרש שוחר טוב) ורדפוהו בעצות רעות כמבואר בסנהדרין סט: דוד אמר שימותו לפני שיגיעו לחצי ימיהם, ורבינו מבאר עפ"י הנ"ל שאנשי דמים/ק ומרמה **היינו מי שהוא בעל מחלוקת** לפי המבואר לעיל הכוונה שמי שחולק על צדיק ממנו, לא יחצו ימיהם, פירוש **נופל לתאוות ממון, וימיו כלים ברדיפת אחר מותרות/ק**. וזה לא יחצו ימיהם, שמתקיים בו דברי שלמה המלך (קהלת א יג) "ענין רע נתן

וההסתרה הקשורה בו הוא תכלית ההסתרה דהיינו בחי' החלל הפנוי שהוא שרש האפשרות שברא הקב"ה להסתיר אלוקותו, וכמבואר בתורה סד שא"א להתגבר על הסתרה זו רק באמונה שגם שם יש אלוקות נעלמת. וזה מה שמבאר שם בלק"ה שהעיקר הוא לגלות אמונה ע"י שמשמש בממון לצורך מצוה או מראה שמאמין שבממון עצמו שהוא תכלית ההסתרה וחלל הפנוי גם שם יש אלוקות נעלמת בבחי' אמונה. אבל מה שמבואר כאן בתורה ששרש הממון הוא אור הצחצחות הכוונה לממון מצד הדעת שבו ועל כן צריך קמ קלין להמשיכו כי צריך להמשיך את האור הנפלא של דעת שבשרש הממון למטה ואח"כ אל הממון הגשמי להאיר אמונה בבחי' העפר וההסתרה שבממון. נמצא שהשליה היא של כודנייתא דייקא כי השליה היא האור הצחצחות צריך להאיר אותה בממון המגושם שהוא כודנייתא ופירוד והסתרה וחלל פנוי.

^{צו} **צ"ע שהרי** מתעברת ויולדת שדין ומויקים מו"ל שמכשילה ישראל בחלום. ועיין לעיל בעניין אל אחר אסתרס ולא עבד פרי שהגויים נבראו מנפש שלה הם בלא דעת ואעפ"כ יולדים כמו שהקשה שם הבית לחם יהודה ותיירץ שזה רק אחרי החטא נעשה להם בעולמות ב"ע בחי' חיבור.

^{צז} **צ"ע שמצינו** שאחר שזכה להשגות אלוקות בהתפשטות הגשמיות יחד עם גדולי הדור ורבי עקיבא עד שזכה לראות את מלאך מטי"ט (כמבואר בגמ' המעשה בד' שנכנסו לפרד"ס) אעפ"כ יצא לתרבות רעה והדבר הראשון שעשה הוא שתבע זונה לעבירה. ונ"ל פשוט שלא היה יצר הרע גשמי אלא שהציץ למעלה ממדרגתו ונפגע כמבואר שם שגם חבריו נפגעו כל אחד בעניו וגם את ר"ע רצו המלאכים לדחוף והקב"ה הגן עליו.

^{צח} **שם מבואר** שמי שזכה לצאת מתאוות ממון כל כך עדי שכאילו יש לו כל הון דעלמא כל כך לא חסר כלום ושמח בחלקו אזי זוכה להתבוננות נפלאה של השגות אלוקות. ולפי המבואר כאן נראה שגם שם הכוונה לשרש הממון.

^{צט} **וצ"ע בסוף** התורה עה"פ וכל היקום אשר ברגליהם למדו חז"ל שהממון מעמיד את האדם על רגליו מקרה. והקשינו הרי קרח נפל ע"י ממון, כמבואר במדרש שעליו נאמר עושר שמור לרעתו. והקשינו שם כיצד זה יתכן לפי המבואר בספרים שקרח היה בדור דעה ומי שיש לו אפילו קצת דעת אין לו נסיון בתאוות הגשמיות כמבואר בתורה עב. ועוד שבהיכל הברכה מבואר שהיה כוונתו לשם שמים, וכן מבואר בפל"ח תורה א' תנינא שנפל דייקא ע"י שלימות יראת שמים שע"ז היו דבריו נשמעים וע"ז נפל לתאוות התמנות כמבואר שם. וכן מבואר בתורה קפא שקרח ועדתו היו צדיקים, ולכן התפלל עליו יעקב אבינו שלא יפילו את משה רבינו. נמצא שהיה בתחילה צדיק גדול בבחי' מלח ברית ואם ע"י שחלק על משה רבנו איבד גם את בחי' המלח שהיה לו, א"כ חזרת הקושיא של סבי דבי אתונא מלחא כי סריא במאי מלחי לה, שהרי גם מי שזכה לתיקון הברית בשלימות אם יחלוק על צדיק האמת יפול מתיקון הברית.

אלא אם נאמר שהשאלה שלהם היתה שבעודו מלח ברית יסריח, וזה א"א אלא שתחילה יפול מבחי' מלח ורק אז יסריח וצ"ע.

ואולי כיוון שהיה צדיק עד שלא הפיל את משה רבינו רק מכח התפלה של יעקב אבינו, גם לא איבד גם בעצמו את הברית מלח שלו ולא נפל לתאוות ממון, והממון היה לרעתו רק במה שהשתמש בו לשחד את עדתו שיסכימו לחלוק על משה רבנו. וצ"ע.

^פ **תהלים פרק נה (כד) ואתה אלהים תורדם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:**

מצודות דוד (כד) תורידם – את אחיתופל וריעיו כי הם אנשי דמים ולכן לא יגיעו לחיות חצי ימיהם הקצובים להם. אבטח בך – להנצל מידם: מצודות ציון (כד) שחת – קבר:

^{קא} **אולי אפ"ל** אנשי דמים תרתי משמע ששופכים דם הצדיק בבזיונות וכן ששקועים בתאוות ממון שנקרא דמים עליהם אומר דוד המלך לא יחצו ימיהם שבפשטות הכוונה שלא יאריכו ימים כמובא בגמ' שלא יגיעו לגיל שלושים וחמש כמבואר שם על דואג ואחיתופל שחלקו על דוד אבל רבינו מבאר לא יחצו ימיהם שהכוונה שיפלו לתאוות ממון שנאמר בה שמת ואין חצי תאוותו בידו.

^{קב} **צ"ע דלעיל** ביאר שהממון הוא ע"ז אבל אם כל כוונתו באסיפת ממון היא רק למותרות לכאורה אין זו ע"ז שהרי לא מייחס להם כח אלא רודף אחר תענוגות העולם, ולכאורה אין זה תאוות ממון, אלא תאוות תענוגים, כי הממון אצלו רק היכי תמצא להשיג תענוג גשמי.

אלקים לבני אדם לענות בו" וביארו בקהלת רבה שם שזה שיפוטו של ממון **שאינ אדם מת וחצי תאוותו בידו** כי יש לו מנה רוצה מאתים, ועד מותו לעולם לא משיג יתר מחצי תאוותו, ובלק"ה/ק"י מבאר שגם כל מה שמרויח הוא תמיד חצי ממה שטרח/ק"י {קהלת רבה א}ק"י/ק"י. וזה לא יחצו, שאין משיג חצי תאוותו. דהיינו כיוון שחלקו על דוד המלך צדיק הדור לא היה להם מלח להמתיק את מרירות תאוות הממון שלהם ועל כן נפלו לתאוות ממון/ק"י כנ"ל שמתו בלא ששיגו חצי תאוותם **כמובא קח(לעיל באות ג') על פסוק ויגרש מפניך אויב ויאמר השמר** שמי שחולק על חברו הצדיק ממנו אין לו מלח להמתיק מרירות תאוות הממון והקב"ה מגרש אותו מהפנים דקדושה של חבירו לתאוות ממון שהיא בחי' שמד ועבודת אלילים **ע"ש: (ע"כ לשון רבינו ז"ל):**

ומוסיף מוהרנ"ת ממה ששמע בע"פ מרבינו

וזוה שסיים שם דוד, אחרי שאמר אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם [ק"ט] **ואני אבטח בך, שהוא ההיפוך מתאוות ממון** שנפלו בו החולקים על דוד. **כי המשוקע בתאוות ממון**, אינו מאמין וכ"ש שאינו בוטח בה'/ק"י, **כי הוא עובד כל עכו"ם. אך ואני אבטח בך, שתוכל להזמין לי פרנסתי בסבה קלה, ואהיה שמח בחלקי, ולא אהי' משוקע בתאוות ממון :**

אות וקיא

וע"כ אלו המשוקעים בממון ברדיפה לאסוף ממון, **כל מה שיש לו עשירות יותר, יש לו דאגות ועצבות ומרה שחורה ביותר. כי הממון והעשירות שלו הוא בבחי' בעצבון תאכלנה** [ק"י] שהיא הקללה שנתקלל האדם הראשון, **שהוא בחי' עצבות ומרה שחורה, אנפין**

וני"ל שבאמת אין הכי נמי, אבל כוונת מוהרנ"ת לבחי' עפר ועצבות שבתאוות ממון שגורמת להרגשת חסרון והיא המריצה אותו לרדוף אחר תענוגות כי תמיד מרגיש חסר ולא שמח בחלקו וכנ"ל בהקדמה שיש בממון שני חסרונות אחת הבחי' עפר וחסרון שבו והשני הבחי' ע"ז שבו.

ק"י לק"ה גנבה הלכה ב' אות ה' – והנה מחמת זה בעצמו שהמזונות קשים כל כך כפלים כיולדה בחינת מאה וארבעים קלין הנ"ל, על כן אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, כי המזונות באים בקשוי כל כך צער כפלים כיולדה, ואחר כך מאומה לא ישא בעמלו, כי אחר כך אין בידו רק חצי יגיעתו, כי היגיעה היתה בכפלים מלדת הרוח:

ושמעתי מרבנו זכרנו לברכה על זה הענין שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, אין אדם מת וחצי תאוותו בידו. שיש שפע כפולה בחינת וכסף תועפות לך. וכשווכין לבחינה זו בחינת שפע כפולה נצל מבחינת אין אדם מת וחצי תאוותו בידו מאחר שזכה לשפע כפולה והבן, הינו כנ"ל. כי עקר מה שאין חצי תאוותו ביד האדם לעולם הוא מחמת שצערו בכפלים, על כן כל מה שמרויח חסר לו עוד ביותר מחמת שצערו ויגיעתו היתה בכפלים בחינת כפלים כיולדה ועל כן אין תקנה לזה כי אם כשווכין לבחינת שפע כפולה ואז נתמלא כל רצונו:

ק"י ובפל"ח כתב שכיון שאינו ממון דקדושה הוא אינו ממון כלל שהרי הוא עפר וחסרון ודאגה ועצבות וולא רק שכאילו לא הרויח אלא הפסיד כי גם כל מה שיש לו טועם טעם עפר וחסרון גאדה ועצבות.

ק"י קהלת רבה על פ"א פסוק יג ושם על פ"ג פסוק י'. ולקמן תורה רכא וסוף תורה ט תנינא

ק"י קהלת רבה א יג – הוא ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו, רבי בון אומר זו **שפוטו של ממון**. אמר רבי יודן בשם רבי איבו **אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו, אלא אן אית ליה מאה בעי למעבד יתהון תרתין מאון**, ואן אית ליה תרתין מאון בעי למעבד יתהון ארבעה מאה. לענות בו, רבי פנחס בשם רבי יוחנן לפי שהוא בענין עבודת כוכבים, וגלוי עריות, ושפיכות דמים, אין לך קשה מכלם אלא גזל.

ק"י נראה שזה חידוש של רבינו ולא מצאתי רמו לזה באישי התנ"ך.

ק"י מוהרנ"ת בתקפא

ק"י סוף פסוק אנשי דמים הנ"ל

ק"י הרמב"ן לא כל המאמין בוטח אבל הבוטח בודאי מאמין. וכן ראיתי בשמו שהבטחון הוא פרי האמונה.

בתורה עו מבאר רבינו שהבטחון הוא הסתכלות ובספרים מבואר עוד שהוא בחי' כגמול עלי אמו בלא דאגה. ונ"ל לומר שהבטחון מורכב משני דברים אחד חוסר דאגה והשני הסתכלות. ובאמת נ"ל שכל אחד מהם נבחן במצב ההפכי של חבירו, כי הדאגה נבחנת כשאין שום סיכוי כלל אפילו בהשתדלות, ואעפ"כ לא דואג כלל, אבל ההסתכלות נבחנת דווקא כשיש סיכוי ע"י השתדלות, ואע"פ לא פונה אליה אלא אל הש"י לבדו.

ועיין **חובות הלבבות** וז"ל: "מהות הבטחון היא מנוחת נפש הבוטח, ושיהיה לבו סמוך על מי שבטח עליו, שיעשה הטוב והנכון לו בענין אשר יבטח עליו על פי יכולתו". כלומר, בטחון בה' אינו בטחון כי משאלות לבו של האדם יתגשמו לטובה, אלא בטחון כי ה' עושה מה שלפי שיקול דעתו הוא מכוון לטובת האדם.

ק"י מתרצו נמחק אות ו'

ק"י בראשית ג' יז

חשובין, מיתה, כנ"ל. וע"כ כל מה שיש לו ממון ועשירות יותר, יש לו עצבות ומרה שחורה ודאגות יותר, כי הממון שלו הוא מבחי' עצבות ומרה שחורה וכו' כנ"ל. וזהו שארז"ל (אבות פ"ב) ק"י. מרבה נכסים מרבה דאגה. הפשט שדאגתו רבה לשמור עליהם ולשמור עצמו שלא יהרגוהו כדי לגלו. רבנו מפרש/ק"י שהם בעצמם דאגה ועצבות כנ"ל כי בוודאי הוא מרבה דאגה ועצבות ע"י ריבוי הנכסים והעשירות כי יש לו מנה רוצה מאתים, וכל עשירותו היא הרגשת חסרון ותאוה להכפילה. כי הנכסים שלו הם בעצמן קט' בחי' עצבות כנ"ל. וע"כ כל מה שמתרבין יותר נתרבה העצבות והדאגות ביותר כנ"ל כי הבחי' עפר שבו נמשך מהחלל הפנוי שהוא תכלית האפשרות שניתן להסתיר את אמת מציאותו ית' והשגחתו, נמצא שמי שהממון אצלו בלא דעת ואמונה אזי הוא רק עפר בחי' כח המושך אל התהום, בטן שאול בלא אפשרות למלאו. וע"כ הממון והעשירות הוא מקצר ומכלה ימיו וחיייו של האדם, כי אין דבר שמפסיד החיות כמו הדאגה והעצבות ק"י/ק"י, כידוע לחכמי הרופאים ק"י/ק"י. והממון והעשירות הוא

ק"י **משנה אבות** פרק ב' (ז) הוא (רבן גמליאל בן רבי יהודה הנשיא) היה אומר, מרבה בשר מרבה רמה. **מרבה נכסים, מרבה דאגה.** מרבה נשים, מרבה כשפים. מרבה שפחות, מרבה זמה. מרבה עבדים, מרבה גזל. מרבה תורה, מרבה חיים. מרבה ישיבה, מרבה חכמה. מרבה עצה, מרבה תבונה. מרבה צדקה, מרבה שלום. קנה שם טוב, קנה לעצמו. קנה לו דברי תורה, קנה לו חיי העולם הבא:

רע"ב – מרבה דאגה – שמא יגולוהו ממנו. ושמא יבואו עליו לסטים ויהרגוהו. וחסיד אחד היה מתפלל המקום יצילני מפוזר הנפש ושאלו ממנו מה פוזר הנפש. אמר להם שיהיו לו נכסים מרובים מפוזרים במקומות הרבה וצריך לפזר נפשו לחשוב לכאן ולכאן:

תפארת ישראל /יכין/ – [מז] הוא היה אומר – ה' מיני תאוות יש שיקצו באדם מנעוריו כסדר זא"ו, תחלה מיד כשנולד ישתוק רק אכילה ושתיה, ואח"כ גם לממון, ואח"כ יתעורר בו גם חוש המשוש במשגל וכדומה, ואח"כ בא באנשים וירצה שיכבדוהו, ואח"כ כשיתחיל להזקין יבקש משרתים ועוזרים לו, ובכולן ברדיפתו אחריהן ישיג הפוכן:

[מח] מרבה בשר – ר"ל תאוה א' שרודף אחר תענוגים להרבות בשרו ולהשמינו:

[מט] מרבה רמה – לא לבד אחר מותו תתרבה בו הרמה ע"ז, ונפשו עליו תאבל על בויין הגוף, דקשה רמה למת כמחט בבשר החי [כשבת ק"ב א] וכצועק על ביתו שנפל, אבל גם בחייו ענוגו הוא סבת השחתתו, דכבר אמרו הרופאים שכשיש מכה מהלכת ח"ו או דבר ל"ע, תאחז בפרטות רק הבריאים והחזקים האוכלים למעדנים, ותחוס על האומללים והחלשים:

[נ] מרבה נכסים – תאוה ב' שמתאוה להרבות ממון:

[נא] מרבה דאגה – כי ביום ובלילה לא ינוח מדאגת הפסד, שיפחד שיוול סחורתו או שיפסיד, או שלא ישלמו לו בע"ח, גם יסבוהו מקניטיו סביב ומקנאיו יעופפו סביבו כעדת דבורים לכוורת דבש, ולא ימצא קורת רוח בעולמו:

[נב] מרבה נשים – תאוה ג' שאחזתו בולמס המשגל, ולבעבור שבאחת רגיל וקץ בה [כנדה ל"א ב], לא יסתפק באחת מתת אלהים להרחיב דעתו [כברכות דנ"ז ב], אלא רוצה לשתות בכל כוס שיראה:

ק"י וקרוב לזה פרש **במדרש שמואל שם** – ואמר מרבה נכסים מרבה דאגה. פי' כי התנא לא דבר עם שלמי הדעת כי אין ראוי למנוע רגלינו מלרדוף אחר ההבל מדאגה ופחד שמא יאבד ממנו כי השלמים אף אם יצברו כספ כספ והיה עולה על הדעת כי הוא נמנע שיקרה בו שום חסרון אינם חושבים אותו לכלום ומהבל ימנעו בעיניהם וככבוד אבן ונטל החול עליהם רק אשר יוציאו ממנו בהתנאותם לפני קונם במצות והתנא לא דבר רק עם הנבהלים להון כפי חלישות דעתם ואמר להם כי השמחה וההוללות בעושר ונכסים אינם אחד מני אלף מן הדאגות הנמשכים מן הנכסים ולכן אמר להוללים אל תהולו כי מרבה נכסים מרבה דאגה:

...ויש מין אחר שרודף בעוה"ז אחר הממון כי גם בלילה לא שכב לבו לא לאסוף חיל והון ועליהם אמר שלמה המלך ע"ה אל תיגע להעשיר מבינתך חדל ושמעתי בו שלא אמר אל תיגע להתעשר שהוא התפעל אלא להעשיר שהוא פועל יוצא והכוונה שהאדם אשר הוא מרבה נכסים אינו להתעשר לעצמו לפי שמחר ימות ויעזוב לאחרים חילו נמצא שהוא יגע להעשיר את אחרים וכיון שהיגיעה היא להעשיר את אחרים אין צורך להזהיר על זה אלא מבינתך ומעצמך תחדל מלהעשיר את אחרים:

ואפשר כי אמר מרבה דאגה כי הוא דואג עליו שלא יפסידו וגם שלא יהיו מעותיו בטלות אצלו ומבקש מיד לרכוב אניות לילך מעיר לעיר להרויח יותר ועוד כשרואה שום סחורה שהוקרה הוא דואג על אשר לא קנה ממנה וכן אם היתה עמו שום סחורה והווללה הרי הוא דואג על כל זה וכאלה רבות ועל זה אמר מרבה נכסים מרבה דאגה:

ואפשר לי לומר כי נקראו נכסים לפי שהם נכסים ונעלמים כי נראים לעין דברים נחמדים ותחתיה תעמוד הבהרת כי רבים מקבצים ממון לבעלי נשותיהם ולכן מרבה נכסים מרבה דאגה. ויש אחרים רודפים אחר תאוות המשגל ועל מין זה אמר מרבה נשים מרבה כשפים שעושים לו כשפים.

עוד שם **בשם רבינו יונה** – מרבה תורה מרבה חיים הוא כנגד מרבה בשר מרבה רמה וגם כנגד מרבה נכסים מרבה דאגה כי **דאגת הנכסים הקצרת שנותיו** ודאגת התורה כשאינו מבין שהיא דאגה גדולה לו עד שיבין דבר דבור על אפניו אין דאגה זו מוקנת אדרבה אורך ימים יוסיפו לו ובענין יראת ה' תוסיף ימים:

ספר רוח חיים על אבות – מרבה נכסים מרבה דאגה. כי הכל נגזר אם יצליח אם לאו רק דאגה מוסיף בהשתדלותו להרבות נכסיו ואין אדם מת וחצי תאותו בידו:

ק"י מתצו - בעצמו

ק"י עיין שבילי אמונה (לרבי מאיר אלדבי (שנת קי) נתיב חמישי שביל תשיעי מעט משם נמצא בקצור ש"ע לב כב ועיין תולדות יעקב יוסף משפטים אמצע אות יג מה ששמע מרבו בשם הרמב"ן.

ק"י **קיצור ש"ע** סימן לב סעיף כב – **הרוצה לשמור את הבריאות, צריך לדעת התנועות הנפשיות ולזהר מהן. והן, כמל' השמחה והדאגה והכעס והפחד, שהן פועלות בנפש. וצריך המשכיל שיהא שמוח בחלקו כל ימי הבלו, ולא ידאג על עולם שאינו שלו, ולא יבקש**

יתרונות, ויהיה בטוב לבב ובשמחה המצעת, כי היא סבה לגדל החם הטבעי, ולעכל המאכל, ולדחות המותרות, ולחזק אור העינים וכל ההרגשות, וגם יתחזק כח השכל. ואמנם לא להרבות השמחה במאכל ובמשקה כמו הסכלים, כי ברב השמחה יצא החמימות לשטח הגוף, ויתך החם הטבעי, ויתקרר הלב פתאום, וימות בלא עתו בפתע. ובפרט יקרה זאת לאנשים שמינים בגופם, לפי שהחם הטבעי בגופם מעט, לפי שעורקיהם צרים ומרוצת הדם שהוא מקור החם היא לאט. **הדאגה היא הפוך השמחה, וגם היא מזקת, לפי שמקררת את הגוף, ויתקבץ החם הטבעי אל הלב ויביאהו אל המות.** הכעס מעורר חמימות הגוף עד שיוליד מין ממיני הקדחת. הפחד יוליד בגוף קרירות, ולכן יקרה למפחד, רעדה. וכשתתרגב הקרירות, אולי ימות. ומכל שכן שצריך לזהר שלא יאכל כשהוא בכעס או בפחד או בדאגה, אלא כשהוא בשמחה ממצעת.

תולדות יעקב יוסף – פרשת משפטים – אמצע אות יג – ובוה יובן ועבדתם את ה' אלהיכם לשון רבים הוא החומר והצורה, וכי תימא הצורה תינח, אבל החומר שאין לו שמחה בעבודת ה' ואין זה עבודה כשאינו בשמחה, כמו ששמעתי ממורי זלה"ה בשם הרמב"ן ששאלו א' איזה עבודת ה', והשיבו כל שיש בו תענוג ושמחה בצירוף המורא וכו'. אם כן איך שייך עבודה בחומר, ומשני וברך את לחמך ומימך הכלל כל מיני מאכל ומיני משקה כמ"ש הרמב"ן הנ"ל, **ועל ידי זה יהיה העני עמך בשמחה. ואז והסרתי מחלה מקרבך שהיא הסרת דאגה ועצבות, שהיא שורש כל הקליפות שנקרא מחלה.** וא"ש ועבדתם את ה' לשון רבים, שנמשך השמחה מן שניהם החומר והצורה, זה בגשמי וזה ברוחני והבן:

ק"י בדפוס - למחקרים

ק"י עיין לקמן תורה כד תנינא, ובמנורת המאור [קפג] נר ג' כלל ו' ח"ו פ"ג. (והיום כבר יש בבית חולים איש ממונה לשטח חולים בפרט ילדים ומכונה ליצן רפואי) עוד עיין שיש"ק ח"ו קלג.

ק"י **שיש"ק ח"ו אות קלג** – והיה (רבי אפריםעל בעל ענג שבת) אומר בצחות אני **איני הולך ושומע בעצת הרופאים מלבד את ד"ר שמחה** שאלי הוא מבטל ומשתדל לשמך בקולו והוא על פי המבאר בליקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן כד, המבאר שם שמדת השמחה היא רפואה לכל התלואים.

תורה כד תנינא – מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד, ולהתגבר להרחיק העצבות והמרמה שחרה בכל כחו. וכל החולאת הבאין על האדם, כלם באין רק מקלקול השמחה. כי יש עשרה מיני נגינה שהם בחינת שמחה, כמו שכתוב (תהלים צ"ב): "עלי עשור וכו' כי שמחתני ה' בפעלך" וכו'. ואלו יוד מיני נגינה באין בתוך עשרה מיני דפקין, והם מחיין אותן (א). ועל כן כשיש קלקול ופגם בהשמחה, שהיא בחינת יוד מיני נגינה, על ידי זה באין חולאת מן היוד מיני דפקין, שנתקלקלן על ידי קלקול היוד מיני נגינה, שהם השמחה כנ"ל. כי כל מיני חולאת כלולים ביוד מיני דפקין, וכן כל מיני נגונים כלולים ביוד מיני נגינה. וכפי קלקול השמחה והנגון, כן בא חולאת כנ"ל. וגם חכמי הרופאים האריכו בזה, שכל החולאת על ידי מרה שחרה ועצבות, והשמחה הוא רפואה גדולה:

ולעתיד תתגדל השמחה מאד, ועל כן אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ירושלמי סכה פרק לולב וערבה ובמדרש רבה שמיני פרשה יא): 'עתיד הקדוש ברוך הוא להיות ראש חולה לצדיקים לעתיד לבוא', דהינו שיעשה מחול לצדיקים, והוא יתברך יהיה ראש חולה, כי שכינה למעלה מראשותיו של חולה, כמו שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה (נדרים מ), שנאמר: "ה' יסעדנו על ערש דווי". כי אין להחולה שום חיות, רק השכינה מחיה אותו. ולעתיד על ידי השמחה יתקן כל החולאת כנ"ל, ואז יהיה השם יתברך ראש חולה, דהינו ראש המחול כנ"ל, כי השמחה היא בחינת תקן החולה כנ"ל. ובשביל זה נקראין השמחה והרקודין חווה כנ"ל, כי הם תקון החולאת כנ"ל:

מנורת המאור – אות [קפג] – ואף על פי שאסרה תורה כמה מאכלות אסורות והנטחה כמה דברים מתרים, יש הפרש גדול בין המתרים, בבריאות ובחזק ובכל דבר, כפי שכתבו חכמי הטבע; לולי שהתורה בחמלה על עמו לא רצתה לגור עליהם גזרה שלא יוכלו לעמד בה, עד שמרב אהבתו לישראל בכל הדברים שאסר להם, לפי שלפעמים מתאווים בני אדם לאכלם, התיר להם כדומה להם, לפי **שלא ישאר בנפשם המתאוה עליהם רשם ודאגה בשיכול לבא מאותה סבה חלי באדם, כמו שאמרו הרופאים; ועל כן התיר להם בדומיהם, כמו שאמרו במסכת חלין, פרק כל הבשר (קט, ב):** אמרה ליה ילתא לרב נחמן: כל מה שאסר לנו הקדוש ברוך הוא, כנגדו התיר לנו:

מרבבה דאגה ועצבות כנ"ל, ע"כ הוא מפסיד ומכלה חייו. כי הוא מקושר בפנים דס"א, אלקים אחרים, חשך, שהוא בחי' מיתה, היפך אור פני מלך חיים כנ"ל [א]. וע"כ הממוזן ממית אותו, כי הוא בבחי' מיתה שהוא עצבות וכו' כנ"ל, שכל זה הוא בחי' תאוות ממוזן כנ"ל:

עוד ביאור ששמע מוהרנ"ת ונקודת החידוש כאן הוא דרש הפסוק ועפר תאכל כל ימי חיך שמי שנפל לתאוות ממוזן נעשה מחובר לנחש ואזי קללת הנחש חל גם עליו שאוכל עפר בבחי' שטועם בכל ממוזן שיש לו, טעם עפר וחסרון, ומתקיים עוד ביאור בפסוק שהעפר אוכל את כל ימי חייו.

וז"ש אחרי חטא אדה"ר נתקלל הנחש (בראשית ג') ועפר תאכל כל ימי חיך הנחש הוא כח הרע/י שנברא להחטיא בני אדם והוא הערלה וכח המתאוה/י ופגם הברית. פשט הפסוק שהנחש נענש שמאכלו עפר/י, וביזמא עה. אמרו שגם כל מה שאוכל טועם בו טעם עפר. ורבנו דורש שמי שיש לו תאוות ממוזן, דהיינו שמחובר לנחש, אזי העפר יאכל אותו/י כי **עפר זה בחי' הממוזן, כ"ש [י']**

* בתחילת התורה

² **בראשית פרק ג** (יד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים אֶל הַנָּחָשׁ כִּי עָשִׂיתָ זֹאת אֲרוּרָה אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה עַל גִּחְזְךָ תֵּלֵךְ וְעֵפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ:

רד"ק – ועפר תאכל כל ימי חיך, מדה כנגד מדה אתה קנאת באדם לפי שהוא אכל מעצי גן עדן וחשבת ערמה כדי להחטיאו באכילה, תלקה שתאכל הפחות מכל הדברים והוא העפר. ואם תאמר הרי קללתו ברכה נחשבת לו שפרנסתו מודמנת לו בכל מקום, אמרו רז"ל (ב"ר כ, ה) אמר ר' חילפאי לא עפר מכל צד אלא בוקע ויורד עד שהוא מגיע לסלע או לבתולה ושומט גידין ואוכל, הנה לפי דבריהם כי גם העפר אינו אוכל כי אם ביגיעה רבה. ומה שאמר כל ימי חיך, להורות כי גם לימות המשיח יאכל עפר כמו שאמר ונחש עפר לחמו (ישעיה סה, כה). ופירש כל ימי חיך כל ימי עד כלומר כל זמן שמין הנחש על האדמה:

רבנו בחי – על גחזך תלך ועפר תאכל. מדה כנגד מדה הוא השפילם ממעלתם והורידם לעפר לפיכך השפיל קומתו ונתן מזונו עפר. ולא הזכיר בקללתו שיאכל כי קללת האלמות היה קשה מן הכל ועל כן היה מן הראוי להענישו בה, אבל הנחש היה גוף מוכן לפורעניות כמו שהעיד הכתוב ערום מכל חית השדה והיה כלי לקבל הכח הנקשר בו כי הנגלה והנסתר בו אמת וה' שהשפיל קומתו כן השפיל הכח הנקשר בו שהורידו למטה מן הספירות שהן שלש שלש שלש, כי לא אל חפץ רשע הוא לא יגור עמו רע ולכך הוא משולח מכולן משלש מחנות של מעלה כענין המצורע שהוא משולח משלש מחנות של מטה:

וכבר ידעת כי הכח ההוא התחיל לספר לשון הרע מבוראו לכך נצטרע ונטרד ממעלתו, והבן זה. מכאן אמרו חז"ל תמיד על כל האומר דבר שאינו ראוי או היועץ עצה שאינה הוגנת עפרא בפומיה, כמו שאמר עפרא בפומיה דאיוב (בבא בתרא טז.), והוא העונש הראוי לכל מי שהוא מסית:

כל ימי חיך. יגיד שהעונש הזה לא יזוז ממנו לעולם ואפילו בזמן המשיח אשר תסתלק האיבה שבין האשה ובין הנחש, כענין שכתוב (ישעיה יא, ח) ושעשע יונק על חור פתן, העונש הזה במאכל העפר לא יזוז ממנו עולמית, הוא שכתוב (שם סה, כה) זאב וטלה ירעו כאחד ואריה כבקר יאכל תבן ונחש עפר לחמו, ועל כן אמר כל ימי חיך לרמוז על ימות המשיח, וכענין שדרשוהו ז"ל ביציאת מצרים (ברכות יב ע"ב) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך (דברים טז, ג), ימי חיך העולם הזה, כל ימי חיך להביא לימות המשיח, וכן אנו יכולין להביא בכאן:

³ **הרע בה' הידיעה**, וכמו ששמעתי מהריצ"ח רק ג' דברים נקראים רע בה' הידיעה והם יצה"ר עין הרע ולשון הרע, כי המשותף להם שנתפסים אל הרע שבכל דבר לא לצורך עצמם כמו חיה רעה אלא רק כדי להחסיר מהשני, וזה עין הרע שהיא קנאה בטובת השני ולשון הרע שמדבר רע על חבירו כדי להראות פחיתותו ויצה"ר זה מהותו והוא הנחש שבכל טועם טעם עפר ואע"פ אוכל כל דבר חי וכיון שגם בחי טועם עפר מה הרווח שלו אלא כנ"ל לא כדי להחיות עצמו אלא כדי להחסיר את השני.

⁴ עיין **צור המזור** שם – **ועפר תאכל**, להורות שהוא החטיא לאדם וסבב לו שימות ויחזור עפר כדכתיב כי עפר אתה וגו' (לק' יט), לזה היה עונשו מדה כנגד מדה שיאכל עפר, כדכתיב ונחש עפר לחמו (ישע' סה, כה), ולכן [אנו משימים כלי עם עפר בשעת המילה ליתן שם הערלה שכורתין, מג"ש דכתיב בערלות פלשתים וימלאום למלך (ש"א יח, כז), וכתיב וימלאום עפר (לק' כו, טו), והטעם לפי שהשם צוה לכרות הערלה להחליש אותו אבר ולהחליש כח הטומאה של נחש, וכתיב (משלי כה, כא) אם רעב שונאך האכילהו לחם, ולכן אנו משימין לו עפר שהוא לחמו:

⁵ **ספר קול מבשר ח"א** – פרשת בראשית – וקשה להבין קללת הנחש, הלא בטח נתן השי"ת טבע לנחש שיהיה יכול לחיות מעתה בטבע לאכול עפר, וזאת ברכה היא, שימצא מחסורו בכל מקום בואו ? ואמר הוא (רבי בונם מפשיסחא) זי"ע וצללה"ה, כי זאת היא הקללה, כי לאדם אמר בועת אפיק תאכל לחם, ואם יהיה מחוסר פרנסה או יבקש מהשי"ת על זה. ולאשה אמר בעצב תלדי בנים, ואם תבא עת ללדת, תבקש רחמים מהשי"ת. ויש להם עוד שייכות והתקשרות עם השי"ת לבא לפניו בתפלה ותחנונים. רק הנחש הוא מקור הטומאה, נתן לו השי"ת כל מחסורו, שיהיה מאכלו עפר אשר יש לו [בנמצא] תמיד, כדי שלא יהיה לו עוד שום התקשרות עמו לבקש ממנו איזה דבר. כמו כן נתן השי"ת פעמים לרשע גדול בריאות ועשירות, הכל כדי שלא יבוא עוד בתפלתו לפני השי"ת בשום פנים. ועמוק הוא. [מצמיח ישועות, דף כ"ז]:

⁶ **ועפר תאכל כל ימי חיך** מפרש מוהרנ"ת **שהעפר יאכל את ימי חיך** ביאר הריצ"ח בשיעור יז ביאר – כי הגוף מתחלק לג' חלקים, א- ראש, ב- גוף עליון ששם ריאה ולב, ג- תחתון הנקרא בזהר שאול ששם כבד והקשור אליו מרה וטחול. הגמ' אומרת כבד כועס. ובוהר פנחס מבאר שזה כנגד העכו"ם, ע' ערקין שהם כולם בכעס, והוזהר שם אומר שמצד א' הטחול יותר מסוכן מבחי' הכבד כועס, וע"ז נאמר "טוב כעס משחוק" כי הכעס הוא עכ"פ בגלוי, שם הוזהר אומר שכנגד בעלי הדעת דהיינו אלו שיודעים טוב לקרא את המציאות, עמהם הסט"א נלחמת בגלוי, בכעס דייקא, דהיינו בחי' הכבד כועס, בחי' יום שני שבו נברא הגהנם. אבל ביום הרביעי זה היום של הטחול, בו נבראו המארת חסר ו', שגורם אסכרה לרביא, זה בחי' הקטני דעת, עמהם נלחם בבחי' הטחול, דהיינו לא בגלוי,

כי אותם אפשר לרמות, לכן כלפיהם לא צריך כעס, אלא להפך בא אליהם ברמאות כאילו לטובתם, ונראה על פני השטח שיש בהם שחוק, אבל הכוונה האמיתית היא כוונת הכבד, אלא שמה שהכבד עושה בכעס ובגלוי, הם עושים בשחוק ורמאות, וזה בחי' הערב רב.

דקה 12 איך אפשר לקשור את הפשט שמבואר שהנחש נתקלל שיאכל עפר כל חייו לדרשת רבינו שלחפך העפר יאכל את הנחש דקה 15 העפר אחד מד' יסודות, עיקר היסודות הפועלים הם האש מים רוח, ג' אלו יש בהם תנועה (גם המים לוליא כח המעכב הם מתפשטים) רק העפר הוא פסיבי, ומקבל מהם, ויש בו שני הפכים מצד א' דומם ביותר והחסר ביותר בחי' כלי ריק, ומאידך הוא מנא דכולהו, דהיינו שכל הבחי' עבד פרי, זה רק על ידו כי הוא המצמיח ומוליד.

דקה 17 מבאר כיצד מתגלים הג' אר"מ בעפר

דקה 19 מבאר כשהעפר מצמיח אזי חוזר ומתגלה הג' אר"מ, אבל גוף הדבר הוא מהעפר עצמו, דהיינו מה שהעפר עצמו נותן, אבל אם יתגבר יסוד העפר ולא יגלה את הג' האחרים, אלא יבטלם ע"י עזותו, אזי יצא דבר שכולו עפר. (נמצא שבממון שהוא עפר יש בו את הג' האחרים בבח, אבל מי שהוא בחי' נחש אזי אצלו הממון עפר שמוליד עפר, כי עיקר ההולדה זה להוליד את הג' אר"מ שיתגלו ע"י העפר, ע"י שהעפר מתבטל אליהם כדי לגלותם, אבל מי שלא חפץ בתבונה, אלא בממון הגשמי, אזי אצלו הממון עצמו כשלעצמו הוא עפר שמשלט על כל האורות הטמונים בו, ולא מגלה אותם, ולכן אין לא בידו אלא עפר כלי ריק וחסר ומגושם)

דקה 20 הד' מרות הן כנגד ד' יסודות וכל מרה יונקת מהיסוד השייך לה, מרה לבנה יונקת מהמאכלים את הלבון, והאדומה את האודם, והירוקה את הירוק, והשחורה את השחור, דהיינו רק את הגשמיים קר ויבש, בלי שום מתיקות או טעם, שהם בחי' החמימות ולחות. העפר קר ויבש, אש חם ויבש, מים לח וקר, רוח חם ולח, בחי' הבל הפה. נמצא שבאש ומים יש מעלה וחסרון, וברוח רק מעלות, ובעפר רק חסרונות בחי' הדומם.

ובמידות זה מתבטא שהלח והחם יש בהם תנועה וחיות, ובהתגברותם אזי על ידם העפר מגלה את בחי' העצם, דהיינו הנשמה, לעומת הקר ויבש שנמצא בעפר, שבהתגברותם נהפך העצם לעצב, כי מונעים התגלות העצם, שזה בחי' לא עבד פרי, כי העצם הוא הפרי.

דקה 22 ואם תשאל הרי בחוש רואים שבעל תאות ממון הוא פעיל מאד, הפך הבן תורה שיושב על מקומו, האמת היא להפך, כי תנועת הבעל תאות ממון היא לא גילוי עצם, אלא בריחה מהמציאות האמיתית, לרגע אין לו זמן לחשוב על התכלית, ולהתייחס אל האנבי שלו, אל העצם, אל הבחי' "ויפח" שיש בו, שמתוכו נפח ה', (כדברי הרמב"ן מאן דנפח מתוכו נפח) דהיינו הנשמה חלק אלוך ממעל שבו.

דקה 24 עפר זה המקום שקוברים את המת, "אל העפר תשוב" השתלטות העפר, כשהנשמה עוזבת את הגוף, וכשהעפר משלט אזי הוא מחזיר כל דבר להיות עפר, דהיינו לנקודה ההתחלתית, דהיינו אל העפר, שהוא מצד עצמו הפך האור וטעם וחיות שיש בעצם, בחלק לאלוך ממעל, שהם מצד הג' אש רוח מים.

דקה 26 חוזר עפ"י הנ"ל, לבאר הקושיא הנ"ל, איך רבינו שדורש שהעפר יאכל את הנחש לא סותר את הפשט שכתוב שהנחש יאכל את העפר. ובאמת בפשטות אפשר לומר שזה כמו לאכול סם המות, שאוכל את אוכלו, אבל עפ"י הנ"ל יתבאר יותר איזה מין מוות יש בממון, שגורם כל זה, כי הוא החסרון בעצם, שבולע את כל חי האדם, וגורם לו חסרון מהותי עצום, ועוד גם תאוה למלא אותו בעוד חסרון כזה, וחוזר חלילה עד מוות, שזה סוד העפר, שהוא המציאות של החסרון בעצם, שיש בבריאה לכן הדבק בו נעשה כמוהו, שחוזר להיות מהות של עפר דהיינו חסרון בעצם.

דקה 28 ממון יש בו קדושה עצומה ומאידך יש בו מרירות נוראה בחי' מצא או מוצא הכל תלוי באדם האוחז בו שאם הוא הנחש משליט את העפר על המוחין עפר תאכל כל ימי חיך דהיינו שבכל דבר תטעם רק טעם עפר ועוד יותר שגם לגביך יתפס כל דבר כעפר שמהותו שמחזיר כל דבר להיות עפר כמוהו חסר קר ויבש וריק וצמא ומר ועצב עד מות

דקה 30 מכאן מתחיל הריצ"ח לבאר עוד ענין והוא הגדרת מהות המושג רע והרע בה' הידיעה ורע מאד

הן בעוון חוללתי ובחטא ר"ת חובה הבעל תאות ממון כל ימיו רודף לשלם חוב שקשור בו בעצם הלידה הוא נוצר עם שלילה שהחיים צריכים לכסות את ההערדר הזה הוא כמו קבר מהלך עפרות זהב כל זהב אצלו נהפך לעפר

דקה 34 הנחש טועם בהכל עפר, א"כ למה אוכל דברים אחרים, הוזהר מבאר כי לא רוצה לחסר מגרמיה, הריצ"ח מבאר כי לא רוצה שלשני יהיה, זה מזונו, אבל מה שכבר שייך לו זה לא מזונו, אלא רק מה ששייך לוולתו (ועפ"י הנ"ל הטעם כי מה שכבר שייך לו כבר נהפך לעצם החסרון, דהיינו לכלי הריק וחסר, לכן כבר אין בו את הדמיון שהוא בעצמו יהיה מילוי, אלא רק מה ששייך עדין לוולתו. עיין כעין זה בתורה כה אות ד' שע"כ עב"ם תאב לדינר של יהודי, ומיד כשמקבל אותו תאב לדינר אחר של יהודי)

הנחש הוא הלעומת זה של המלח ממון חסד או חסר הנחש הוא הרע בעצם.

דקה 36 הגדרת הרע בעצם, הוא שאין בו שום דבר חיובי, לא רק כלפי אחרים דהיינו להשפיע לחוץ, אלא אפילו כלפי עצמו לא ניזון מלהזין את עצמו אלא ניזון מלהחסר את וולתו, וכן ההולדה שלו היא הולדת חוב וחסרון.

הרע הוא ההערדר, הבור ריק אין בו מים, ממילא מובן מה יש בו, נחש, בחי' קר ויבש, טיפה אחת של לחות מפיקה מנחש.

דקה 37 וזה מהות הבעל תאות ממון שיש שלו מנה רוצה מאתים, והוא יודע שאם יהיה לו מאתים, יחסר ד' מאות, א"כ למה רודף אחר המאתים, אלא שזה החיות שלו, להיות חסר, כמה שהוא יותר חסר כך הוא יותר חי.

(הריצ"ח מדמה את הרע בעצם של הנחש שחיותו מהחסרת וולתו לבעל תאות ממון שחיותו היא מזה שהוא בעצמו חסר. וצ"ע אבל נראה הכוונה שכמו הנחש מה שכבר יש לו לא מחיה אותו אלא מה אין לו מצד זה עיקר הדימוי כי בממון יש שתי תכונות אחת הבחי' עפר וחסרון והשני הע"ז שמעניק הרגשת כח ובטחון וכאן הדימוי רק מצד העפר לכן אמנם הנחש הוא הרע בעצם לכן חיותו רק מהחסרת וולתו אבל הבעל תאות ממון כיון שיש לו עוד ענין והוא לאסוף ממון שיהיה לו כח ומבטח לכן חיותו לא רק מהחסרת וולתו אלא יותר מעצם הרדיפה לאסוף מבטח וכמה שיש לו חסר עוד)

טוב כעס משחוק כי עדיף שידע שרע לו מזה שהוא רע בעצם וחושב שטוב לו וחושב שהוא הנקרא עשיר כמו שרואים בחוש שהעולם קוראים עשיר למי שיש לו יותר חוב בבנק מי שהבנק נותן לו יותר אשראי דהיינו יותר רשות להגדיל חובו הוא יותר עשיר מכולם

ועפרות זהב לו. פשט הפסוק^ט מדבר מהזהב שמוצאים אותו מעורב בעפר, ורבנו דורש שהזהב רומז^ו לממון היינו שהממון והעשירות שהוא בחי' עפר, תאכל כל ימי חייו, כי הממון היא אוכלת ומכלה כל ימי חייו של האדם כנ"ל: כי עפר הוא בחי' עצבות שהוא בחי' תאוות ממון כ"ש בתיקונים (תיקון ע' דף "אקרב ע"ב) [י"ב/י"ג] עפר איהו קר ויבש הכי טחול קר ויבש. ומהטחול נמשך העצבות כידוע [י"ד]. וזה שסיים שם בתיקונים ובגין דא ועפר תאכל טימי חייך וכו', היינו כנ"ל. ע"ש והבן היטב:

וז"ש בתיקונים (תיקון ג' בהי"א תיקונים האחרונים [ט"ו]) טחול דא לילית אמא דערב רב שחוק הכסיל מאן כסיל דא אל אחר וכו' ע"ש, ואיהו אסכרה לרביא דאינון חייביא,

דקה⁴² מבאר מה זה רע מאד – מאד, זה כשהופכים דבר שהוא לא מצוה, למצוה, היכן שעל פני השטח לא רואים את הטוב, והוא טוב שלא מתגלה, אלא בבחי' ההפך שלו, "מה גדלו מעשיך ה' זה גלוי, אבל יש "מאד עמק מחשבותיך ה'" לא מתגלה היכן כאן הטוב, בחי' בפרוח רשעים כעשב, ואילו הצדיק נראה נובל, ורק עדי עד, בסופו של דבר, כשיתגלה הלהשמדם, כמבואר בתורה "ויאמר השמדם" כנגד המהלך הזה, יש גם בסט"א רע גלוי, ורע מאד, שהוא לא נראה להדיא כרע, וזה בחי' כבד וטחול, שהטחול נקרא שחוק, כלפי חוץ נראה שחוק וטוב, אבל באמת הוא רע מאד, וכן נמצא בתורה אנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד רע הוא להדיא רע אבל רע מאד זה שלוקח טוב והופכו לרע דהיינו שמתלבש בלבוש טוב ונראה כלפי חוץ טוב.

^י איוב כח ו'

^ח **איוב פרק כח** (א) כי יש לכסף מוצא ומקום לזהב יקו: (ב) ברוץ מעפר יקח ואבן יצוק נחושה: (ג) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר אבן אפל וצלמות: (ד) פרץ נחל מעם גר הנשכחים מני רגל דלו מאגוש נעו: (ה) ארץ ממנה יצא לחם ותחתיה נהפך כמו אש: (ו) מקום ספיר אבניה ועפרת וזה לו: (ז) נתיב לא ידעו עיט ולא שופתו עין איה:

^ט **ע"ש מתחילת הפרק** נראה שרומז נפלא גם למבואר כאן כי מונה שם כל מיני ממון כסף וזהב ונחשוש ואבנים טובות ולחם שכולם לעצמם עפרות זהב ובחי' קץ שם לחושך המבואר לקמן, כי שרש המון שהוא נתיב לא ידעו עיט נעלם מהם, ע"ש. (ע"ח שער לט דרוש י' נתיב לא ידעו עי הוא יסוד דאבא. וצ"ע כי ידוע עיין ע"ח שער הכללים שמשו רבינו היה יסוד דאבא, ואילו בע"ח שער א' ענף ה' ובשער ההקדמות הקדמה א' כתב שנתב דלא ידעו עיט לא נמסר למשה רבנו, ועיין שער הגלגלים הק' לו ששער החמישים הוא נתיב דלא ידעו עיט, ולפי' מובן שבאמת משה בחייו לא זכה אלא בהסתלקותו זה רומז ואת בפי ויקבר בהר נבו נ' בו)

^י **רק רומז** כי באמת זהב נחשב פרי ביחס למטבע ששתמו נקרא כסף כמבואר בסוף התורה עפ"י המשנה הכסף קונה את הזהב והזהב אינו קונה את הכסף, כי עיקר כח המתאוה הוא במטבע החריף לקנות בו אבל זהב הוא פרי ביחס למטבע. אמנם היו גם מטבעות זהב ממש שהיו גם מטבע חריף.

^{יא} מתרצו קב

^{יב} בדפים שלנו דף קלד.

^{יג} **תיקון ע דף קלד.** – הנה עד עתה פירש סוד בת עין לטובה, ועתה מפרש סוד בת עין לרעה, ואמר שפ"א"י כוכב שצחאי היא צחינת בת עין דקליפה, פת"א אופ"א הוא שחור כעין לוי חרם שחור, כל גוונים אֶתְחַשְׁבָּאן ביה כל הגוונים נחשכים בו, היפך מצת עין דקדושה שכל הגוונים מאוירים בה, איהו גוון גחון דחיות כוכב שצחאי הוא גוון הכתום של הנחש שעורו שחור, דאֶתְמַר ביה שנאמר בו על גחון תלך, ועפר תאכל כל ימי חייך ומפרש עפר איהו קר ויבש העפר הוא קר ויבש לפי שיש בו רק מעט חיות, הכי טחול קר ויבש כך הטחול הוא קר ויבש, והוא נקרא מרה שחורה, והוא כעין כוכב שצחאי הממונה על גוון השחור, ובגין דא ובצביל זה נאמר צנחש ועפר תאכל כל ימי חייך שקלל הקב"ה את הנחש שלא יהנה משום מאכל, רק מעפר שהוא קר ויבש. (מ"ק והג"ר א' ומפרשים)

^{יד} כנ"ל באות ב' ע"ש בהערה עיין תיקון כא דף מט: קדרותא וליצנותא מטחול אתנייהו. (עיין ברכות סא: טחול שחוק ועיין כוזרי מאמר רביעי אות כה טעם שחוק כי הוא מנקה הדם)

^{טו} בתורלו ותורלו - כל ימי (כלשון הפסוק ולשון התקונים הנ"ל) ומתרצו - (כל) ימי (וצ"ע כי אפשר שבכוונה השמים רבינו כל לומר שהעפר יאכל את ימיו כנ"ל)

^{טז} בדפים שלנו דף קמ.

^{יז} **תיקוני זוהר תיקון ג דף קמ.** – וממשיך ואמר טחול דא ליליית בטחול היא משכן של ליליית הטמאה, והיא צחינת רחל דקליפה, לעומת המרה שבה שוכנת לזה דקליפה, אימא דערב רב היא אמם של הערב רב, שחוק הכסיל וממנה היא שחוק של הכסיל, ומפרש מאן כסיל מי זה הכסיל, ואמר דא אל אחר סמ"ל זהו אל אחר שהוא הס"מ בעלה של הליליית, והוא נקרא מלך זקן וכסיל, וערב רב אינון בנהא וערב רב הם זניה, דהיינו שמהם יולדות נשמות של הערב רב, דאינון מעורבין בישראל שהם מעורבים בישראל ונעשים ראשים עליהם זגלות, והם רשעים גמורים, ועלייהו אֶתְמַר ועליהם נאמר (במס' ברכות דף ז' ע"ב), אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרר בו כי אז כחו גדול ויכול לנחך, עלייהו אֶתְמַר וגם עליהם אמר חזקיה להקב"ה למה תביש בוגדים פי' למה תשגיח על הבוגדים לתת להם כה, למה תחריש בבליע רשע צדיק ממנו, ומפרש רשע דא כסיל רשע הוא הס"מ הנקרא כסיל, ערב רב בגלותא אינון רשע וגם הערב רב זגלות הם רשעים גמורים, בבליע צדיק ממנו, דא ישראל הס לדיק וישראל, ומאן גרים בבליע לון ומי הגורם שהרשעים זולעים ומתגברים על האדוקים, בגין דלאו אינון צדיקים גמורים לפי שהם אינם לדיקים גמורים, פמה דאֶתְמַר כמו שדרשו חז"ל (ס' במס' ברכות) צדיק ממנו בולע, אבל צדיק גמור אינו בולע כי אין לו שליטה וכו' נגדו.

וחוזר לפרש מה שכתוב לעיל, כי וטחול איהו ליליית טחול הוא משכן הליליית שהיא הנקבצא דס"מ שהיא מארה וקללה, עליה נאמר מארת יהו"ה בבית רשע כי היא שוכנת בזית רשע, ואיהי אסכרה לרביי דאינון חייביא והיא המציאה אסכרה להרשעים שהם כמו תינוקות, דהיינו חייבת בהון בעותרא בהאי עלמא היא משחקת בהרשעים דהיינו שמשפיעה להם עשירות בעולם הזה, כדי לטורדן מעולם הבא, (דף קמ:): ולבתר קטילת בהון ואחר כך היא בעלמה הורגת אותם, ואמאי אתקריאו רביי ולמה נקראים הרשעים תינוקות הלא גדולים הם, ומשיב בגין דלית בהון דעת לאשתובא מינה לפי שהם כתינוקות שאין בהם דעת להגלל ממנה, דהיינו להגלל מן ההפסד שהעשירות גורם, שלפעמים מניחיהו מעבודת הקב"ה, אבל לב מבין מי שיש לו לב מבין אשתוב מניה הוא ניצל ממנה, דתמן צדיק שכלבו יש נפש הקדושה שהוא לדיק,

חייכית בהון בעותרא בהאי עלמא ולבתר קטילת לון. כי אלו המשוקעים בממוץ, הם בבחי' בעצבון תאכלנה. שהוא בחי' טחול, שהוא בחי' עצבות ומרה שחורה וריבוי דאגות, והם מקושרים בפנים דס"א אל אחר וכו' כנ"ל. שכל זה הוא בחי' הטחול אמא דערב רב שחוק הכסיל אל אחר כנ"ל. וזה שכתוב שם לבתר קטילת לון. כי בוודאי הממוץ שהוא בחי' טחול עצבות וכו' כנ"ל הורגת אותם, כי הממוץ שלו הוא בבחי' מיתה אנפין חשוכין עצבות וכו' כנ"ל.

עוד ביאור ששמע מוהרנ"ת ונקודת החידוש כאן הוא הפסוק (קהלת ו כו) ומוצא אני מר ממות את האשה, אשר היא מצודים וחרמים לבה, אסורים ידיה, טוב לפני האלהים ימלט ממנה, וחוטא ילכד בה: כי צדיק נקרא טוב כמ"ש אמרו צדיק כי טוב, ורבנו מבאר עפ"י התיקונים שצדיק הנקרא טוב, הוא הבר דעת להנצל מתאוות הממוץ, דהיינו שיש לו דעת להבין גם בלבו להיות שמח בחלקו, אבל חוטא נקרא קטן בלא דעת לכן נלכד בה.

וזהו מה שכתוב לעיל שהיו שאולים את החתן על אשתו החדשה [יח], **מצא או מוצא**, זה אמור גם על הפרנסה של אדם, כי כשהוא שקוע בתאוות ממוץ אזי הוא בחי' מוצא **שתאוות ממוץ הוא בחי' מוצא אני מר ממות את האשה וכו' כנ"ל.** כי כן מבואר שם בתיקונים (תיקון ע' הנ"ל), ומוצא אני מר ממות את האשה ודא טחול עצבות ודאגה וכו'. אך פרנסה דקדושה הוא בחי' מצא אשה מצא טוב וכו' שהוא בחי' הצדיק כנ"ל שקשור לפני ה' מדת האמת וחזק באמונתו. כי הצדיק האמת ניצול מזה, כי אין הממוץ מזיק לו, כי עליו נאמר [טז] טוב לפני האלקים ימלט ממנה וכו'. כ"ש שם בתיקונים (תיקון ג' הנ"ל) טחול דא לילית אמא דערב רב, שחוק הכסיל, מאן כסיל, דא אל אחר ס"מ, וטחול איהו לילית, מארת ה' בבית רשע, ואיהי אסכרא לרבייא, דאינון חייביא, חייכת בהון בעותרא בהאי עלמא, ולבתר קטילת בהון ואמאי איתקריאו רביי בגין דלא אית בהון דעת לאישתזבא מיני, אבל לב מבין אישתזבא מיני דתמן צדיק. ורזא דמלה טוב לפני האלקים ימלט ממנה וחוטא ילכד בה. כי צריך חכמה ודעת גדול לזה, שלא יזיקנו הממוץ שלא יכלה ימי חייו כמבואר לעיל שצריך לזה שתי לידות כדי להוליד את הממוץ עם המוחין של הסתפקות ועשירות דקדושה שהיא שמח בחלקו, בחי' דעת קנית מה חסרת. כי רוב העולם נלכדו בזה, היינו בתאוות ממוץ כי רוב העולם חסרי דעת, והממוץ הורגת וממית אותם כנ"ל. וא"א להנצל מזה כ"א ע"י הצדיק שנאמר עליו טוב לפני האלקים ימלט ממנה וכו' כנ"ל, אשרי לו:

ע"ש בתיקונים (תיקון ג' הנ"ל), ותיקון ע' הנ"ל, ותראה נפלאות, איך עתה שפתח רבינו ז"ל את עינינו וגילה לנו את ההקדמות החדשות הנפלאות המבוארים לעיל בהתורה הזאת, עתה מבוארים היטב דברי התיקונים הנ"ל. כי עתה מבוארים שם כל דברי רבינו הנ"ל, ראה והבן וחכם, ע"ש בתיקון ע' כ"א הנ"ל מ"ש שם, שם בתיקונים עפ"י הגמ' יבמות

והוא מתגבר על פתווי היצר וניאל ממנו, ורזא דמלה וכו' הדבר נרמז כמה שכתוב טוב לפני האלהים ימלט ממנה, שהיה הגנוב דקליפה.

^ט אות ג'

^ט סוף הפסוק הנ"ל מוצא אני מר וכו'

^ז מתרלו- (תיקון ג' הנ"ל ותיקון ע' הנ"ל)

^{כא} תיקון ע' דף קלד. – להבין את מאמר הכא כע"ה, נקדים מה שמבואר בהמשך המאמר כי המדות של האדם ניכרות בגוף האדם, ועל זה מורים שרעוטי הגוף, שאם הם יפס אז יש לו מדות טובות, וכן להיפך. והמדות והמעשים הטובים של האדם נעשים ככה נשמתו, אם יש לו נשמת לדיק, וכן להיפך. וכן מבאר כי האשה היא כמו גופו של בעלה.

תא חזי בא וראה לאו למגנא אמרו קדמאין כי לא בחנם אמרו הראשונים (כ"ר פ"ה ט"ז), אין הרוכב טפלה לסוס פירוש אין הגשמה טפלה אל הגוף, שהוא כסוס שהגשמה רוכבת עליו, אלא הסוס טפלה לרוכב אלא הגוף טפל לגשמה, ומפרש דסוס איהו נוקבא לרוכב דאיהו אדם כי הסוס שהוא הגוף, הוא בחינת נקבה וטפלה להרוכב עליו, שהוא הגשמה הנקראת אדם, אם זכר אם זה האדם במלות ומעשים טובים ונעשה לדיק, אתמר ביה נאמר בו אעשה לו עזר הגוף עוזר לו לקיים את התורה והמלות, ואם לאו ואם לא זכה במלות ומעשים טובים, כנגדו, יצר הרע שנעשה לו הגוף יצר הרע, עליה אתמר על הגוף נאמר ומוצא אני מר ממות את האשה שהוא הגוף המבטל את האדם מעבודת קונו, והוא בחינת אשה כלפי הגשמה, וגם אשתו הגשמית בכלל כל הגזר, כי הכל עולה לדרך אחד כדמפרש ואזיל.

ואמר כי אשה המרה ודא טחול שבתאי היא כעין טחול וטוב שבתאי, שהם רומזים על הגנובא של הס"מ, עזר דא שכינתא אבל עזר היא השכינה סוד אשה טובה, עליה נאמר מוצא אשה מוצא טוב שהיא עוזרתו לעבודת הקב"ה, ויפק רצון מיהו"ה אותו האדם זכה לזנון טוב מהקב"ה (פ"י).

סג. /כ"ו על הפסוק שאמר הקב"ה לא טוב היות האדם לבדו נעשה לו עזר כנגדו ודרשו בגמ' אם זכה אזי היא עזר לו ואם לא זכה אזי היא כנגדו. והתיקוני זוהר משווה את הגוף והנשמה לאשה ובעלה, ורבינו מוסיף גם שרומז לאדם וממונו **אם זכה וכו'** אזי אשתו וממונו הם **עזר לו** [כ"ג/כ"ד] **ואם לאו** אם לא זכה אזי הם **כנגדו וכו'** [כ"ה] וכשהיא כנגדו **עלי' אתמר ומוצא אני מר ממות את האשה ודא טחול שבתאי וכו'** [כ"ו] **(היינו בחי' עצבות ומרה שחורה, שהוא בחי' טחול שבתאי פתיא אוכמא כידוע)**. דהיינו שאם הוא קשור לקליפת אשת הס"מ שהיא בחי' עצבות ודאגה אזי הפרנסה כנגדו גורמת לו עצבות ודאגה, ואם הוא זוכה להיות דבוק באמת ואמונה אזי הפרנסה שלו היא **עזר דא שכינתא** דהיינו שהוא דבוק בשכינה הקדושה **עלה אתמר מוצא אשה מוצא טוב ויפק רצון מה' ובגין דא הוו אמרי מארי מתניתין מוצא או מוצא. ע"ש היטב והבן, ותראה שכל דברי רבינו ז"ל מבוארים עתה שם ובתיקון ג' הנ"ל באר היטב:**

כ"ז (זאת התורה היא לשון רבינו ז"ל בעצמו עד המקום שנרשם לעיל. ומשם והלאה הוא מלשוני מה ששמעתי עוד דברים שלא נתבארו בלשונו הקדוש שנכתבו לעיל.
ועוד לאלוה מילין, עוד דברים מה ששמעתי והבנתי מפיו הקדוש בעת שזכיתי לשמוע מפיו הקדוש התורה הזאת. וזהו)

קשים מזונותיו כפליים כולידה^{כ"ח}, כי הולדת ראמת ע' קלין והכא יש ק"מ קלין וכו', עיין לעיל [כ"ט].

מוהרנ"ת מוסיף ביאור למה שנאמר לעיל שצריך שתי לידות כדי להוליד ממון דקדושה, כי הכלל כשאדם עוסק במשא ומתן בהכרח שבתחילה יפול לתאוות הממון ואז צריך לצעוק בחי' ע' קולות כדי לזכות להארת האמת להנצל מהתאוות ולחזור לאמונה, ומבאר שעל כן צעקותיו קמ קלין וצעקות השכינה על הנופל לתאוות מממון קלני מראשי קלני מזרועי הן בחי' אחת, שכיון שבהמשכת ממון דקדושה בהכרח ליפול תחילה לתאוות נמצא שלידת הממון היא היציאה מהתאוות והעלאת השכינה מהקליפות וצעקותינו היא עם צעקות השכינה שתוליד את הממון עם מוחין של הסתפקות ושמחה. ועל כנ"ל כן צריך שתי לידות כי צריך להמשיך את הדעת לראש ואח"כ לזרוע ועל זה צועקת השכינה קלני מראשי קלני מזרועי כי קלני יש לו שני פירושים לשון קולות ולשון קל אינו דהיינו כבידות וזהו שצועקת ע' קלני דהיינו קולות של כבד עלי ראשי מחסרון הדעת, וע' דהיינו קולות של כבד עלי זרועי מחסרון הדעת.

כי צריכים להתנסות ולהצטרף בתאוות זו של ממון לקודם שזוכין למו"מ באמונה להרויח ולהוליד ממון דקדושה, דהיינו שצריכין להתגבר מאוד"ל בשעה שעוסק במו"מ שלא יפול אז לתאוות ממון כלל ח"ו. רק משאו ומתנו יהיה באמת ובאמונה, כי מיד שמתחיל לעסוק במו"מ בהכרח שיתגבר עליו מאד תאוות ממון וצריך להתגבר ולשבר ולבטל כל המחשבות

ובגין דא הוו אמרי מארי מתניתין וכשכיל זה אמרו חכמי המשנה (במס' נדרות דף ח ע"א), מי שגשג אשה בדרך ישראל, היו שואלים אותו מוצא או מוצא לרמו על שתי בחינות נשים הג"ל. (במ"ק והגר"א)

לזמנין תשכח סוסיא דאתגא ואפיל לרוכבו תחותה לפעמים תמלא סוס שמתגאה ומפיל את רוכבו תחתיו, ומפרש דא אתתא בישא זו היא אשה רעה המתגברת על בעלה ומפילתו בחטאים, וכן לפעמים הגוף גובר על הגשמה, לזמנין תשכח אדם רכיב על סוסיא לפעמים תמלא שאלם רוכב על הסוס, רומז על דמיון השולט על הגוף, וכן יש איש צנוני, כי לזמנין איש לפעמים הוא איש נדיה, לזמנין עבד לפעמים הוא עבד, דהיינו רשע.

^{כב} **יבמות דף סג.** ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב אעשה לו עזר כנגדו זכה עוזרתו לא זכה כנגדו ואיכא דאמרי ר' אלעזר רמי כתיב כנגדו וקרינן כנגדו זכה כנגדו לא זכה מנגדתו אשכחיה רבי יוסי לאליהו אמר ליה כתיב אעשה לו עזר במה אשה עוזרתו לאדם אמר ליה אדם מביא חיטין חיטין כוסס פשתן פשתן לובש לא נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו.

^{כג} בראשית ב יח

^{כד} **בראשית פרק ב (יח)** ויאמר יהוה אלהים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו:
רש"י – עזר כנגדו – זכה עזר לא זכה כנגדו להלחם:

^{כה} יבמות סג.

^{כו} ביאור מוהרנ"ת בתקפא

^{כז} מוהרנ"ת בתקפא

^{כח} מתרלו - כולדה

^{כט} סוף אות א'

^ל בתקפא – קידם בתרלו ומתרלו - קודם

^{לא} מתרצו - מאד

והבלבולים והתאוות של ממון שבאים עליו. רק כל כוונתו יהיה בשביל הש"י לבד, כדי שיזכה לעבוד הש"י ע"י הממון שירוויח וליתן צדקה/לב^ל להחזיק לומדי תורה ועובדי ה' וכו'. ובשביל זה קשים מזונותיו של אדם כפליים כיוולדה^{לג}, כי היולדת צריכה לסבול חבלי לידה [לד] וצריכה לצעוק ע' קלין קודם הלידה. והכא יש ק"ם קלין שהשכינה צווחת ח"ו שבעים קלני מראשי ושבעים קלני מזרועי על הנופלים בתאוות ממון דהיינו על קליפת תאוות ממון שהיא פגם המחשבה שבראש שחושב שבחכמתו הצליח להרויח, ופגם המעשה שבורע שמרגיש שכוחי ועוצם ידי עשו את החיל (עיין לפל"ח). וקודם שמרויחין ממון צריכין לילך ולעבור ולהתנסות ולהצטרף דרך אלו הק"ם קלין בהכרח ליפול לתאוות ממון שהיא ע' ע"ו ועי"ו להפיל את השכינה לע' עבודות זרות, וע"כ צריך להשתתף עמה בצרתה ולצעוק ולהתפלל להש"י לעבור עליהם בשלום ולהנצל מהם. ע"כ קשים מזונותיו כפליים כיוולדה דאלו התם ע' קלין והכא ק"ם קלין, והבן דהיינו כיון שבהכרח שיפול לתאוות ממון קודם שיזכה לממון דקדושה לכן צריך לצעוק ק"מ קולות וצעקות של היולדת להתגבר על הע' עבודות זרות שנפל אליהן ע"י תאוות ממון והן גורמות את החבלי לידה של הממון דקדושה, וצעקותיו הן השתתפות עם צעקות השכינה שהפיל ע"י תאוות הממון שנפל בה ועי"ו מתגבר על חבלי הלידה ומוציא את השכינה מהקליפות ועוזר לה שצעקותיה להוליד את הממון דקדושה כי כל השפע לעולם מגיע לזעיר וממנו לשכינה והיא משפיעה למטה לבני העולם בבחי' ותתן טרף לביתה:

גם ביאר אז שק"ם קלין הם ב"פ ע', היינו קלני מראשי קלני מזרועי, שהם בחי' שני מיני קולות מראשי ומזרועי. וכל קול הוא בחי' ע' קלין של היולדת והכא הם כפולים. קלני מראשי קלני מזרועי, קלני לשון קול, ע"כ הם ק"ם קלין נראה שכוונת מוהרנ"ת שהחידוש כאן הוא שצעקות השכינה קלני מראשי קלני מזרועי הן ב"פ ע' קלין שצריך לצעוק להוליד את הממון דקדושה. ובאמת זה חידוש כי לכאורה צעקות השכינה על הנופל לתאוות ממון הן לא לידה אלא צער, וזה שמחדש כאן מוהרנ"ת שכיון שבהכרח ליפול לתאוות ממון בתחילת המו"מ לכן בהכרח שמפיל את השכינה עמו לתאוות ממון וצעקותיה עליו שנפל הן הן צעקות הלידה של הממון דקדושה, נמצא שהחבלי לידה של לידת הממון דקדושה הן קליפת התאוות ממון שהיא ע' עבודות זרות שרוצה למנוע את לידת ממון דקדושה, ולהכניע אותה צריך ק"מ קלין, להכניע אותה בבחי' מחשבה ובבחי' המעשה :

כהמשך להנ"ל שהמשכת ממון דקדושה הוא ההתגברות על התאוות ממון שבהכרח ליפול בה בתחילה, מבאר שעיקר צעקותינו להתגבר על התאוות ממון היא לזכות למדת האמת כי רק מדת יש לה עמידה ואזי הממון הנמשך על ידה מעמיד את בעליו על רגליו אבל ממון הנמשך בלא אמת הוא בחי' שקר שאין לו רגלים ואין לו עמידה אלא מפיל את בעליו לעצבות דאגה וכבדות. ובאמת לא נחשב ממון כלל כי אל אחר איסתרס ולא עבד פרי, כי הוא עפר וחסרון ועצבות ודאגה. ונ"ל כוונתו עפ"י המבואר גם בתורה מזו שממדת "ואמת" שבי"ג מדות של רחמים שהיא בחי' פני ה' שהם כנגד התרי תפוחין הפנויים משיער בי"ג תיקוני דיקנא דאריך, משם נמשך מדת ההסתפקות והשובע וזה שמבואר כאן שע"י מדת האמת ואור הפנים אזי יש להאדם דעת להיות שמח בחלקו ואזי הוא עשיר באמת כחו"ל באבות איזהו עשיר השמח בחלקו, די דעת קניית מה חסרת.

כי באמת כל הרווח המכונה בשם לידה וכל הממון וכל ההשפעות נמשכין רק משבירת תאוות ממון, שהיא בחי' אמת כנ"ל. וזהו בחי' קושטא קאי כמבואר בגמ' {שבת קד.} [להי/לוי], שבאו נערים ודרשו בסוד האותיות ואמרו ש' שקר ת' אמת ומאי טעמא אותיות שקר לכולן עמידה על רגל אחת ואמת לאותיותיה מושב רחב, כי לאמת יש עמידה ולשקר אין עמידה. דהיינו שממון דקדושה שהוא

^{לב} כמבואר גם בתורה כט ותורה כה שעיקר תיקון הממון הוא שמכווין להרויח על מנת ליתן צדקה

^{לג} מתורלו - כיוולדה

^{לד} לשה"כ הושע יג יג חבלי יולדה

^{לה} זהו משפטים קטו.

^{לו} שבת דף קד. אמרי ליה רבנן לרבי יהושע בן לוי אתו דרדקי האידינא לבי מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר כוותיהו אל"ף בי"ת אלף בינה גימ"ל דל"ת גמול דלים וכו' ...ש"יין שקר תי"ו אמת מאי טעמא שקר מקרבן מיליה אמת מרחקא מיליה שיקרא שכיח קושטא לא שכיח ומאי טעמא שיקרא אחרא כרעיה קאי ואמת מלבן לבוניה קושטא קאי שיקרא לא קאי. וכו'

רש"י - אחד כרעא - כל אות ואות שבו עומדת על רגל אחד:

אמת מלבן לבוני - מושכבין תחתיה אותיותיה כמין לבונה, דאל"ף הרי יש לה שתי רגלים ומושבה טוב, ורגל השני רחב:

עם דעת והארת האמת הוא מעמיד את בעליו על רגליו, אבל ממון אם תאוות ממון שהיא ע"ז ושקר אינו מעמיד את בעליו על רגליו אלא מפיל אותו. ומבאר רבנו שכך גם מצאנו בתורה שהממון נקרא יקום כי מעמיד את האדם על רגליו **כי אמרו רז"ל [פסחים קט.א] וז"ל** על הפסוק שמתאר את בליעת דתן ואבירם וביתם וכל רכושם (דברים יא ו) "אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם ואת בתיהם ואת אהליהם **ואת כל היקום אשר ברגליהם [לט] וישגם כל ממונם נבלע עמהם, כי "יקום" זה ממונו [מא] מב**

^{לז} סנהדרין ק. ילקוט שמעוני תורה סוף רמז תתנו, פסיקתא וזרתא (לקח טוב) קרח דף קטו: ד"ה וכל ישראל. וצ"ע הרי קרח ממונו הפיל אותו, כמובא במדרש שנתגאה ושיחד בו עדתו לחלוק על משה רבנו. וגם דתן ואבירם כשהיו עשירים ממונם הכשילם לרדוף את משה רבנו כפרש"י עה"פ כי מתו האנשים וכו'.

^{לח} **פסחים דף קט.** אמר רבי חמא (בר) [ברבי] חנינא שלש מטמוניות הטמין יוסף במצרים אחת נתגלה לקרח ונצלע עמו נאלמה ואחת נתגלה לאנטונינוס בן אסירוס קיסר רומי זמן רב אחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא. כתוב נקלה (ה יב) "יש רעה חולה רלוייה תחת השמש עשר שמור לבעליו לרעתו" אמר רבי שמעון בן לקיש זו עשרו של קרח שאלמלא שהיה עשיר כל כך לא היה מתגלה לחלוק על משה רבנו ולא היה נטרד מהעולם (רש"י). שזממונו שיחד את עדתו לחלוק על משה רבנו (תורה תמימה ומהרש"א סנהדרין קי) (שנאמר) (דברים יא ו) "אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם ואת בתיהם ואת אהליהם ואת כל היקום אשר ברגליהם". אמר רבי אלעזר היקום אשר ברגליהם זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו ע"כ מי שאין לו ממון נקרא פושט רגל כי אין לו עמידה על רגליו (תורה תמימה). אמר רבי לוי משאוי שלש מאות פרדות לבנות היו מפתחות בית גנויו של קרח וכולהו אקלידי וקליפי דגלדא:

סנהדרין קי. – וקהלת ה-יב) עושר שמור לבעליו לרעתו אמר ר"ל זה עושרו של קרח (דברים יא-ו) ואת כל היקום אשר ברגליהם א"ר אלעזר זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו ואמר רבי לוי משוי' ג' מאות פרדות לבנות היו מפתחות של בית גנויו של קרח וכולהו אקלידי וקליפי דגילדא א"ר חמא ברבי חנינא ג' מטמוניות הטמין יוסף במצרים אחת נתגלה לקרח ואחת נתגלה לאנטונינוס בן אסירוס ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא וא"ר יוחנן קרח לא מן הבלועים ולא מן השרופין לא מן הבלועין דכתיב (במדבר טז-לב) ואת כל האדם אשר לקרח ולא קרח ולא מן השרופים דכתיב (במדבר כו-י) באכול האש את חמשים ומאתים איש ולא קרח במתניתא תנא קרח מן השרופין ומן הבלועין מן הבלועים דכתיב (במדבר כו-י) ותבלע אותם ואת קרח מן השרופין דכתיב (במדבר טז-לב) (ותצא אש מלפני ה') [ואש יצאה מאת ה'] ותאכל את חמשים ומאתים איש וקרח בהדיהו. ועיין מלך נחומא כילד

^{לח} דברים יא ו', ונוכרים שם רק דתן ואבירם. ועיין רמב"ן ורבנו בחיי ודרשות הר"ן דרוש י' מדוע קרח לא נזכר ועיין סנהדרין י. שנחלקו אם קרח היה מהבלועים.

^מ **דברים פרק יא (ו)** וְאִשָּׁר עֲשָׂה לְדָתָן וְלֵאבִירָם בְּנֵי אֱלִיָּאָב בֶּן רְאוּבֵן אֲשֶׁר פָּצְתָה הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וּתְבַלְעֵם וְאֶת בְּתֵיהֶם וְאֶת אֹהֲלֵיהֶם וְאֶת כָּל הַיְּקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל:

רש"י (ו) בקרב כל ישראל – כל מקום שהיה אחד מהם בורח הארץ נבקעת מתחתיו וכולעתו אלו דברי רבי יהודה אמר לו רבי נחמיה והלא כבר נאמר ותפתח הארץ את פיה ולא פיותיה א"ל ומה אני מקיים בקרב כל ישראל א"ל שנעשית הארץ מדרון כמשפך וכל מקום שהיה אחד מהם היה מתגלגל ובא עד מקום הבקיעה: **ואת כל היקום אשר ברגליהם** – זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו:

כלי יקר (דברים יא ו) – ואת כל היקום אשר ברגליהם, פירש"י זה ממונו של אדם המקיימו על רגליו, וכי מי שאין לו ממון חיגר ברגליו ולא עמדה לו כל חכמתו ושאר המעלות האנושיות. ונראה שבגנות קנין הממון הוא מדבר כי הוא הפחות שבכל ד' מעלות שמנה הרמב"ם (בח' פרקים) והם החכמה, והגבורה, והעושר, כי כולם דבוקים באדם, והעושר חוץ ממנו, כי החכמה מקורה בראש ובמוח ולב, והגבורה מקורה בלב כי מי שהוא רך הלבב אינו גבור, אבל העושר דבוק ברגלו כי יתרון ארץ בכל היא, (קהלת ה ח) והארץ מדרס לרגליו ודין הוא שיהיה הפחות שבכולם ויהיה נתון תחת ממשלת האדם לעשות בממונו מה שירצה, אבל לסוף מוחלפת השיטה שממונו מתגבר עליו אל כל אשר יחפוץ וטנו ועלה מן הארץ משפל מצבו כאשר יקום איש על רעהו כך יקום ממונו עליו ושלט בו ומעבירו על דעתו ועל דעת קונו, לכך קראו היקום אשר ברגליהם כי זה העצב נבזה האחוז בחבלי בוז ונתון תחת כפות רגליו הוא היקום אשר יקום עליו למשול בו, וכאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש (דברים כג כו). כך קנין זה מביא את בעליו בסכנות רבות והוא אשר המית את קרח כי בטח בעשרו ונפל, לכך קרא לממונם של קרח ועדתו היקום אשר ברגליהם:

^{מא} היקום זה ממונו עיין לק"ה מאבד ממון חברו ומסור סוף הלכה א. ועיין עיני יצחק שכתב מי שמתחזק שממונו מעמידו, ממונו שמור לרעתו. והפנים יפות כתב מעמידו על רגליו להיות עשיר יענה עזות בקומה זקופה דוחק השכינה. והכלי יקר הקשה על פרש"י אטו עני הוא חיגר אלא שהעושר דבוק ברגלו והדין שיהיה נתון תחת ממשלתו אבל לבסוף מוחלפת השיטה ומתגבר עליו כאשר יקום איש על רעהו ומשתלט עליו ומעבירו על דעתו ודעת קונו, לכן נקרא היקום אשר ברגליהם.

^{מב} **הממון נקרא יקום** – עיין לק"ה מאבד ממון חברו ומסור סוף הלכה א – **ועל כן הממון נקרא יקום, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, ואת היקום אשר ברגליהם זה הממון שמעמידו על רגליו, בחינת ק"ם ה"ל, כי אי אפשר להוליד ממון כי אם על ידי בחינת הק"ם קלין כנ"ל.** ובשביל זה נקרא הממון יקום לשון תקומה בחינת ק"ם ה"ל. וזה שכתב רבנו זכרוננו לברכה שם שכל הנפילות על ידי תאוות ממון, עין שם הפך ק"ם ה"ל. ובשביל זה נופל על ידי שפגם בבחינת ק"ם בחינת ק"ם קלין ה"ל. אבל בשווא לזכור לשלום דרך אלו הק"ם קלין ויוצא ועולה משם בשלום וזוהי ההוליד ולהרויח ממון דקדשה על ידי זה יש לו תקומה על ידי הק"ם קלין שהקים והרים אותן אל הקדשה. ובשביל זה נקרא הממון יקום שמעמידו על רגליו בבחינת ק"ם כנ"ל:

וזה בחינת [מה] שנגאמר באברהם, ויקם שדה וכו' לאברהם למקנה. ופרש רש"י, תקומה היתה לו שיצא מידם לידו. כי כל הקנינים של אברהם הם בבחינת ק"ם שיש להם תקומה על ידי הק"ם קלין בקדשה כנ"ל. כי גם ממון שבקדשה מוליד ומרויחין על ידי הק"ם קלין שצריכין לעבר ולילף ולסכל בחינת בעצבון תאכלנה ולצערק אלו הק"ם קלין ולעלות משם ולהוליד ולהרויח ממון דקדשה ואין יש לו תקומה על ידי בחינת הק"ם קלין כנ"ל. אבל להפך פוגם באלו הק"ם קלין ואין יש לו נפילה כנ"ל, כי כל הנפילות על ידי תאוות ממון, על ידי פגם ק"ם קלין ה"ל. ועל כן המסור שפוגם בזה כנ"ל, על כן מורידין אותו ולא מעלין, כי נופל ואינו קם בבחינת זכור עליה פשעה ונפלה ולא תסיף קום, כי פגם בק"ם קלין ה"ל. על כן מפילין ומורידין אותו ולא מעלין כי אין לו תקומה כנ"ל. וזה בחינת [מה] שאמרו, מורידין אותו לבור וכו', כי בור דא טחול וכו', בחינת פגם תאוות הממון, כמובא שם בדברי רבנו זכרוננו לברכה, כי הוא פגם בזה כנ"ל:

וזה בחינת מה שכתוב, הקמס קם למטה רשע, הקמס זה בחינת פגם תאוות הממון שעל ידי זה בא לגלות, על ידי זה נפגם בחינת ק"ם בחינת הק"ם קלין ה"ל. ונעשה מטה רשע, חס ושלום. אבל לעתיד שיקים, ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זבובו וכו', שיתבטל תאוות ממון ויעברו ויחלפו חבלי לדה ותצמח ותוליד הישועה, אז נאמר, נפלה לא תסיף קום בתולת ישראלי, כי כבר סבלנו חבלי לדה וצעקנו הק"ם קלין עד שנולדה הישועה ומעתה תהיה לנו תקומה במהרה בימינו, אמן:

של אדם שמעמידו על רגליו [מגן/מ] ובגמ' שם משמע שהדברים מכוונים לממונו של קרח דייקא
שהיה שמור לו לרעתו ולא העמידו אלא הפילו לשאול תחתיות/מ, עכ"פ יש בחירה בזה והמתגבר על
 יצרו וצווק קמ קלין זוכה שהממון יעמידו על רגליו (ל"ק"ה). **וע"כ עיקר המעמד פרנסה דקדושה היינו**
ממונו של אדם שמעמידו על רגליו/מ, **הוא על ידי אמת** כי ממדת "אמת נמשך מדת

^{מג} עיין צידה לדרך על פרש"י דברים יא ו' שמבאר עפ"י פרש"י ויקרא כה לה כי ימוך אחיך, אל תניחוהו שיפול, הרי שעני אין לו עמידה. והבאר מים חיים כתב כיון שחשוב כמת אין לו עמידה. והוזהר וישלח קעא. כתב שהכוונה לתמכי אורייתא שבזכות ממונם שמחזיקים לומדי תורה יש להם עמידה לעת"ל.

^{מד} **כך דרש רבי אליעזר** בגמ' פסחים קט. וסנהדרין קי. ורש"י הביאו בביאור הפסוק. **וצ"ע** שדייקא על הממון של קרח דרשו זאת אע"פ שהיה שמור לרעתו והפילו כמבואר שם בגמ'. ובמדרש רבה ריש פ' קרח אמרו ששיחד בממונו את אנשיו לחלוק על משה רבנו נמצא שלא העמידו על רגליו אלא אדרבה בגללו נבלע באדמה. ואע"פ שקרח לא נזכר שם בפסוק, ובאמת נחלקו בגמ'אם היה מהנבלעים או מהנשרפים או משניהם. אבל בגמ' משמע שעל עשרו מכוונים הדברים. (ואולי כיון שבני קרח לא מתו יש בחי' שנשאר לו עמידה) ועיין לעיל פ' הכלי יקר שם שמקשה על פרש"י וכי מי שאין לו ממון הוא חגור. ודרש את הפסוק בגנות הממון שקם על בעליו למשול בו, כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש. ע"ש. וגם עיני יצחק על הגמ' פירש שמי שמחזיק שממונו מעמידו לו הוא שמור לרעתו. וגם הפנים יפות על החומש כתב שמעמידו על רגליו לרעה להיות עשיר יענה עזות ובקומה זקופה דוחק השכינה. ועפ"י הפשט באמת צריך לומר שהכוונה בגשמיות כמו שפירש הצידה לדרך כיון שעני נקרא מן ונופל והבאר מים חיים כתב כיון שעני חשוב כמות נחשב שאין לו רגלים. אבל ברוחניות באמת בדרך כלל העשרות היא לרעה כדברי רבינו והמפרשים הנ"ל. אבל על רבינו שמביא גמרא זו קשה מאד כי כוונת רבינו לעמידה בבחי' קושטא קאי, וזה בוודאי קשה לומר על קרח. וצ"ע.

^{מה} **ואולי כי קרח** היה צדיק כמבואר בתורה קפא רק טעה שלא התבטל למשה רבנו, וכן בפרפראות לחכמה על תורה א' תנינא, שנפילת קרח היה שזכה לשלימות ביראת שמים שע"ז היו דבריו נשמעים כמבואר בגמ' כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, ועי"ז נפל לתאוות התמנות, וחשב שראוי לו להיות כהן גדול. ועי"ז נפל הרבה. ומבואר בספרים שלעתידי הוא יתקן ויהיה כהן גדול. נמצא אע"פ שהממון הפילו זה אחרי שנפל למחלוקת אבל לפני כן באמת ממונו העמידו על רגליו כי היה בעל רוח הקדש וצדיק גדול הדבוק באמת. ויותר מזה מבואר בהיכל הברכה (במדרש טו יא ד"ה הנעדים" שקרח וכל עדתו היתה כוונתם לשם שמים בהקטרת הקטרת להביא את הגאולה ע"י יחוד שמסר להם משה רבנו ורק בגלל שלא שיתפו את משה רבנו עמהם התגברה מדת הדין עליהם מאד. ולפ"ז גם בסוף היה דבוק באמת ורק כיון שחלק על משה רבינו צדיק הדור לא היה לו מלח להמתיק מרירות הממון. וכן דתן ואבירם עשו לשם שמים וכל מחלוקתם היה מחלוקת כיצד להנהיג את ישראל, ורק ע"י שחלקו על הצדיק שהוא המלך ממון חסר נפלו ע"י הממון. ואולי אפ"ל שכיון שאינו דומה לבעל תאוות ממון שמתואר כאן בתורה שיש לו דמים עכורים ממש לאסוף ממון לבטוח בו ודבוק בשקר לכן אין לממונו רגלים להעמידו. אבל צדיק שחולק לשם שמים על צדיק הדור אע"פ שזה חמור מאד אע"פ שבאמת ממונו הפילו אבל לא מצד תאוות הממון, ועיין תורה עב שמי שיש לו דעת צח כל שיהא אין לו תאוות גשמיות אלא לבו חלל בקרבו ויצה"ר שלו מלאך קדוש המטעה אותו בדחיקת השעה. ועוד ידוע שכל דור המדבר היו דור דעה נשמות גבוהות מבחי' לאה עם דעת עצום וגדול וכל שכן הגדולים שבהם היו עם דעת גדול מאד ובוודאי היה להם תיקון הברית מצד עצמם וכבר מבואר לעיל שאלת ריב"ל ומלח מי סריא, דהיינו שמי שתיקן בריתו לא יכול ליפול לתאוות ממון. ואע"פ שהחולק על צדיק הדור זה פגם עצום בעצם הברית, קשה מאד לומר שבגלל זה הוא נופל מתיקון הברית שאם כן חוזרת שאלת סבי דבי אתונא מילחא כי סריא במאי מלחי ליה, דהיינו מי שזכה לתיקון הברית בתכלית ואח"כ חולק על הצדיק הדור במה מלחי ליה. מאידך כל זה נדחה עפ"י המבואר באת ג' שהחולק על צדיק ממנו מגרש אותו הקב"ה לשמד תאוות הממון, מאידך כיון שמבואר בתורה קפא שרק בזכות תפלת יעקב אבינו לא הפילו קרח ועדתו את משה רבנו על כן שייך לומר לגבינו העמידו על רגליו. אבל דוחק. ואולי פחות דוחק כיוון שבדרך כלל מעמידו עכ"פ בגשמיות וכדברי התורה תמימה שבלא ממון נקרא פושט רגל. או כלק"ה הנ"ל שעכ"פ יש בחירה ובקמ צעקות לזכות לדעת קניית מה חסרת יכול שהממון יעמידו על רגליו וצ"ע. (וממה שהמדרש מציג את קרח כליצן ורשע נראה כוונתם ללמד עד כמה רע הדבר לחלוק על צדיק הדור אבל באמת להבין זאת כפשוטו זו טפשות כמבואר בהיכל הברכה)

^{מו} **ועיין לעיל** אשה ופרנסה בחי' אחת נמצא אשה ופרנסה מעמידה את האדם על רגליו.

בליקוטי הלכות גניבה ב' ב-2 מבואר אופן המשכת הממון דקדושה דבעינן קמ קלין כפלים כיולדה כי הן שתי לידות מבאר שם שצריך להמשיך הממון תחילה מעינא חד דרחמי לבחי' דעת תורה שהיא בחי' מצות ה ברה מאירת עינים ואח"כ מבחי' עינים לבחי' מעשה בחי' מעמידו על רגליו. וזה בחי' קלני מראשי קלני מזרועי דהיינו לראש ומהראש לזרוע. וכן בחי' עינים ורגלים מחד עינא לעינים ומעינים למעמדי הרגלים. ועיין **תורה סט** שהממון בא לאדם מאור נפשה של אשתו לכן אוקירו לנשיכו דהיכי דתתעתרו.

איתא בזהר רגלי דאיניש דא אתתא. וברגלין כמעט אין מוחין רק של עמידה והליכה ויש בזה גם מעלה שגם כשאין שכל והבנה נשאר על עמדו והולך בבחי' רגלי מוליכות אותי לבהמ"ד, בחי' מה שאדם עושה מתוך הרגל ובחי' רגלי איניש ערבין ליה.

ומבואר בהגר"א על ספרא דצניעותא הקשר בין עין ורגל כי גם עין היא כלי הליכה רוחני דהיינו שהעין היא הרגל בעולם היותר גבוה

וזה בחי' המרגלים שהלכו לתור את הארץ דהיינו שהלכו לתור בעיניהם ואעפ"כ נקרא לרגל את הארץ

ועיין יבמות סג. רבי יוסי שאל את אליהו כתיב עזר כנגדו במה עזרתו וא"ל אדם חיטה מביא האם חיטה אוכל צמר מביא האם צמר לובש וכו' נמצא מאירה את עיניו ומעמידתו על רגליו

וצ"ע מה הקשר בין מבשלת אופה לחם מחיטים ומכינה לבוש מצמר למאירה עיניו ומעמידה על רגליו.

וגם צ"ע הרי עזר כנגדו נאמר לפני החטא ואז מלאכים צלו לו בשר והכינו כל צרכיו.

ועוד צ"ע למה לא ענה תירוץ הכי פשוט לפריה ורביה שזה בוודאי הדבר היחיד שלא יכול בלעדיה.

לכן נ"ל שבאמת פו"ר זה פשיטא אלא שאל על יותר מזה ואליהו ענה לו שיש עוד דבר שא"ל בלי האשה וזה ממון דקדושה כי מבואר **בתורה סט** שהממון מאור נפשה של האשה לכן א"א לזכות לממון דקדושה אלא ע"י שהיא זיווגו וע"י שמכבדה וזה שרמו לו חטה מביא חטא אוכל אלא מזה שאתה רואה שהיא מוכנה לשרת אותו אתה מבין שהיא זיווגו נמצא שעל ידה בא לו ממון דקדושה

ההסתפקות והשמחה בחלקו, שהוא בחי' שבירת תאוות ממון כנ"ל. וזה בחי' קושטא קאי, היינו ע"י אמת יש לו ממון שהוא בחי' עמידה שמעמידו על רגליו מ"כנ"ל. אבל שקרא לא קאי, כי שקר הוא ע"ז תאוות ממון כמו שארז"ל מ"ח(סנהדרין צב.) המחליף בדיבורו כאלו עובד ע"ז [מ"ט]. וע"כ ע"י שקר שהוא ע"ז תאוות ממון אין לו שום קיום ומעמד היינו שאין לו ממון הנקרא יקום וכו' כנ"ל ולא נקרא ממון כלל כי הוא רק מהות של חסרון. וזהו שקרא לא קאי כנ"ל, כי ע"ז אל אחר אסתרס ולא עביד פירין כמבואר שם במאמר הנ"ל היטב [י]. כי ע"פ הרוב, אלו הרודפים ביותר אחר

שמעמידו על רגליו ומאיר את עיניו וכנ"ל שממון נקרא יקום כי מעמידו על רגליו והמוחין של הממון נקראים בחי' מאירת עינים כנ"ל בלקוטי הלכות גניבה ב.ב.

עוד עיין תנחומא כי תשא פ"ה שאלה מטרונותא את רבי יוסי בן חלפתא הקב"ה משגמר לברוא את העולם מה עושה ענה לה מזווג וזיווגים אמרה לו גם אני יכולה וזיווגה עבדים ושפחות ולמחר זה עיניה שמיטא וזה רגליה תבירא עינים ורגלים דייקא.

נמצא מדויק ודייקא לרבי יוסי בן חלפתא (הוא רבי יוסי הנ"ל ביבמות (ריצ"ח)) כי כשזוכה מעמידתו על רגליו ומאירה עיניו וכשלא זוכה אזי להיפך ודייקא בעין וברגל

האשה נלקחה מהאדם כאשר היה בתרדמה תרד-מה ירידת המוחין או תר-דמה הסתכלות בעיני הדמיון והמצב אז הוא שאין עמידה ואין ראיה וזהו שבאה להקימו ממצב זה אם זוכה. ואם לא זוכה אזי כנ"ל דין עיניה שמיטי דין רישיה פציעי דין רגליה תבירא. (עפ"י שיעור בוהר של הריצ"ח תשנח שופטים- בענין מעמידו על רגליו ומאירה את עיניו)

^מ בתולו ציין כאן את המ"מ הנ"ל פסחים ק"ט ובתשכס העבירו לדלעיל

^{מח} בתשכס נחקק המ"מ הזה

^{מט} עיין ירמיהו י' טו תענועים היא ע"ז ומתעתע הוא שקר בבראשית כז יב.

¹ באות ה ד"ה וז"פ שאמרו סבי דבי אתונה

תאוות ממון, הם מתים בעלי חובות, ומאומה אין בידם [א]. ואפילו אם אינם מתים בעלי חובות, הם בחייהם בעלי חובות לתאוותם. שהם מתאוים כ"כ לממון הרבה, עד שהם רצים ויגעים מאד כל ימיהם ביגיעות גדולות, ומסכנים עצמם בסכנות גדולות, בשביל למלאות תאוותם, כאלו היה עליהם חוב גדול לשלם, היינו חוב הע"ז וכו', כמבואר לעיל. וכל ימיהם אינם יכולים למלאות תאוותם, ולשלם חוב הזה של תאוותם, כי אין אדם מת וחצי תאוותו בידו וכו' כנ"ל כי רודף להשיג ממון שהוא בלא דעת של הסתפקות ואזי הוא עפר וחסרון נמצא רודף למלא חסרונו בחסרון ורק מגדיל את חסרונו. נמצא שאין ממונו ממון כלל כי אין לו שום הנאה מממונו, כי אל אחר אסתרס ולא עביר פירין וכו' כנ"ל.

וע"כ א"א להמשיך שפע ומזונות ולהרויח ממון הנקרא ממון, דהיינו ממון דקדושה, שיהיה שמח בחלקו, שזהו עיקר העשירות, כמו שארז"ל (אבות פ"ד) איזהו עשיר השמח בחלקו, כ"א על ידי שבירת תאוות ממון, שהוא בחי' אמת, שמשם עיקר ההשפעה כנ"ל. וע"כ קשים מזונותיו כפליים כוילידה, כי צריך לילך ולעבור ולשבר הק"ם קלין של תאוות ממון כנ"ל, אשר רק על ידי זה יכולין להרויח ממון. כי עיקר השפע דהיינו מדת ההסתפקות^א נמשך מאמת שהוא בחי' שבירת תאוות ממון^ב שהם מוחין של דעת נפלא וגדול בחי' דעת קנית מה חסרת שממשיך ע"י ק"מ צעקות ב' פעמים צעקות היולדת משרש הממון באורות הצחצחות. ובזה מקושר המאמר היטב. והבן שם היטב מאוד, כי דברי רבינו ז"ל הם עמוקים מאוד מאוד ויש בהם עמקות גדול (י'):

השמטות

(שייך לאות א'), שם מבואר שהממון הוא בחי' פנים וכו' ע"ש שיש פנים חשוכים של בעל תאוות ממון ויש פנים מאירות של מי שיצא מתאוות ממון וע"כ ארז"ל [טז] פני הארץ הם העשירים. כמו שפרש"י על פסוק (בראשית מא) ו"א והרעב היה על כל פני הארץ מי הם פני הארץ אלו העשירים. כי הממון והעשירות הוא בחי' פנים כנ"ל:

^א לשה"כ שופטים יד ו'

^ב מתרצו - יגיעים

^ג משנה מסכת אבות פרק ד א' איזהו עשיר השמח בחלקו, שנאמר (תהלים קכח), יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. אשריך, בעולם הזה. וטוב לך, לעולם הבא.

^ד מתרלו - כוילדה

^ה עיין גם תורה מז השובע נמשך ממדת האמת על כן מי שיש לו תאוה לאכול סימן שיצא מפיו שקר ע"ש.

^ו אבל הפרנסה עצמה דהיינו בני חיי ומזוני במזל תליא ולא בזכותא ומבואר בכהאריז"ל דהיינו מזיווג שתי המזלות נוצר ונקח שביג תיקוני דיקנא דאריך ויג מדות של רחמים עיין ספר הליקוטים ריש פרשת תלדות.

^ז ועתה הבן היטב שאמר על אימא לן מילי דכדיבי וכו', שקרא תאוות ממון מילי דכדיבי, היינו שקר ע"ז כמ"ש שם, כי בודאי הוא בחי' שקר, כי נדמה לו שמרויח ומרויח ולבסוף אין בידו מאומה, כמו ששכיח עתה בעולם. וע"כ כל זמן שיש בידו הממון אינו חי כלל, כי מאחר שאין לו שום הנאה ממנו, כי חסר לו בכל פעם יותר, והוא בע"ח תמיד. ע"כ השיב להם, היינו מילי דכדיבי, היינו שקר, שנדמה להם שהם מרויחים ובאמת אינם מרויחים כלל. כי מתים בעלי חובות, כי עפ"י רוב הם נשארים בעלי חובות ממש, או שהם בעלי חובות לתאוותם וכו'. עיין כל זה היטב לעיל, ותבין עתה איך הכל מקושר יפה. והעיקר שתבין הדברים היטב באמת למעשה, להשתדל להציל נפשך ממר ממות שהוא תאוות ממון כנ"ל:

^ח הערה הנ"ל נמצאת כבר בלוח התיקון של תרלד ושם כתב שצ"ל בתוך הספר זה הלשון שם - ועתה מובן היטב מ"ש לעיל על מאמר אימא לן מילי דכדיבי וכו' שקרא תאוות ממון מילי דכדיבי היינו שקר ע"ז כ"ש שם כי בודאי הוא שקר כי נדמה לו שמרויח ומרויח ולבסוף אין בידו כלום כמו ששכיח הרבה בעולם ואף לפעמים שיש לו ממון אינו ממון כלל מאחר שאין לו שום הנאה ממנו כי חסר לו בכל פעם יותר והוא בע"ח תמיד ע"כ השיב לו היינו מילי דכדיבי היינו שקר שנדמה להם שמרויחים ובאמת אינם מרויחים כנ"ל כי מתים בע"ח כי עפ"י רוב הם נשארים בע"ח ממש או שהם בעלי חובות לתאוותם וכו' כל זה היטב לעיל ותבין עתה איך הכל מקושר יפה והעיקר שתבין הדברים היטב באמת למעשה להשתדל להציל נפשך ממר ממות שהוא תאוות ממון כנ"ל. ומסתבר שהמקור הוא לוח התיקונים שהיה בידם ממוהר"ן.

^ט בראשית רבה צא סוף פסקא ה'

^י מדרש רבה בראשית - פרשה צא פסקא ה' והרעב היה על כל פני' ראו היה למקרא לומר על הארץ מה ת"ל על פני אמר רבי שמואל בר נחמן ללמדך שלא התחיל הרעב אלא בעשירים שאין פני הארץ אלא עשירים לכך נאמר (משלי יא) מונע בר יקבוהו לאום בזמן שאדם עשיר יש לו פנים שמחים לראות את חבירו ובזמן שאדם עני אין לו פנים לראות מפני שהוא מתבייש מחבירו לכך נאמר מונע בר יקבוהו לאום:

^{יא} בראשית פרק מא (נו) והרעב היה על כל פני הארץ ויפתח יוסף את כל אשר בהם וישבר למצרים ויחזק הרעב בארץ מצרים: (נו) וכל הארץ באו מצרימה לשבר אל יוסף כי חזק הרעב בכל הארץ:

רש"י - (נו) על כל פני הארץ - מי הם פני הארץ אלו העשירים (ב"ר):

מורחי (נו) על כל פני הארץ מי הם פני הארץ אלו העשירים. בבראשית רבה אמרו, "לא היה צרך לומר אלא על הארץ, מה תלמוד לומר 'על פני'. אמר רבי שמואל בר נחמני, לא התחיל הרעב תחלה אלא בעשירים, שאין פנים האמורים כאן אלא עשירים, בזמן שאדם עשיר

שם תאוות ממון הוא בחי' חשך אנפין חשוכין וכו' ע"ש. וכן מרומז בזוהר (מקץ דף קצג ע"א) **קץ שם לחשך וכו' [ג']** והחושך הוא הסט"א שיש לו גבול למעלה, דהיינו שלא נמשך מהמחשבה תחילה, אלא מעולם הפירוד שתחתיו, ועל כן הוא גם מחפש לשים קץ/טו' לכל קדושה הבאה מהמחשבה תחילה של הקב"ה, ששם שרש הממון דקדושה דהיינו שרש ההסתפקות והשמחה בחלקו, ואילו החושך והקץ והמניעות על הקדושה והשמחה וההסתפקות **דא זוהמא דדהבא** דהיינו סיגי הזהב שהם פסולת הממון דהיינו תאוות הממון :

(שייך לאות ג') שלמדנו, שתיקון תאוות ממון הוא תיקון הברית ומי שלא מתוקן בעצמו יכול להתקשר באהבה לצדיק ממנו ועי"ז יהיה לו תיקון התאוה בחי' מלח ברית לכן החולק על חבריו יכול ליפול לתאוה אם חבריו מתוקן ממנו בברית. וכאן מחדש חידוש נפלא שהחולק על חבריו אם הוא מתוקן מחבריו יכול להפיל את חבריו לתאוות ממון דהיינו שגם מי שלא חולק בעצמו אלא חולקים עליו יכול ליפול לתאוות ממון אם חבריו החולק עליו מתוקן ממנו בברית.

וילגרש מפניך אויב ויאמר השמד וכו', כי כל ישראל נקראים צדיקים (טו') ע"ש הברית וכו' ע"ש באות ג' לכן כשמגרש מפניהם דקדושה את האויב להם מפיל אותו לשמד תאוות ממון. ומוסיף כאן

יש לו פנים שמחים לראות חברו, וכשהוא עני מתבייש ואין לו פנים לראות חברו. את כל אשר בהם כתרוממו. שהוא חסר בר, כאלו אמר, את כל אשר בהם בר:

רבנו בחיי (נו) והרעב היה על כל פני הארץ. אלו העשירים, ונקראו פני הארץ שהכל פונין להם, ומכאן שלא התחיל הרעב אלא בעשירים. ואמר את כל אשר בהם, פירוש את כל האוצרות אשר בהם בר, וכן אמר התרגום אוצריא די בהון עבורא:

זוהר מתמ"ד מקץ דף קצג. – פי' הפסוק המובא להלן, **קץ שם לחשך** הקב"ה שם סוף וקץ לחשך מתי יכלה, **ולכל תכלית הוא חוקר** והוא חוקר ויודע תכלית וסוף כל דבר מתי יהיה, **אבן אופל וצלמות** וכן יודע מתי יכלה מקום מוצא ועיקר הפורעניות שהם אופל וצלמות, ולכן נקרא מקום הפורעניות אבן דוגמת אדם הנוגף את רגליו באבן שיש לו צער. (כ"ט"ו ומלכות)

ויהי מקץ כדי לפרש פסוק זה **רבי תייתא פתח ואמר** הקדים לפרש מש"כ **קץ שם לחשך** ולכל תכלית הוא חוקר **אבן אופל וצלמות** ואמר **האי קרא אתמר** פסוק זה כבר נאמר פירושו במדרשים, אבל עתה נפרש בזה האופן, **קץ שם לחשך**, **דא איהו קץ דשמאלא** זהו השטן הנקרא קץ הנמשך מהשמאל ששם הגבורה הנקראת חשך, **דאיהו שטאט בעלמא** שהשטן משוטט למטה בעולם הזה לפתות בני אדם ולהחטיאם, **ושטאט לעילא** ואח"כ משוטט ועולה למעלה, **וקיימא קמי קדשא בריה הוא ואסטי וקטריג על עלמא** ועומד לפני הקב"ה ומסטיין ומקטרג על בני העולם, **והא אתמר** וכבר למדנו זה. ופי' הפסוק לפי הסוד הוא, שהבינה שממנה דינין מתענין, **סס לחשך** שהוא הגבורה ז"ל, **קץ הוא** השטן הנקרא קץ הכולל מסיגי הגבורה, והוא הפועל פעולת הגבורה להלקות את הרשעים, **ולכל תכלית הוא חוקר** פי' שהשטן חוקר איך לעשות קץ ותכלה לכל דבר, **דא כל עובדי לאו אינון לטב אלא לשיצאה תדיר ולמעבד פליה בעלמא** כי כל מעשיו אינם לטוב אלא לכלות תמיד ולעשות כליה בעולם, ולכן נקרא קץ לפי שרוצה לעשות קץ ותכלה לכל הבריות, והוא לשון קציצה וכריתה. **אבן אופל וצלמות** פירושו **דא אבן נגף דבה פשלין חייבין** השטן נקרא אבן נגף לפי שבו נכשלים הרשעים, **וקיימא בהאי דאקרי ארץ עפתה כמו אפל** והוא עומד ונמצא בארץ שהחשך שלה הוא כמו חשכת אפלה, שהוא מדור הקליפות. **דא הוא קץ דאיהו מסטרא דחשך**, **זוהמא דדהבא** והא אתמר.

² איוב כח ג'

¹⁷ **איוב פרק כח (ג)** **קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר אבן אופל וצלמות:**

¹⁰ **עיין תורה לך** – ובני אדם שהם דנים את כל אדם לכף חובה, וחוקרים תמיד על חובות בני אדם, הם מבחינת קץ כל בשר. כמו שכתוב (איוב כ"ח): **"קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר"**, (עין זוהר מקץ קצ"ג), שהוא חוקר תמיד לעשות תכלית וכליון לכל דבר, ולעורר דין ולהלשין ולקטרג, כמו שכתוב (ישעיה נ"ז): **"והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל"**.

¹⁸ **עין זוהר לך דף צג.**

¹¹ **זוהר לך דף צג.** – **פתח רבי אבא ואמר** כתיב **ועמך כלם צדיקים וגו'** הנה מלה דא **הא אוקמוה חברייא** דבר זה כבר העמידו ופירשו החברים, **מאי טעמא פתיב ועמך כלם צדיקים** כי לכאורה קשה וכי **פלהו ישראל צדיקי** **גינהו** וכי כל ישראל הם צדיקים, **והא כמה חייבין אית בהו בישראל** והרי כמה חייבים יש בישראל, **כמה חטאין וכמה רשיעין דעברין על פקודי אורייתא** וכמה חוטאים ורשעים שעוברים על מצות התורה, ואיך יכללם בשם צדיקים, **אלא הכי תנא ברזא דמתניתין** אלא כך למדנו בסוד המשנה, **וכאין אנון ישראל דעבדין קרבנא דרעוא לקדשא בריה הוא אשוריהם** ישראל שמקריבים קרבן שיהיה לרצון להקב"ה, והיינו **דמקריבין בנייהו לתמניא יומין לקרבנא** שמקריבים את בנייהם לשמונה ימים לקרבן. כי מי לא יחמול על פרי בטנו ויוצא חלציו לתתו ביום השמיני ללדתו לכוות את בשר ערלתו, ובכל זאת אמו ואביו שמחים וטובי לב בתת אותו לקרבן לאביו שבשמים, ובעבור המצוה הזאת שכולם מקיימים אותה ראוי שיקראו כולם צדיקים, **וכד אתגורו עאלו בהאי חולקא טבא דקדשא בריה הוא** וכשמולידם ונפרעים כדין אז הם נכנסים באותו חלק הטוב של הקב"ה שהוא מדת היסוד, **דכתיב וצדיק יסוד עולם** הרי שהיסוד נקרא צדיק, **וכיון דעאלו בהאי חולקא דצדיק אקרו צדיקים** וכיון שע"י ברית נכנסו בזה החלק של היסוד הנקרא צדיק, הם נקראים צדיקים, **ודאי כלם צדיקים** לכן ודאי כל ישראל שהם נמולים אפילו הרשעים נקראים צדיקים, **ועל פן כתיב אח"כ לעולם יירשו ארץ** היינו ארץ העליזנה שהיא השכינה, כי ע"י המילה נכנסים במלכות וע"י הפריעה נכנסים ביסוד, **דכתיב פתחו לי שערי צדק אבא בם** כי תחילה עולים במלכות הנקראת צדק ע"י המילה, **וכתיב זה השער ליהוה צדיקים יבאו בו** רצה לומר כי **אנון דאתגורו ואקרו צדיקים** אלו שנמולו ונפרעו ונקראים צדיקים הם עולים מהמלכות אל היסוד. (מ"ק ו"פ ומפדקס)

רבינו וע"כ יוכל כל אחד שהוא שומר הברית יותר מחבירו להפיל את חבירו, כי הוא בחי' צדיק פנים דקדושה לגבי חבירו, ועליו נאמר גם כן ויגרש מפניך אויב כו': וע"כ צריך ליזהר כשיש מחלוקת על האדם שלא יפול זה שחולקים עליו לתוך תשוקת הממון, כי אולי חבירו החולק הוא פנים דקדושה נגדו, ויש לו כח להפיל אותו/י^א, והנפילה הוא שמפילין אותו לתאוות ממון כנ"ל בתחילת אות ג'. ובתורה קפא מבואר שהנפילה היא לתאוות ניאוף ע"ש, וכבר נתבאר לעיל ובלק"ה קדושין ג' ג' שהן קשורות זו לזו, וע"י תאוות ניאוף אין לו מלח ממון חסר ונופל לתאוות ממון, ע"כ צריך ליזהר מזה צ"ע כוונת רבינו בזה. ממה צריך להזהר? מה יכול לעשות מי שחולקים עליו, אם החולק הוא צדיק?

לעיל באות ג' אמר שמי שחולק על צדיק אין לו מלח ממון חסר לכן מפילים אותו לתאוות ממון. משמע ששם אין לו אפשרות להזהר כיון שהוא בעצמו החולק מגרשים אותו מפנים דקדושה ממנו. וכאן מדובר שחולקים עליו לכן צריך להזהר כי עדיין יש לו בחירה בזה כך נראה כאן בפשטות. סיכום הסוגיא כי נראה לי

לעיל באות ג' נתבאר עפ"י הפסוק "ויגרש מפניך אויב" שהקב"ה מגרש את האויב של צדיק ויאמר השמד דהיינו שמפילו לשמד העבודה זרה של תאוות ממון.

ומבאר שהאויב של צדיק הוא מי שחולק על צדיק, ומוסיף כי החולק אין לו מלח להמתיק מרירות תאוותיו. ונ"ל עומק הכוונה בזה כי צדיק הוא מאן דנטיר ברית (זוהר) נמצא שהוא בן בריתו של הקב"ה והחולק עליו כחולק על הקב"ה ונעשה לו לאויב, וממילא מאבד את פני ה' שמהם מאיר מדת ואמת שהיא מדת ההסתפקות, ואין לו מלח להמתיק מרירות הממון.

ואע"פ שגם לקטן ממנו יש בחי' ברית שהרי עמך כולם צדיקים כיון שנימולו כמבואר שם אע"פ שמי שהוא יותר בברית עם הקב"ה חבירו הקטן ממנו שרגא בטיהרא, ולא נחשב בן ברית להקב"ה ביחס אל זה שהוא יותר בן ברית.

ועומק העניין אולי אפ"ל כי באמת ברית היא רק בין שנים, וא"כ איך יתכן שהקב"ה כרת ברית עם כל ישראל. (בעניין זה שמעתי מהריצ"ח שביאר מדוע לשון חז"ל לברות ברית והרי זה תרתי דסתרי אלא שא"א להתקשר בברי רק אחרי שנברתים מכל קשר ברית אחר. ובזה ביאר מדוע הלך אברהם אבינו לבני בריתו ענר אשכול וממרא להתייעץ על המילה אחרי שהקב"ה בעצמו ציווה אותו, ותיירץ כיון שהיו בני בריתו וא"א להיות בברית שלימה אם שנים לכן הלך להודיעם שמעבשיו הוא בברית עם הקב"ה וממילא הברית עימהם היא משנית.) ובאמת בסיני כרת הקב"ה ברית עם כלל ישראל וכרת עצמו מהברית עם שאר אומות.

ואולי אפ"ל שעל כן הכלל שמי שיותר שומר הברית מחבירו אזי חוזק הברית של הקב"ה עמו, כמו מבטל את הברית עם זולתו הפחות ממנו. כי זה ממהות הברית להיות מחובר עם בן בריתו עד מסירת נפש ממש וזה א"א עם שנים בעת אחת לכן בשעה ששני בני ישראל חולקים זה עם זה אזי השומר ברית יותר מחבירו מועדף וזולתו נחשב אויב לברית. ומגורש לשמד.

וצ"ע לפי המבואר באות ג' שהמקושר לצדיק נעשה לו מלח ברית להמתיק מרירות הממון ע"י שמירת הברית של חבירו כגון זבולון שנאמר בו שמח זבולון בצאתך (לפרקמטיא) כי היה מקושר ליששכר שהיה לומד תורה. האם החולק על צדיק ומי ששומר הברית יותר ממנו חולק עליו, נופלים לשמד הע"ז של ממון, גם אם הם מקושרים לצדיק אחר ששומר הברית יותר מבעל מחלוקתם.

צ"ע אולי יש לומר שכיון שחולק על צדיק ממנו, זה פגם הברית, שמוכיח שגם הקשר שלו עם הצדיק שמקושר אליו הוא לא מצד שהוא בן ברית אלא מצד טובת הנאה שיש לו ממנו.

וזהו ויחי דף רטו. – רבי יצחק פתח ואמר לפרט בלופו אחר מש"כ ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ, ואמר האי קרא רזא עלאה איהו בין מחצדי חקלא פסוק זה הוא סוד גדול בין קולרי סודות התורה משדה תפוחין העליון שהוא המלכות ששם גידול הסוד ע"י היסוד, דהא ברזא דאגדתא תני רבי שמעון כי בסוד האגדה למד רבי שמעון, דאחסנת ידותא עלאה דההיא ארץ שנחלת ירושה העליונה של המלכות הנקראת ארץ, לית מאן דירית לה בר תהוא דאקרי צדיק און מי שיוכר אותה אלא מי שנקרא לדיק שזו הוא אחוז ביסוד הנקרא לדיק שהוא מקבל את השפע תחילה ועל ידו נשפע למלכות, דהא מטרוניתא ביה אתדבקת לאתבסמא כי המלכות מתדבקת ביסוד כדי להתמתק על ידו מתוקף דיניה, וצדיק ירית למטרוניתא ודאי והיסוד יורש חלקו השפע כשזיל המלכות.

ואמר אוף הכא בחביבותא דקדשא בריך הוא לישראל אמר ועמך כלם צדיקים אף כן מחמת חביבות שמחבב הקב"ה את ישראל אמר ועמך כולם לדיקים, ובגין כך לעולם יירשו ארץ פירושו אתחזון לירית למטרוניתא הס ראוים לירש את שפע המלכות, ומפרש מאי טעמא אקרון צדיקים מהו הטעם שישלח נקראים לדיקים, ומאי טעמא ירתין למטרוניתא ומהו הטעם שיוכרים את שפע המלכות, ואמר בגין דאתגדו לפי שנמולו, כמה דתנינן כל מאן דאתגדו ועייל בהאי אהסנא ונטיר להאי ברית כמו שלמדנו כל מי שנמול ונכנס בנחלת המלכות ושומר את הברית מלפגמו בעריות, עאל ואתדבק בגופא דמלכא ע"ז נכנס ומתדבק בגוף המלך שהוא הת"ת, ועאל בהאי צדיק על ידי שנקנס ביסוד כשנמול, כי היסוד הוא סיומא דגופא ונגופא דמי, ובגין כך אקרון צדיקים ולכן נקראים לדיקים, ועל דא לעולם יירשו ארץ ועל כן לעולם יירשו ארץ, ומפרש מאי ארץ מי נקראת ארץ, ואמר דא ארץ תחיים זו היא המלכות הנקראת ארץ החיים.

י" עיין תורה קפא שגם חולקים אם יש להם אפילו רק ביחד חלק גדול יותר ממנו בכבוד שמים יכולים להפילו ע"ז וכשנופל נופל לניאוף ע"ש.

כאן בהשמטה מבאר שכל אחד ששומר הברית יותר מחבירו יכול להפיל את חבירו לתאוות ממון וכנ"ל דכל השומר ברית יותר מחבירו נקרא בן ברית של הקב"ה וחבירו כאילו לא בברית כלל, דנעשה אויב לכן בריתו של הקב"ה. והדוגמא שם היא למי שחולקים עליו שצריך להזהר שמא החולק שומר ברית יותר ממנו ואזי הוא יהיה נחשב אויב ויגורש לשמך הע"ז של תאוות הממון. אמנם זה חידוש שהחולק נחשב בן ברית והמסכן שחולקים עליו יהיה מגורש לשמך בגלל זה. אבל מצינו כגון זה בתורה קפא שאם חלק הכבוד שמים של שחולק גדול מזה שחולקים עליו אזי יפילו את הקטן לתאוות ניאוף. וכגון קרח ועדתו שחלקו על משה רבינו שאלמלי תפילת יעקב אבינו היו מפילים את משה רבנו.

אלא שצ"ע א"כ מה מועיל הזהרת רבינו שיזהר שלא ליפול תשוקת הממון. ואולי כיון שבאמת לא חולק אלא חולקים עליו לכן לא נקרא אויב גדול ויכול להתגבר ולא ליפול לשמך תאוות הממון. עוד צ"ע לכאורה יותר צריך להזהר אותו שלא יחזיר שנאה לחבירו החולק עליו וממילא לא יהיה נחשב אויב. אמנם לפי המבואר בתורה קפא הנ"ל זה לא יועיל וצ"ע.

שם כי כל ישראל נקראים צדיקים על שם הברית. שמעתי אז מפיו הקדוש בפירוש/יט,
שאמר שכל ישראל ע"י שהם נימולים על כן כולם נקראים צדיקים וכן כתוב "ועמך כולם צדיקים" אע"פ שהפשט שם מדבר בימות המשיח שהנותר בירושלים יהיו רק צדיקים. אבל בזהר הנ"ל דרשו שיהודי מעצם נשמתו ועוד יותר ע"י שנימול הוא נקרא צדיק. הפי' שבכריתת הברית מילה, מסירים את הערלה שהיא בחי' נחש וכח המתאוה/כ ועי"ז מתחברים בברית להקב"ה, נמצא שכל ישראל יש להם בחי' ברית מלח ממון חסר, וכפי מה שמוסיפים עוד בשמירת הברית, יש להם עוד יותר מלח המחסר את תאוות הממון.

ועיין לעיל בזהר לך לך צג. משמע אפילו אלה שאתה רואה בעיניך שהם לא שומרים הברית. וכעין זה ראיתי בספר טוב הארץ דף יט בשם הרמ"ק שכתב על מאמר חז"ל הדר בא"י שרוי בלא עוון. דע כל מי שדר בארץ ישראל נקרא צדיק גם שאינו צדיק כפי הנראה, שאם לא היה צדיק היתה הארץ מקיאה אותו, כדכתיב ותקיא הארץ את יושביה וכיון שאינה מקיאה אותו בוודאי נקרא צדיק אעפ"י שהוא נראה בחזקת רשע: עכ"ל. ונ"ל שזה כעין הויכוח בין רבי יהושע בן חנניה לקיסר בתחילת המעשה המבואר בבכורות ח: שהקיסר אמר שסבי דבי אתונה בדקו במציאות וראו שנחש מוליד לארבע שנים וריב"ח אמר לו כיון שמדיק הפסוקים בתורת אמת מוכח שהוא מוליד לשבע שנים זה האמת יותר ממה שנראית המציאות, ובוודאי כך גם המציאות:

(שייך לאות ד') וזה בחי' מזוזה כו'. וזהו והיה שדי בצריך וכסף וכו', ובפסוק הזה רמזו סוד המזוזה כמבואר בכהאריז"ל וכנ"ל **כי שדי הוא בחי' ברית וכו', ע"ש. וזה בחי' שדי** שדרשו בו חז"ל **שאמר לעולמו די** שלא תמשיך הבריאה להתפשט אלא בגבול שנתן לה, כך גם המזוזה שכתוב בה השם שדי רומז וגורם לבעליה למדת ההסתפקות דהיינו **ששמח בחלקו ואומר די למה שיש לו ואינוכי מתאוה יותר, שזהו בחי' שבירת תאוות ממון, שזוכין ע"י שמירת הברית כנ"ל :**

(גם זה שייך לאות ד'). מבואר שם שע"י מצוות מזוזה נתבטל חמדת הממון וע"כ בירושלמי ובמדרש כשאמרו שעשרת הדברות רמזות בפרשיות שאנו אומרים בקריאת שמע, אמרו שהתיבות **וכתבתם על מזוזות וכו' שבק"ש כנגד לא תחמוד** שבעשרת הדברות **כנ"ל ע"ש. עתה בוא וראה נפלאות ה', כי מבואר בירושלמי פאה [כב]/כג {ובב"ר פ' לה [כד]}/כה ארטבן^כ מלך**

^ט צ"ע מה התחדש למוהרנ"ת מרבנו יותר מהמפורש בזהר לך לך צג. וויחי רטז.

^כ עיין צרור המור בראשית ג' יד עה"פ "עפר תאכל" שנתקלל הנחש -), ולכן [אנו משימים כלי עם עפר בשעת המילה ליתן שם הערלה שכורתין, מג"ש דכתיב בערלות פלשתים וימלאום למלך (ש"א יח, כז), וכתיב וימלאום עפר (לק' כו, טו), והטעם לפי שהשם צוה לכרות הערלה להחליש אותו אבר ולהחליש כח הטומאה של נחש, וכתיב (משלי כה, כא) אם רעב שונאך האכילהו לחם, ולכן אנו משימין לו עפר שהוא לחם:

^{כא} בתרלז - זאינו, ובלוה"ט שם - ואינו

^{כב} ירושלמי פאה פ"א הלכה א' (ועי"ש שארטבן ביקש שישלח לו מילי טבא דכוותא) ילקוט שמעוני יהושע רמז לא ומשלי רמז תתקלד

^{כג} ירושלמי מסכת פאה דף ד. [שוטנשטיין דף ז:] ארטבן מלך פרס שלח לרבינו הקדוש רבי יהודה הגשאי חד מרגלי טבא אטימיטון מרגלית יקרה שאין לה ערך נקוב ואמר ליה שלח לי מילה דטבא דכוותה שלח לי דבר שערכו שווה לאכן ז' שלח ליה יהודה הגשאי חד מזוזה. אמר ליה ארטבן מה זאת? אנא שלחית לך מילה דלית לה טימי אני שלחתי לך דבר שאין לו ערך ואת שלחתי לי מילה דטבא חד פולר דבר ששוו מטבע קטן אמר ליה רבי יהודה הגשאי חפצין וחפצי האנשים הטובות שלי ושלך ביחד לא ישוו בה אינן שוות לערך התורה ולא עוד אלא דאת שלחתי לי מילה דאנא מנטר

פרס **שלח לרבי** יהודה הנשיא **חד מרגליתא טבא**, **שלח לי רבי חדא מזוזה**^{כז} הסוגיא שם מדברת ממעלת התורה ועל כן יש מבארים את כוונת רבי ששלח מזוזה שיש בה פרשיה מהתורה/כח^{כח} שהיא יקרה מכל אבנים טובות שבעולם ושומרת על האדם הלומד אותה ומקיימה בזה ובבא. **ולכאורה הוא פלא**, מדוע שלח לו מזוזה דייקא, ולא מצוה אחרת [כט/ל] שגם היא שומרת על האדם בזה ובבא עכ"פ בעידנא דעסיק בה/לא^כ. אך ע"פ מה שגילה רבינו ז"ל בהתורה הזאת, מבואר הענין היטב, כי מזוזה דייקא מבטל חמדת הממון, וע"כ שלח לו מזוזה דייקא. כי ארטבן שלח לו מרגליתא^{לב} טבא, היינו עשירות וממון, כי הי' שוה ממון הרבה, ועשה עיקר החשיבות מזה. ע"כ שלח לו רבי כנגד זה מזוזה דייקא, כי מזוזה מבטל חמדת העשירות כנ"ל :

מלחא כי סריא זה שנפל לסרחון [לג] **תאוות הממון כו'.** וע"כ אפקוהו בלשון כי סריא, שהוא לשון הנאמר בעכו"ם, כמ"ש שהקב"ה אמר למשה רבנו כשהיה בהר סיני לקבל לוחות ראשונות (שמות לב)/ל"ד רד כי שיחת עמך וכו' סרו מהר וכו' עשו להם עגל מסכה וכו'. כי המשוקע בממון עובר כל העכו"ם כנ"ל : וע"כ על כל מטבע חקוקה הע"ז של העכו"ם ובפרט במטבע הזוז/ל"ה :

לה שאני לריק לשמרה ואנא שלחית לך מילה דאת דמך לך והיא מנטרא לך ואני שלחתי לך דבר שאתה יכול לישון והיא משמרת אותך דכתיב (משלי ו' כב) "בהתהלךך תנחה אותך וגו' ונשכנך תשמר עליך".

^{כז} פסקא ג'

^{כה} בראשית רבה - פרשה לה פסקא ג' - ארטבן שלח לרבינו מרגליתא אטימטון א"ל שלח לי מילי טבא דטבא דכוותה שלח ליה חדא מזוזה שלח וא"ל אנא שלחית לך מלה דלית ליה טימי ואת שלחת לי מילי דטבא חד פולר א"ל חפצי וחפציך לא ישוו בה ולא עוד אלא שלחת מילא דאנא צריך מנטר לה ואנא שלחית לך מילא דאת דמך והיא מנטרא לך שנא' (משלי ו') בהתהלךך תנחה אותך בעולם הזה בשכבך תשמור עליך בשעת המיתה והקיצות היא תשיחך לעתיד לבא:

^{כז} בדפיר כתוב ירושלמי ברכות אנטיגונוס שלח לדבי

^{כז} כיצד שלח מזוזה לגוי? "א שרק לגוי ע"ז אסור וארטבן האמין ביחוד ה' ו"א שרק כשיש חשש שהגוי יבזה את המזוזה ורבי ידע בו שיכבד אותה, וצ"ע הרי מוריד אותה מקדושתה שנכתבה להיות בבית ישראל? ונקבעה בבית גוי אמנם בגרסת השאלות כתוב שרבי יהודה הנשיא כתב אותה בעצמו במיוחד לו לכן מותר ולא היה בה קדושה.

^{כח} ושלח מזוזה כי לא רצה לשלוח לו ספר תורה שלם (שוטשנטין בשם יפה מראה)

^{כט} עיין מנחת קנאות להרשב"א פרק ט'

^ל מנחת קנאות (לרשב"א) - פרק ט: - וגרסין בירושלמי (פאה פ"א) ארטבן שלח לרבי חדא מרגלית, דלשדר ליה חדא מילא דשוויא כותיה, שדר ליה חדא מזוזה, שלח ליה אנא שדרתי לך מרגליתא דלית לה טימי, ואת שדרת לי מילא דטבא חד דינר? שדר ליה את שדרת לי מילא דאנא צריך למינטרא, ואנא שדרתי לך מילא דאת נאים והיא מנטרא לך, ובאמת לא היתה כוונת רבי כששלח המזוזה לארטבן כדי שיקיים מצות מזוזה, שהרי ארטבן מחסידי או"ה היה, ולא נצטוו עליה, ודי לו שיקיים שבע מצות והיה יותר טוב להזהירו על מה שנצטווה, כמ"ש רז"ל גדול המצווה ועושה כו' (קידושין לא, א) ואם הכוונה היתה לרמוז לו כדי שיתגיייר ויתחייב במזוזה, מה ראה לשלוח לו מזוזה יותר מכל שאר המצוות? והיה יותר ראוי לשלוח לו ציצית, שהוא רמז לתרי"ג מצות וחז"ל דרשו שהיא שקולה כנגד כולם (מנחות מג, ב) אלא ודאי נראה שרבי לא כוון להועילו כי אם ז' מצות שלהם, והמצוה העיקרית שהיא יסוד לכל המצות הוא בטול ע"ז כמ"ש רז"ל חמורה ע"ז שכל הכופר בה כמורה בכל התורה כולה (קידושין מ, א), ובן נח נצטווה ג"כ עליה כמ"ש רז"ל על פסוק ויצו ה' אלהים וגו' (סנהדרין נו, ב) ומפני זה רמז לו במזוזה שכתוב בה ה' אלהינו ה' אחד, כדי שישתדל לידע ולחקור בחכמה, לדעת מציאות הש"י ואחדותו בדרך מופת, ואז יהיה נזהר מעבוד ע"ז, ותהיה השגחת ה' מספקת בו להיות נשמר מן המזיקים והיא טובה לו מכל מרגליות שבעולם, ועל זאת ההשגחה אמר הכתוב לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז, ומלת לא הנאמרה בראש הפסוק מושכת עצמה ואחר עמה, וכאלו נכתב ולא תמורתה כלי פז, ואמרו ז"ל כתוב אחד אומר, וכל חפציך לא ישוו בה, וכתוב אחד אומר וכל חפצים וגו', חפצים, אלו מצות ומעשים טובים, חפציך, אלו אבנים טובות ומרגליות, חפצי וחפציך לא ישוו בה אלא כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי וגו' המתהלל השכל וידוע אותי וגו'

^{לא} כמבואר סוטה דף כא. א"ר יוסף מצוה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא תורה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מגנא ומצלא מתקיף לה רבה אלא מעתה דואג ואחיתופל מי לא עסקי בתורה אמאי לא הגינה עליהו אלא אמר רבא תורה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא.

^{לב} בתרלד ומתלד - מרגליתא

^{כז} עיין ספורי מעשיות סוף מעשה מבעל תפילה שם אמר כמו צוהה ממש כמ"ש צא תאמר לו

^{לד} שמות פרק לב (ז) וידבר יהוה אל משה לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים: (ח) ס רי מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוף מארץ מצרים:

^{לה} עיין מוסף הערוך ערך זוז כתוב שם בסוגרים - שם אליל על כל האלילים וצורתו נקבעה במטבע הנקרא על שמו לכן מנחם בר סימאי בצורתא דזוז לא מסתכל.

ע"פ הדברים האלה, יבין המשכיל, לפרש כולה סוגיא דהזהב דהיינו מטבע זהב קונה את מטבע הכסף אע"פ ששניהם מטבע גמור, והכסף אינו קונה וכו', וכן מטבע הנחושת קונה את מטבע הכסף כו', והכלל מה שהוא מטבע ויוצא, חשוב מעות [לוי/לז] לכן מטבע כסף תמיד הוא חריף מכולם והם נחשבים פרי לגביו והוא נחשב מעות לגבי כולם כי כח הקניה שלו חזק יותר מכולם ולכן גם בו עיקר התאווה ממון. **ע"ש כל הסוגיא [לח/לט]**. ובש"ע חו"מ סימן רג סעיף ד' – ...המוכר מטבע במטבע, הדינרים של זהב לגבי מטבעות של כסף הרי הם (ח/מ) בפרות. הגה: ואם הקנה לו הכסף פחות דמים, שלא יחד ויחל מעות אלו, משפטי הקנה נקמה לו הכסף כפי מה שפסק עמו (טור). וכן המעות של נחשת כמו פרות לגבי מטבעות של כסף. כיצד, נתן לו דינר זהב בכ"ה דינרי כסף, כיון שמשך הדינר זהב, נתחייב לתן לו הכ"ה דינרי כסף כמו שפסק עמו, אם חדשים חדשים, ואם ישנים ישנים. אבל אם נתן לו כ"ה דינרי כסף בדינר זהב, לא קנה עד שיקח הדינר של זהב.

וסוגיא שנחלקו בה האמוראים בגמרא ב"מ מה. אי מעות נקנה בחליפין [מא/מב]. כגון נטל מטבע כסף עמ"נ לקנות מטבע כסף אחר בקנין חליפין כהחלפת סחורה זו בזו או שנותן (או נוטל) מטבע כקנין סודר. נחלקו בזה רב ולוי אם הקניין חל ואינו חוזר. ומבאר רב פפא טעם מי שסובר שהקניין לא חל כי עיקר דעתו של אדם על צורת המטבע^מ והיא עלולה להתבטל ע"י המלכות ולכן א"א לדון את המטבע בדבר שלם, ולחליפין צריך דווקא דבר מסוים דהיינו שלם. כמבאר שם בדף מז. מדכתיב "לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו" מכאן שלקנין חליפין צריך דווקא כלי הדומה לנעל, דהיינו לרב נחמן דווקא כלי ולרב ששת דווקא שלם. כך פרש"י אבל הרמב"ן ורשב"א פי' עבידא דבטלא על כן היא כדבר שאין גופו ממון וכאותיות לבד, לכן לא נעשה חליפין.

דהיינו שרב ולוי לא נחלקו שהחריף הוא טבעא, אלא נחלקו אם שייך שאדם יחשוב בליבו שמחשיב את הממון כפירי, או שבגלל גודל תאוות ממון בעולם לכן אפילו אם יאמר אדם שמתייחס לממון כפירי בטלה דעתו כי כל אדם דעתו על כח הקניה שבטבעא ולכן כיון שדעתו אצורתא מכח תאוות ממון לכן לא נעשה חליפין דצורתא עבידא דבטלא ע"י המלך, נמצא שכל הצורה היא דבר הסכמי העשוי להשתנות ולא ערך בעצם המטבעות כפירות. והחולק יאמר שאדם יכול להתגבר על עצמו ולהתעלם מכח הקניה שלו ולהחשיב אותו כפירי.

^{לו} עיין לק"ה הכשר כלים א' א' הובא בשי"ק ח"א עד

^{לז} **שיח שרפי קודש ח"א** אות עד – עקר בחינת תאוות ממון הוא חזק ביותר בהממון בעצמו, שהן המטבעות ששם חזק התאוה ביותר מאד, וכדמשמע מדברי רבנו נ"י שם (בלקוטי מוהר"ן חלק א' סימן כ"ג), וכפי המובן, לעניות דעתי, מהדברים ששמענו מפיו הקדוש בענין זה, שסגית "הזהב קונה את הכסף" (ב"מ מד.) יתפרש על פי המאמר הנ"ל. (שם הלכות הכשר כלים הלכה א', אות א').

^מ ב"מ מד.

^{לט} **בבא מציעא מד. /משנה/**. הזהב קונה את הכסף, והכסף אינו קונה את הזהב. הנחשת קונה את הכסף, והכסף אינו קונה את הנחשת. מעות הרעות קונות את היפות, והיפות אינן קונות את הרעות. אסימון קונה את המטבע, והמטבע אינו קונה את אסימון. מטלטלין קונים את המטבע, מטבע אינו קונה את המטלטלין. (זה הכלל): כל המטלטלים קונים זה את זה. כיצד? משך הימנו פירות ולא נתן לו מעות – אינו יכול לחזור בו, נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות – יכול לחזור בו. אבל אמרו: מי שפרע מאנשי דור המבול ומדור הפלגה הוא עתיד להפרע ממי שאינו עומד בדבורו. רבי שמעון אומר: כל שהכסף בידו – ידו על העליונה.

גמרא. מתני ליה רבי רבי שמעון בריה: הזהב קונה את הכסף. – אמר לו: רבי, שנית לנו בילדותיך הכסף קונה את הזהב ותחזור ותשנה לנו בוקנותיך הזהב קונה את הכסף? – בילדותיה מאי סבר ובוקנותיה מאי סבר? בילדותיה סבר: דהבא דחשיב – הוי טבעא, כספא דלא חשיב – הוי פירא, וקני ליה פירא לטבעא. בוקנותיה סבר: כספא [מד ע"ב] דחריף – הוי טבעא, דהבא דלא חריף – הוי פירא, וקני ליה פירא לטבעא.

^מ **באר היטב שם** – (ח) כפירות. כיון שהן חריפין ומחירין בהוצאה יותר משל זהב וכן הטעם בכל הני דחשיב והולך דזה שהוא חריף להוציא נחשב מטבע לגבי האידך שאינו חריף כ"כ להוציא. שם:

^{סא} ב"מ מה:

^{מב} **בבא מציעא מה:** – איתמר, רב ולוי, חד אמר: מטבע נעשה חליפין, וחד אמר: אין מטבע נעשה חליפין. – אמר רב פפא: מאי טעמא דמאן דאמר אין מטבע נעשה חליפין – משום דדעתיה אצורתא כי חוסס המלך שבו עשאו חריף, וצורתא עבידא דבטלא לכן נחשד דנר שאינו שלם ולחליפין נענין דנר שלם.

חדושי הרמב"ן – והא דאמרין משום דדעתיה אצורתא וצורתא עבידא דבטלא. פרש"י ז"ל והוה ליה כדבר שאינו מסוים, ולפי זה לא נדע מה טעם אין נקנה בחליפין דבר שאינו מסוים נקנה הוא בחליפין, ורב פפא לטעמיה הוא דפריש האי טעמא דקסבר מעיקרא נקנה בחליפין, ויש לפרש צורתא עבידא דבטלא והוה ליה כדבר שאין גופו ממון דומה לאותיות, ולהאי טעמא אין נעשה חליפין ואין נקנה נמי בחליפין והאי טעמא לבתר דהדר ביה רב פפא איתמר:

^{מג} **דהיינו ההטבעה** שהוטבעה בו ע"י המלכות. ואע"פ שבזמן חז"ל היה ערך עצמי למטבע מחמת המתכת שממנו נעשה, כגון מטבע דינר היה גם שווי המתכת שלו דינר, מכל מקום עיקר חשיבותו היתה לדעה זו מחמת הצורה המוטבעת עליו ולא מחמת ערכו העצמי, כי ההטבעה עליו היתה בפיקוח המלכות הבטיחה את טוהר המתכת ואת משקלו הנכון והופכת אותו לאמצעי תשלום נח ואמין ומתקבל בכל מקום, לכן לדעה זו רוב העולם לא מתייחס למטבע כחתיכת מתכת אלא עיקר דעתו על הצורה שבו, שעל ידה הוא מטבע חריף בעל כח קניה גדול. (עפ"י שוטנשטיין)

ונפסק^מ כמ"ד דמעוה לא נקנים בחליפין הטעם לפי רבינו כנ"ל כי עיקר המעוה הם המבטח בוגד שבהם שהוא הכח קנייה החזק ועל זה דעתו של האדם ותאוותו, ומצד זה אזי המעוה אין להן שווי עצמי בפירות אלא רק מכח כח הקנייה שטבעה בו המלכות, וזה דבר שאין בו ממש, כדברי הרמב"ן. וגם האומר דעתי על הממון זה שהוא בפירות בטלה דעתו ועומדין דעתו שכוונתו להערים ובאמת גם הוא דעתו על צורת המטבע דעבידא דבטלה כי היא הנותנת לו את חריפות הקנייה, ומסתמא דעתו כרובא עלמא שבגלל תאוות הממון דעתם עליה דייקא.

וסוגיא המשנה בקדושין דכל הנעשה דמי' באחר [מ"ה/מ"ו] פירוש כל דבר שנישום בדמים נידון כפירי ונקנה בחליפין, דהיינו כל דבר הניתן כתשלום עבור חפץ אחר, כיון שזכה בו המוכר נתחייב הלוקח באחריות החפץ הנקנה לו תמורת אותו תשלום, כלומר אם יקרה דבר הפסד לחפץ מאותה שעה ואילך יפסיד מכך הלוקח כיון שהחפץ כבר נעשה שלו בקניין החליפין. לבד ממעוה שכוין שיש להם ערך עצמי ולא נישומים כדבר אחר לא נקנים בחליפין. והיינו כנ"ל שמעוה לא נקנין בחליפין שבגלל תאוות הממון בטלה דעתו של האדם הרוצה להחשיב את הממון כפירות דהיינו שבגלל תאוות ממון נו אומרים שהאמר כך רוצה להערים ובאמת גם דעתו אצורתא דמטבע דייקא, שזה הנותן לו את חריפות הקניה.

הכל יבואר למשכיל ע"פ התורה הזאת עם עוד קצת הקדמות :

נראה שהכלל בגלל תאוות הממון לכן דווקא במטבע המתקבל יותר בכל מקום הוא נחשב מעוה כי עיקר התאוה במעוה דייקא. כי עיקר התאוה היא הכח והבטחון שמקנה הממון לכן ככל שכח הקניה גדול יותר דהיינו שמתקבל יותר בכל מקום, כן גדלה התאוה ממון שבו, אבל בפירי שהצורך הוא לדבר עצמו ולא לכח הקניה שבו, אין זה התאוה ממון שהיא ע"ז המגונה כל כך.

*

עצות למעשה מ"ק

- שמירת הברית והתקשרות לשומר הברית
- לזכור שעיקר המשכת ממון הוא את המוחין שלו דהיינו מידת ההסתפקות ושמחה בחלקו
- לזכור היטב ולשנן שבממון קשור השקר הגדול ביותר והעבודה זרה הגדולה ביותר
- לא לרצות את הממון בעצמו אלא כהיכי תמצוי לעשות על ידו רצון הש"י
- כל פעם שיש בידו ממון ובעיקר כשמבקש לעשות בו מו"מ לצעוק הרבה קולות להנצל מהתאוה הקשורה בו ומהשטר צואה הקשור בו שמצוה לרדוף ולהשיג עוד ממון תמיד
- אסיפת הממון למבטח היא עיקר כלל כל העבודות זרות
- החוסר סיפוק בחלקו היא הנחש שבאדם שבכל דבר טועם טעם עפר שהוא קר ויבש חסרון וצמאון ועצבות ומרירות והתנתקות מהקב"ה

נראה למעשה שהעיצה העיקרית לרוב העולם שלא כל כך שקועים ברדיפת הממון, אעפ"כ עפ"י רוב לא מרוצים ולא שמחים במה שיש להם ורוצים יותר על כן העיצה היעוצה היא תמיד לחזור ולשנן שהעיקר זה להיות שמח בחלקו כמבואר בסוף התורה עפ"י אבות איזהו עשיר השמח בחלקו, כי לזכות שמדת ההסתפקות תהפך לטבע זה קשה מאד וצריך לזה הרבה צעקות כמבואר במפנים על כן צריך בכל יום לשנן שאני רוצה להיות שמח בחלקי ולהשתדל לראות את החלק הטוב והנמצא ולא על מה שחסר. ולהתרחק ממותרות ולהעדיף את הצדקה לעני הגון עליהם.

לזכור שמדת הסתפקות היא מהארת מדת "ואמת" שביג מדות והיא בחי' פני ה' לכן הדרך לזכות לזה היא שמירת הברית והקשר עם פני ה', ודיבור אמת.

עד כאן ביאור חברותא על תורה כג

*

^מ בש"ע נפסק שמעוה לא נקנין בחליפין בסימן רג סעיף ג' בהגהת הרמ"א – המיוחד מעוה והקנה לאחד בחליפי המשלטים, הואיל ולא קנה זה המעוה לא קנה זה המשלטין, אף על פי שמשכנו. ודוקא בתורת חליפין, שיוחד לו המעוה; אבל בתורת דמים, משמשך החפץ נתחייב בדימיו מיד (טור).

^מ קדושין כח.

^מ קידושין כח. – מתני'. כל הנעשה דמים באחר, כיון שזכה זה – נתחייב זה בחליפיו. כיצד? החליף שור בפרה או חמור בשור, כיון שזכה זה – נתחייב זה בחליפיו. פירוש כל דבר שנישום נידון כפירי ונקנה בחליפין, דהיינו כל דבר הניתן כתשלום עבור חפץ אחר, כיון שזכה בו המוכר נתחייב הלוקח באחריות החפץ הנקנה לו תמורת אותו תשלום, כלומר אם יקרה דבר הפסד לחפץ מאותה שעה ואילך יפסיד מכך הלוקח כיון שהחפץ כבר נעשה שלו בקניין החליפין. לבד ממעוה שכוין שיש להם ערך עצמי ולא נישומים כדבר אחר לא נקנים בחליפין.

הוספות השייך לאות ג'

ביאור הגמ' בא חבקוק והעמידן על אחת צדיק באמונתו יחיה

ע"ש בפירוש עיני יצחק על עין יעקב שכתב שקמ"ל חבקוק שבאחרית הימים עיקר הנסיון יהיה באמת ואמונה ולכן מי שיעמוד בנסיון הזה יזכה לחיי עוה"ב וכן ברי"ף שם שהכונה להשלים עצמו לעוה"ב זה ע"י אמונה

ענין ספר העקרים – מאמר שלישי פרק ל מבאר שם את כל מאמר הגמרא במכות כד הנ"ל וז"ל בסוף דבריו שם וכן מה שאמרו בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה הכוונה בו כי בעבור שחבקוק היה מתרעם על הצלחת הרשעים וייסורי הצדיקים אמר בסוף דבריו הכלל הזה כי הצדיק כשיחזיק באמונתו להאמין בדברי הנביאים ולהבטיחות השי"ת שהבטיח לעשות דין ברשעים ולשלם שכר טוב לצדיקים בשמירות הכלל הזה יחיה ולא יחוש לכל המקרים המתחדשים עליו ויסבול הכל בסבר פנים יפות וזוה יזכה לחיי העוה"ב וכן דרך החכמים לעשות כללים למצות התורה וכבר אמרו על אחד מן החכמים האחרונים שבא אליו לסטים מזויין ובעל עבירות ואמר לו אני רוצה לשוב בתשובה ולשמור מצות השי"ת אלא שאיני יכול להעמיס על עצמי רבוי המצות שבתורה כי לא אוכל שאת המשא ההוא ואמר לו החכם תקבל עליך דבר אחד בלבד לשמרו כראוי ואמר לו הן אמר לו החכם א"כ קבל עליך לומר האמת וקבל עליו והלך לדרך לימים היה הולך אותו הליסטים ללסטם איש אחד ולהרגו ופגע בו איש אחד אמר לו היכן אתה הולך ונזכר אותו הליסטים מה שקבל עליו לומר אמת וספר לאיש ההוא להיכן היה הולך וכן פגע בו איש אחר ושאל לו להיכן היה הולך וספר לו מיד הרחר אותו הליסטים בלבו אלו השנים יהיו עלי עדים ויהרגוני וכן אירע לו פעמים רבות בכל מה שהיה רוצה לעשות עד שנמנע בעבור זה ממעשיו הרעים הנה מבואר כי ע"ז הדרך יתכן כי בשמירת כלל אחד או ב' כללים או יותר ישמור האדם רוב מצות התורה או חלק גדול ממנה שעל ידו יזכה למעלת חיי עוה"ב או למדרגה גדולה בו: עכ"ל.

נראה כוונתו שצדיק באמונתו יחיה הכוונה שיקח לעצמו מצוה אחת מכל המצוות ובה ידקדק ביותר ואם יקח מצות האמונה זה יועיל ביותר כי היא שורש כל המצוות ונ"ל הכוונה שכיון שעיקר ירידת הדורות מצד האדם הוא במוחין שהולכים ומתמעטים לכן קשה להחזיק במוחו כוונת כל מצווה ומצווה כראוי ועל זה אמר חבקוק שהעיקר הוא לכוין לאמונה שבכל מצוה דהיינו שיהיו מעשיו לשם שמים וכן משמע במאירי על מכות כד שם

עוד ראיתי מפרש שפרש באמונתו לאפוקי משכלו אבל לענינינו כאן לא זה הכוונה כי רבינו הביא זה כדי לבאר שהאמונה יסוד כל המידות.

עוד ענין ספר כד הקמח – ערך אמונה – וכדי להודיע שהאמונה עקר התורה כלה לכך מצינו שכל המצות כולן בנויות ומיוסדות עליה שכן דרשו חז"ל בא חבקוק והעמידן על אחת שנא' (חבקוק ב) וצדיק באמונתו יחיה וכן אמר שלמה ע"ה (משלי כט) איש אמונות רב ברכות. ויש לך לדעת למה תלו החכמים הענין הזה בחבקוק ולא בדוד והיו יכולין לומר בא דוד והעמידן על אחת שנא' (תהלים קיט) כל מצותיך אמונה. אבל היה הענין מפני ביאור הנזכר שהזכיר חבקוק ואמר יחיה, ובאר ואמר שכל המצות תלויות באמונה ועם האמונה יזכה האדם לחיי העוה"ב אבל דוד לא באר בענין השכר כלום ולכך תלה הענין בחבקוק ולא בדוד, והכוונה בלשון יחיה הוא חיי העוה"ב שהם החיים הנצחיים האמתיים איננו נאמר על חיי בשרים הקצרים כי מפני שהאמונה יסוד המצות כלן על כן הוצרך להזכיר בה לשון יחיה כלשון האמור במצות (ויקרא יח) אשר יעשה אותם האדם וחי בהם שעיקר הכוונה בו חיי העוה"ב וכן תרגם אונקלוס ויחי בהון לחיי עלמא. ומכלל האמונה הוא שיאהוב האדם את האמת ושיבחר ושידבר בו

מוהר"ל ספר נתיבות עולם א – נתיב האמונה – פרק ב – ואמר בא חבקוק והעמידן על אחת שנא' וצדיק באמונתו יחיה, ודבר זה כי ענין המאמין הוא מוסר עצמו אליו יתב' ובוטח בו ואינו סר מן הש"י כלל לשום צד, כי זהו ענין האמונה שדבק בו יתב' לגמרי ולפיכך יש לו דבקות בו ית' ע"י האמונה, כאשר האדם מאמין בו יתב' בכל לבו הוא דבק בו יתב' ואין סר מאתו, ודבר זה ג"כ שלימות גמור כי כל המצות שיהיה לאדם דבקות בו יתב' ולכך אמר שהעמידן על אחת, ודברים אלו יש להבין מאוד כי הם דברים עמוקים מה שאמר בא דוד והעמידן על י"א דוקא וזה המספר ידוע ענינו, וכן מספר ששה וכך מספר שלשה וכך מספר שנים ומספר אחד הכל מסודר מן מדרגת התורה מלמעלה עד האמונה שהיא באחרונה, ויש לך להבין את זה: